

Beszámoló

**a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
1982. évi tevékenységéről**



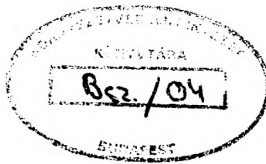
**Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
B u d a p e s t**

B E S Z Á M O L Ó

a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
1982. évi munkájáról

Szerkesztette:

Dr. Kordos László



Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

Budapest, 1983

T A R T A L O M

TERÜLETI SZERVEZETEK, SZAKOSZTÁLYOK, SZAKBIZOTTSÁGOK BESZÁMOLÓI	5
Dél-dunántuli Területi Szervezet /Rónaki L./	5
Dokumentációs Szakosztály /Dr. Kordos L./	5
Ifjúsági Bizottság /Gazdag L./	6
Műszaki Bizottság /Lukács L./	7
Oktatási és Közművelődési Szakbizottság /Lénárt L./	7
Vizalatti Barlangkutató Szakosztály /Kollár K. A./	8
Barlangi gerinces őslénytani gyűjtések és ásatások /Dr. Kordos L./	9
CSOPORTOK BESZÁMOLÓI	12
Acheron Barlangkutató Csoport /Kárpát J./	12
Agrártudományi és Kertészeti Egyetem Barlangkutató Csoportja /Dr. Nagy S./	40
Alba Regia Barlangkutató Csoport /Szolga F. - Zentai F./	40
Amphora Könnyűbuvár Sport Klub /Szilágyi K. - Ember S./	70
HM Aurora SE. Barlangkutató Szakosztály /Simsa P./	74
BEAC Barlangkutató Csoport /Rajczy M./	74
Dékásmegyeri L.S.E. Aragonit Barlangkutató Csoport /Kucséra J./	75
Dekey Imre Gábor Barlangkutató Csoport /Kiss A. - Takácsné Bolner K. - Laufer Cs./	75
Borsodi Szénbányák Barlangkutató Szakcsoportja /Margóczy J. - Szalai F./	88
BSE Barlangkutató Csoport /Kováts K./	88
Cholnoky Jenő Barlangkutató Csoport /Dr. Veress M./	90
FTSK Barlangkutató Szakosztály /Vidics Zné/	98
Kadió Ottokár Barlangkutató Szakkör /Madaras Iné/	103
Kelenföldi TE. Myotis Barlangkutató Csoport /Lengyel J./	104
Esztergomi Karszt- és Barlangkutatók /Majcher T./	104
MAFC Barlangkutató Szakcsoportja /Tihanyi P./	104
Marcel Loubens Barlangkutató Egyesület /Lénárt L./	107
Mecseki Karsztkutató Csoport /Rónaki L./	131
Metró Barlangkutató Csoport /Csulák J./	143
Nautilus Vizalatti Barlangkutató Szakosztály /Horváth Gy./	143

NME TDK Karszthidrológiai Szakcsoport /Nagy T./	144
HBJSE Denevér Barlangkutató Csoport	145
Pannónia Barlangkutató Csoport /Kardos L./	150
FTSK Delfin Könnyűbuvár Szakosztály /Kalinovits S. - Kollár K. A./	152
Papp Ferenc Barlangkutató Csoport	155
Speleo TEAM Polgárjogi Társaság Cerberus Barlangkutató Csoport	157
Szekula Mária Barlangkutató Csoport /Tóth A./	163
Vértes László Karszt- és Barlangkutató Csoport /Juhász M./	163
KPVDSZ. Vörös Meteor TE. Baradla Barlangkutató Csoport /Szilágyi F./	201
KPVDSZ Vörös Meteor TE. Diogenes Barlangkutató Csoport /Thieme A./	203

TERÜLETI SZERVEZETEK, SZAKOSZTÁLYOK, SZAKBIZOTTSÁGOK BESZÁMOLÓI

Jelentés a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Dél-dunántúli Területi Szervezetének 1982. évi munkájáról

Rónaki László

A Területi Szervezet évi első vezetőségi ülése kibővített formában zajlott le ápr. 5-én 20 résztvevővel. Ezen a március 11-i választmányi ülésen elhangzott javaslat ismertetése /a Cholnoky Jenő Barlangkutató Csoport csatlakozása/ mellett az új elnök jelölését vitattuk meg. Így dr. Fodor István társulati elnökké történt megválasztásával a Területi Szervezet elnöki tisztségére a jelenlevők dr. Kassai Miklós és dr. Majoros György tagtársakat jelölték. Ezen az ülésen Vukov Péter diavetítéssel egybekötött beszámolót tartott az eszperantó mozgalom nemzetközi barlangos kapcsolatairól.

A Magyar Hidrológiai Társasággal közös rendezésben a Magyar Kereskedelmi Kamara Budapesti Francia Műszaki és Tudományos Tájékoztatási Központ segítségével november 16-án filmdélutánon 5 film bemutatására került sor.

Október 19-én elnökválasztó előkészítő ülés volt 7 résztvevővel, majd november 13-án 28 résztvevővel vezetőségválasztó közgyűlésen dr. Kassai Miklóst választották meg a Területi Szervezet elnökévé. A siófoki csoportból Csonka Csabát, a BIIH csoportból, annak vezetőjét Vass Bélát és a MKCS-ból Kraft Jánost választották a vezetőségbe. A megválasztottak székfoglalója után vetített képes előadásokkal zárult a rendezvény. /Előadók: Dr. Veress Márton, Vass Béla, Vukov Péter, Rónaki László/. Az évzáró vezetőségi ülésünk november 29-én dr. Dónos György előadása előtt volt. A vetített képes előadáson 28-an vettek részt.

Az MKDT országos rendezvényein a Területi Szervezet több taggal képviseltette ugyan-úgy magát, mint a MTESZ Területi Szervezet vezetőségében és a társegyesületek /NMT, MFT/ rendezvényein is.

A szervezeten belül előző évben alakított forráskatasztalizáló munkabizottság törvényszerűen folytatta tevékenységét Hollényi Miksa vezetésével, aki 288 címszóval elkészítette a "Mecseki és Mecsek-környéki vízforrások, kutak elnevezései" című összeállítást.

Jelentés a Dokumentációs Szakosztály 1982. évi munkájáról

Dr. Kordos László

Az egyes munkabizottságok 1982-ben az alábbi tevékenységet folytatták:

Bibliográfiai munkabizottság

- Befejeződött dr. Bertalan Károly hagyatéki anyagából az 1946-1960. közötti bibliográfia szerkesztési munkálata.
- Az 1961-1980. közötti bibliográfia elkészítésére Lénárt László vezetésével munkacsoport alakult, s a tervek szerint 1983-ban fejezik be a kéziratot.
- Az 1981-82. évi kurrens bibliográfia készítését Piros Olga vezetésével munkacsoport vállalta, elkészülése 1983-ban várható.
- Megtörtént az előkészület a barlangterápiai nemzetközi szakreferálásra /dr. Horváth Tibor/.
- Piros Olga szakbibliográfiájának szerkesztési munkálatai befejeződtek, megjelente-

tése a Magyarhoni Földtani Társulattal közösen 1983. első felében várható.

- A Dokumentációs Szakosztály vezetője 1982-ben írásban javasolta Szablyár Péternek, hogy az általa készített és az MKLT-nál forgalomba kerülő nemzetközi bibliográfiai szemléjét a Szakosztály keretében végezze, amire nemleges válasz érkezett.

Barlangos sajtófigyelő kezelése

- Folyamatosan megtörtént. A Szakosztály felhívta az elnökség figyelmét arra, hogy a sajtóban napvilágra kerülő téves hírekre reagáljon, ill. azokat az újdonságokat, amelyek hitelesek, tegye közé a Műsorfüzetben.

Fotográfiai munkabizottság 1982-ben nem működött.

Kartográfiai munkabizottság

- Horváth János tovább kezelte a térképgyűjteményt.
- A barlangtérkép-gyűjtemény tervezett átrendezése nem történt meg.
- A barlangtérkép katalógus kéziratának hiányában nem került szerkesztésre.
- A barlangtérkép atlasz a Szakosztály kifejezett kérése ellenére sem a munkabizottság keretében jelenik meg. Így mindössze az Alba Regia-barlang térképének lektorálását végeztük el.

Kataszteri munkabizottság

- Kísérletet tettünk a szakmai kéziratár rendezésére, a szerzői jogokat figyelembe vevő nyilvántartás és kártyalap rendszer bevezetésére, de a kezdeményezést az elnökség elutasította, megvalósítására egyszerűbb formát javasolt.
- Megtörtént a Sopron körüli, a Tatahánya-környéki és Kevély-csoporti barlangok kataszteri számmal való ellátása. Elkészültek az első helyszíni alumínium táblák.
- A Központi Tudományos Kataszter készítését az OKTH-ban végzett párhuzamos munka elkerülése érdekében felfüggesztettük.
- Elkészült az 1981. évi ismereti szintet rögzítő barlangkatalógus kézírata.
- Lektorálásra került a Magyarország barlangkatasztere c. kiadvány két kötete.
- Az új barlangok és barlangszakaszok bejelentési kötelezettségét nem sikerült megoldani.
- Magyarország leghosszabb és legmélyebb barlangjainak nyilvántartása folyamatosan történik. Kísérletet tettünk a hivatalos lista összeállítására. Értekezletet hívtunk össze a Baradla-hosszának megállapítására oly módon, hogy a precíz térképrészletek adatainak összerakásával állapítsuk meg a barlang kiterjedését. A résztvevők ezt helytelen módszernek tartva a javaslatot elutasították, s jelezték, hogy 1983. közepére mind a Baradla, mind a Domica új felmérése befejeződik.

Nominológiai és terminológiai munkabizottság

- Ellátta az e kérdésben felmerülő vitás esetek felülvizsgálatát.

Jelentés az Ifjúsági Bizottság 1982. évi munkájáról

Gazdag László

Az Ifjúsági Bizottság az érdeklődő fiatal barlangkutatóknak turasorozat keretében mutatta be a Ferenc-hegyi-, Batori- és a Solymári-ördöglyuk barlangokat. A túrák során - amelyeken összesen 85 fő vett részt - megismerkedtek a barlangok kutatástörténetével, formakincsével, képződményeivel. Gyakorolták a kötéltechnikát és sor került az egyéni felszerelés korszerűsítésére is.

Oktatási intézmények részéről 3 esetben kérték tura vezetését. Ebből azonban csak

egy tura valósult meg, mivel a másik kettőt utólag lemondták.

Az Ifjúsági Bizottság előadások tartásával, túrák vezetésével vett részt a MTSZ Barlang Bizottsága által rendezett alapfoku barlangjáró tanfolyam lebonyolításában.

Az Ifjúsági Koordinációs Bizottság munkájában egyelőre csak megfigyelőként vettünk részt.

A bizottság munkájában aktívan részt vettek: Kraus Sándor, Lukács László, Vidics Zoltánné és a BSE barlangkutatói.

Jelentés a Műszaki Bizottság 1982. évi munkájáról

Lukács László

A bizottság az elvárásokhoz képest szerényen kezdte meg működését és az év folyamán az alábbi tevékenységet fejtette ki:

- elkezdte a hasznos és érdekes technikai újítások és adatok, továbbá tervrajzok gyűjtését, valamint kívánságra történő sokszorosítását,
- néhány fontos felszerelés terjesztését kezdte el társulati szinten /Bogibbs, biztonsági erőszkedőgép/, továbbá karbidlámpák beszerzése folyamatban van,
- egyéni kezdeményezéssel indult expedíciót adminisztratív eszközökkel két alkalommal segített, ezek azonban egyéb okok miatt nem valósultak meg,
- megindult a bizottság pénzügyeinek fellendítésére létrehozandó alaptörvény szervezése, mely egyelőre az előkészítés stádiumában van,
- elkészült és a Társulat részére átadásra került Lukács László Barlangjárás c. munkájának kézírata.

A bizottság munkájában az év folyamán aktívan részt vettek: Ignác Ibolya, Kardos László, Kulcsár Pál és Szablyár Péter.

Beszámoló az Oktatási és Közművelődési Szakbizottság 1982. évi tevékenységéről

Lénárt László

Az 1982-re betervezett, munkatervünkben foglaltak jelentős részét - rajtuk kívül álló okok miatt - nem tudtuk teljesíteni.

1. A magyar barlangtani oktatási rendszer beindítására az év során nem volt lehetőségünk. December végén megkaptuk a MTSZ főtitkárának állásfoglalását, melyben az együttes oktatási rendszerrel egyetért, de egyeztető, pontosító megbeszélést javasol. Ily módon oktatási rendszerünk 1982-re tervezett munkái 1983-ra maradtak.
2. A barlangi témájú TDK dolgozatok adatkérő lapját elkészítettük, az adatkérés megszervezése folyamatban van. A Karszt- és Barlangkutatók III. Országos TDK találkozója 1983-ban Szegeden kerül sor. A XVI. OTDK szegedi /természettudományi/ szekcióján belül 4 intézmény 5 dolgozatot nevezett.
3. A Nemzetközi Speleológiai Unió Oktatási Osztályával a kapcsolatunk normalizálása nem történt meg. 1983-ban Bariban nemzetközi találkozót tart az Oktatási Osztály, ide - az elnökség javaslatára - Hegedűs Gyulát delegáljuk. Remélhetőleg ott a kapcsolatfelvételre jobb lehetőség nyílik.

4. A MTESZ Központi Oktatási Bizottsága három ülést tartott az év folyamán, ebből két-
tőn részt vettünk. Itt a műszaki-gazdasági értelmiség helyzetével, a technikuskép-
zéssel, a MTESZ taggyesületi közművelődési tevékenységével, a MTV és MR ismeretter-
jesztő tevékenységével foglalkoztunk. Utóbbi témakörben írásbeli állásfoglalást
nyújtottunk be, melyet az összefoglaló anyagban ismertettek.

Beszámoló a Vizalatti Barlangkutató Szakosztály 1982. évi tevékenységéről

Kollár K. Attila

Az MKBT Vizalatti Barlangkutató Szakosztály 1982.évi tevékenységében az alábbi cso-
portok vettek részt:

- AMPHORA KSC
- FTSK DELFIN Könnyűbuvár Szakosztály
- MHSZ IZZÓ Buvár Klub
- MTV Könnyűbuvár Szakosztály
- VÖRÖS METEOR "NAUTILUS" Könnyűbuvár Szakosztály

1. Koordinációs tevékenység a vizalatti barlangkutatózásban

A Szakosztályt alkotó csoportok vezetői az elmúlt évben öt alkalommal tartottak
megbeszélést. A megbeszéléseken a csoportok munkájának ismertetésén túl a közös ügyek
kerültek megbeszélésre.

Sajnos több alkalommal különféle elfoglaltság miatt a csoportok képviselőinek csak
egy része jelent meg.

2. Kiadványok készítése

A Szakosztály 1982. évben az alábbi kiadványok /jegyzetek/ elkészítését, kiadását
tervezte:

2.1. Vizalatti barlangkutatózás /NAUTI módszertani kiadvány/

Az eredeti amerikai kiadvány fordítása még 1981. évben elkészült. Az anyag terjedel-
mes, kb. 100 gépelt oldal, szakmai és irodalmi lektorálása komoly gondot jelent. Ezt
csak nehezíti az amerikai eltérő mértékegységek "átültetésének" problémája. Az anyag
több amerikai szakértő véleményét ismerteti, melyek alapelveiben is eltérőek. Így a
fordításon, lektoráláson túlmenően a hazai viszonyoknak megfelelő külön összefoglaló
is szükséges. A szakmai lektorálás elkészült 1982. évben. Sajnos különféle megválto-
zott körülmények miatt a tekintélyes mennyiségű anyag sokszorosítása az év végén nehéz-
ségekbe ütközött. További problémát jelent az eredeti kiadvány - meglehetősen nehezen
másolható - fotómellékletének "átültetése" is.

Várhatóan a magyar nyelvű kézirat 1983. I. félévében el fog készülni sokszorosított
formában.

2.2. Édesvizi merülések /CMAS ajánlás/

Kiegészítő - alapirodalom - jellegű kiadvány, közel 40 oldal. A Vizalatti Tevékeny-
ségek Világszövetségének ajánlása, mely a buvárkodás alapelveit, a búvárok minősítésé-
nek szempontjait tartalmazza. A fordítás és szaklektorálás elkészült, a sokszorosítási
feladatok még hátra vannak.

2.3. Jégálmérülés /téli merülések/ CMAS ajánlás

A jégálmérülés feltételei részben hasonlóak a barlangi merülésekhez, mivel mind-
kettő természetesen zárt tér. Így a CMAS ajánlásban foglaltak kiegészíthetők a "Vizalat-

ti barlangászat" című kiadványunkban foglaltakkal. Az eredeti jegyzet fordítása megtörtént, jelenleg lektorálása folyamatban van.

3. Közös merülések szervezése

A csoportok kölcsönösen - a Szakosztály koordinálása nélkül - kétoldalu kapcsolatok alapján látták vendégül kutatási területükön egymást. Közös, több csoport részvételével szervezett akcióra az elmúlt évben nem került sor.

4. A "Vizalatti Barlangkutatók I. Országos Találkozó"-jának megszervezése

A Vizalatti Barlangkutató Szakosztály már 1981. évben is tervezte a Találkozó megszervezését, mely akkor több csoport folyamatos akadályoztatása miatt elmaradt. Az elmúlt év II. negyedévében a "Műsorfüzetben" a Találkozót meghirdettük, illetve jelentkezési lapot mellékelünk. A felhívásra egyetlen egy írásos jelentkezés sem érkezett be. /Szóbeli előzetes jelentkezés, illetve a meghirdetett időpont előtt egy-két héttel nagyon minimális érdeklődés volt./ Fentiek miatt a Találkozó első részét, mely szakmai előadásokból, vetítésekből állt volna /az előadások anyagáról kiadványt terveztünk megjelentetni/ meghiúsult. A közös merülések /tervezve: Molnár János-barlang, Esztrámosi Rákóczi- és Surrantós-barlangok, Tapolcai-tavasbarlang/ szervezése, előkészítése nem volt megoldható, mivel előzetes jelentkezés nélkül a merülő csoportok kialakítása lehetetlen.

/Résztevők elméleti, gyakorlati ismerete, orvosi, rendelkezésre álló technika, vezető búvárok stb./

Sajnálatos tény, mely több okra vezethető vissza /több csoport nagylétszámú tura-csoporttal különböző időpontban volt külföldön, búvárversenyek akadályoztak egyes csoportokat a részvételben stb./, azonban az érdektelenség tényével is számolnunk kell.

Ténykérdés, hogy több csoportot az egyéni /csapat/ feladatai túlzott mértékben elfoglaltak az elmúlt évben, mely hangsúlyozottan érvényes azok vezetőire.

Barlangi gerinces őslénytani gyűjtések és ásatások 1982-ben

Dr. Kordos László

Arggteleki-karszt

Andrási-barlang

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Simán Katalin régész vezetésével, több barlangkutató csoport részvételével ásatást végzett a barlangban. Az üledékrétegekből kora- és középső holocén csontmaradványok is előkerültek.

Osztramos - hasadékkitöltés

Majoros Zsuzsanna értesítésére 1982 februárjában a MÁFI részéről Solt Péter kiszállt az osztramosi mészkőbányába, ahol a hematitszemcséket is tartalmazó üledékből mintát vett. Iszapolást követően meghatározhatatlan hulló és emlős csontszilánkok kerültek elő.

Dükk-hogyság

Pungor-lyuk

Hir János 1982 nyarán őslénytani ásatást végzett a Répáshuta melletti Pungor-lyukban. Szelvényükkel elérték a barlangi medvével jelzett pleisztocén rétegeket.

Budai-hegység

Bátori-barlang

Kraus Sándor 1982-ben hozta be a Földtani Intézetbe azt a Kuszodából származó iszapolt csontmintát, amelyet 1980 decemberében gyűjtött. Ezek között denovércsont törmelések, egy pelefaj fog, s valószínűleg az idősebb pleisztocénre jellemző *Mimomys* pocoknemzetség fogtöredéke volt. Ez az első jelzés arra, hogy a Bátor-barlang nagyrészt kitöltő sárgászöröses színű agyag idősebb pleisztocén kora.

Pál-völgyi-barlang

Kraus Sándor 1982. február 24-én "PÁL-39" jelöléssel denevér csonttöredékeket adott le a Földtani Intézetben. Ugyanakkor "PÁL-51" jelű mintában a meghatározhatatlan denevércsontok mellett csigaház-töredékek is voltak.

Apáti-szikla, Kőkapu

Kraus Sándor 1982 januárjában földmintát gyűjtött, amelynek iszapolási maradványai a következő holocén fajok maradványai voltak:

- Mollusca indet. - csiga
- Salientia indet. - béka
- Lacerta indet. - gyík
- Aves indet. - madár
- Microtus arvalis - mezei pocok

Gerecse

Pisznice-barlang

Juhász Márton 1982. február 28-án mintát vett a Pisznice-barlang, Fő-ág cseppkőgátjánál lévő II. számú denevértetőből, amelyben a következő állatmaradványok voltak:

- Salientia indet. - béka
- Rhinolophus hipposideros - kis patkósrú denevér
- Miniopterus schreibersii - hosszuszárnyú denevér
- Plecotus sp. - hosszufülű denevér
- Myotis sp. - simaorrú denevér

A maradványok holocén korúak.

Bakony

Alba Regia-barlang

1982-ben Eszterhás István gyűjtött a Szifon Őre képződménynél mintát, amely csontokra nézve moddó volt.

I-12. sz. objektum

Az Alba Regia Barlangkutató Csoport tagjai a barlang "Felső-kürtőjéből" növényi maradványokat és csontmaradványokat gyűjtöttek. Utóbbiak a következők voltak:

- Rhinolophus hipposideros - kis patkósrú denevér
- Arvicolidae indet. - pocokféle

A maradványok fiatalok, valószínűleg recenssek.

Villányi-hegység

Somssich-hegy 2. sz. lelőhely

1982-ben Jánossy Dénes folytatta a Természettudományi Múzeum Föld- és Őslénytárá-
nak immár hete:Ék éve tartó ásatását a villányi Somssich-hegy karsztkitöltésénél.

Beremend

A beremendi mészkőbánya 100-as szintjén 1981-ben megnyílt, csontmaradványokban igen
gazdag karsztkitöltésből 1982-ben a Földtani Intézet részéről nagymennyiségű mintát
vettünk. A megelőző évben ugyaninnen a MÁFI és a TTM Föld- és Őslénytára kutatói már
végeztek gyűjtést.

Kuba

Az Amphora KSC. buvár-barlangkutatói 1982 áprilisában felkeresték a Saturnus-barlan-
got, ahol a "tótól balra eső fal törmelékéből" Solt Péter csontmaradványokat tartalma-
zó földmintát gyűjtött a Földtani Intézet számára.

CSOPORTOK BESZÁMOLÓI

Az "Acheron" Barlangkutató Csoport 1982. évi jelentése

Szerk: Kárpát József

Tartalomjegyzék

^xÖsszefoglalás

^xBevezető

Munkatervünk teljesítéséről

^xFeltáró kutatások a Mátyás-hegyi-barlangban /Kárpát József/

^xA Pál-völgyi- és Mátyás-hegyi-barlang összeköttetésének kutatásában elért eredmények /Kárpát József/

^xFeltáró kutatások a Cserszegtomaji-kutbarlangban /Kárpát József/

^xA Kopolya-karsztrendszer kutatása /Bartha László/

Széndioxid vizsgálatok a Cserszegtomaji-kutbarlangban /Kárpát József/

A Kutbarlang CO₂ térképe /K.J./

Ásvány- és kőzetminta elemzési eredmény a Kutbarlangból /Kraus Sándor/

^xBarlangtérképezési munkáink /Kárpát J./

^xBarlangfelmérési jegyzőkönyvek

Turatevékenység /Nagy Zsolt/

Tanulmányuton Angliában /Bartha László/

Beszámoló az NDK X. barlangkutató találkozásáról /Bartha László/

Csoporttevékenység /K.G. - K.J./

Püggelék:

Rovarok a Mátyás-hegyi-barlangból /Kárpátné Fehér Katalin/

A Pilis-barlang járatdiagramja

A barlangi algásodásról /Károly Gábor/

^x/A Beszámoló a megjelölt fejezeteket tartalmazza/

Összefoglalás

1. Feltáró kutatás

1.1. Mátyás-hegyi-barlang

Bontásaink eredményeként a barlangban két jelentősebb szakaszt sikerült feltárni, a barlang K-i végpontján nyíló 120 méter hosszú Mikulás-ágot és a Törmelék-labirintusból induló 63 méteres Kagylós-ágot. Egy új járat feltárásával közvetlen átjárási lehetőséget nyitottunk a Hekus-kürtő és Talpas-terem között. A Tüzoltó-ágban végzett munkáink csak néhány kisebb, köztes szakasz megismeréséhez vezettek. Bontásokat végeztünk még a Gilisza-járat és az Elefánt térségében is.

1.2. Kopolya-forrás-vizgyűjtőterülete

Nyári, szelcepusztai kutatótáborunkban számos terepbejárást végeztünk. A Háló-réten levő berogyásban 8,5 méter mély ácsolt kutatóaknát mélyítettünk, ami még további munkálatokat igényel.

1.3. Cserszegtomaji-kutbarlang

Többnapos föld alatti tartózkodásokkal végzett bontásaink eredményeként a K-i labirintusban 40 méternyi, a Husvét-ágban 15 méternyi, az É-i labirintusban pedig kb. 35 méternyi továbbjutást értünk el. Kisebb bontásaink eredményét is beleértve /Holt-tó, Szabó Pál Zoltán-terem környéke/ az év során a barlang hosszát kb. 120 méterrel növeltük. A barlang felmért hossza jelenleg: 1933 méter.

2. Tudományos vizsgálatok

A Cserszegtomaji-kutbarlangban folytattuk a CO₂ mérését. A tapasztalt értékek alapján vizsgáltuk a gáz térbeli eloszlását, ill. feldusulásának okait. A kutbarlangból kihozott ásványmintákat laboratóriumban elemeztettük, így fény derült a barlangban fellelhető kék és vörös bevonatok anyagára is.

A Pál-völgyi-barlang algásodásával kapcsolatban jelentésünkben áttekintjük a lámpaflóra elszaporodásának okait és a védekezés lehetőségeit.

A kutatásunk alatt álló barlangokban folytatjuk kiegészítő morfológiai megfigyeléseinket is.

3. Barlangtérképezés

A Mátyás-hegyi-barlangban elvégeztük az ujonnan feltárt szakaszok felmérését, valamint elkészítettük a Centenáris-szakasz két főfolyosójának hossz-szelvényét. Egységes térképet szerkesztettünk a Pál-völgyi- és Mátyás-hegyi-barlangról.

A Cserszegtomaji-kutbarlangban felmértük a Kormos- és Husvét-ágot, továbbá elkészítettük a barlang új, kezelhetőbb méretű teljes térképét.

Az év során mértük fel még a Pilis-barlangot, Zabföldi-barlangot, Kopolya-forrás-barlangot és a Kopolya-zombolyt. Megkezdjük a Kecskés-forrásbarlang térképezését. A barlangok térképanyagát jelentésünkhöz mellékeljük.

4. Csoportélet, turisztika

A hetente klubunkban rendezett csoportgyűlések átlagos létszáma 10-12 fő, ahol a programegyeztetésen kívül szakmai konzultációk, előadások is helyet kapnak. Gyakorlati továbbképzéseket a budai barlangokban és a Francia-kőfejtőben rendeztünk. Több mint 30 turánkon csaknem minden hazai karsztvidéken jártunk, de Bulgária, Csehszlovákia és Anglia barlangjaiba is eljutottunk. Barlangversenyeken és az MKBT rendezvényeink rendszeresen képviseltettük magunkat. A gondozásunkban levő barlangokban több alkalommal kalauzoltunk érdeklődőket és vendégcsoportokat.

Bevezető

Csoportunk ez év elején alakult, nagyrészt az Óbudai Kinizsi Barlangkutató Csoportból kivált, több éve aktív barlangi tevékenységet folytató személyekből. Az év folyamán az Alba Regia Barlangkutató Csoportból is csatlakoztak hozzánk.

Tavasszal a Kelenföldi TE Természetbarát Szakosztálya keretein belül hoztunk létre önálló tevékenységi körű csoportot. Szervezeti formánk végső kialakulását a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulatba való belépésünk jelentette. Felvételi kérelmünket a Társulat az év közepén elfogadta, így Acheron csoport néven lettünk bejegyezve.

Hivatalos nevünk: Kelenföldi Tömegsport Egyesület
Természetbarát Szakosztálya
ACHERON Barlangkutató Szakcsoport
Budapest, XI. Bartók Béla ut 79.

Barlangkutató tevékenységünket főképp az év második felében indítottuk be. A csoport elsősorban barlangi feltáró tevékenységet, dokumentáló munkákat /főképpen barlangfelmérést/, és tudományos feldolgozásokat kívánt folytatni.

Másodlagos tevékenységi körünket a hazai és kisméretű külföldi barlangok bejárása, azok megismerése képezte. A hazai és külföldi rendezvényeken csoportunk a lehetőségeinkhez mérten képviseltette magát.

A barlangi sporttevékenység keretében csapatokat indítottunk az országos versenyeken, illetve rendszeres kondicionáló turákat tartottunk.

A barlangkutató és barlangjárás népszerűsítése, annak biztonságos megismertetése és a csoport utánpótlásának nevelése érdekében nagy hangsúlyt helyeztünk előadások tartására, oktatásokra, valamint kívülállóknak számára is elérhető barlangturák szervezésére. A barlangkutató csoportunk ezévi részletes tevékenységét a következőkben ismertetjük.

Feltáró kutatások a Mátyás-hegyi-barlangban

Munkánkat a barlangban ez év szeptemberében kezdtük meg. Azóta - elsősorban a barlang közelsége miatt - minden hétfőn, sőt olykor hétköznapokon is lehetőségünk volt lejárásokra. A barlang alapos átvizsgálását követően munkabrigádjaink számos helyen végeztek bontást, ami több új barlangszakasz felfedezéséhez vezetett.

Tapasztalatainkról rendszeresen tájékoztattuk a Pál-völgyi-barlangot kutató Bekey csoportot is, a két barlang összeköttetésének vizsgálatához adva támpontokat.

A barlangban legjelentősebb eredményünket decemberben a Mikulás-ág feltárással értük el, amely a barlang legkeletibb pontján a Mozi terméből indul. A Moziból K-i irányban egy rövid omladékos járat már korábban is ismert volt. Végpontján a Kovás törmelékben való bontással már novemberben sikerült kb. 10 méternyit előrehaladnunk, ahol egy szálkőben levő járhatatlan szűkület állta útunkat. A ledobott kövek hangjából és a kiáramló huzatból a nyílás mögött nagyobb teremre következtettünk. A hasadék vésése nem vezetett eredményre, így attól néhány méterre a folytatást kitöltő kovás törmelék bontását kezdtük meg. Három méternyi előrehaladás után, december 5-én nyílt meg az út az ún. Mikulás-terem felé, amely 17 méteres hosszával, 7 m szélességével és 7-10 m magasságával az új szakasz legnagyobb ürege.

A kagylós, üstös oldási formákkal tagolt falu terem a barlang fő tektonikus preformációját képviselő 65°-os irányra illeszkedik. DNY-i végéből 20 méter hosszú omladékos járat indul /Cseppkő-folyosó/, ahol a barlangban eddig páratlan, 30 cm magasságú sztalagmit, 2-8 cm-es sztalaktitok és heliktitkezdemények is találhatók egy kisebb területen. A talpat helyenként finom kalcitlemezkek tömege borítja. A járat DNY-i vége 7-8 m-re megközelíti a Keleti Omladékos-folyosót. A teremtől D-re, azzal párhuzamosan 25 méter hosszú, repedezett agyaggal borított tágas folyosó húzódik, szintén DNY felé, illeszkedve a Természetbarát-szakasz fő törésirányára. A főtébe nyúló hasadékokban is meglevő agyag a járat hajdani teljes szelvényű kitöltöttségére utal. Első üregében a mennyezeten 2-3 cm-es kalcitkristályok tömege látható.

A teremtől K-i irányban 35 m hosszúságú kúrtókkal tagolt járatrendszer indul, egyik ága visszacsatlakozik a terem mennyezetén. Valamennyi járat falán sok eocén fosszília,

tengeri sün, kagyló stb. tanulmányozható, igen szép ép állapotban.

A Mikulás-ág jelenlegi hossza 110 méter, járatai a bejárat szintje alatt 16-33 méter mélységben húzódnak.

A barlang más részein végzett terepbejárásaink során a Törmeléklabirintus D-i peremzónájában egy omladékkal boltozódó kürtőre figyeltünk fel, amelyen át felsőbb üreg volt látható. Szeptember 18-án kovás bontással sikerült a nyíláson áthatolni, és egy eddig ismeretlen, 63 méter összhosszúságú több szintre tagolódó, omladékos járatba jutottunk, amely a sok puhatestűmaradványról a Kagylós-ág nevet kapta.

A járat megközelítőleg a Tó felett húzódik, de attól 50 m-rel magasabb szinten. DNY-i végpontján a kovás törmelékhegy bontásával remény lehet továbbjutásra is. E szakaszban képződmények nincsenek, kizárólag omladékkal, kovás törmelékkel és kisebb iszapfelhalmozódással találkozunk.

A Tüzelőtó-ágban is több helyen kísérleteztünk bontással, ami azonban csak kisebb közbelső szakaszok, ismert részeket összekötő átjárók feltárását eredményezte.

A T-folyosó felett húzódó Talpas-terem NY-i járata /Rövid-folyosó/ a felmérés szerint jelentősen megközelítette a Hekus-kürtőt. A Rövid-folyosó NY-i végpontján az omladék kitermelésével sikerült átjárót nyitnunk a Hekus-kürtő felé, amely a kürtő oldalában 3 méter magasan csatlakozik be. Ily módon a Meteor-ág megközelítésekor az utvonalból lehetőség van a Hekus-kürtő omlásveszélyes felső szakaszának kiiktatására.

Bontásokat végeztünk az Elefánttól DNY felé, továbbá a Giliszta DK-i sarokpontján is. E zónában ezidáig a nagymennyiségű kovás kitöltés miatt eredményt még nem értünk el.

Az ujonnan feltárt szakaszokkal a meglevő barlangtérképet kiegészítettük, az új szakaszok térképanyagát jelentésünkhöz mellékeljük.

/Kárpát József/

A Pál-völgyi- és Mátyás-hegyi-barlang összeköttetésének kutatásában elért eredmények

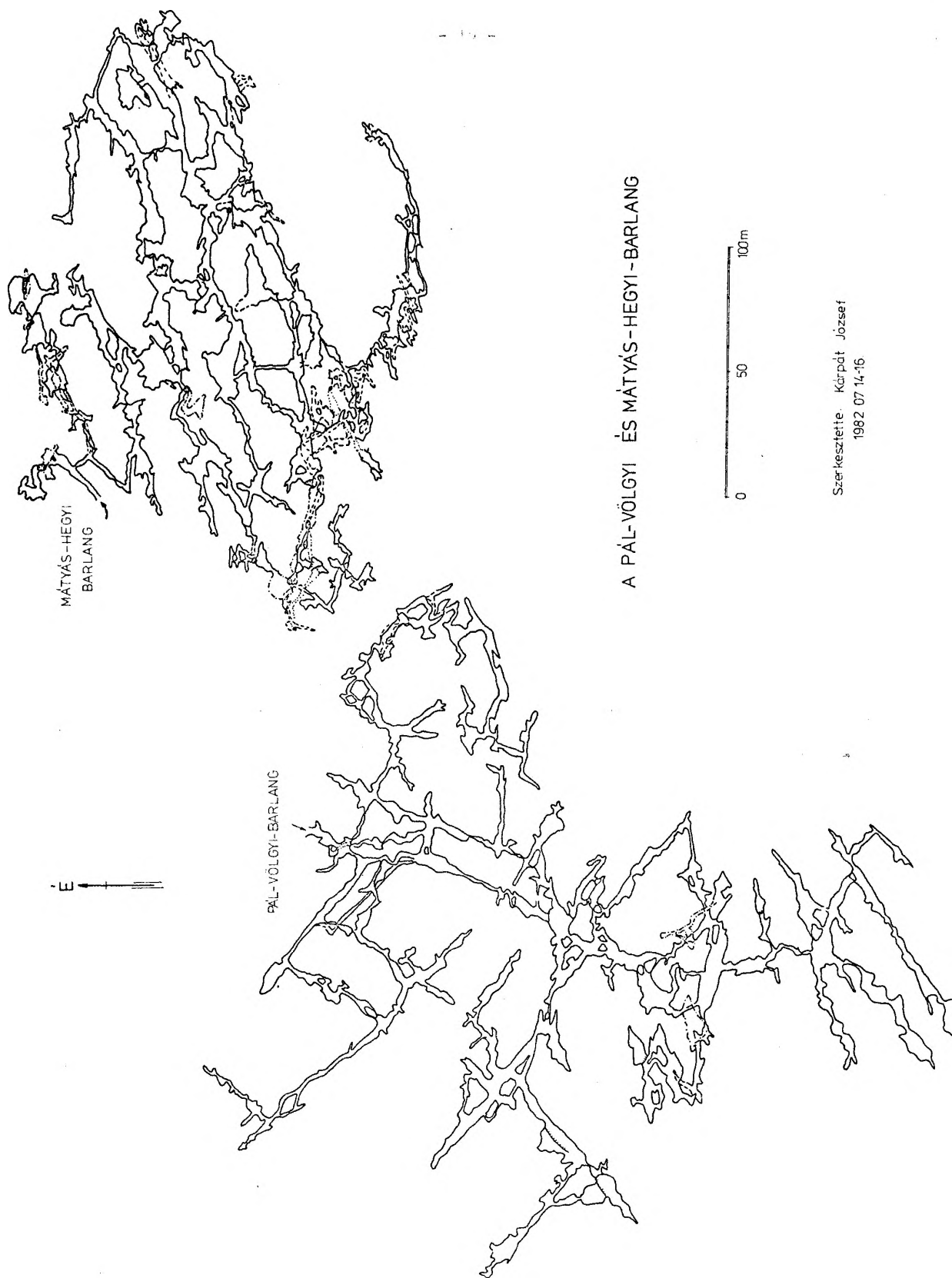
A két szomszédos budai nagybarlang egymáshoz való közelsége már régóta foglalkoztatja a kutatókat - vajon feltárható-e a kettő közötti összeköttetés? E probléma még a közelmúltban is csupán találgatások tárgyát képezte és legtöbbször elutasították az összefüggés lehetőségét, főleg az ún. Szépvölgyi-törés roncsoló hatására hivatkozva, amely szerint a két barlangot elválasztó sávban nem remélhetők üregek.

A véleményekben fordulatot hozott 1981 márciusában a Pál-völgyi-barlang Térképész-ágának feltárása, amely K-i irányban mintegy 60 méternyi előrehaladást eredményezett. Az új ág iránya és a Mátyás-hegyi-barlanghoz hasonló morfológiai jellege a szomszédos barlang közelségét sugallta.

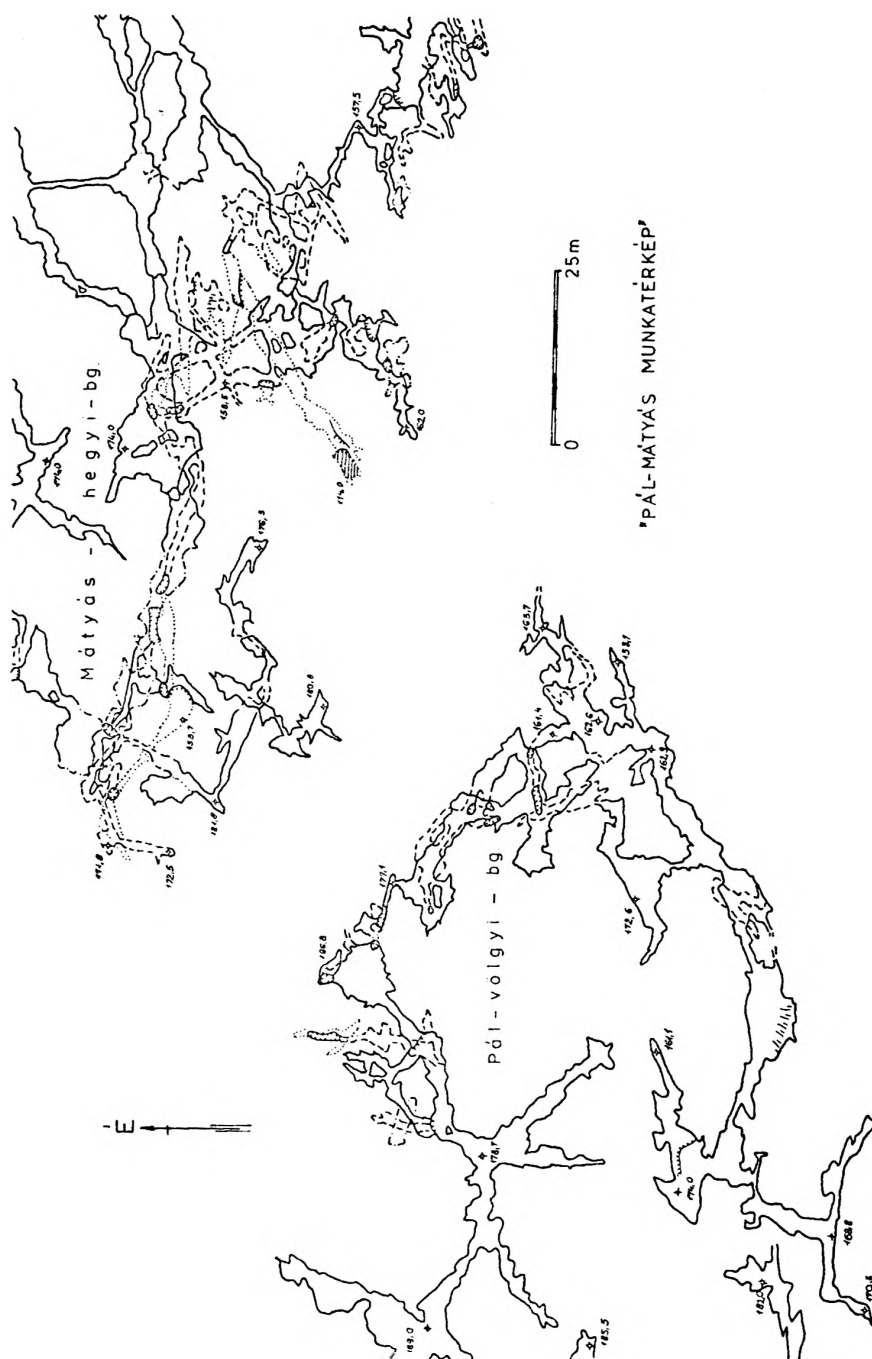
A barlangok egymáshoz viszonyított térbeli elhelyezkedését pontos felmérésüket elvégezve tudtuk konkretizálni. A mérések alapján kézenfekvőnek látszott a Térképész-ág, ill. Meteor-ág felőli kétoldali kutatás megkezdése, mivel a két zóna egymást több ponton 20-25 méternyire megközelíti. Ezt a sikeres átkopogtatási kísérlet is igazolta a Dohányzó és Lapító között. /E két pont távolsága a térkép alapján 28 méter./

A tapasztalatok alapján a Bekey csoport a Pál-völgyi-barlang felől megkezdte a kutatást a Lapító zónájában. A hatalmas kőzetblokkok között nehéz volt alkalmas bontási helyet találni, így itt számottevő előrejutás nem történt.

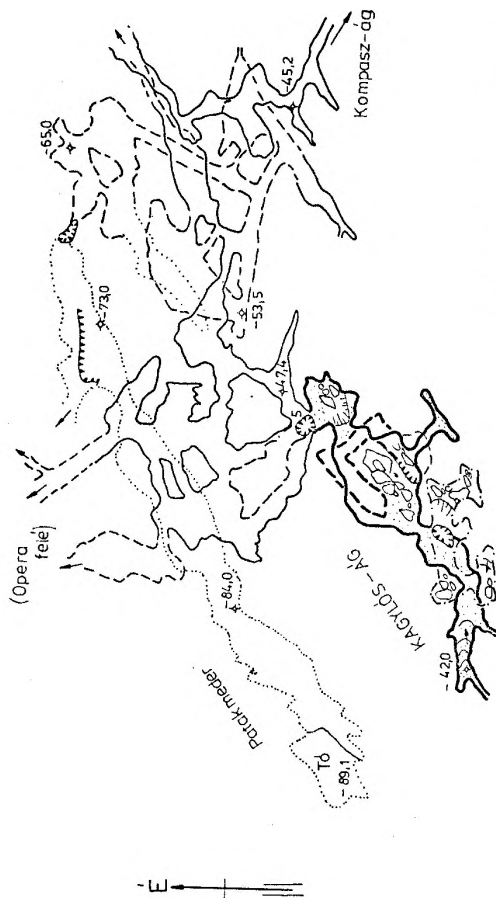
A Meteor-ágban hasonlóan kedvezőtlenek voltak a körülmények. Csoportunk a munkát



Szerkesztette: Kárpát József
1982. 07. 14-16

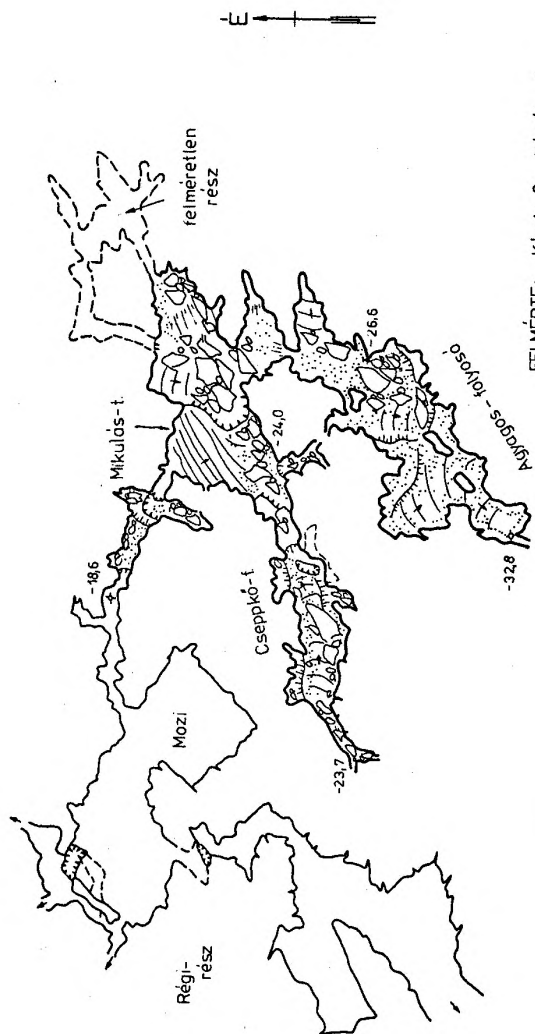


MÁTYÁS-HEGYI-BARLANG
(A Kagylós ág térsége)



FELMÉRTE: Kárpát J., Kárpátné,
Máté E.,
1982 szept.
"ACHERON"

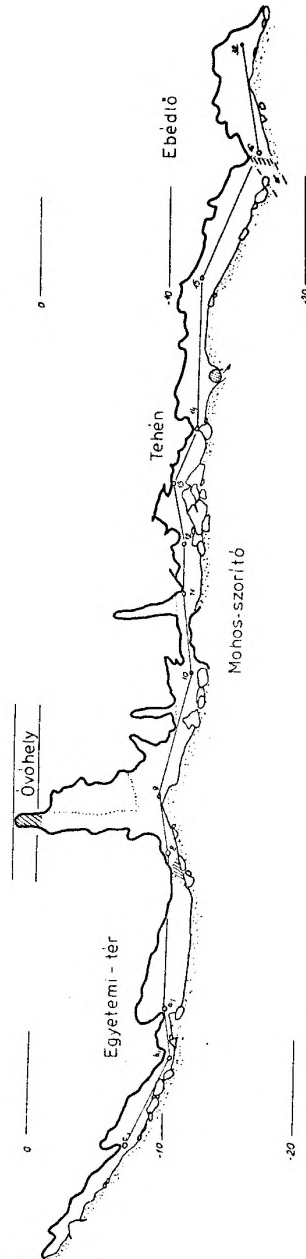
MÁTYÁS-HEGYI-BARLANG, MIKULÁS-ÁG



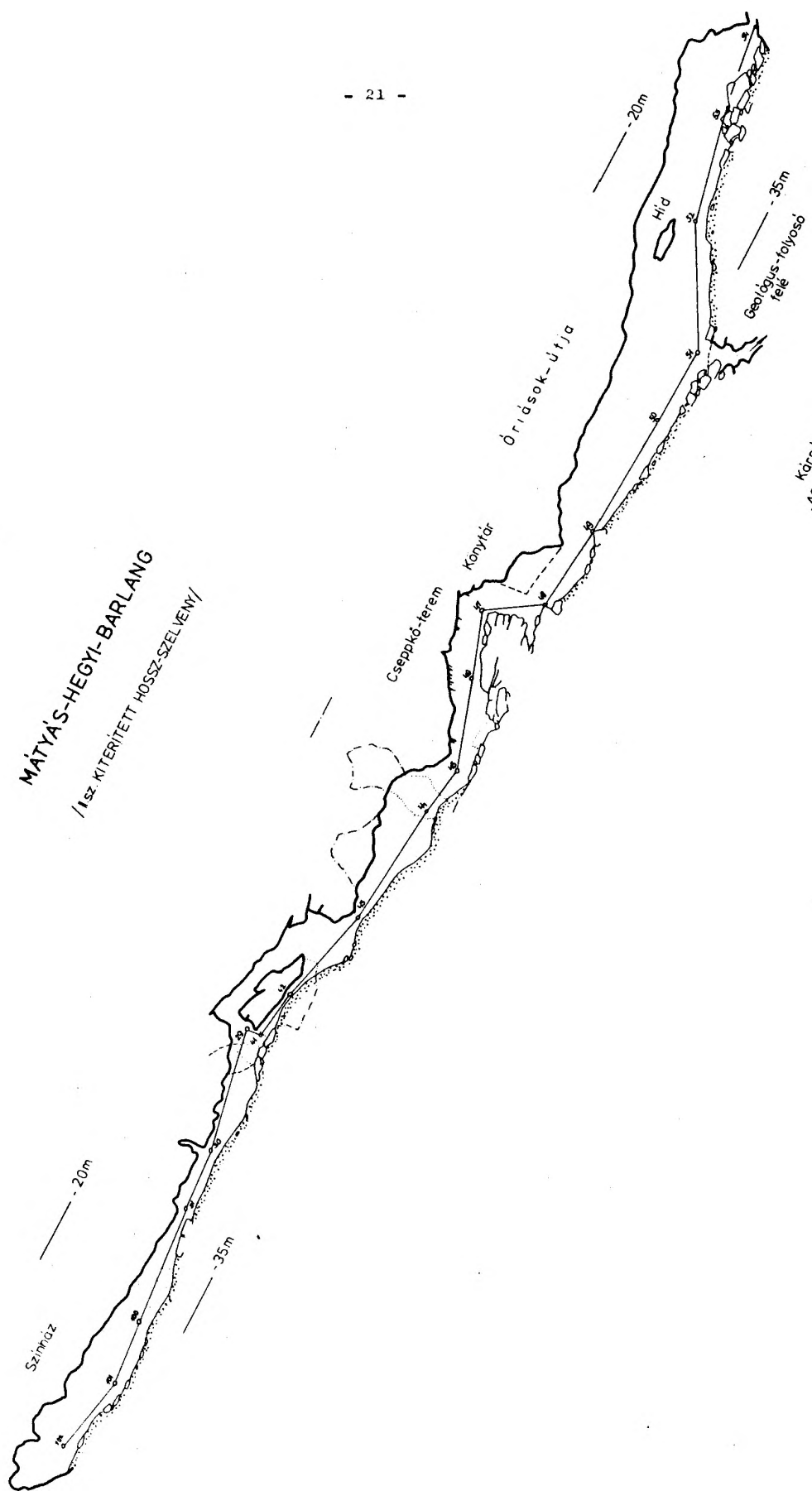
FELMÉRTE: Károly G., Kárpát J.,
Nagy Zs., Rákóczi Gy
1982. dec.
„ACHERON”

MÁTYÁS-HEGYI-BARLANG

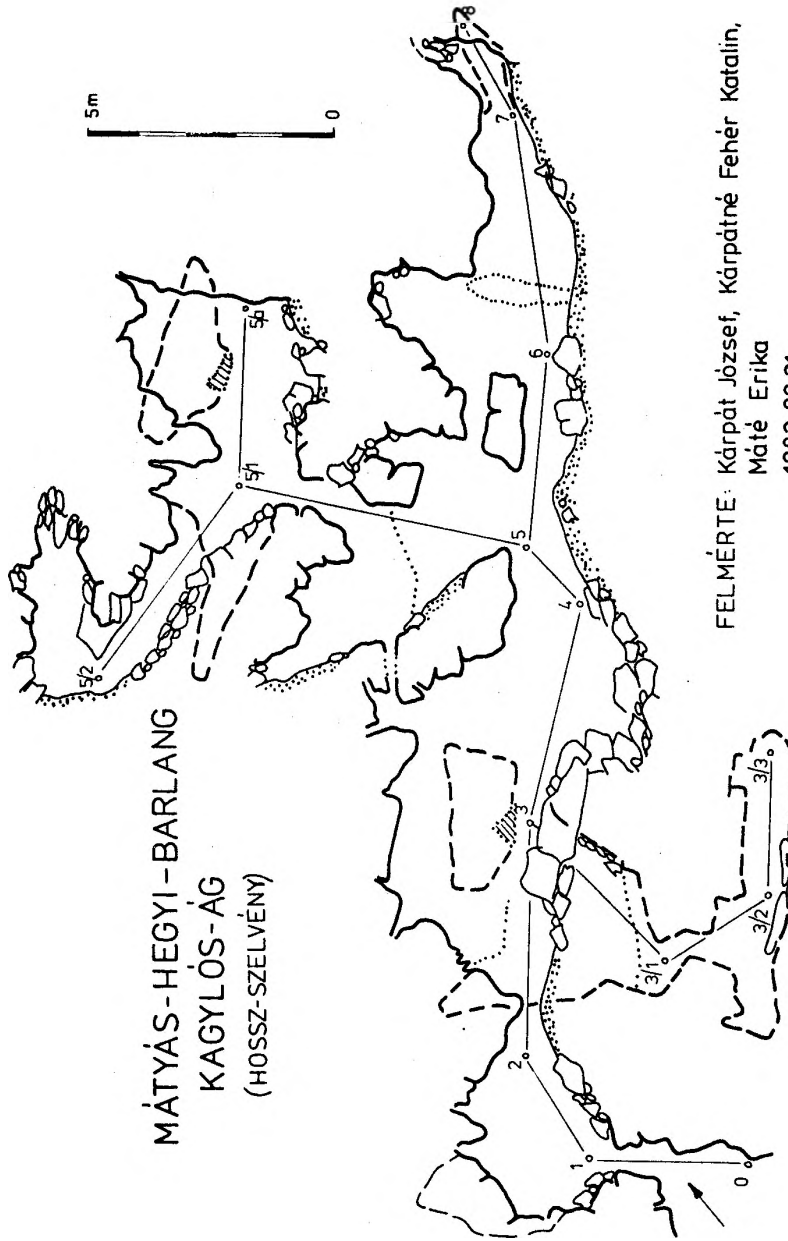
(1.sz. KITERÍTETT HOSSZ-SZELVÉNY)



Kárpát József
'A. CHERON' Bg kut. Csop.
1982



Kárpáti József
"ACHERON" Baktai Csop.
1982



FELMÉRTE: Kárpát József, Kárpátné Fehér Katalin,
Máté Erika
1982.09.21.
"ACHERON"

a Mátyás-hegyi-barlangban folytatta, de már a Meteor-ág térségén kívül. Feltételeztük, hogy a Törmelék-labirintus környékén az ÉK-DNY-i hasadékirányok mentén szintén lehetőség nyílt a Pál-völgyi-barlangot megközelítő járatok feltárására.

Hipotézisünk helyesnek bizonyult, mivel a Kagylós-ágba való bejutással /1982 szeptember/ mintegy 25 méternyi légvonalban mért előrehaladást értünk el DNY felé. Az új járat irányát markáns ÉK-DNY-i tektonikai vonal jelöli ki, amely az Imre-terem - Elefánt - Földgömb-terem vonalára illeszkedik. E vonal folytatása a Pál-völgyi-barlang Térképész-ágán át húzódik tovább, újabb konkrét lehetőséget mutatva az összeköttetés esetleges helyére. A Térképész-ág és Kagylós-ág végpontjainak távolsága mindössze 28 méter, a szintkülönbség pedig gyakorlatilag nulla. Ilyen, mindkét barlangot összekötő egységes hasadékirányt a Meteor-ágban nem találunk.

Hasonlóan optimális tektonikai és topográfiai adottságok jellemzik a Természetbarát-szakaszt is, ahonnan DNY-i irányban is valószínűsíthetők a Pál-völgyi-barlang felé tartó ezidáig ismeretlen járatok.

A fentieknek megfelelően a két barlang összeköttetését célzó kutatásokat a továbbiakban a Kagylós-ágból és a Természetbarát-szakaszból kiindulva kívánjuk folytatni.

A Kagylós-ág bontása a Térképész-ággal való direkt összeköttetés kutatását célozza. Felső szintjén látható is a járat folytatása, azonban az ezt lezáró instabil omladék-tömeg bolygatása igen nagy körülményt igényel.

A Természetbarát-szakasz a barlangot predesztináló főhasadékok irányát tekintve a Pál-völgyi-barlang Déli-szakaszának irányában kínál kutatási lehetőségeket, ami esetleg a két barlang még távoli zónájának egymáshoz való közelségét is növelheti. E "fehér foltban" a barlangképződés feltételei is minden szempontból adottak.

A két barlang összeköttetésére irányuló célkutatásban a Pál-völgyi-barlangban dolgozó Bekey csoporttal jó munkakapcsolatban állunk. Eredményeinkről és tapasztalatainkról egymást kölcsönösen tájékoztatjuk, a rendelkezésünkre álló dokumentációkat átadjuk, ami a munka megalapozottságát és hatékonyságát jelentős mértékben elősegíti.

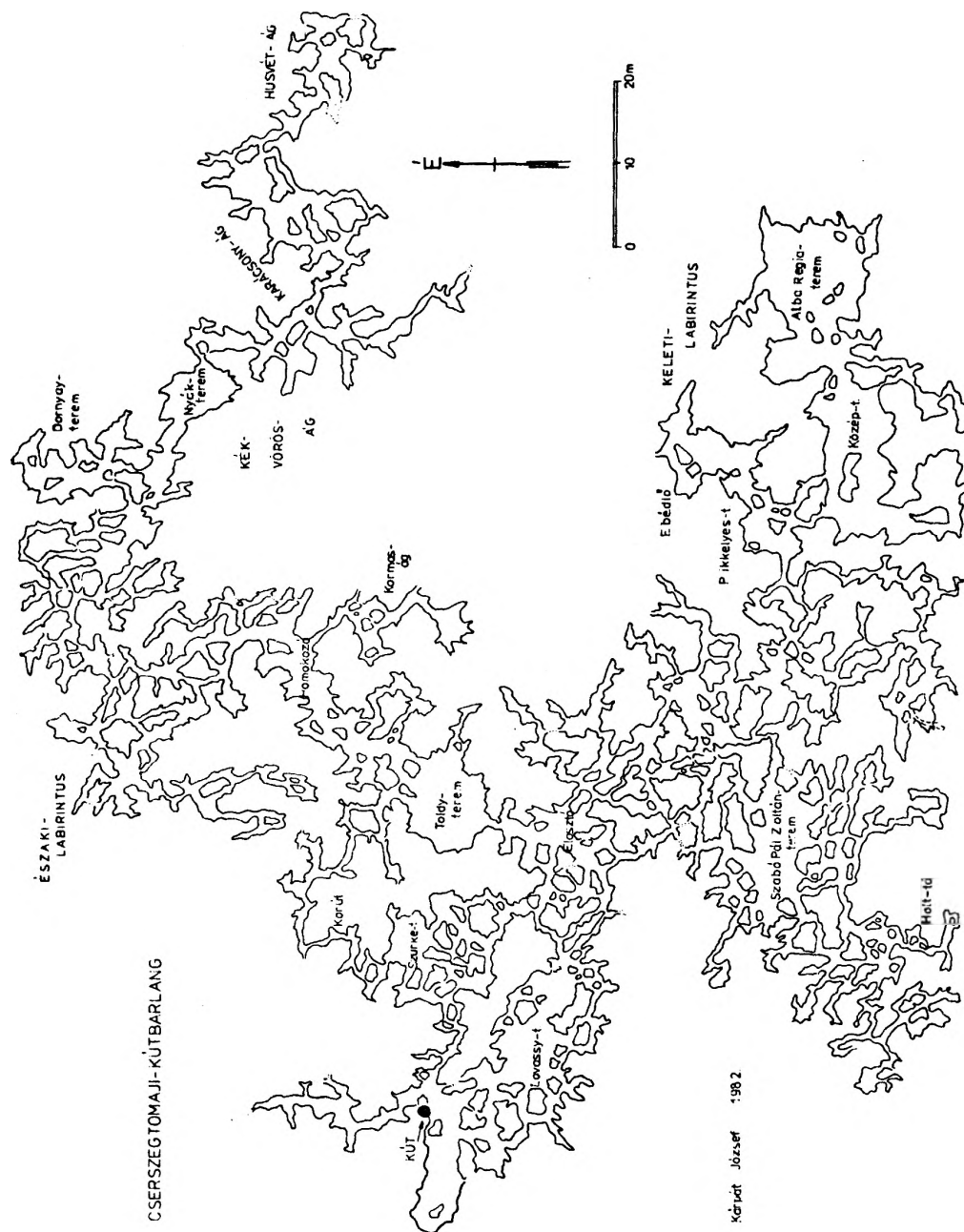
/Kárpát József/

Feltáró kutatások a Cserszegtomaji-kutbarlangban

Érvényes kutatási engedélyünk birtokában ez évben megkezdtük a Kutbarlang további feltárási munkálatait, melynek megtervezéséhez jó támpontot adtak korábbi alapos barlangbejárásaink és felmérési munkáink során szerzett tapasztalataink.

Helyszíni munkánkat többnapos lenttartózkodásokkal végeztük, ami tekintve az 50 m-es kutaknál való gyakori leszállás kiiktatását, - jelentős idő és energiamegtakarítást eredményez. Ki kell térnünk a barlang szövevényes alaprajzából adódó tájékozódási nehézségekre is, amelyek még a barlangot ismerő személyeknél is felmerülnek. Ennek kiküszöbölésére a fontosabb járatokban és a munkahelyeket megközelítő utakon 8-12 m-es sűrűséggel számtáblákat helyeztünk el, amelyeknek helyét munkatérképünkre is felraktuk. Így a közlekedés ill. helymeghatározás a térkép segítségével mindenki számára biztonságossá vált.

Az év első részében az Alba Regia és FTSK kutatóinak közreműködésével fedeztük fel a Homokozótól K-re induló Kormos-ágot, valamint a barlang K-i végét képező Husvét-ágot. Az év második felében csoportunk folytatta a feltárási munkát és elvégeztük az új szakaszok felmérését is.



A feltáró munkahelyeken /sorszámukat munkatérképünk feltünteti/ az alábbi tapasztalatokat szereztük:

1. Lovassy-terem D-i oldaljáratai:

A sejtes, szivacsos homokkőoszlopok között több járatvégződést megbontottunk. Jelentősebb eredmény nem született, mivel a járatokat kitöltő dolomitliszt 10 cm-es rétege alatt keménnyé cementálódott üledék jelentkezik, rendkívül megnehezítve a szűk helyen való bontást.

2. Az Alba Regia-teremből kiindulva, ÉNY-i irányban csekély bontással sikerült újabb kuszójáratokat feltárni, ami egyben az Ebédülővel való összeköttetés megtalálását is eredményezte. A stabil kőzetből álló boltozatos járatok falai, e zónára jellemzően vörös /limonitos/ bevonatuak, amelyet a levált kőzetpikkelyek világos foltocskái tarkítanak. Az üreges talpát néhány cm-es kötőrmelék alatt a fehér dolomitliszt képezi. A december végén feltárt szakasz becsült hossza kb. 25 méter.

3. Az Ebédülő és Pikkelyes-teremtől K-re eső részen tett terepbejárásunkon szintén kisebb /kb. 12 m-es/ oldaljáratot bontottunk ki. Az elágazó kuszoda, - melynek talpát vékony, repede ett vörösiszap rétege fedi, - az Ebédlőt, a Pikkelyes-termet és a Közép-termet köti össze.

4. A Homokozótól ÉNY-ra számos járatkezdemény indul. Az egyik ilyen törmelékkal záruló szűkület kibontásával utat nyitottunk egy újabb, az É-i labirintusra jellemzően törmelékes, elágazó járatrendszerbe. E szakasz az 1965-ben itt kutató Toldy csoport által a jelek alapján már valószínűleg ismert volt, azonban bejárata azóta nyilván beomlott. A járatok csatlakoznak az É-i labirintus DNY-i zónájához. A homokkőben igen sok kovásodott növényi fosszília figyelhető meg, egyrészt a kőzetbe ágyazódva, másrészt a törmelékben kipreparálódva. Az eddig dokumentálatlan szakasz hossza 35 m-re tehető.

5. A Szabó Pál Zoltán-terem NY-i végében egy szűkület kivésésével sikerült egy 15 m hosszú, ÉNY felé tartó keskeny járatba jutnunk. Végpontját kisebb terem képezi, törmelékekkel kitöltve.

6. A Husvét-ág K-i végén, omladék bontásával jutottunk 15 métert kitevő újabb üregekbe, melyek egyben a barlang legmélyebb pontját /-10 m/ is képviselik. A zóna rendkívül töredezett, mennyezetből leváló instabil homokkőtömbökből áll, így az omlásveszély miatt a munkát e helyen nem folytatjuk.

A fentiekben tulmenően még számos ponton végeztünk próbabontásokat, amelyek egyelőre nem hoztak jelentősebb eredményt.

Az elkövetkezőkben be kívánjuk fejezni a még felmeretlen szakaszok térképezését, ill. folytatjuk feltáró munkáinkat és a megkezdett CO₂ méréseket is.

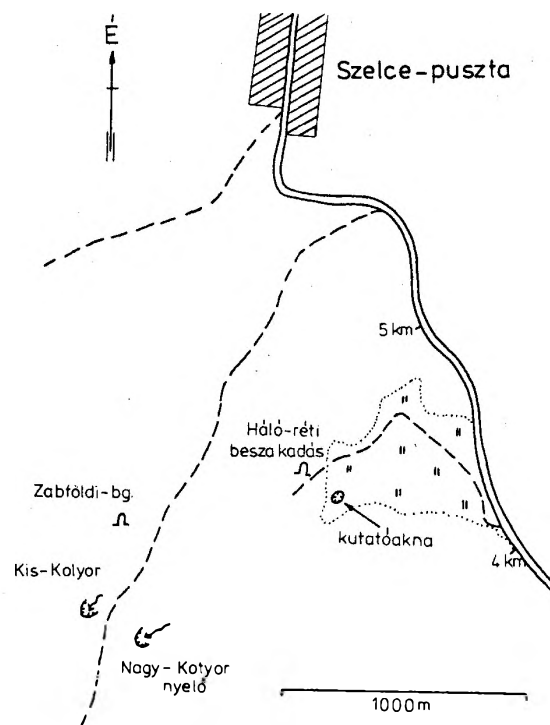
A kutatások jelenlegi stádiumában a barlang felmért hossza méréseink alapján: 1933 méter.

/Kárpát József/

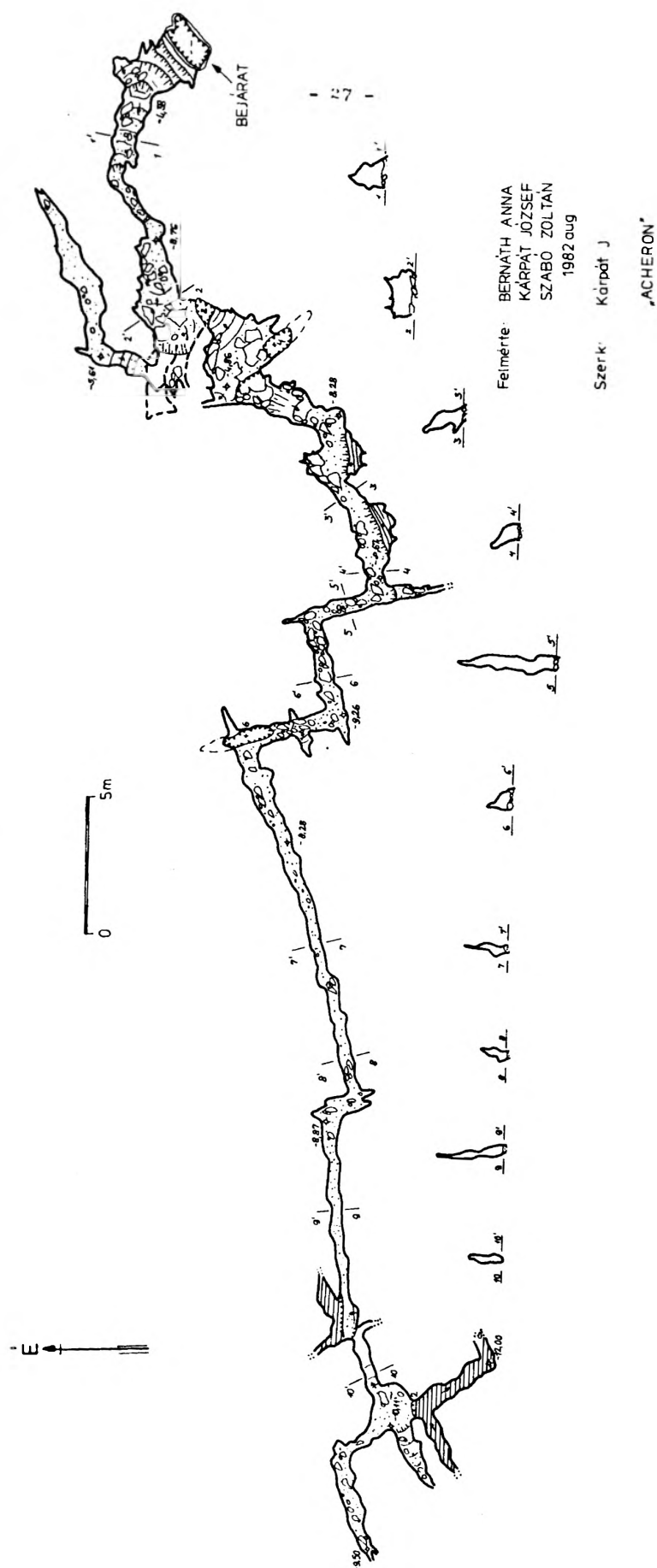
A Kopolya-karsztrendszer kutatása

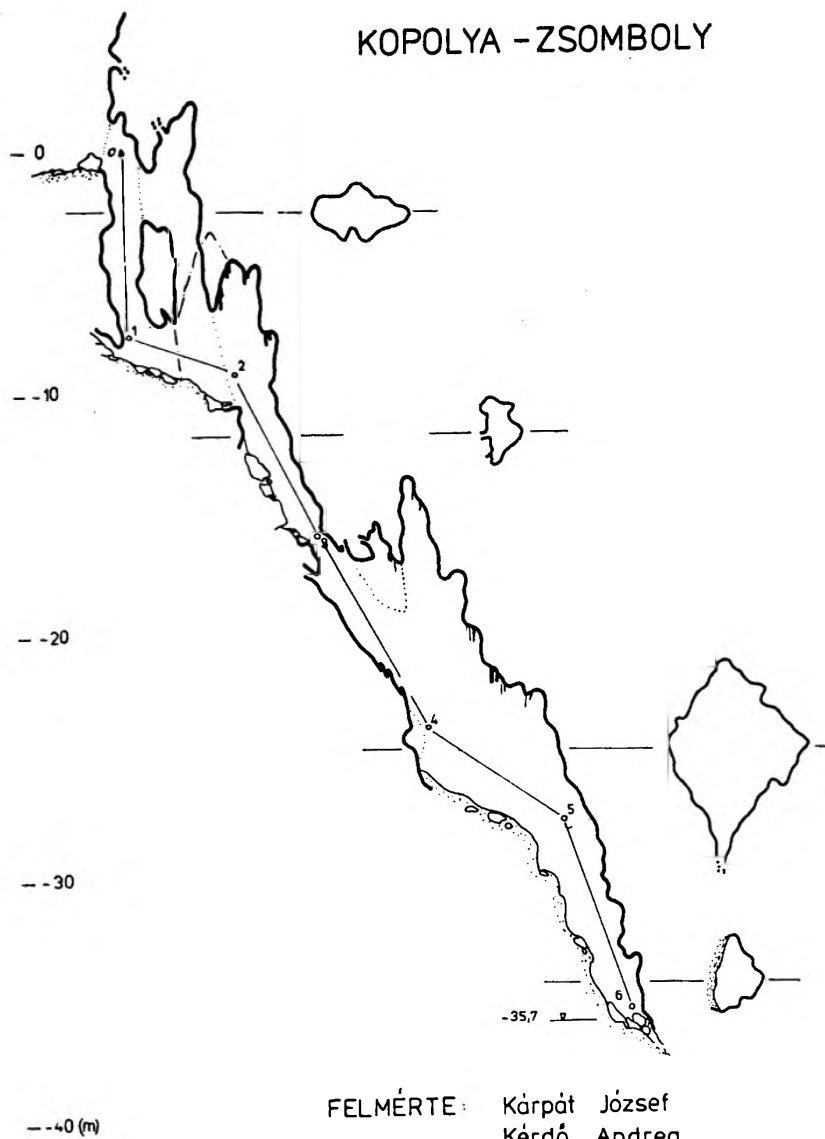
Az előző csoportunkban már foglalkoztunk a Kopolya-rendszer kutatásával, azonban ez a tevékenység inkább csak terepbejárásokra, karsztobjektumok keresésére, tanulmányozására, ill. a Kis-Hálóréti beszakadásban végzett kisebb volumenű bontómunkára korlátozódott.

Új csoportunk létrejöttével a terület, ill. rendszer kutatását és feltárását egyik



KOPOLYA - FORRÁSBARLANG



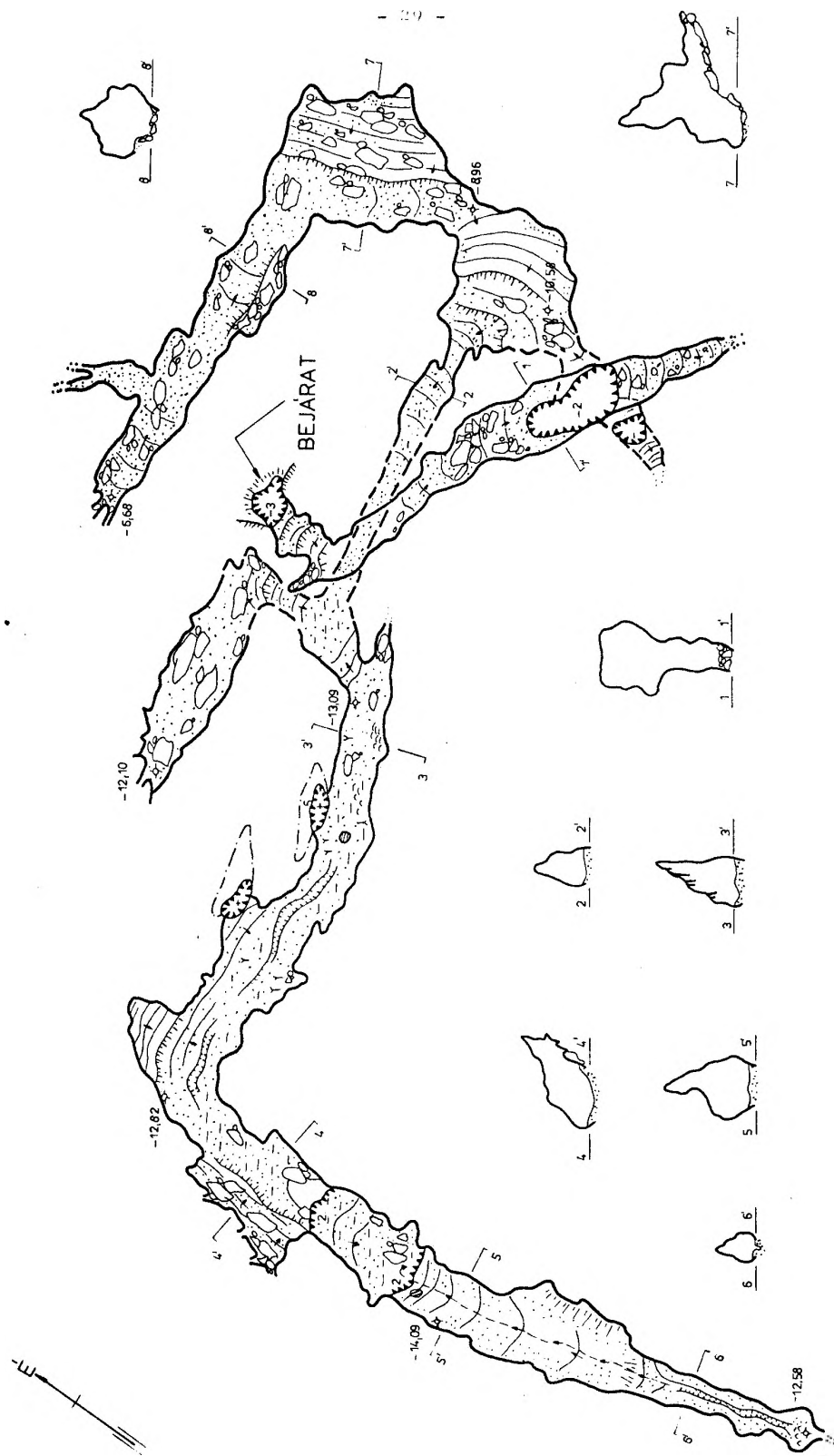


FELMÉRTE: Kárpát József
Kérdő Andrea
Morschl Nóra

1982. aug.

„ACHERON” Bg.kut. Csop.

A ZABFÖLDI - BARLANG ALAPRAJZA

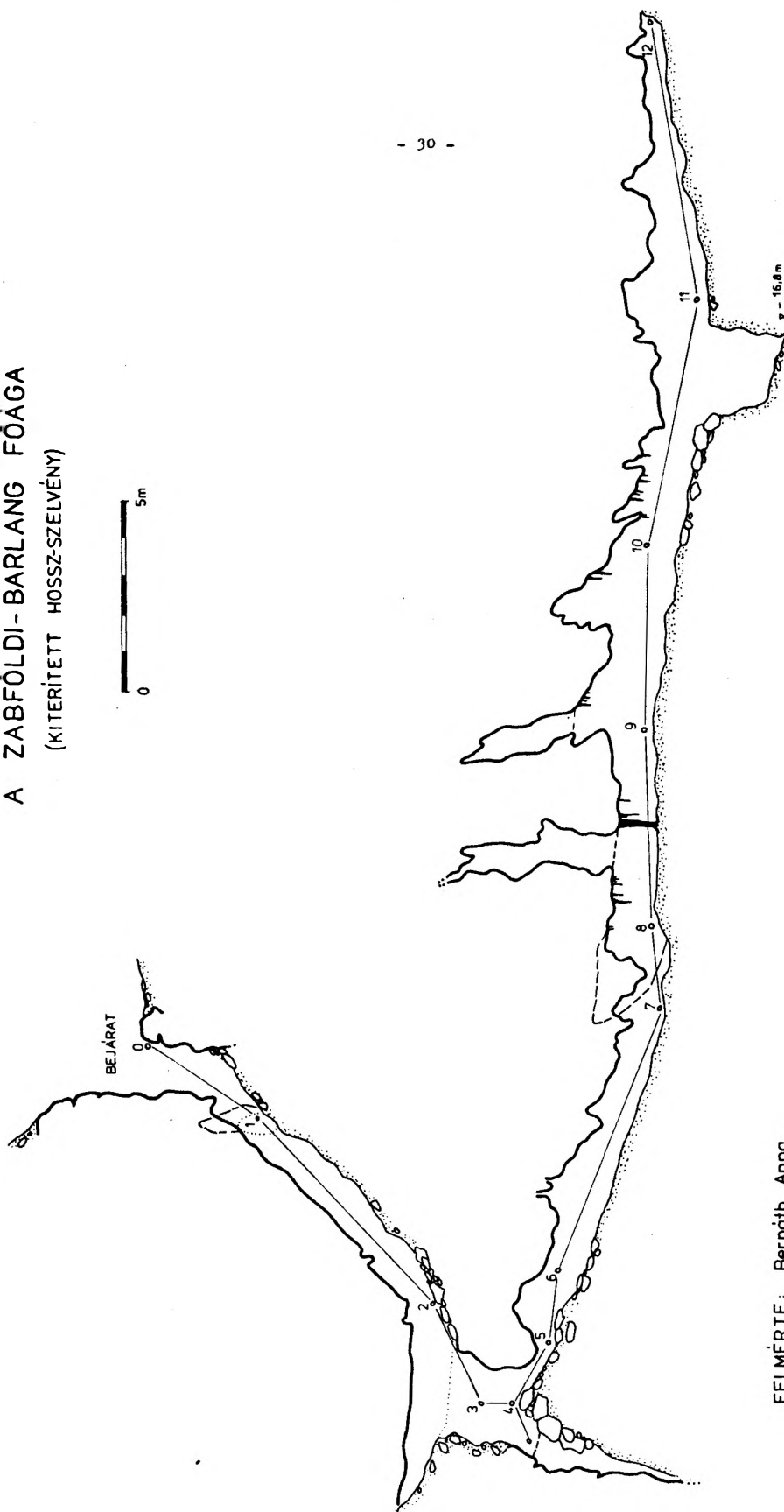


FELMÉRTÉK: Bernáth Anna
Kárpát József
Kárpátné Fehér Katalin

SZERKESZTETTE:
Kárpát József

„ACHERON” Barlangkutató Csoport 1982

A ZABFÖLDI-BARLANG FŐÁGA (KITERÍTETT HOSSZ-SZELVÉNY)



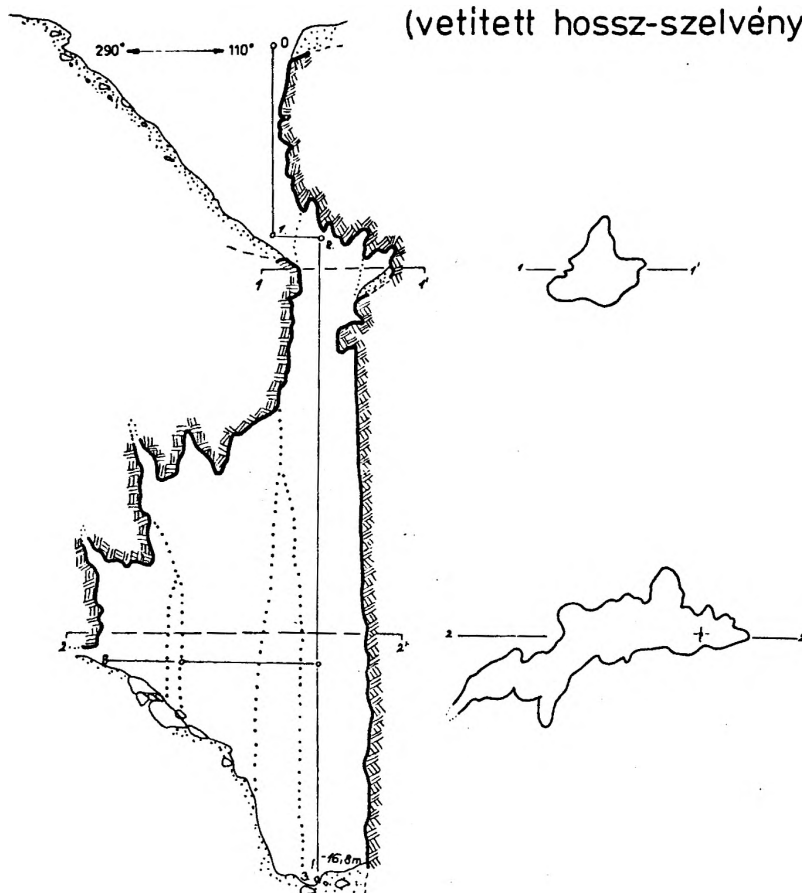
- 30 -

FELMÉRTE: Bernáth Anna
Kárpát József
Kárpátné Fehér Katalin
1982.

SZERKESZTETTE: Kárpát J.

HÁLÓ - RÉTI - BESZAKADÁS

(vetített hossz-szelvény)

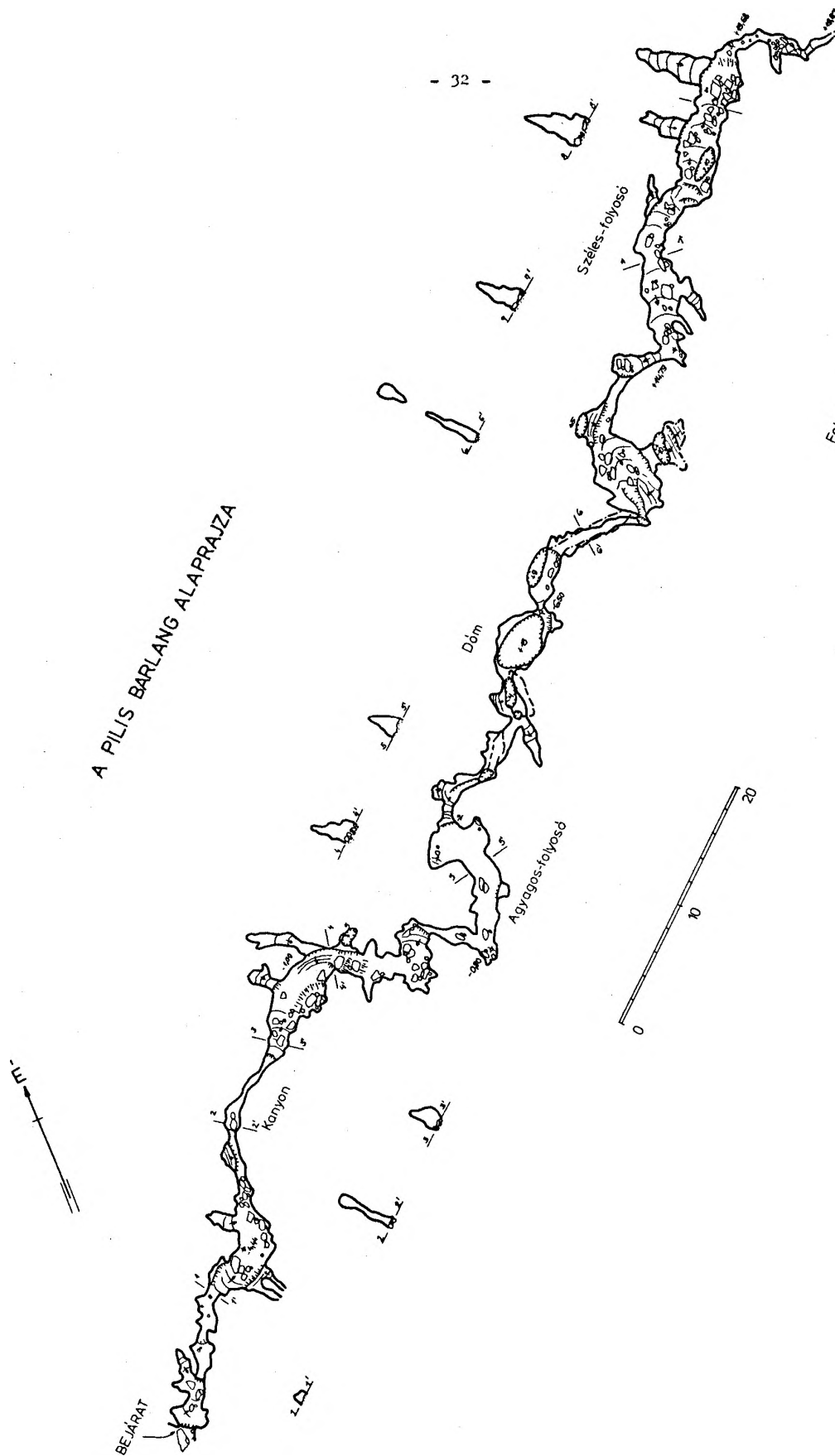


FELMÉRTE:

Kárpát József

Kovács István

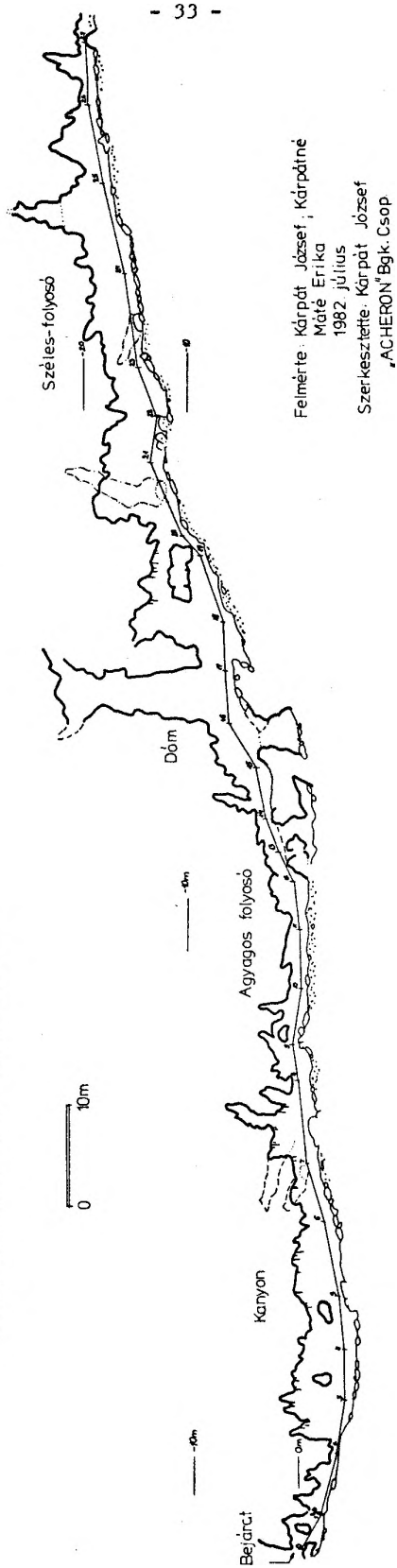
1982



- 32 -

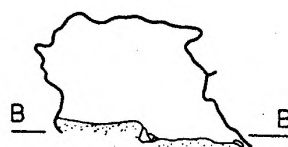
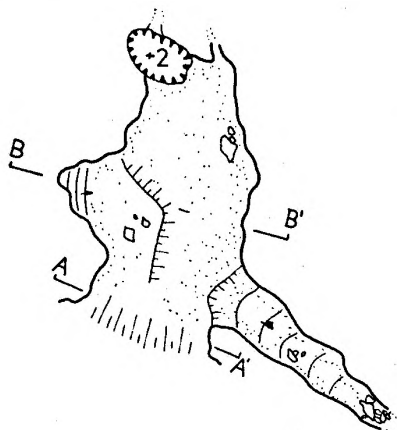
Felmérte:
Körpát József i. Köpdméi;
Majte Erika
1982. július
Szerkesztette: Körpát József
„ACHERON” Bt. Csapat

A PILIS BARLANG KITERÍTETT HOSSZ SZELVÉNYE

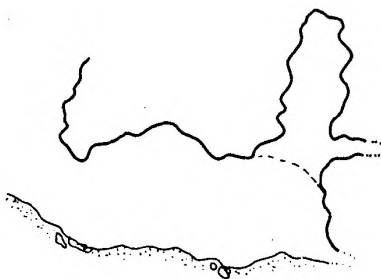


Felmérte: Kárpát József, Kárpátné
Máté Erika
1982. július
Szerkesztette: Kárpát József

REMETE-LYUK (Pilis hgs)



Hossz-szelvény:



Kárpát J.
1982.

fő oélkítkezésünknek tekintjük, így a területre kutatási engedélykérelmet nyújtottunk be. Ezt az illetékes hatóságok részünkre biztosították. Ez év tavaszán több ízben folytattunk az eddigieknél még részletesebb, behatóbb felszíni terepbejárásokat, a nyári tábor konkrét bontási helyeinek kitűzése végett. A döntés a Kis-Hálórét környéki karsztobjektumok /Kis-Hálóréti beszakadás, Nagy-Kotyor víznyelő, Zabföldi-barlang/ megbontására esett.

A terület fő részét alkotó jól karsztosodó guttensteini és wettersteini mészkövek, a Kopolya-forrás igen gyors vízhozamváltozásai /16 l/perc-ről 100 l/perc-re 6 óra alatt/ valamint a vízfestések nagyon gyors átfutása /1 óra/ a Kotyor-nyelők és a Kopolya-forrás közt, a jelentékeny nagyságu vízgyűjtőterület és az a tény, hogy a Kotyor-nyelők előtt visszaduzzasztást még a legnagyobb felhőszakadás esetén sem észleltek, arra a tényre engednek következtetni, hogy mintegy 3 km hosszúságu, kb. 100-120 m esésű járható barlangrendszerrel állunk szemben. Feltételezésünk szerint a rendszer fő járata szűk, de a területen eddig megismert különböző objektumok járhatósága alapján valószínűleg maga a rendszer is az. Nyomós érvként szól a rendszer szűk volta mellett, hogy árvíz idején a Kopolya-forrás fölötti árvízi forrasszájak 26 m magasságig működnek. Ezen tények hatására szerveztük másfél hetes kutatótáborunkat a Szelce-pusztai országot mellett levő Kis-Hálórétre augusztus 6-15. között.

A Kis-Hálóréti beszakadásban végzendő bontás fő problémáját a kibontott törmelék rendszeres felszínre juttatása jelenti. A beszakadásból reális becslések, felmérések alapján mintegy 15-20 m³ anyagot kellene eltávolítani, mely azonban az eddigi és a várható további szűk szelvény miatt kb. 20-25 m-nyi függőleges irányu bontást jelentene. Ezen okból a bontási munkálatok komoly technikai előkészületeket igényeltek. 2,5 kwatt teljesítményű Honda-aggregátor és 1,5 kwatt-os elektromos meghajtású, közepes emelési magasságu csúrló beszerzése vált szükségessé. Itt mondunk köszönetet ezen technikai eszközök megszerzésében és műszaki felkészítésében a várhatóan nehéz körülményekre Kardos Lászlónak, Kérdő Péternek és Hlavács Lászlónak. A beszakadás különleges adottságainak megfelelő kiemelő edények egyedi legyártására is szükség volt. A beszerelés és a próbaműszakok beindulása után derült ki, hogy a beszakadás felszíni részének túl meredek részüfala omlásveszélyes, annak komoly mértékű biztosítása szükséges. Minthogy csoportunk nem rendelkezik aprószemű acélhálóval, mellyel az objektív veszély egyértelműen kiküszöbölhető lett volna, két alternatíva állt előttünk. Vagy jelentős mennyiségű faanyag kivágásával beácsoljuk az egész, kb. 5 m mély, 5 m átmérőjű, kup alakú bejárati szakaszt, vagy ezen a ponton abbahagyjuk az életveszélyessé vált munkát, és a hátralevő 1 hétre más bontási helyet választunk. Részben természetvédelmi megfontolások, részben Varga Imrének, dr. Jakucs László korábbi hivatásos kutatójának tapasztalatai és tájékoztatása alapján az utóbbi megoldás mellett döntöttünk. A Kotyor-nyelőkke tervezett bontást is elvetettük, minthogy nem rendelkezünk a biztonságos ácsolatot helyettesítő beton kutgyűrűkkel sem. Korábbi személyes tapasztalataink azt mutatták, hogy a jelentős vízgyűjtővel rendelkező Kis-Hálórét legmélyebb pontján lassu, de komoly víznyelés folyik. A beszívárgás lassúságát a víz által bemosott, feltételezhetően vastag, kemény agyagréteg okozza. Feltetésünket méginkább megalapozta az a legenda, mely szerint 1927-ben az általunk kiválasztott ponton kutat próbáltak mélyíteni, ahol a kutató alatt mintegy 8 m mélységben leszakadt az álfenék. Két és fél napos munkával 3 műszakos váltásokkal lejutottunk 8,3 m mélységbe az állékony vörösayagban. A legenda megszűnt legendának lenni, amikor 4 m mélységtől kezdve folyamatosan korhadt létradarabokat találtunk, és maga az agyag is bolygatottnak látszott. 6 m mélységben három oldalról bejövő, a kutatóknak tölcsérszerűen szűkítő, erősen mosott wettersteini mészkőbe ütköztünk. A nagy meleg miatt az addig jó megtartásu agyagban száradási

repedések keletkeztek, melyek mentén egy hirtelen jött erős zápor beszívargó vize az aknát életveszélyessé tette. Az akna ácsolásra szorult. A szükséges erdészeti engedélyek beszerzése után az aknát beácsoltuk. A rendkívül lazává vált talajban a bonyolult és veszélyes ácsolási munkák a feltárást komoly mértékben hátráltatták. A tölcser-szerűen szűkülő szálkő a kutatóaknából való vízszintes irányú kitörést kívánt, mely komoly bányaműszaki problémákat vetett fel az ácsolásban kevésbé jártas csoportunknak. Ezután mondunk köszönetet Szenthe Istvánnak a kitöréshez szükséges ácsolásban nyújtott segítségért. A vízszintes előrehaladás még az eddigieknél is jobban lassította a munkálatokat. A tábor végéig kb. 2 m előrehaladást tudtunk elérni. A hely kedvező voltát tovább növeli az a tény, hogy jónéhány alkalommal a fenéken állva tompa puffanások hallatszottak némileg magunk előtt, melyeket a korábbi megbolygatás által okozott természetes felharapódzás által lezuhanó törmeléktömböknek tulajdonítottunk. Az aknát kitöltő törmelék anyagában az utolsó 80 cm-en jelentős közetváltás figyelhető meg. Míg a szálkőtölcsért felső részein kötőmélékes agyag tölti ki, addig az aljára agyaghártya-bevonatu, nagyobb daraboktól mentes, max. 1 mm szemcseátmérőjű mészhomok jellemző, melyben 1 db 6 cm nagyságú, erősen gömbölyített mészkőkavicsot találtunk. Az akna alján időnként enyhe, meghatározhatatlan irányú légáramlás volt észlelhető.

A vízszintes kitörés ácsolásának időigényes volta miatt úgy határoztunk, hogy a meglevő mellé kutgyűrűkkel biztosított új kutatóaknát telepítünk, melynek helyét a meglevő akna szálkőtölcsérében részben lefelé kézi talajfuróval történő előzetes szondázás alapján jelöljük ki. A szondázást 1982 novemberében hajtottuk végre. ÉK-i, K-i és DK-i irányokban mélyítettünk rendre 60°, 45° és 60° dőlésszögű furásokat 70 mm Ø-jű spirál talajfuró berendezéssel. A furások legmélyebbike a DK-i irányban mélyített volt az utánhullás miatt mintegy 2,2-2,4 m-rel. Sajnos a három lemélyített furás közül egyik sem törte át az álfeneket, de egyik esetben sem észleltünk elakadást, és a vett furadék anyaga változatlanul az agyaghártya-bevonatu mészhomok. Morfológiai és tektonikai megfontolások alapján az új kutatóakna helyét a meglevőtől DK-re 2,0 m-re jelöltük ki.

A tábor másik munkahelye a Zabföldi-barlang volt, melynek pontos felmérését végeztük el, és egy emladék átbontásával 4 m mély aknába jutottunk. Azonban ez az akna egykorban ismert, felső részén az utóbbi időben eltömődött járat lehet.

Egy külön munkacsoport a kutatási terület és a környék néhány ismert barlangjának az eddigieknél pontosabb felmérését és fotódokumentációját készítette el.

A VMTE Baradla Barlangkutató Csoportjának külön kérésére a párhuzamosan zajló, munkaerőhiánnyal küzdő Baradla Alsó-barlangi feltáró tábor naponta nyolc fő munkabrigádunk segített.

Táborunkban 43 fő vett részt, átlagosan napi 35 fővel. Köszönetet nyilváníttunk a Cerberus Barlangkutató Csoportnak is kutatótáborunkban tanúsított kiemelkedő munkájukért.

/Bartha László/

Barlangtérképezési munkáink

Csoportunk ezévi tevékenységének jelentős hányadát képezi dokumentációs munkánk, elsősorban a barlangok térképezése terén. Munkatervünknek megfelelően mindenekelőtt a kutatási területünket képező objektumok térképanyagát készítettük el, azonban más csoportok felkérésére, ill. terepbejárásainkon más barlangokban is végeztünk felméréseket.

A méréseknél a barlangokban általánosan használt mágneses tájékozási sokszögvon-

vezetés módszerét alkalmaztuk, függőkompassz, laptájoló, fokiv, mérőszinór és mérőszalag igénybevételével. A méréssel egyidejűleg mindig méretezett helyszinrajzi vázlatok is készültek az alakhelyes irodai térképszerkesztés megkönnyítése érdekében. A barlangok mélységadatai a felmérési poligonvonal magassági meghatározásával /lejtőszögmérés/ lettek levezetve, a hosszadatokat pedig a járattengelyt jó közelítéssel követő sokszögoldalak összegéből számítottuk.

Az év során felmért objektumokról, azok jellemzőiről és fő adatairól a következő összefoglalásban nyújtunk áttekintést.

Mátyás-hegyi-barlang

Megkezdjük a barlang fő járatainak hossz-szelvényezését, amiből eddig az Egyetemi-tér - Ebédlő és a Színház - Könyvtár - Óriások-utját képező két szakasz készült el. Az 1:250-es méretarányu két szelvényt jelentésünkhöz mellékeljük.

A szeptemberben általunk feltárt Kagylós-ág felmérését szintén elvégeztük. Összhossza 63,0 méter, legnagyobb vertikális kiterjedése 15,0 méter. /Hossz-szelvényét mellékeljük./ Jelenleg folyik a Mozi térségében feltárt új szakasz feldolgozása is. A Pál-völgyi- és Mátyás-hegyi-barlang összeköttetésének vizsgálata érdekében a barlangbejáratokat a felszínen összemértük és a két barlangot egy térképen 1:1 000-es méretarányban ábrázoltuk. A fenti célú kutatásokhoz jó támpontot adó térképet a Bekey csoport részére is átadtuk.

Cserszegtomaji-kutbarlang

Az őszi leszállások alkalmával az idén feltárt Husvét-ág és Kormos-ág felmérését elvégeztük, meglevő térképünket még több kisebb járattal kiegészítettük és kisebb méretarányba átszerkesztettük, ami méretei miatt jobb kezelhetőséget biztosít a barlangi körülmények között. Az új térképet csatoljuk. A barlang felmért hossza 1982. december 15-én: 1903 méter.

Pilis-barlang

A barlangot kezelő VMTE Foton csoport felkérésére nyáron végeztük a felmérést, ami alapján alaprajzot, kiterített hossz-szelvényt és kereszt-szelvényeket szerkesztettünk. A barlang hossza: 211 m, vertikális kiterjedése 35 méter. Az elkészült térképanyagot a Foton csoport számára is átadtuk. Pilisi kiszállásunk során a Gyula-pihenője-barlangot /Nagy Szoplak/ és a Szoplaki-Ördöglyuktól É-re 1 km-re levő Remete-lyukat is felmértük.

Zabföldi-barlang

Az inaktív víznyelőbarlang Szelce-pusztától D-re 1880 m-re található. Felmérését augusztusban, nyári kutatótáborunkban végeztük el. Összhosszusága 84,6 méter, mélysége -15,0 méter. Alaprajzát és hossz-szelvényét mellékeljük.

Kopolya-forrásbarlang

Az árvízi forrásbarlang a Kopolya-forrástól ÉNY-ra 20 m-re, attól 10 m-rel magasabb szinten nyílik. Szűk, nagyrészt kuszva járható járatainak felmért hossza 93,7 méter, legmélyebb pontja a bejáratához viszonyítva -10,2 m-en van, ahol az állandó vízfolyás is jelentkezik /végpont/. A nyári táborunkban készült térképet jelentésünkhöz csatoljuk.

Kopolya-zsomboly

A forrástól ÉÉK-re kb. 200 m-re nyílik, meredek sziklás oldalon 45 méter relatív magasságban. Régebben feltárt szintes járata eltűnődött, így csak az aknarendszert

térképeztük, amelynek mélysége 34,5 méternek adódott. A korábbi leírásokkal ellentétben a barlangban CO₂ feldusulást nem tapasztaltunk.

Hálórési-zsomboly

A Szelce-pusztai bekötőút 4 km-kövétől NY-ra kb. 800 méterre nyílik a Kis-Hálórét NY-i végében az erdőben, közvetlenül a szekérut mellett. Az igen meredek berogyásból induló aknabarlang 16 méter mély, csak kötéllel járható. Formakincse víznyelőeredetre és erőteljes korrózióra utal.

Kis-Kotyor-nyelő

A Zabföldi-barlangtól DK-re, mintegy 150 m-re levő töbörben található. A szálkőben kialakult, erősen akkumulált járat felmért hossza 4,5 méter, mélysége 2,0 méter.

Kecskés-forrásbarlang

A barlangról már készült térkép /Szentés Gy./, azonban ez erősen vázlatjellegű, így megkezdjük részletes újrafelmérését, amiből idáig 80 m-nyivel készültünk el. A munkát a jövő évben kívánjuk folytatni, dokumentációját is akkor mellékeljük.

Az év során felmért barlangokról készült teljes térképdokumentációt mind az MKBT, mind pedig az OKTH és illetékes felügyelőségei részére átadtuk.

/Kárpát József/

A KOPOLYA-FORRÁSBARLANG FELMÉRÉSI SOKSZÖGVONALA

Pont	t _f /m/	δ /°/	φ /°/	t _{red}	Δ h	H
1.	5,17	314	-58	2,74	-4,38	-4,38
2.	4,17	294	-39	3,24	-2,62	-7,00
3.	1,19	220	-55	0,68	-0,97	-7,97
4.	2,10	238	-22	1,95	-P,79	-8,76
5.	4,07	260	+14	3,95	+0,98	-7,78
6.	2,22	129	+41	1,68	+1,46	-6,32
7.	3,12	255	+28	2,75	+1,46	-4,86
8.	5,32	194	-40	4,08	-3,42	-8,28
9.	3,21	263	-06	3,19	-0,34	-8,62
10.	3,08	238	-20	2,89	-1,05	-9,67
11.	1,23	320	± 0	1,23	± 0	-9,67
12.	2,30	339	+15	2,22	+0,60	-9,07
13.	3,69	247	-03	3,68	-0,19	-9,26
14.	3,93	346	+04	3,92	+0,27	-8,99
15.	4,13	242	-04	4,12	-0,29	-9,28
16.	4,97	254	+03	4,96	+0,26	-9,02
17.	4,21	257	0	4,21	0	-9,02
18.	1,40	314	+06	1,39	+0,15	-8,87
19.	7,54	263	-10	7,42	-1,31	-10,18
20.	3,82	248	+01	3,82	+0,07	-10,11
21.	2,50	326	0	2,50	0	-10,11
22.	4,50	250	0	4,50	0	-10,11
20/a	4,50	146	-	4,50	-	-
5/a	1,34	310	+34	1,11	+0,75	-7,03
5/b	2,48	16	+35	2,03	+1,42	-5,61

t_f = térbeli /ferde/ hossz
 δ = mágneses irányszög
 φ = lejtőszög
 t_{red} = vízszintesre redukált hossz
 Δh = poligonoldalra eső magasságkülönbség
 H = bejárat alatti mélység

A ZABFÖLDI-DARLANG FELMÉRÉSI SOKSZÖGVONALA

Pont	t_f	$\delta^\circ/$	$\varphi^\circ/$	t_{red}	Δh	H
1.	3,50	187	-57	1,91	-2,94	-2,94
2.	6,75	108	-44	4,86	-4,69	-7,63
3.	2,95	125	-25	2,67	-1,25	-8,88
4.	0,80	-	-90	0	-0,80	-9,68
5.	2,63	20	-20	2,47	-0,90	-10,58
6.	1,92	305	-04	1,92	-0,13	-10,71
7.	7,50	261	-21	7,00	-2,69	-13,40
8.	2,20	214	+08	2,18	+0,31	-13,09
9.	5,22	245	+03	5,21	+0,27	-12,82
10.	4,94	275	0	4,94	0	-12,82
11.	8,10	184	-0,9	8,000	-1,27	-14,09
12.	8,80	160	+10	8,67	+1,53	-12,56
6/a.	3,50	54	+30	3,03	+1,75	-8,96
6/b.	3,50	322	0	3,50	0	-8,96
6/c.	8,80	268	+15	8,50	+2,28	-6,68
7/a.	2,00	350	-	-	-	-
7/b.	6,00	260	-	-	-	-
4/a.	5,50	190	-75	1,42	-5,31	-14,99

Az Agrártudományi és Kertészeti Egyetem Barlangkutató Csoportja /AKEBCS/ 1982.

évi jelentése

Dr. Nagy Sándor

A két egyetemnek 15 hallgatója és az elmúlt évek során folyamatosan végzettek közül nyolcan - lehetőségünkhöz képest maximálisan - vettek részt folyamatosan a csoport barlangturáin. A csoport továbbra is - az elmúlt évek során bevált gyakorlatot követve - elsősorban a barlangi fotódokumentáció gyarapítására, ill. minél teljesebbé tételére törekszik. Ezen célunk megvalósítása érdekében dokumentáció készítésével kísért barlangturáink voltak.

Az Alba Regia Barlangkutató Csoport Évkönyve 1982.

Szerk: Szolga Ferenc - Zentai Ferenc

Tartalomjegyzék

*Szolga Ferenc: Bevezetés

Szolga Ferenc: Csoportélet

*Eszterhás István: Vass Imre sirja Sárospatakon

Eszterhás István: Jelentés az NDK-beli tanulmányutról

Gönczöl Imre: Turáink - 1982.

*Szolga Ferenc: Feltáró kutatás

Térképek: Csengő-zsomboly "VARCOGÓ" M= 1:100

Szaftos-barlang /I.-60/ M= 1:100

Szolga Ferenc: Furókalapács barlangi használata

Németh Tibor: Tavaszi tábor Cserszegtomajon

Vida Szabolcs: A Cserszegtomaji-kutbarlang ásványi kitöltésének vizsgálata

Zentai Ferenc: Karsztológiai mérések és adatok

1/ Alba Regia-barlangi csepegőhelyek

2/ Fennsikperemi források

3/ Egyéb fennsiki vízszerezőhelyek

4/ KÖJÁL vizsgálatok

5/ Csősz-pusztai heti csapadékossszeg

6/ AlbaRegia-barlangi kábelér átvezetés adatai

7/ Alba Regia-barlangi közet sugárzása /ATOMKI/

8/ I-43. Kőbánya-forrás geológiai szelvénye

9/ Üledékvizsgálatok

10/ Szórvány kőzetminták vizsgálata

Szolga Ferenc: Radon-aktivitás, hőmérséklet és széndioxid mérések 1982-ben

Eszterhás István: Információk az Alba Regia-barlang faunájáról

Zentai Ferenc: Mikrobiológiai mintagyűjtő helyek az Alba Regia-barlangban

Kocsis Antal: Karszthigiénés mikrobiológiai vizsgálatok

Zentai Ferenc: Mikrobiológiai labor

1/ Speleo thermostat

2/ LED kijelzésű thermostat hőmérő

3/ Speleo pH-mérő

4/ Germicid fülke

- 5/ Szárazlég sterilizátor
- 6/ Keverőkészülék
- 7/ Talajmintavevő csövek
- 8/ Oltó és szélesztő kacsok
- 9/ Steril deszt.víz és táptalajok előállítása
- 10/ Mikroszkóp mikrométer
- 11/ Barlangi petricsésze szállító
- 12/ Vizsgálati segédeszközök

Gönczöl Imréné: Cserepek

Németh Tibor: Szelvényvizsgálatok az Alba Regia-barlangban

Zentai Ferenc: Kőzetcsiszoló

Zentai Ferenc: Egyéb műszaki tevékenység

- 1/ Aggregátor szállító kézikocsi
- 2/ Aggregátor V-mérő
- 3/ Talajhőmérséklet és talajnedvesség regisztrálás
- 4/ Elektromágneses üledékvizsgáló
- 5/ Kis ioncserélő
- 6/ Kézikocsi
- 7/ Mászóeszközök
- 8/ Szabadonfutó csiga
- 9/ Nagy kéziköszörű
- 10/ Jegyzetpapír adagoló

Zentai Ferenc: A csapadékrejestráló fűtésének felújítása

Zentai Ferenc: Speleo profilmesser

Zentai Ferenc: Speleo elecsystem magnetotron

Gönczöl Imre: Nagyítógép vezérlő elektronika

Pók József: A Tési-fennsík vízkészletének meghatározása

Kocsis Antal: A Vérti-völgy természetrajza, karsztos képződményei és jelentősége

Gyobnár János: Kataszter kiegészítés

^x Eszterik István: Az I-142.-es karsztobjektum

^x Gönczöl Imre: A Vár-völgy 11.sz.-19. sz. barlangjai

Szolga Ferenc: Jövő évi terveink

Függelék

Zentai Ferenc: Visszapillantás 20 éves MKBT tagságunkra

- 1/ Térképeink 1962-1982.

- 2/ Saját fejlesztésű, vagy készítésű műszereink és eszközeink 1962-1982.

Kocsis Antal: Karszthigiénés mikrobiológiai vizsgálatok módszerei

Eszterhás István - Dr. Kordos László: A Bakony barlangkataszterének módosítása

Mellékletek: 1/ Tartalmi összefoglaló füzet

- 2/ A Bakony barlangleltára /füzet/

- 3/ Kataszterkiegészítés: 4422 Tés, Kistérségi terület
4422 Tés, Köves-domb
4422 Tés, Tés-DK
4422 Tés, Tés-É
4422 Tés, Vár-völgy

- 4/ 8 db térkép /a hátsó borítón/

^x/A Beszámoló a megjelölt fejezeteket tartalmazza./

Bevezetés

Az 1982-es kutatási év végén ismét jelentkezőnk immár hagyományos évkönyvünkeel, amelyben csoportunk eredményeiről és életünkről adunk számot. Értékelve elmúlt évi tevékenységünket, tömören így fogalmazhatunk: nehéz, de sikeres év volt!

Sajnos a népgazdasági és társadalmi gondok hatásai kollektívánkban, mint társadalmi kiscsoportban is jelentkeztek, így a kutatómunka színvonalának tartása, sőt emelése még odaadóbb munkát, nagyobb áldozatvállalást követelt. A nehézségek ellenére mégis elmondhatjuk, hogy szinte minden téren fejlődés jellemezte tevékenységünket. Tavasszal bővítettük kutatóállomásunkat egy elsősegélynyújtó és oktató helyiséggel, miközben je erősen gyarapodott technikai eszköztárunk és uttörő jellegű eredmények születtek a barlangi mikrobiológiai kísérletek során.

Kemény emberi és technikai próbatétel volt a kréta-mészkőben keletkezett Bongó-zsomboly kibontása, melynek jelentőségét csak a tíz éve megismert "huszonnyolcas" - /Csipkés-zsomboly/ feltárásához hasonlíthatnánk; - mindkettő mérőföldkő a Tési-fennsík megismerésében és kutatástörténetében.

Egész évben folytattuk a fennsík karsztobjektumainak módszeres adatgyűjtését, valamint több, korábban megkezdett vizsgálatot.

Nyáron tapasztalatokban bővelkedő külföldi turán jártunk, de sok hazai és külföldi kutatót fogadtunk területünkön is.

Jó közéleti szereplésünket oklevelek és pályadíjak, elismerő hangú nyilatkozatok fényjelzik.

Vass Imre sirja Sárospatakon

A magyar barlangkutatás kiemelkedő alakjának, Vass Imrének a sirja a sárospataki Református temetőben van. Egy csoportban található itt a Vass család három tagjának /Vass Imre, Vass Imréné, Szigeti Vass Imre/ hantja. A sírok a temetői főút keleti oldalán /az úttól 10 m-re/, eléggé elhanyagolt környezetben, elburjánzott, elvadult bozótban vannak. Feliratuk csak nehezen olvasható. Lehet, hogy a teljes pusztulás előtt másoltam le. Álljon itt minden további kommentár nélkül a sírkövek teljes szövege:

ITT NYUGSZIK

VASS IMRE

Gömör megyei és 48-as hadifőmérnök
Aggteleki barlang feltalálója és ő
készítette a Dorozsmai sánczot

ÉLT 68 ÉVET

MEGH. 1863 MÁRCZIUS 20-ÁN

Béke hamvaira

Emeltette szerető leánya Ilka 1906
Dittrich A. Kispeszt

ITT NYUGSZIK

VASS IMRÉNÉ
született

PÁPAY TÓTH ROZÁLIA

ÉLT 58 ÉVET

MEGH. 1863 február 2-án

Béke hamvaira

Emeltette szerető leánya Ilka 1906
Dittrich A. Kispeszt

SZIGETI VASS IMRE

ügyvéd
1841-1902

Feltáró kutatás

A feltárási munkák ismertetésénél csak az új feltárások helyét közöljük, a korábbi években bontott barlangok ismételt részletes leírásától eltekintünk. Az objektumok nevük és kataszteri számuk alapján jól azonosíthatók az 1981. évben közölt "A Tési-fennsík és karsztobjektumai - 1981." c. M = 1: 10000-es térképünkön.

Az elmúlt időszakban a Tési-fennsíkon tizennégy karsztobjektumban folytattunk feltáró kutatást, összesen 101 munkatúra alkalmával. Az egyes kutatási helyeken elért eredményeket az alábbiakban ismertetjük:

1. Alba Regia-barlang /I-44./ Orsz. bg.kataszteri sz.: 4422/1

Folytattuk az előző években megkezdett módszeres járat átvizsgálásokat, egészen a Fő-ág végpontjáig, kimásztuk az Erdész-ág kürtőjét, de kiágazó járatot, járatkezdeményt nem találtunk. A barlang végpontjain több továbbjutási kísérletet is tettünk:

a/ Hirtelen-ág /-140 m/ a tavaly feltárt oldalágba két műszakkal 1,2 m-es keményfa deszkákat szállítottunk le a végpont elé. A továbbjutó brigád a deszkákat folyamatosan előre fektetve haladt a Pokol lapos kuszodájában, amelynek alját mély és hig iszap alkotja.

A leküzdött nehéz szakasz néhány méter után egy kövekkel és agyaggal erősen feltöltődött, ún. lapitóba torkollik, ahol a fő tében haladó csorga kettéágazik. A kisebb szelvényű továbbhalad előre, míg a tágasabb jobbra, dőlésirányba fordulva halad lefelé és bontással tovább lehetne jutni.

b/ Szarka-ág /-150 m/ végpontján továbbmenni nem sikerült, de egyik eróziós csorgájából jobbra kibontva átlukadtunk a már ismert Inter-ágba, így ezen keresztül a Fő-ágba.

c/ Forrás-terem alsó járat /-165 m/ szikladt agyagkitöltés mélyítésével újabb kb. 4 m, befelé táguló szakasz vált láthatóvá, amely bontásra feltétlenül érdemes.

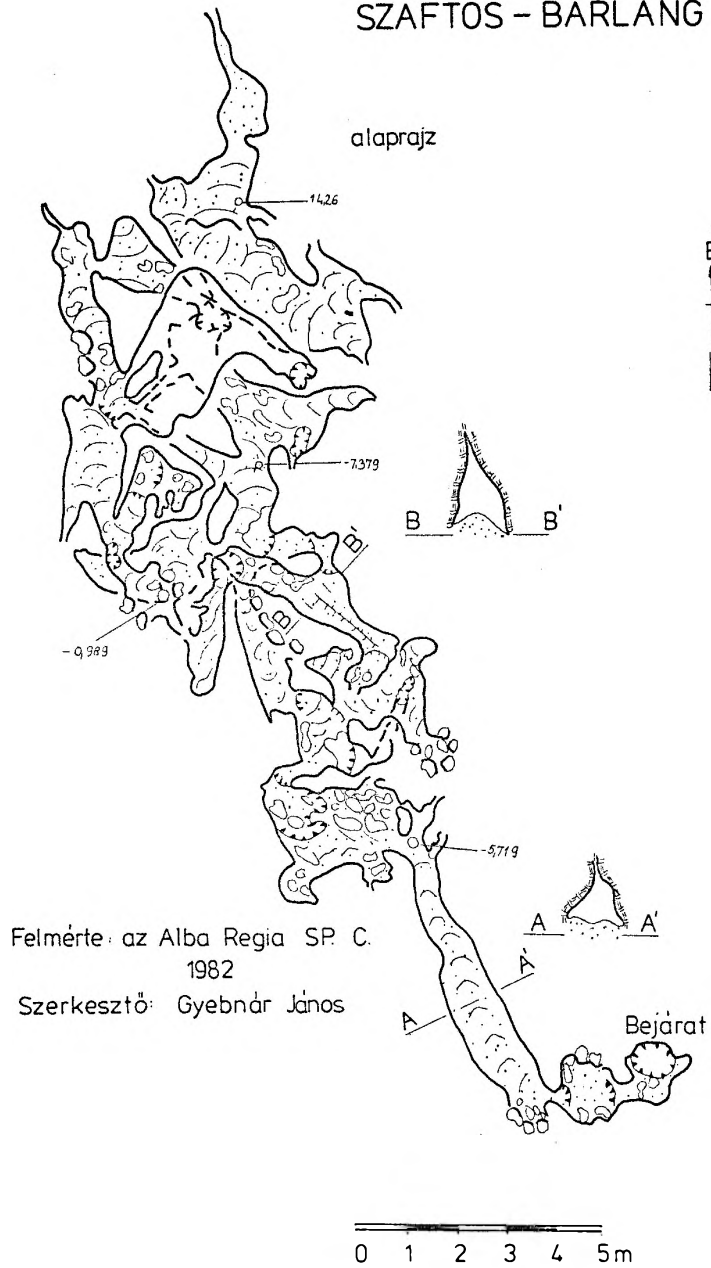
d/ Erdész-ág vége /-196 m/ az 1976-ban pánikszzerűen felhagyott helyen /rossz szellőzés, széndioxid, hig iszap és lefelé kanyargós járat/ ismét próbálkoztunk. Túljutva a "hírhedt" S-kanyaron, lejjebb egy kis kürtőt találtunk, majd eróziós jellegű továbbvezető kuszodát, amelynek agyagos talpát kb. 2 m hosszban kellene mélyíteni, utána járhatónak látszik a szelvény.

e/ Jobboldali végpont /-200 m/ a szálkőzetben keletkezett szűkületen igen vékony kutatók próbáltak keresztülbujni, de néhány cm miatt ez most sem sikerült. Megerősítették azonban azt a korábbi megfigyelést, hogy a szűk csapásirányú járat egy tágasabb dőlésirányú folyosóba torkollik.

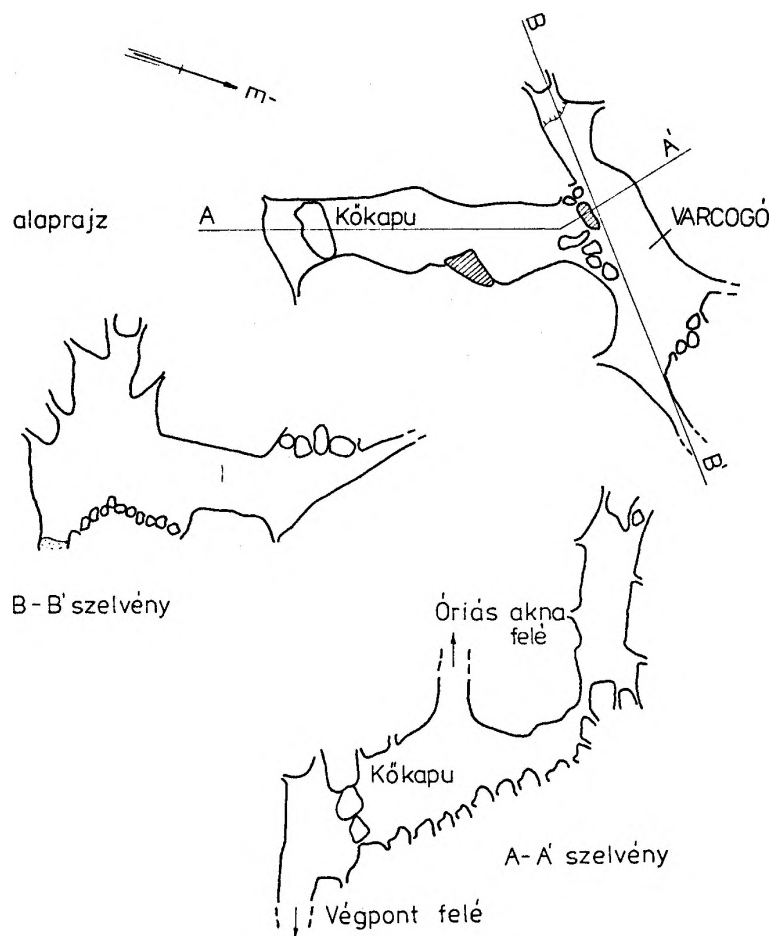
Végeztünk még feltárómunkát a Hu-kürtő alatt, továbbá a Cseppkő-folyosó feliszapoló oldalágaiban, de szabad járatszelvényt nem értünk el.

2. I-113. sz. objektum: az Alba Regia-barlang bejáratától 300° irányban, 520 méterre azonos rétegsíkban elhelyezkedő, tálalaku karsztobjektum, amely számításaink szerint a barlang baloldali zónájához /Hirtelen-ág/ csatlakozik be, egy még feltáratlan oldalágon keresztül. Bontását idén kezdtük, a barlangrendszer kiszellőztetésének reményében. Egy nagyobb /2,5 x 3,5 m/ és egy kisebb szelvényű kutatóknát hajtottunk le humuszos, majd löszös kitöltésben. Mindkettő alján kb. 1,5 m-re megjelent a kőzetfelszín. A tágasabb gödör aljának mélyítésével, laza omladék kitermelése után kb. 6-7 méterre jutottunk le, ahol nagyobb omladéktömbök között keskeny, szabad hasadékok mennek lefelé. Bár a kiáramló levegő CO₂ tartalma magas, semmi jel nem utal az Alba Regia-barlanggal való aerodinamikai kontaktusra. Felső részét faácsolattal biztosítottuk.

SZÁFTOS - BARLANG

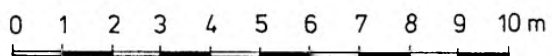


CSENGŐ-ZSOMBOLY „VARCOGÓ”



Felmérte: Gönczöl Imre ; Kökény Károly

1982. okt. 12.



3. A Bongó-zsomboly /I-110./ feltárása

/Nevét különleges akusztikai hatása miatt kapta./

A barlang Bakonyháza határában, attól D-DK-re 2,8 km-re Kistérs-pusztától ÉNY-ra 2 km-re, a Csengő-hegy ÉK-i oldalában 445 m tengerszint feletti magasságban, füves, bokros területen nyílik, táblás kréta mészkőben, az I-110. sz. időszakos víznyelő ÉK-i végéből.

A területen történt tarvágás után 1980. évi terepbejárások során több kisebb mellett találtunk rá a legfejlettebb, az ÉK-DNY irányban közel 50 m hosszan elnyúlt karsztobjektumra, amelyet az I-110-es kataszteri számmal jelöltünk meg. Akkor egy próbagödröt ástunk benne, s ezévi nyári táborunk során kezdtük meg rendszeres feltárását, az évek óta folyó "kréta-program" keretében.

Az erdőirtás során nagymennyiségű gallyat dobáltak a nyelőbe, így ennek eltávolításával kezdődött a munka. A kitisztított mélyponton laza, humuszos kitöltésben indult a 2 x 2 m-es kutatóakna hajtása. 3-4 m mélységben egyre nagyobb kövek kerültek elő és az ÉK-i aknafalban keskeny hasadék bontakozott ki. Ezen keresztül lejjebb bejutottunk egy kis cseppköves fülkébe /-6 m/, amelyből a szálkőfalból kiálló rétegvállak alatt karnyi lyukak haladtak befelé.

A továbbiakban kb. 0,6-1 m széles hasadékban bontottunk lefelé, a kitöltés felszínre szállításával. Bár szabad üreg nem látszott, a kalapácsütések, kiáltások tompa bongással visszhangzottak. Közben a hasadék omladék-boltozata és homlokfala omlásvesztéssé vált, ezért 2 db "U"-vasból és keményfa padlókból álmennyezetet építettünk, majd az omladékot aláékeltek. Szapora vödörözéssel egy enyhén, réteglapok mentén lejtő 2 m-es kuszodát bontottunk ki, amelynek végén szálkőzetben kb. kobak nagyságu szabadnyílás volt /-10 m/.

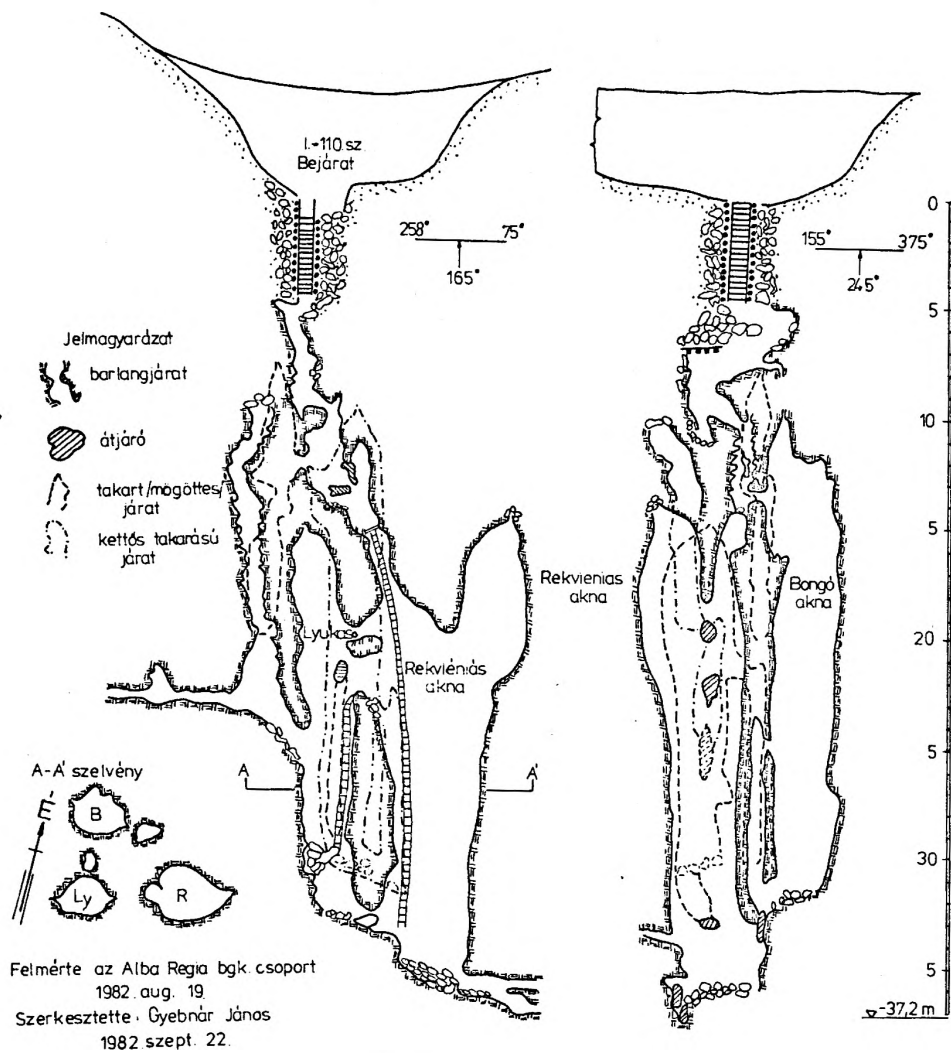
Félszemmel jobbra, egy tágasabb keresztzasadékba láttunk, ahonnan néhány jól irányzott dobás hangja igen mélyről és tágas üregből hallatszott, de a bejutás reménytelennek tűnt.

Visszavonultunk a kutatóházba, majd alapos technikai felkészülés után aggregátor és furókalapács segítségével folytattuk a munkát. Több órás vésés nyomán augusztus 14-én 21 órakor leereszkezhettek az első kutatók a tágasabb keresztzasadékba /-14 m/, majd hágcsó beépítése után annak K-i végéből induló első tágas aknába /-35 m/.

Az Elosztónak elnevezett keresztzasadék kőzetanyaga még szürke táblás mészkő és a rétegvállaktól erősen tagolt falak szinte lépcsőként mászhatók. A hasadék NY-i irányban összeszűkült és a szűkületen egy omladékos alju, ovális alakú kis terembe láttunk át, míg É-i falában réteglapok közötti kis résen /5 x 10 cm/ ujjal mély aknát jeleztek a bedobott kövek. /Mint kiderült, ez az akna adta a különleges visszhangot, ezért még látatlanban Bongó-aknáknak neveztük el./

Az Elosztó hasadék alsó K-i vége egy meredek, csészzerű szakasszal csatlakozik az alatta mélyülő aknába, miközben a szürke táblás kifejlődésű mészkő sárgásfehér, sárgás-szürke tömött rekviénias mészkőre vált át. Az akna szelvénye itt hirtelen kitágul, ellipszis alakú, keresztmetszete átlag 3 x 5 m lesz.

Ny-i falában kb. 6 m-es szakaszon egy függőleges 0,7 m átmérőjű "fél-cső" oldódott ki, amelynek milliméterre elvékonyodó áthatási élei különleges látványt nyújtanak. Az aknába 2/3 magasságban K-i irányból egy kürtő csatlakozik be, amely felfelé fokozatosan összeszűkül. Ugyanabban a magasságban a NY-i falban két nyílást találunk egymást alatt, mindkettő egy párhuzamos aknába vezet át. Mindezt leszámítva az akna falai közel függőlegesek, szelvénye egyenletes. A falakat gazdagon borítják a kipreparálódott



A BONGÓ - ZSOMBOLY

ősmaradványok és azok metszetei, sok helyen 3-5 cm átmérőjű vasoxidos "rózsák" láthatók, néhol fészkesen fennőtt kalcitkristályok.

Az impozáns méretű barlangszakasz - a befoglaló üledék-sor vezérvölveitől - a Rekviéniás-akna elnevezést kapta. Alul a kőzetanyag minősége ismét megváltozik, sárgás, rózsaszínű és márgás jellegű lesz, gyér faunával.

Morfológiailag a fennsík vonatkozásában szokatlan, hogy alján nem a több méter vastag összeékelődött álfeneket találjuk, hanem a kismennyiségű omladék alatt, szinte kikapogatható a tál alakú szátkő-talp, amely ÉK-i irányba lejt, ahol egy keskeny, kanyargós járatban folytak el a szivárgó vizek. Ezen csak oldalra fekve, vékony embernek lehet becsuszni kb. 4 m-t előre, ahol a szűk járat egy újabb kb. 1,5 m mély aknába torkollik, amelynek alján víz áll. Tulsó végében a kis járat keskeny légréssel folytatódni látszik. Ez a szifon ma a barlang legmélyebb ismert pontja.

A Rekviéniás-akna NY-i falában lévő /már említett/ alsó ablakon bemászva a kisebb, 2-2,5 m átmérőjű párhuzamos aknába jutunk, amely felettünk 7 m után beszűkül, alattunk pedig 10 m mély. Talpán kevés omladékkal, a Rekviéniás-akna felé lejt, s abba kb. 2 m magasan /egy már járhatóra bővített/ lapos nyílással át is lyukad. /Többek között innen elnevezése is: Lyukas-akna/.

A Lyukas-aknából kb. 5 m magasan egy kúrtóba mászhatunk fel, ennek aljába egy vízszintes lapos járat torkollik be, szivárgó vizeket szállítva. /A szomszédos I-III töbör alól /?/. A kúrtó kb. 12 m magas és omladékkal boltozódik be. Átmérője 0,7-1 m, falai erősen korrodáltak, tagoltak. A Lyukas-akna É-i falában van egy másik kisebb akna lejárata is, amely kb. 7 m mély, átmérője 0,6-0,7 m. Az aknarendszer alapos átvizsgálása után meggyőződünk arról, hogy a még ismeretlen Bongó-aknába az eddigi részekből bejutni nem tudunk.

Ezután az Elosztó hasadék NY-i végét kezdtük tágitani, és sikerült átvésznünk egy 5 m magas terembe, aminek teteje cseppkő kérgesen fokozatosan összeszűkül, alján egy szűk nyíláson igen mélyre estek a kövek. Ugy gondoltuk, hogy ezen keresztül biztosan a Bongó-aknába jutunk, ezért kb. 6 órán át véstük. A kitágított lyuk egy 4 m mélyen levő álfenekre állhattunk le, ahonnan éppen ellenkező irányba, NY felé húzódott egy kb. 10 cm széles, de igen mély hasadék.

Most már világossá vált, hogy nincs más lehetőség, mint az Elosztó É-i falán lévő karvastagságnyi rést járhatóvá tágitani. Gépeink és kutatóink igazi próbája következett - ajtót vágni a szátkőzetben !

Kihasználva a kedvező rétegtani sajátosságokat, sikerült a közel egy méter vastag falon áttörnünk, és augusztus 18-án 21 órakor leereszkedni a 18 m mélységű 2,5-3 m átmérőjű hatalmas csőszzerű aknába.

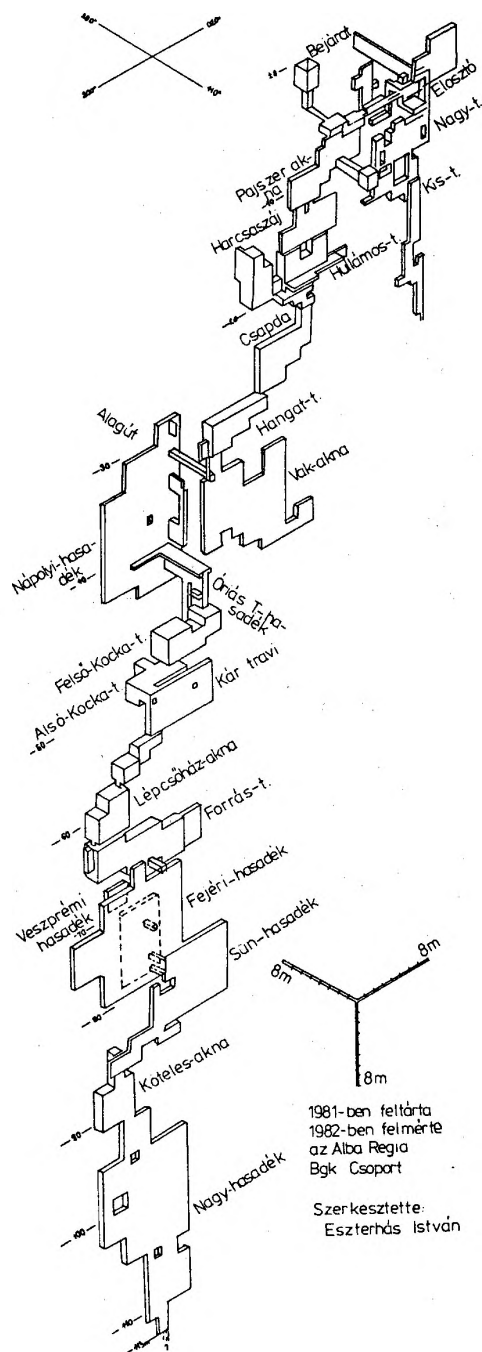
Az akna teteje az áttöréstől felfelé néhány méter után beszűkül /ez tart a bejárat alatti fülkéhez/, szemben cseppkőkérgeződések láthatók. Az áttörés alatt kb. 2 m-re egy párkány fut körbe, amelyen a sűrűn aláhulló vízcseppek csészéket, barázdákat mélyítetttek, lyukakat vájtak át.

Az akna alján alig van omladék, a szátkőtalp szintén a Rekviéniás-akna felé lejt, és egy keskeny /egyelőre járhatatlanul szűk/ hasadék mentén be is csatlakozik. Ugyaninnen egy kb. 0,8 m átmérőjű oldalkúrtó indul felfelé, amely 8 m magasan visszalyukad az aknafalon.

Ezzel a barlangrendszer három fő aknáján kívül négy kisebb akna, ill. kúrtó vált ismertté. Felmérését elvégeztük, térképét mellékeljük. Legnagyobb feltárt mélysége

JUBILEUM-ZSOMBOLY

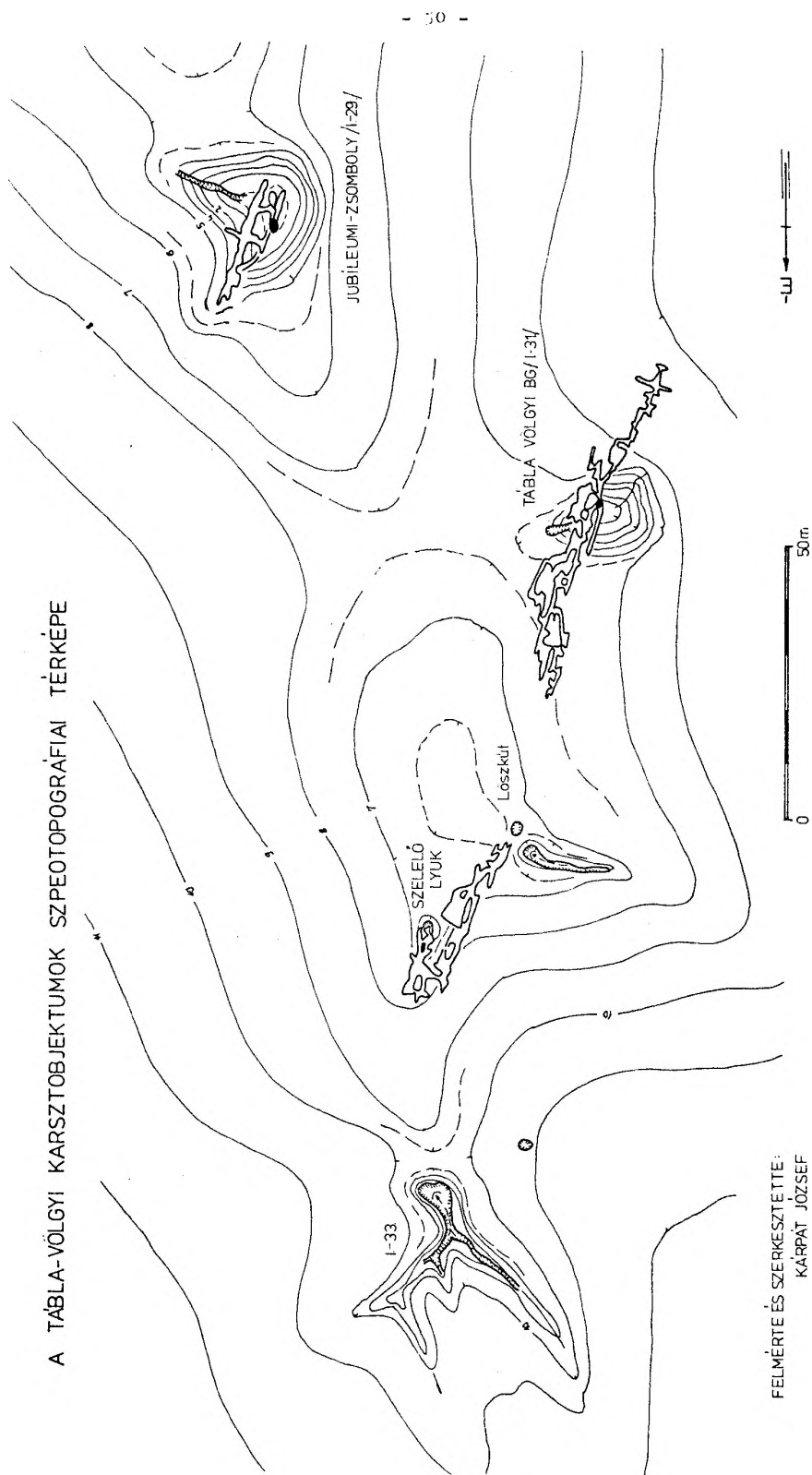
IZOMETRIKUS KÉPE



1981-ben feltárta
1982-ben felmérte
az Alba Regia
Btk. Csapat

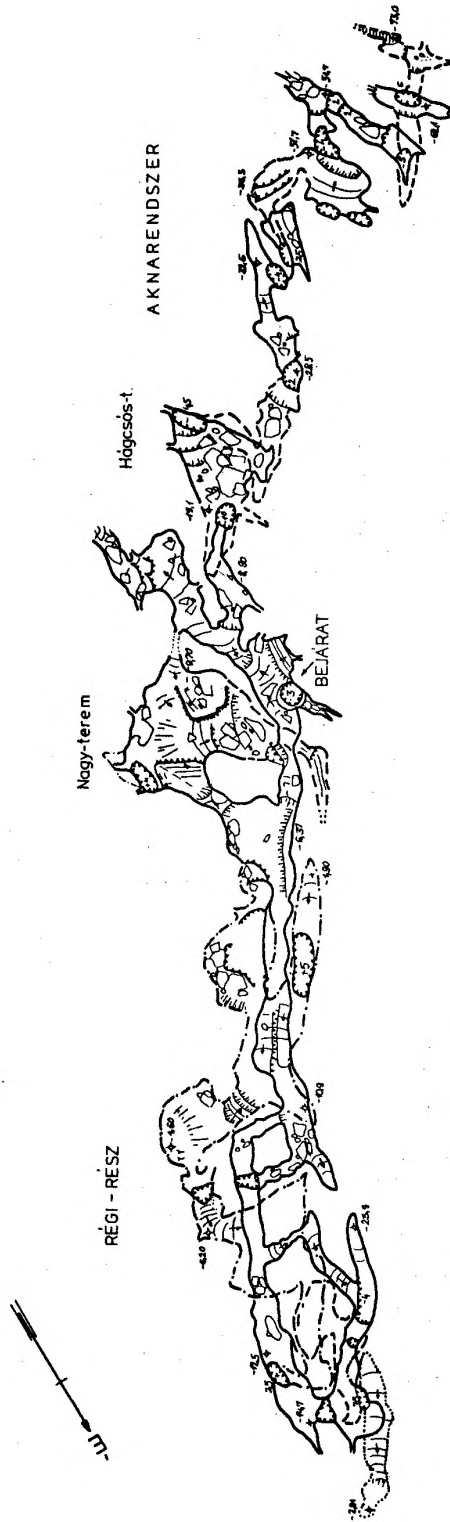
Szerkesztette:
Eszterházy István

A TÁBLA-VÖLGYI KARSZTOBJEKTUMOK SZPEOTOPOGRAFIAI TÉRKÉPE

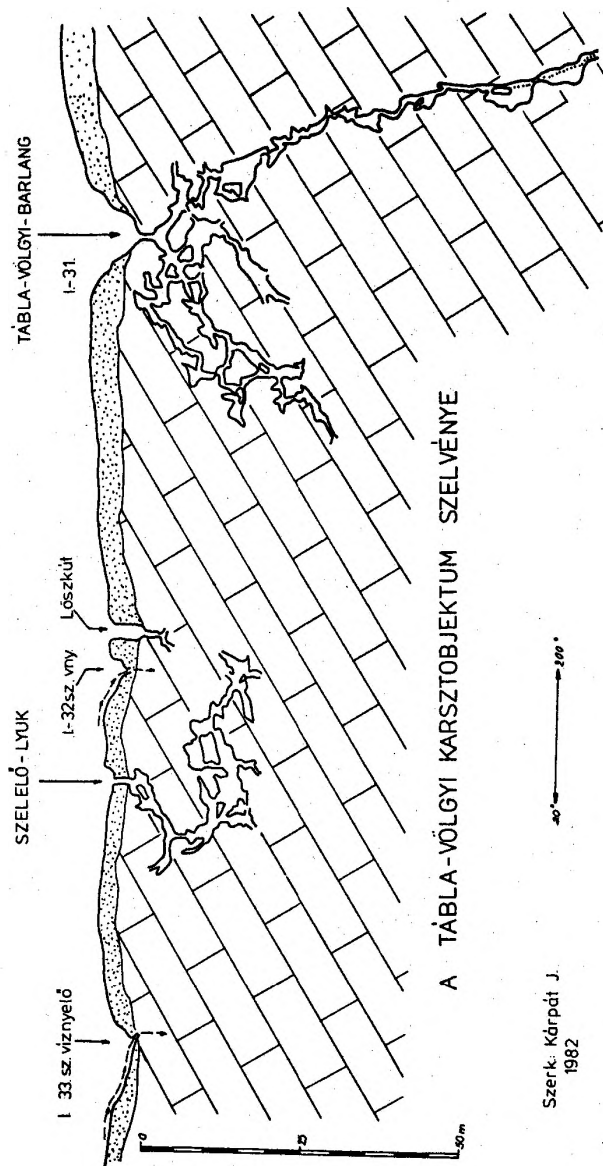


FELMÉRTE ÉS SZERKESZTETTE:
KÁRPÁTI JÓZSEF
1982. 03. 14-16

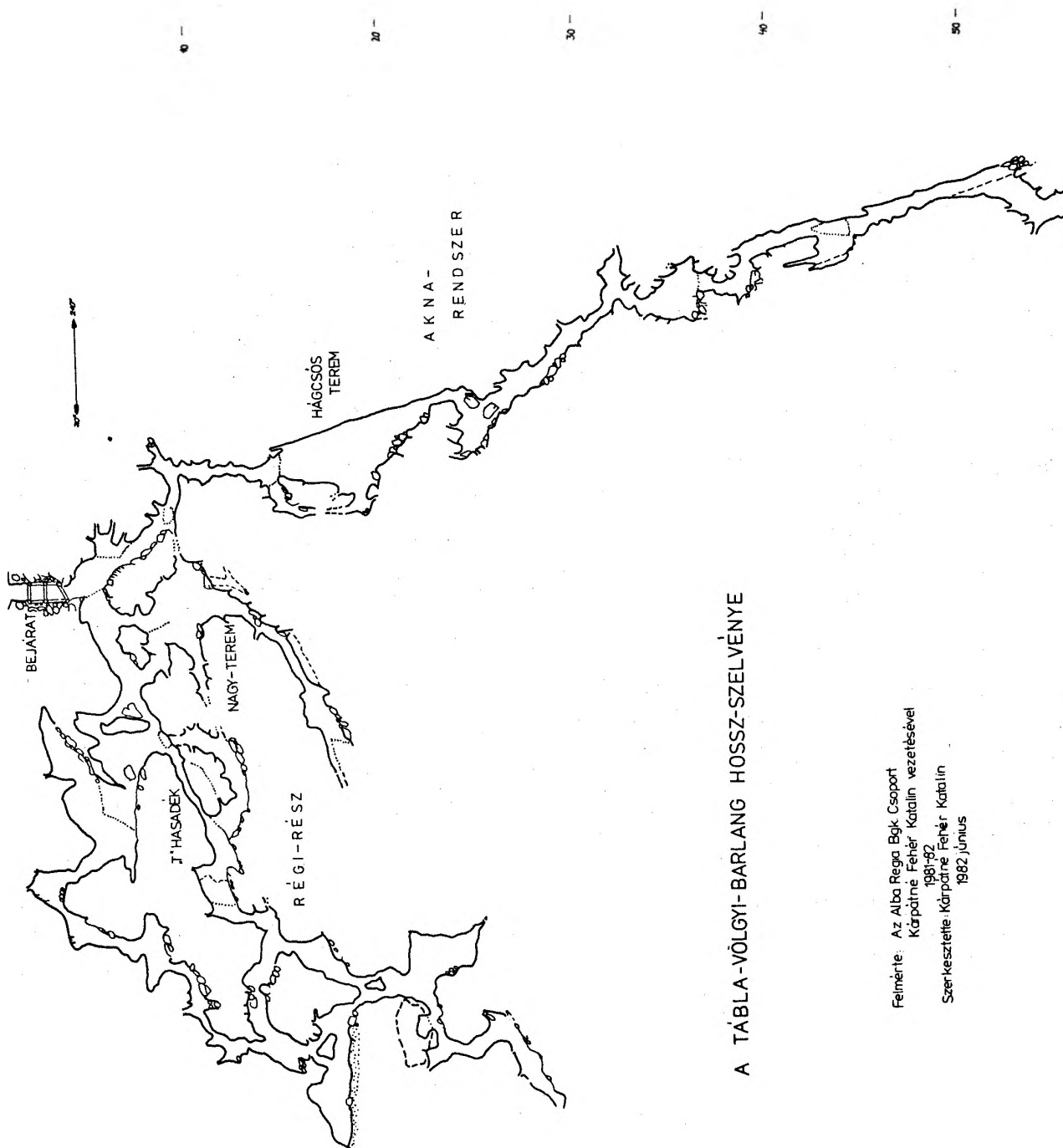
A TÁBLA-VÖLGYI BARLANG ALAPRAJZA



Felmérte: Az Alba Regia Bgk. Csoport
Kárpátné Fehér Katalin vezetésével
1982
Szerk.: Kárpátné Fehér Katalin



Szerk. Kárpát J.
1982

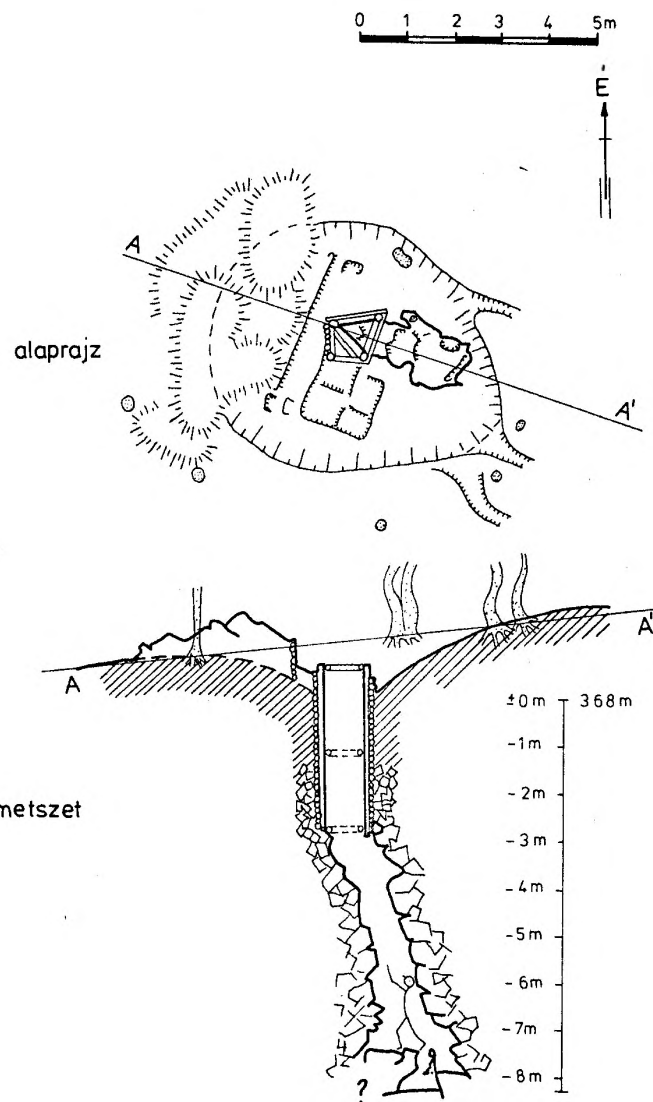


A TÁBLA-VÖLGYI-BARLANG HOSSZ-SZELVÉNYE

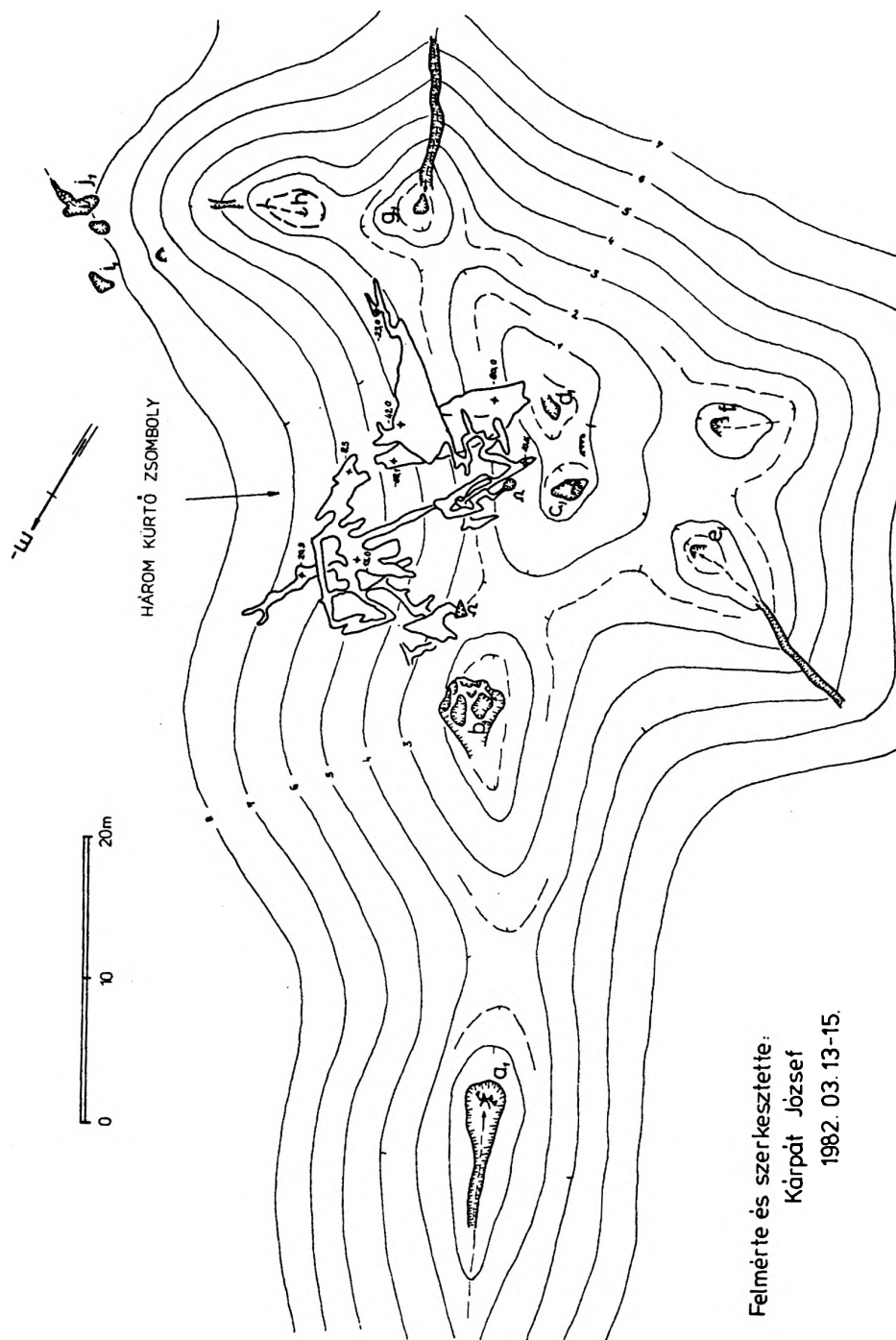
Felmérte: Az Alba Regia Bgk. Csoport
Kárpátné Fehér Katalin vezetésével
1981-82
Szerkesztette: Kárpátné Fehér Katalin
1982. június

BAKONYCSERNYE
AZ I-142-es KARSZTOBJEKTUM

Felmérte: Eszterhás István 1982. aug. 22.-én



AZ I-12 SZ. KARSZTOBJEKTUM SZPEOTOPOGRÁFIAI TÉRKÉPE



Felmérte és szerkesztette:
Kárpát József
1982. 03. 13-15.

37,2 m, összes járathossza 133 m. Bejárati kutatóaknáját fa keretácsolattal biztosítottuk, végpontjáig 4-eres telefonkábel vezetünk be. Viz-, talaj- és kőzetmintákat vettünk további elemzés céljára; az előkerült osontmaradványokat feldolgozása folyamatban van.

A Rekviéniás-aknába 18 m, a Lyukas-aknába 9 m függesztett laposvas létrát építettünk be, az aknák közötti átlépés biztosításaként lánckorlátot nitteltünk a falra. A beszállóhelyeken a biztosítás számára kötélgyűrűket szereltünk fel.

A zsomboly feltárása uttörő jelentőségű a Tési-fennsík husz éve folyó barlangkutatásában, mivel bizonyítottá vált, hogy a terület földtani felépítésében nagy szerepet játszó kréta mészkövekben is kialakulhattak, az ember számára is járható méretű karsztos üregrendszerek.

4. Jubileumi-zsomboly /I-29./: a tavaszi és nyári rendkívüli esőzések nyomán a kutatóakna D-i oldala beomlott, a felső szakasz eltömődött, így júliusig a barlangba nem tudtunk lemenni.

Ekkor kezdtük el /A térképező adó-vevővel tavaly kitűzött helyen/ az új kutatóakna kihajtását, amely pontosan a várt szakaszon, a Pajszér-akna előtt lyukadt a barlangra, 5 m mélyen. A továbbiakban feltártunk egy kb. 8 m hosszú járatot a Harcsaszájtól oldalirányban, valamint egy kb. 10 m mély hasadékot a -80 m szinten. Próbálkoztunk továbbjutni a végponton is, ahol a sok áradmányviz az agyagot kimosta az álfenékéből, de a nagy és beékelődött kőtömböket szétverni még nem tudtuk. A további feltárás előkészítéseként a zsomboly öt nehezebb szakaszán építettünk ki laposvas létrákat a -90 m-es szintig. Részletesen felmértük, térképét mellékeljük.

5. Csengő-zsomboly /I-51./: a -53 m szintű omladékban kihajtott kutatóakna faácsolatának állaga leromlott, emiatt a végponton jelentős feltáró munkát nem végeztünk. Sikertelen azonban a tavaly feltárt alsó szakasz elején az omladék alá bejutni, egy 7 m hosszú és 1,5 m széles terembe, amely 5-6 m magas mennyezetén hatalmas omladéktömbök lógnak, alja szintén omladék. Falain kb. 1 m szintkülönbséggel blokkelmozdulás nyomai látszanak.

6. Szaftos-barlang /I-60./: sáros, vizes barlang felső zónájában sikerült egy 15 m hosszú, végpontján egy új 20 m hosszú szűk járatot feltárni. A végpont egy ivelt plafonra, eróziós jellegű keresztfolyosóba csatlakozik, amely járhatatlanul fel van töltődve. Felmérése megtörtént, hossza 103 m, mélysége 14 m.

7. Doboshegyi-barlang /I-43./: aljáról -12 m/ újabb 1 m³ törmelékkel depóztunk a felszínre, a higfolyós kitöltést pedig PVC zsákokba mertük. A végponti vizes szifon feletti szálkőfalra egy "ablakot" nyitottunk furókalapáccsal és feszítőkupokkal, kb. 0,6 m mélységben előre, így a szifon hozzáférhetővé vált.

8. I-142. sz. objektum: ebben az évben vettük kataszterbe, így pontos helymeghatározását jelen évkönyvünkben a Kataszterkiegészítés c. cikkben közöljük. Kőzetanyaga kréta mészkő és bontását szintén a nyári táborban, az I-110. sz. objektummal párhuzamosan végeztük.

Laza, löszös, köves kitöltésben egy 8,5 m mélységű és 0,8-1,2 m átmérőjű kutatóaknát hajtottunk le, de szabad üreget nem értünk el. Felső részét fa keretácsolattal biztosítottuk. 7 m mélységben - a kitöltésbe ágyazódva - egy több ezer egyedből álló és több fajhoz tartozó, gyermekfej nagyságú löszcsiga-halmazt találtunk, amely feltehetően vízszállítással keletkezett "csigatemető". /Mintát dr. Kordos Lászlónak adtunk át belőle./

9. I-9. sz. időszakos víznyelő: mélypontján egy kb. 3 m mély kutatóaknáat ástunk, ahol nagy kövek között egy hasadékba láttunk. A kőtömbök szétszedése után láthatóvá vált egy kb. 3 m mély és 0,5 m széles hasadék, amely alul összeszűkül.

10. Pergő-lyuk /I-3./: az 1974-ben feltárt barlang eleje időközben összeomlott, ezért idén újra feltártuk és elértük a régi végpontot. Ácsolását részben elvégeztük.

11. Vörös-barlang /I-4./: az 1974-ben feltárt érdekes barlang K-i fala később becsuszott és a bejáratot feltöltötte. Idén újra kibontottuk és sikerült elérni az eredeti végpontot /-18 m/, ahol egy lapos kuszóka vált szabaddá szálkőzetbe, ennek végében szűk keresztbasadék látszik. Ezen a ponton reménytelen a továbbjutás.

12. I-14./a objektum: a Nyomasztó-barlang vízvezető árkanak oldalából nyíló hasadékon át egy kb. 10 m hosszú lapos részbe jutottunk, ennek végében hasadék látszik, amelyből hallani lehet a barlangba folyó víz dübörgését, de járhatatlanul szűk.

13. Borju-kuti-zsomboly: kiácsolatlan kutatóaknája beomlott, így több műszakkal sem sikerült elérni a 8,5 m mélyen lévő eredeti végpontot. Megbontottuk a közvetlen mellett lévő mellékberogyást, itt kemény löszben, 1 m mélységben hirtelen vödörnyi lyuk szakadt át, amely lejjebb kövek között kb. 1,2 m-t folytatódik.

14. I-11. sz. időszakos víznyelő az utóbbi években időszakosan aktívra vált, ennek nyomán jelentős morfológiai változások történtek benne. Kb. 3 m³ hordalék és kidőlt fák, bokrok kitermelésével előkészítettük jövőbeni feltáró munkánkhoz.

Voltak még kisebb szemrevételező turák az I-19., I-32., I-31., I-107., I-10. sz. objektumokban, jelentősebb eredmény nélkül.

Az I-142-es karsztobjektum

A Keleti-Bakonyban, Bakonycsérnye közigazgatási területének majdnem legdélibb pontján /kb. 50 m-re Bakonycsérnye, Isztimér és Tés határának találkozási pontjaól - a Bakonycsérnye Isztimér határát jelentő erdővágástól 16 m-rel északra/ a 4422-es barlangkataszteri területen találjuk az I-142-es karsztobjektumot. A Tési-fennsík északi letörésén 368 m-es tengerszint feletti magasságban egy kisebb völgy talpán alakult ki. Legegyszerűbb a Csősz-pusztáról való megközelítése. A Csősz-pusztá északi részét érintő országos kék turistauton nagyjából keletre /Isztimér felé/ menjünk mintegy 600 m-t. Itt a turistaösvényt keresztezi egy erdei szekérut. Erre forduljunk rá balra /észak felé/ és a lejtős szekéruton kb. 500 m-t ereszkedjünk az utat átszelő erdőnyíladekig. Az ut és a nyíladek találkozásánál forduljunk jobbra /keletre/ és a nyíladekon lefelé, nagyjából 70 m után elérünk egy völgytalpat. Innen a völgytalpon lefelé 16 m-re találjuk meg a karsztobjektumot egy elhanyagolt erdei ut bal szélén. A környék valószínűleg jura- /kréta?/ kora könnyen törő, Belemniteses mészkövet takaró löszön fejlődött rendzina talajjal van borítva. A vegetációt jelenleg kevés aljnövényzetű szálerdő képviseli. Korábban szintén erdős terület lehetett, amit az objektum közelében található egykori szénégető telepek nyomai is igazolnak.

1982. augusztus 12-én találtunk rá a völgytalpon levő 5-6 m átmérőjű, 130 cm mélységű kisebb nyelőre, melyhez azért jelentős /10-12 hektár/ vízgyűjtőterület tartozik. Korábbi irodalmi említéséről nem tudunk.

A víznyelő alján aknáat mélyítettünk 3 m-es mélységig, ami előbb bemosott köveket tartalmazó löszös rendzina talajt, majd sárga löszet, végül kőtörmeléket harántolt. Az aknáat háromszögácsolattal biztosítottuk. A 3 m-es mélység után kőtömbök közötti többé-kevésbé eltömődött természetes üreg mélyül. A falak felszínén több helyen eróziós eredetű kanellurák figyelhetők meg. A kőtörmelék és lösz kitakarításával jelenleg egy 7 m

mélyen levő "járószintig" jutottunk le. Innen lefelé még több mint 1 m-es rések vezetnek, így az objektumnak a víznyelő aljától mért teljes mélysége 8,3 m. Ezidáig csak a víznyelő alatti omladékszóna üregét ismerjük. A 7 m mély szinten sem sikerült még eldönteni, hogy elértük-e a szálkőben képződött járatot. A további feltárás e szint északi részének további mélyítésével látszik biztatónak.

Időszakosan aktív víznyelő az I-142-es karsztobjektum. Genetikája, litológiája, hidrológiája és a többi jellemzője a kezdeti és csak részbeni feltárás miatt még nem fogalmazható meg. 6 m körüli mélységben egy hasadéokban 8-10 fajhoz tartozó valószínűleg a korai holocénban élt csigák házának tömegét találtuk - alighanem a víz hordta azokat egy csoportba. A kibontott üregbe szunyogok telepedtek; bogarak, csigák, békák hullottak. Az egykori szénégetők közelsége miatt sok a bemosott faszéndarab a kitöltésben.

A részbeni feltárás után még csak jelentéktelen, kisebb üreg az objektum, de további feltárása jelentőségét növelheti, kibontakoztathatja.

A Várvölgy 11. sz. barlangja /V.11./

Kétlyuku-barlang

A barlang Veszprém megyében, a Várpalota határában lévő Várvölgyben, a város felől haladva az utolsó házaktól kb. 1400 m-re, a völgy bal oldalában, az uttól kb. 50 m-re, kb. 5 m relatív magasságban, a sziklafal aljában található. A barlang előtt jobbra egy 2,5 m magas kőoszlop áll.

A barlang az utról nem látszik, a jobb oldali völgyperemről látható. Az utról jól látható V. 1. barlang után kb. 100 m-rel, az ut két szélén álló kb. 1 m magas sziklatömböknél kell letérni balra.

Tengerszint feletti magasság: 235 m /Térképről leolvasva/

A barlang 237° irányú hasadék mentén, oldódással keletkezett, dolomitba. Két bejárat nyílása van. A bejárat magassága 3 m, az 5 m hosszú barlang befelé elkeskenyedik. Kitöltése nincs. A bejárat jobb oldalán pusztluló cseppkőkéreg látható. A barlang össze van kormozva, tehát ez az eléggé eldugott helyen lévő barlang sem ismeretlen a kirándulók előtt. Bejáratí részre eső ellen menedékkül szolgálhat.

A kőoszlop felett jobbra a völgyperem alatt egy hasadék mentén kialakult 1 m széles, 1,5 m magas és 1,5 m hosszú, háromszög szelvényű, mállásos eredetű sziklafülke van.

A Várvölgy 12. sz. barlangja /V. 12./

A barlang Veszprém megyében, a Várpalota határában lévő Várvölgyben, a város felől haladva az utolsó házaktól kb. 1300 m-re, a völgy jobb oldalában, az uttól kb. 20 m-re, kb. 5 m relatív magasságban, a sziklafal aljában található. A barlang az utról nem látszik. A V. 2. barlanghoz felvezető kőfolyásos ösvény után 16 m-rel kell jobbra letérni.

Tengerszint feletti magasság térképről leolvasva: 235 m.

A barlang egy 123° irányú hasadék mentén oldódással képződött, dolomitban. A szűk folyosó 2,5 m hosszan járható, ott egy szűkületen át egy keresztirányú hasadék mentén kialakult kisebb terembe látni be. Képződményei nincsenek, kitöltése kőtörmelék és humusz.

A Várvölgy 13. sz. barlangja /V. 13./

A barlang Veszprém megyében, a Várpalota határában lévő Várvölgyben, a város felől

haladva, az utolsó házaktól kb. 2700 m-re, a völgy bal oldalában, az uttól kb. 50 m-re, kb. 10 m relatív magasságban van. A sziklafal alján lévő hasadék az utról látszik.

A barlang a Várvölgy csaknem derékszögű nagy kanyarjában lévő időszakos tó duzzasztógátjáról visszafelé kb. 250 m-re van.

Térképről leolvasott tengerszint feletti magassága 280 m.

A kis jelentőségű, szűk barlang egy 260° irányú hasadék leboltózódásával keletkezett. Hossza 2,5 m. Kifelé erősen lejtő, 0,4 m széles, 1,5 m magas. Kitöltése humusz. Képződményei nincsenek.

A Várvölgy 14. sz. barlangja /V. 14./

/Várvölgyi sziklaeresz/

A barlang Veszprém megyében, a Várpalota határában lévő Várvölgyben, az utolsó házaktól kb. 2000 m-re, a völgy nagy kanyarjában lévő időszakos tó duzzasztógátja előtt, a völgy bal oldalában, az uttól kb. 50 m-re, kb. 8 m relatív magasságban, egy sziklatömb oldalában van, az utról látható.

A Várvölgy 15. sz. barlangja /V. 15./

A barlang Veszprém megyében, a Várpalota határában lévő Várvölgyben, annak NY-i irányba tartó szakaszán, a völgy nagy kanyarjában, az első nagy sziklatornyok alatt, a város felől haladva a völgy bal oldalán található. Relatív magassága 10 m. Az utról látható.

A barlang a völgy tó utáni szakaszán lévő első jobboldali kis sziklafallal szemben van.

Tengerszint feletti magassága 310 m. /Térképről leolvasva/

1,5 m széles, 1 m magas, 2,5 m hosszú, áttektonikus barlang. Egy kb. 1 m vastag kőlap a sziklafal aljának támaszkodva hozta létre. Bejárata É felé néz. Kitöltése kőtörmelék. Mennyezetén zöld algatelepek vannak. Csak kataszteri jelentőségű kis üreg.

A Várvölgy 16. sz. barlangja /V. 16./

A barlang Veszprém megyében, a Várpalota határában lévő Várvölgyben, a város felől haladva az időszakos tó után, a völgy NY-i irányba tartó szakaszának elején, az első nagy sziklatornyok alatt van. Az uttól kb. 20 m-re, kb. 6 m relatív magasságban van. Az utról látható. A V. 15. barlang után kb. 20 m-re, az első jobboldali kis sziklafallal szemben van.

Tengerszint feletti magassága 310 m /Térkép szerint/

A barlang dolomitban, egy 88° irányú hasadék mentén, oldódással alakult ki. Hossza 4 m, magassága a bejáratnál 1,5 m, befelé keskenyedik, a vége elszűkül. Kitöltése kőtörmelék, humusz, képződményei nincsenek. A barlang sziklamászással közelíthető meg. Fellette, kissé jobbra van a V. 6. barlang.

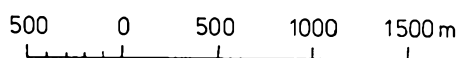
A Várvölgy 17. sz. barlangja /V. 17./

A barlang Veszprém megyében, a Várpalota határában lévő Várvölgyben, a Pusztapalota várromtól DNY-ra, kb. 200 m-re van. A várrom utáni első baloldali nagyobb sziklaalakulat után, a völgytalptól kb. 150 m távolságra, kb. 35 m relatív magasságban, a V. 8. barlang melletti kis mellékvölgy jobb oldalában található.

Tengerszint feletti magassága térképről leolvasva 375 m.

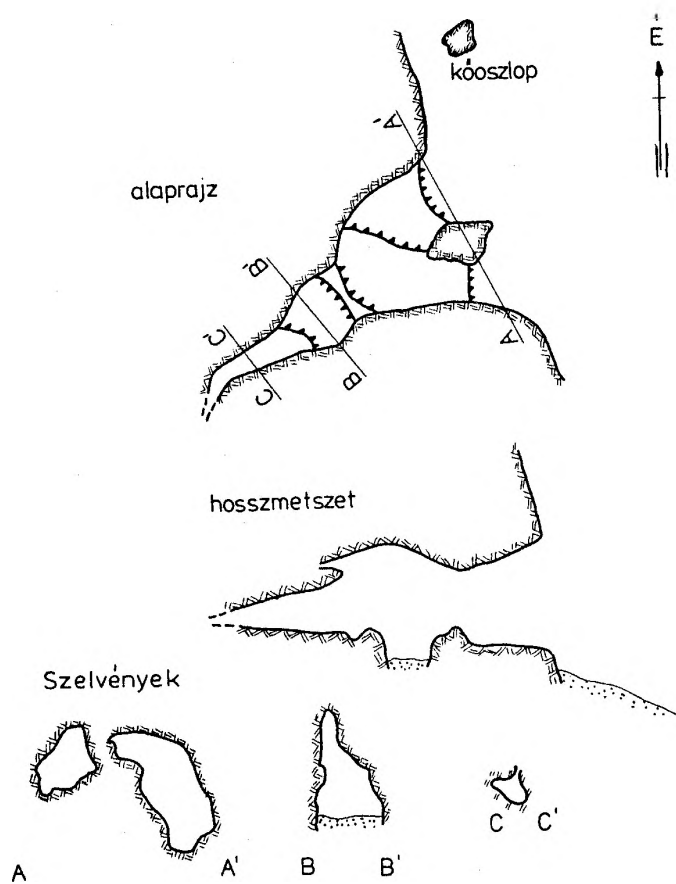
3 m széles, 2 m hosszú, 1 m magas, mállással és oldódással kialakult ki üreg. Fellette 1 m vastag dolomitréteg van csupán. Az üreg hosszvetengelyének iránya 230° . Kitöltése kőtörmelék, képződményei nincsenek, csak kataszteri jelentősége van.

Ét



VÁRVÖLGY 11.sz. BARLANGJA

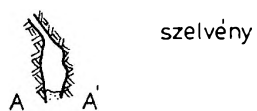
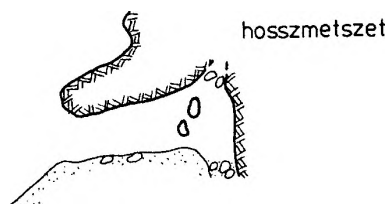
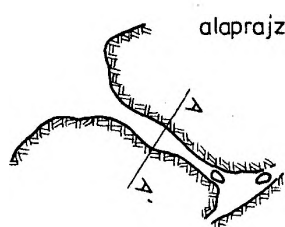
/Kétlyukú - barlang/



Felmérte: Gónczöl Imre
1982. nov. 10.

0 1 2 3 4 5 6 7 8m

VARVÖLGY 12.sz. BARLANGJA



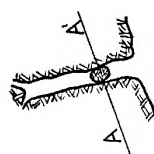
Felmérte : Gönczöl Imre
1982. nov. 15.

0 1 2 3 4 5 6 7 8m

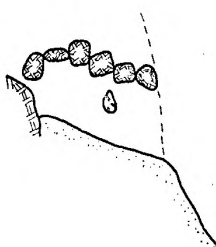
A horizontal scale bar with markings for every meter from 0 to 8. The unit 'm' is at the end.

VÁRVÖLGY 13.sz. BARLANGJA

alaprajz



hosszmetszet



szelvény

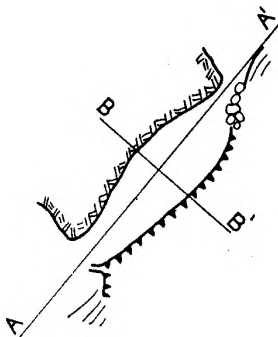


Felmérte: Gönczöl Imre
1982. dec. 10.

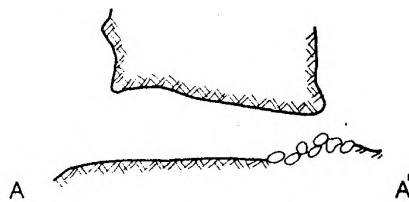
0 1 2 3 4 5 6 7 8m

VÁRVÖLGY 14.sz. BARLANGJA
/Várvölgyi sziklaeresz/

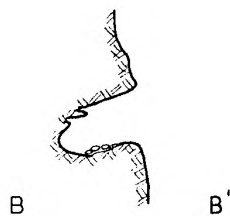
alaprész



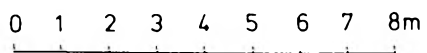
hosszmetszet



keresztmetszet

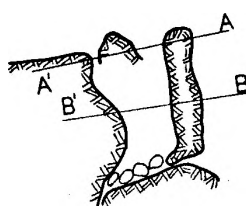


Felmérte: Gönczöl Imre
1982. dec. 15

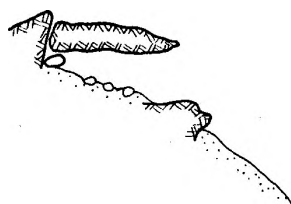


VÁRVÖLGY 15.sz. BARLANGJA

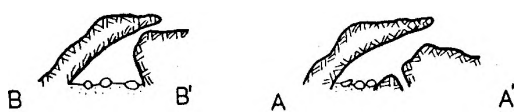
alaprész



hosszmetszet



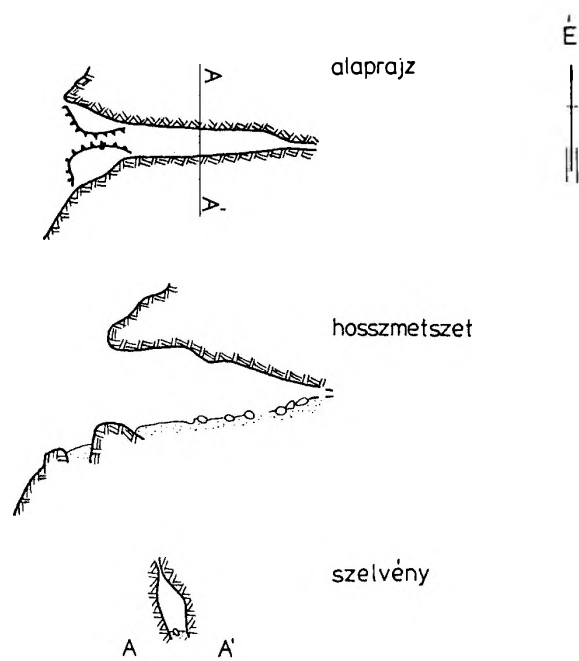
szelvények



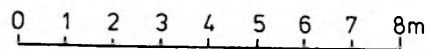
Felmérte: Gönczöl Imre
1982. dec. 15.

0 1 2 3 4 5 6 7 8m

VÁRVÖLGY 16.sz. BARLANGJA

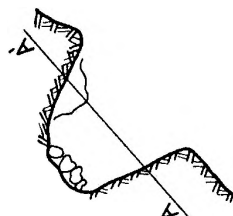


Felmerte: Gönczöl Imre
1982. dec. 27.

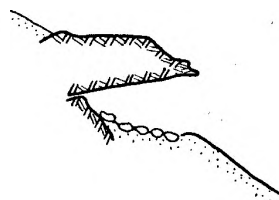


VÁRVÖLGY 17sz. BARLANGJA

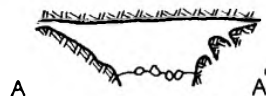
alaprajz



hosszmetszet

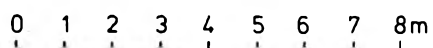


szelvény



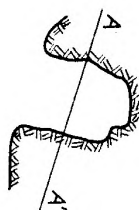
Felmérte: Gónczöl Imre

1982. okt. 12.

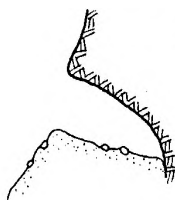


VÁRVÖLGY 18.sz. BARLANGJA

alaprjz



hosszmetszet

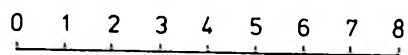


szelvény



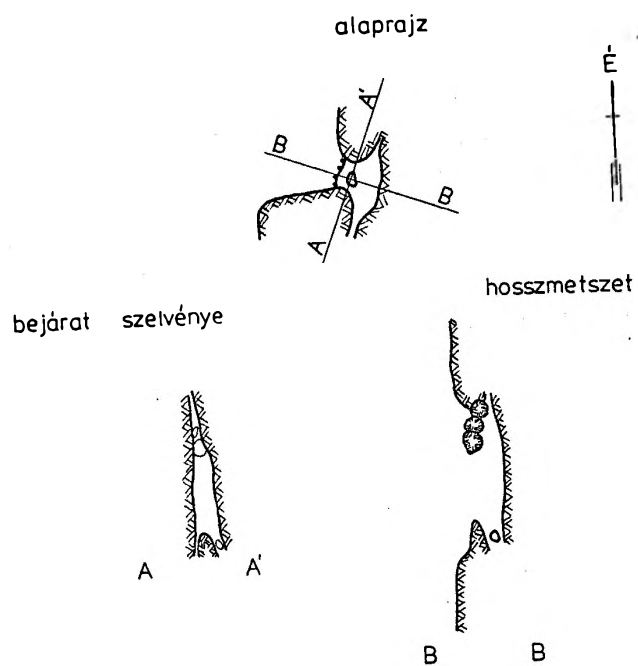
Felmérte: Gónczöl Imre

1982. dec. 28.



VÁRVÖLGY 19sz. BARLANGJA

Fali fülke



Felmérte és rajzolta: Gönczöl Imre

1982.dec. 27.

0 1 2 3 4 5 6 7 8m

A Vár völgy 18. sz. barlangja /V. 18./

A barlang Veszprém megyében, a Várpalota határában lévő Vár völgyben, a Pusztapalota várromtól NY-ra kb. 200 m-re lévő sziklafal szakasz NY-i oldalán, kb. 35 m relatív magasságban, meredek lejtő tetején, alacsony sziklafal aljában van. Ez a sziklafal szakasz rejti a V. 9. barlangot is, amely a V. 18-tól visszafelé kb. 20 m-re van. Térképről leolvasható tengerszint feletti magassága 370 m.

Dolomitban kialakult, tiszta, fehér falu, szinte szabályos félkör szelvényű, 2 m hosszú, 1,5 m széles, 1 m magas üreg. A barlang kialakulását esetlegesen meghatározó hasadék nincs. Genetikája bizonytalan, az apró kőtörmelékből, humuszból és avarból álló kitöltés eltávolítása után esetleg eldönthető lenne. Jelenleg a falain a fagy okozta aprózódás nyomai láthatók, de valószínű, hogy a közeli V. 9. barlanghoz hasonlóan oldódás, esetleg erózió is közreműködött a barlang kialakításában.

A Vár völgy 19. barlangja /V. 19./

/Fali fülke/

A barlang Veszprém megyében, a Várpalota határában lévő Vár völgyben, a Pusztapalota várromtól NY-ra, a völgy bal oldalán, a harmadik sziklaalakulat NY-i falában, a fal tetejétől kb. 5 m-rel lejjebb található. A völgytalp feletti relatív magassága kb. 25 m. Megközelíteni fölülről, kötéllel ereszkedve lehet. A völgytalpról a fülke nem látható, egy - a fal előtt álló - sziklatorony takarja. Tengerszint feletti magassága térképről leolvassva 370 m.

A dolomitfalban lévő fülke két hasadék kereszteződésénél aprózódással és oldódással alakult ki. Műretei szerények, jószerint csak a 3 m-es magasságával érdemli a barlang minősítést. De mivel érdekes karsztobjektum és egyik kiterjedése mégis csak több 2 m-nél, felvettük a kataszterbe. A fülke D-i oldalán a falon szép narancssárga és fehér hidegvizes borsókövek figyelhetők meg.

Az AMPHORA Könnyűbúvár Sport Klub 1982. évi kutatási jelentése

Szilágyi Károly - Ember Sándor

Tartalomjegyzék

^xI. Előzmények

II. Az 1982. május 25-én összeállított átfogó kutatási program tervezete

^xIII. Az 1982-ben végzett kutatási tevékenység

^x1/ A forrásszáj beszűkítése, járhatóvá tétele, és ennek az állapotnak a fenntartása

^x2/ Geometriai mérések

^x3/ Vízmenyiség és hőmérsékletmérések

^x4/ Geológiai mintavételek

5/ Fotódokumentációk

6/ Egyéb tevékenység

7/ Összefoglaló

IV. Forrásszáj és terem elhomokolódása, törmelékletjtő

1/ Természetes kopás, erózió

2/ Földterheléséből adódó következmények

3/ Hidépítő Vállalat 1982. év elején végzett medertisztítási munkáinak eredményei és következményei

4/ Vízhozamcsökkenésből adódó következmények

- 5/ Összefoglaló a jelenlegi állapotról
- 6/ Javaslat a forrás állagának fenntartására
- V. 1983. évi kutatási program tervezet

X/A Beszámoló a megjelölt fejezeteket tartalmazza./

I. Előzmények

A hévizi tó mederformáját, áramlási viszonyait, vízhozamát és vizutánpótlási rendszerét régóta kutatják. A korábbi sikertelen buvárkísérletek után az 1960-as években könnyűbuvárok megállapították a 38 m mély kráter alján a kiáramló víz helyét, de a forrásrendszert magába foglaló barlangtermet csak 1975-ben sikerült klubunk buvárainak felfedezni.

Ebben vezető szerep jutott az 1977. október 30-án Hévizen buvárbaleset következtében elhunyt Plózer István kutatásvezetőnek. Nevéhez fűződik a forrásterem felfedezése, a legelső forrásszájat, folyosót és termet bemutató fényképek elkészítése.

Klubunk buvárai az 1977-ben bekövetkezett kettős halálos baleset utáni sokkos állapotot csak hosszú évek után tudták kiheverni, hisz mindkét fiu hivatásos buvár volt és nagyon jó barátunk.

1982-ben jutottunk arra az elhatározásra, hogy a forrás intenzív kutatását folytatni kell, a megkezdett munka befejezetlen. Összeállítottuk a kutatási programtervezetet és ennek alapján kértünk a további munkákra engedélyt az Országos Természetvédelmi Hivatal Közép-dunántúli Felügyelőségétől. Az engedélyt I-249-2/1982. 03. 16. szám alatt megkaptuk, ennek birtokában kerestük meg az üzemeltető hévizi Állami Gyógyfürdőkórház vezetőjét, Dr. Strecker Ottó főigazgató főorvost, aki a kutatási munkákhoz hozzájárult folyó év 05. 31-én. A rendszeres merüléssorozatot 1982. 06. 12-én kezdtük meg.

A korábbi tevékenységet klubtársunk Ember Sándor a "Héviz 1980" c. tanulmányában foglalta össze, melyet házi kivitelben több érdekeltnak megküldtünk.

Jelentésemben a már dokumentáltakat nem ismétlem, csak az 1982. évben elvégzett munkákat és tapasztalatokat kívánom rögzíteni.

III. Az 1982. évben végzett kutatási tevékenység

- 1/ A forrásszáj beszűkítése, járhatóvá tétele és ennek az állapotnak a fenntartása

A rendszeres kutatást megelőző medertisztítási munkák /ÁBK SZ 1972/, valamint klubunk által végzett törmelékkiemelés lehetővé tette a forrás-terembe történő bejutást. A kezdeti időszakban a buvárok igen nehéz körülmények között usztak be a lapos lencse szelvényű forrásfolyosóba, melynek magassága maximálisan 30-40 cm volt.

A forrás-terem biztonságos megközelítésének érdekében 1976-ban a forrás öntisztulását elősegítő szűkítő falakat építettünk be előregyártott 40 x 40 x 10 cm-es betonlapokból. Ezek a szűkítőfalak egy 80 x 60 cm-es négyszögre határolták a kiömlő víz keresztmetszetét és így a megnövekedett vízsebesség a könnyebb hulladékokat kilökte.

Korábbiakban került be különböző hulladékok és kulturszemét. Az 1977-ben beépített szűkítő falak a törmelékletítő lassu csuszása, valamint a Hidépitő Vállalat buvárai által 1982. év elején végzett medertisztítási munkák során végrehajtott többszöri temerülés alkalmával megrongálódtak. Így megint nagymennyiségű homok, homokos kavics, sőt fahulladék és kulturszemét jutott a forrás-terembe, a melegvíz forráskoszoruba.

Az 1982-ben újra intenzíven megkezdett kutatási tevékenység első feladata volt a megrongált védőfalazatok helyreállítása. A korábban épített falazatokat visszabontottuk,

az áramlás beszűkítésével és terelésével lehetővé tettük a falazatok helyén a homok és iszap részleges távoltartását, alumínium állványcső rudakat vertünk be a törmelékletűbe, melyek felül a szálkőnek támaszkodnak és ezekre, mint támasztékokra raktuk vissza az áramlásterelő falazatokat, melyeknél - hogy a hézagok közötti áramlási veszteségeket kiküszöböljük - belső PVC fólia zárást alkalmaztunk. A forrásfolyosót kitisztítottuk.

2/ Geometriai mérések

Merüléseink során ellenőriztük az 1976-ban medertérképezésnél elhelyezett szögeket /mérési pontokat/ és megállapítottuk, hogy azok - igen kis kivétellel - a helyükön maradtak. Pontos geometriai méréssorozatra az elmúlt évben idő hiányában nem került sor.

Klubunk műhelyében folyamatban van egy könnyen kezelhető nagyobb méretű lejtőszögmérő összeállítása. Szemrevételezés során a korábban mértékhez képest jelentős változás nem észlelhető, a homokbefolyáson kívül.

3/ Vízmenyiség és hőmérsékletmérések

A rendszeres hőmérsékletmérés 1982. 10. 16-tól kezdődött a forrásteremben öt ponton. A méréseket a búvárok kézben vitt higanyos hőmérőkkel végezték.

A mérési pontok a beuszás sorrendjében:

1. Kevert víz a forrás folyosóban.
2. Hidegvíz a közvetlen kiáramló vízben.
3. Kevertvíz a meleg-forráskoszoru bal oldali sarkában.
4. Plózer István által kibontott ún. "Nagy melegvíz forrás"-nál.
5. Forrásterem jobb oldali sarokban lévő melegvíz forrásnál.

Minden ponton a kiáramló vízben kellett hőmérsékletet mérni, de a mérési adatok az egyéni mérési módszerek és pontatlan leolvasások miatt csak részben értékelhetők. A mérési pontatlanságok kiküszöbölésére mind az öt ponton fixált hőmérőket telepítettünk 1982. december 30-án, illetve 1983. január 9-én.

Megfelelő méréstartományú és tizedes beosztású hőmérők beszerzése igen komoly problémát jelentett. Végül is a LOMBIK Üvegipari Szövetkezet által gyártott és hitelesített $0 + 55^{\circ}$ méréstartományú $0,2^{\circ}$ osztásközű Engler vizkozitációs hőmérők kerültek telepítésre. Ettől kezdve pontos mérési adatok állnak rendelkezésre. A méréseket a hétvégeken végeztük /szombat-vasárnap/ a merülési naplóban rögzített időpontokban.

Egy ötpontos hőmérsékletmérés leolvasásához - tekintettel a hőmérők beállási idejére - 25-35 percre volt szükség a közel 40°C hőmérsékletű, 46 m mély forrásteremben. A fentihez 60 perc kiszilipelési időt kell igénybe venni, egy hőmérsékletmérés össz ideje 1,5 óra, a szükséges létszám, a biztonság figyelembevételével 3 fő. A telepített hőmérők esetében a leolvasási idő 10-15 percre csökken.

Hőmérsékletmérések eredményei

	Folyosó kevert víz	Hideg forrás	Bal o. kevert	"Nagy" melegforrás	Jobb o. melegforrás
Szálsó érték:	38,7 - 39,6	16,8 - 17,6	27,0 - 28,2	38,5 - 39,4	40,4 - 41,2
Legtöbbször:	39,4	17,2	28,2	39,2	41,2

A változó értékek, amelyek már nem leolvasási hibából erednek, szükségessé teszik állandó üzemelésű elektromos távhőmérők telepítését a változások folyamatos rögzítésére. Az Állami Gyógyfürdőkórház, mely az eddigi eredményekről folyamatosan tájékoztatva van, megkereste a Bauxitbánya Vállalat Hidrológiai Osztályát és segítséget kért

elektromos távhőmérőrendszer kiépítéséhez. A kijelzőrendszer kábelezését és elektronikáját a Bauxitbánya Vállalat biztosítja, klubunk vállalta az érzékelőfejek beszerzését és a rendszer telepítését. A felszíni Philips digitális kijelzőt az Állami Gyógyfürdőkórház biztosítja.

Sportklubunk az egzakt vízmennyiségmérési rendszer kialakítása érdekében megkereste a Budapesti Műszaki Egyetem Vízépítéstan Tanszékét. A forrásfolyosóba beépítésre kerülő vízsebességmérő és vízmennyiségmérő műszerek elhelyezéséről, a mérési sorozat lebonyolításánál tárgyalások folynak, melyeket a Műegyetem részéről Dr. Hoszpra Ottó egyetemi tanár vezet. A méréssorozat várhatóan 3-4 hónapos időtartam alatt folyamatos kijelzést biztosít. A műszerek telepítését klubunk buvárai végeznék.

Az eddig végzett mérések azt mutatják, hogy a forrás vízhozama változik, pulzál, a vízmennyiség és hőmérsékleti adatokban elég jelentős változások érzékelhetők az 1976-ban mértékhez képest.

III/4. Geológiai mintavételek

Mérüléseink során törekedtünk arra, hogy megismerjük a meder rétegződését, a kráter és törmelékletű szerkezetét.

4/1. Meder szerkezete az "A" épület É-i homlokzat síkjában a -8 m mélységben lévő homokkő kráterfalig.

A lejáró lépcsők környékén a fürdőzők mozgása, valamint az itt elhelyezett vezetőkötél mellett mozgó buvárok lesodorták a hig iszapot és homokot. Ettől jobbra és balra egyre inkább megnövekszik a homok és hig tőzegiszap lefolyása, melynek dőlésszöge eléri a 35° -ot, ahol a legkisebb vízmozgásra is magától megcsuszlik a kráter felé. A hig iszap alatt lévő homokréteg vastagsága a homokkőparkány felett 0,20-0,60 méter; a kráter északi tölcserében az igen vastag iszap alatt nem észlelhető.

A forrásszájtól függőlegesen feltörő víz a kráter részüjén a fenék felett intenzív lefelé irányú vízmozgást hoz létre, mely elősegíti a részü lassu lefelé való mozgását.

Az agyagrétegben lévő görgeteges dolomitkavics kioldódik és lecsuszva megtalálható a forrásszájnál és a terem törmelékletűjén.

III/4/2. Kráterfal szerkezete

A hóvizi tó forráskráterének fala és maga a forrásbarlang a keszthelyi medencében több helyütt felszínen is nyomozható és a környező furásokban vastagságban feltárt Káli homokkőbe /Káli formáció/ mélyül. Ugyanezt a kőzettípust a kórház fölötti domb oldalában is megfigyelhetjük.

A jobbára homogén anyagu homokkővet helyenként agyagos beszűrődések, rétegek szakítják meg, közel vízszintes rétegződéssel. Egyöntetű szerkezete, folyamatos ülepedése volt, pados vagy lemezes elvállás ritkán tapasztalható. Törésvonalai mentén oldódásos barlangok alakultak ki. Helyenként szembeötlő a "cipők", a 20-80 cm átmérőjű konkreciók előfordulása, mely a kráterfalon jól nyomonkövethető. A kráterfal keleti szárnyának homogén tömege nem indokolja a fal tövében lévő és a kráter-részü felé sűrűn előforduló mozgó, vagy különálló instabil kőtömbök jelenlétét.

III/4/3. A meder szerkezete a forrásszáj előtt

A forrásszáj környékén a homokkő állékony, az aláhajlásoknál nem tapasztalható leválás, leszakadás. A reduktív környezetben képződött kőzet jellemző sajátossága a markazit-fedusulás lapok, gumók, gömbök, ágak formájában, néha egy-egy nagyobb, fejlettebb kristályhalmazzal, a forrásoknál az áramló homoktól helyenként fényesre csiszolva.

A markazit előfordulások vízszintes rétegekben a forrasszájon kívül is, de főleg a terebben igen jól nyomonkövethetők. A forrasszáj előtti törmeléklető jellemző szerkezetét a 4. sz. ábra mutatja. A homokos kavicsan lefelé csuszó barna tőzeg vastagsága 36 m-nél megközelítőleg 80 cm, a továbbiakban a vastagsága csak furással követhető. A tőzeg mozgása a már korábban kőtümbökön megfigyelt 1-1,4 m/év. A kiáramló víz nagy darabokat szakít le, melyek a forrasszáj előtti örvénylésben felaprózódnak. A homok a híg tőzegiszappal együtt folyik le és került a forrasszájhoz. A tőzeg alól is oldódik ki homokos kavics, de mennyisége nem számottevő. Az összecementálódott homokos kavics mozgását nem volt alkalmunk megfigyelni.

Megállapítottuk, hogy a törmelékzóna időnkénti megosuszását a tőzeგრéteg instabilitása okozza. Az alatta levő anyag is hurcol magával kőtümböket és fahulladékot, de ezek beágyazódási mélységük miatt nem veszélyeztetik a kiáramló víz keresztmetszetét. Mozgásuk igen lassu lehet, későbbiekben lehetőséget keresünk e mozgás regisztrálására.

A fentiekben leirt rétegekből mintákat vettünk, egyes minták kiértékelése a Magyar Állami Földtani Intézet munkatársai segítségével történt, melyért ezuton is köszönetemet fejezem ki.

A HM "Aurora" SE. Barlangkutató Szakosztályának 1982. évi beszámoló jelentése

Simsa Péter

Szakosztályunk az elmúlt évben elsősorban barlangi bejáró-megismerő turákat szervezett mind hazai, mind külföldi viszonylatban. Több olyan turát is szerveztünk, melyek hivatottak voltak a tagság kvalitásának fejlesztésére, fizikai állóképességének növelésére. Ilyenek voltak például: a Csobánka melletti Oszoly-hegyi sziklamászó gyakorlatok, valamint a Budai-hegyek barlangjaiban történt biztonságtechnikai gaakorlatok /társmentés, biztosítások, kötélkezelés stb./. Hazai turáink során a legtöbb turát a Bükk-hegységben, illetve az Aggteleki karsztvidéken vezettük.

A BEAC Barlangkutató Csoport 1982. évi jelentése

Rajczy Miklós

I. Feltáró tevékenység

Csoportunknak a Bp. II. ker. Ferenc-hegy fennsíkjára van érvényes kutatási engedélye. Az év során elővizsgálatokat végeztünk: terepbejárások, próbabontások az eddigi bontásnyomok területén. Kibontottunk néhány évtizedek óta beomlott bejáratu apróbb üreget. Uj feltárás nem történt.

Csoportunk egy tagja vendégként sokat dolgozott a Pál-völgyi-barlang uj részeinek feltárásán és bejárásán.

II. Tudományos kutatás

A Természettudományi Múzeum Növénytárának csoportunk által támogatott zsombolyflóra-kutatási programjában kutatási tervünknek megfelelően részt vettünk.

A Békásmegyeri L.S.E. ARAGONIT Barlangkutató Csoport 1982. évi jelentése

Kucsera János

Tovább folytattuk a Holdvilág-árokban a vizesés előtti előtér feltárását. Ennek során kb. 12 m³ eróziós törmeléket termeltünk ki. Az általunk feltételezett új járatban kormeghatározó leleteket nem találtunk.

Jelentés a Bekey Imre Gábor Barlangkutató Csoport 1982. évi munkájáról

Kiss Attila - Takácsné Bolner Katalin - Laufer Csaba

Tartalomjegyzék

1. 1982. évi munkaterv
A munkaterv végrehajtása
- ^x2. Összefoglalás
- ^x3. A feltáró tevékenység ismertetése
^xI. Pál-völgyi-barlang
A Negyedik Negyed ismertetése
^xII. A Pál-völgyi kőfejtő
^xIII. Célkutatás a Pál-völgyi- és a Mátyás-hegyi-barlangok összeköttetésének feltárására
4. Tudományos kutatások
A Gipszes-folyosó üledékkitöltésének vizsgálata /Takácsné Bolner Katalin/
Élettani vizsgálatok /Kissné Ignác Zsuzsanna/
Tektonikai vizsgálatok /Takácsné Bolner Katalin/
Külső szakértők bevonásával végzett vizsgálatok
a/ Ásványtani vizsgálatok
b/ Denevércsont-vizsgálatok
Hidrológiai mérések /Szabó György/
- ^x5. Térképezés
6. Fotódokumentáció
7. Csoporttevékenység
8. Függelék

^x/A Beszámoló a megjelölt fejezeteket tartalmazza./

2. Összefoglalás

Feltáró kutatások

I. Pál-völgyi-barlang

Az év folyamán 765 /+ 20/ m új feltárás történt, melynek nagy részét a tavaszi kuttatótábor eredményeként, az Oroszlán-sarki bontással megnyitott Negyedik Negyed járatrendszere képviseli. Az új barlangrész a régi részben, illetve a Decembéri szakaszhoz hasonló, tágas labirintusrendszer, helyenként szép cseppkőképződményekkel és sajátos ásványkiválásokkal. Felfedezése nemcsak NY felé kínál újabb továbbkutatási lehetőségeket, de módot adhat a Heliktités-terem veszélytelen megközelítésére is. Kisebb feltárások történtek továbbá a Prézli-omladék DNY-i hasadékaiban és a Szeptáriás-folyosó oldalágának ÉK-i részén.

II. Pál-völgyi kőfejtő

Itt eredményes feltárómunkákról nem számolhatunk be.

III. Célkutatás a Pál-völgyi- és a Mátyás-hegyi-barlangok összeköttetésének feltárására

A Térképész-ágban négy ponton indítottunk bontást a Mátyás-hegyi-barlanggal való összeköttetés céljából. Három esetben földtani akadályok miatt a munka eredménytelen volt, viszont a Mátyás-hegyi-barlang idén felfedezett Kagylós-ágának irányába tartó, feltöltött járat bontása biztatóan halad.

Tudományos kutatások

A Gipszes-folyosó üledékkitöltésének vizsgálata

Az üledékkitöltés felső, másfél méteres szelvényt átfogó szakaszán végeztünk üledék-vizsgálatokat. A makroszkópos leírásnál 7 mintából történt részletes szemcseelemzés és karbonáttartalom-mérés, egy homokminta mikromineralógiai vizsgálatát külső szakértők bevonásával végeztük. A felső, pár dm-es, rosszul osztályozott rétegek alatt már viszonylag jól osztályozott, fokozatosan csökkenő karbonát-tartalmú üledékek mutathatók ki, de a változó szemcseösszetétel eltérő üledékképződési viszonyokkal jellemezhető periódusokat jelez. A homokrét a nehézsárvány-összetétel alapján azonban nem utal feltétlenül felszíni behordódásra.

Élettani vizsgálatok

A földalatti kutatótábor folyamán naponta kétszer végeztünk vérnyomás-, pulzus- és hőmérséklet-mérést. Az utóbbiak a felszíni normális értékeknek megfelelően alakultak, a megfelelő ellátottság következtében lehülés nem következett be; a vérnyomás viszont a felszíni értékekhez képest 9-16 %-kal csökkent.

A leszállás előtt, illetve a feljövétel után speciális vizsgálatokat is végeztünk, spirometriás és oxymetriai méréseket, valamint vérgáz-analizist. Ezeknél tendenciózus változásokat nem tudunk minden esetben kimutatni, de ebben feltehetően az előre nem látható körülmények /eltérő porátalom, az utolsó nap átlagon felüli megterhelése/ játszottak közre.

Tektonikai vizsgálatok

Az ujonnan feltárt Negyedik Negyed elkészített járatirány-statisztikai diagramja erős ÉNY-DK-i irányitottságot mutat, szerkezetiileg a régi résszel mutat hasonlóságot.

Külső szakértők bevonásával végzett vizsgálatok

a/ Ásványtani vizsgálatok

A Negyedik Negyedben talált, s a budai barlangokból eddig ismeretlen két ásványkiválási formát vizsgáltattunk meg. A rémet kutatók által stroncianitként azonosított ásvány a KBFI Kémiai Laboratóriumában és az ELTE Ásványtani Tanszékén elvégzett vizsgálatok alapján egyértelműen kalcitnak bizonyult, szokatlan megjelenése ellenére.

A Vetkőztető-hasadék környékén előforduló kalcitkiválásokat tagoló fekete rétegeoskák a vizsgálatok alapján lerakódásukkor valószínűleg gélpirit és Mn-hidroxid keverékek lehettek. A kalcitkristályokból kimutatott folyadék- és gázzárványok részletesebb vizsgálatai újabb lehetőséget kínálnak a barlangot formáló hévizek jellegének és hőfokának pontosabb megismerésére.

b/ Denevércsont-vizsgálatok

A Pál-völgyi-barlang 4 különböző pontjáról gyűjtött csontmaradványokat dr. Topál György Myotis nattereri fajnak határozta meg, s az előzetes vizsgálatok alapján legalábbis ó-holocén korukat valószínűsítette.

Hidrológiai mérések

A barlangi tavak ujramegjelenésének hiányában csak a VITUKI-karsztvizszint-figyelő kut rendszeres mérését tudtuk végezni. A regisztrált - s a tavalyinál lényegesen alacsonyabb - vízszint nem is indokolta a barlangi tavak idei megjelenését.

Térképezés

Csoportunk az év folyamán a KVI Barlangtani Osztályával együttműködve 474 m; önálló munkaként 372 m járatrendszer térképezett fel a Pál-völgyi-barlangban. Ezen felül tachiméterrel felmértük a Pál-völgyi kőfejtőt; egy az összes barlangot, üreget és barlangmaradványt feltüntető térkép készítése céljából.

Fotódokumentáció

Színes dokumentáció készült az új feltárásokról, továbbá kataszterezés jelleggel a kőfejtőben található üregekről, hasadékokról és hévizes nyomokról.

Csoporttevékenység

Kiss Attila vezetése alatt álló, 19 igazolt tagot számláló csoportunk fenntartó szerve a Honvéd Osztapenkő SE. Csoportösszejevetéseinket az eddigi gyakorlatnak megfelelően, a rendszeres hétévi kutatómunkához kapcsolódva tartottuk; a hosszabb távu tervek megbeszélésére kéthavonta szerveztünk gyűlést. Az év folyamán több alkalommal rendeztünk nyílt turát a Pál-völgyi-barlang új szakaszaiba, ezek keretében mintegy 10 magyar és 2 külföldi csoportot, s számos egyéni kutatót fogadtunk. A csoporton belüli oktatómunka technikai-, térképezési- és nyelvi továbbképzésre terjedt ki.

Tiznapos nyári tura keretében az Aggteleki karsztvidék 8 barlangjában jártunk; a programban részt vett az NDK-beli Chemie Schwarza SE barlangkutató csoportjának 9 tagja is.

A Társulatban diavetítéses előadást tartottunk a Harz-hegység D-i előterének gipszkarsztjáról, s ugyane témáról cikk készült a Karszt és Barlang számára is.

Függelék

Elkészült egy tizoldalas német szakcikk fordítása.

3. A feltáró tevékenység ismertetése

I. Pál-völgyi-barlang /Budapest II. Szépvölgyi ut 162./

Feltárt új szakaszok hossza térképezve 765 m
becsülve 20 m

A barlang hossza 1982. december 31-én térképezve 4127 m
becsülve 50 m.

Az 1980-81. évben felfedezett, 2 km-t meghaladó járatrendszer tág teret nyitott a további feltáró kutatások számára. A megindított bontások egy részét természetesen tavaly nem volt sem pozitív, sem negatív értelemben lezárható; ezeket a munkákat 1982-ben folytattuk. Az év első negyedében csak kisebb feltáró munkákat végeztünk, közülük eredményes volt a bontás

- a Szeptáriás-folyosó oldalágában. Itt a hasadék ÉK-i, omladékkal eltorlaszolt végpontján huzatot észleltünk. Az omladékkitöltést eltávolítva, január 24-én sikerült a hasadék egy újabb szakaszát feltárni, az utólagos térképezés adatai szerint 17 m hosszúságban. E folyosórész 1-2 m széles, 2-4 m magas, kopár, végét nagy kőtömbökből álló omladék zárja el ismét.

A nagyobb erőbefektetést, koncentrált létszámot igénylő feltárómunkák elvégzésére az 1981. évi kutatótábor kedvező eredményei alapján ismét tiznapos földalatti kutatótábort szerveztünk 1982. április 2-11. között.

A tábor előkészületeit már a tavalyi tapasztalatok felhasználásával végezhettük. Így a táborozást megelőző időszakban a fent említett kisebb bontási munkák mellett újabb sátorhelyeket alakítottunk ki a Tollas-teremben, a telefonhálózatot pedig kibővítettük és újra beüzemeltük. A tábor kezdete előtt két héttel megkezdtük a konzervek, sátrak, gázfűzők, azaz a nehéz és nedvességre kevésbé érzékeny felszerelések leszállítását és elhelyezését. A vizellátás megkönnyítésére locsolótömlőt fektettünk le a Lakatos-terem és a Nagy Fal között. Tekintettel a tervezett bontási munkák jellegére /szálfűző vésése, illetve tömör, szivós agyag fejtése/, e munkák megkönnyítése és meggyorsítása céljából elektromos áramot vezettünk le az új részekbe. Ezzel egyúttal az elektromos fejlámpák akkumulátorainak töltését és a tábor világítását is biztosítani tudtuk. Az áramot 160 m hosszú, kettős szigetelésű gumikábelon, 220/220 V-os földfüggetlen biztonsági transzformátor közbeiktatásával vezettük le a táborba és a munkahelyekre. A megfelelő előkészítés lehetővé tette a kutatótábor időtartamának és munkaerőjének maximális kihasználását.

A táborozásban részt vevő kutatók a leszállást megelőzően orvosi vizsgálaton vettek részt, amely egyúttal a naponta elvégzett vizsgálatokkal együtt a huzamosabb lentartózkodás élettani hatásainak megfigyelésére is irányult. E vizsgálatokat a "Tudományos kutatások" c. fejezetben részletezzük, s ugyanitt ismertetjük a tábor életkörülményeit is /felszerelés, időbeosztás, élelmezés, higiénés ellátás stb./.

A tábor munkatervben a feltáró kutatások mellett klimatológiai mérések, fotódokumentáció-kiegészítés és kisebb tórköpezési munkák szerepeltek, ezeket szintén a megfelelő fejezetekben részletezzük.

A kezdőlétszámot jelentő 9 fő április 2-án 23³⁰-kor ért le a személyi felszereléseket és a friss élelmiszereket tartalmazó kb. 40 csomaggal együtt a Tollas-teremben elhelyezett táborba. A tíz napot öt kutató töltötte végig a föld alatt, a később érkező, illetve korábban távozó csoporttagokkal együtt a kutatótábor alaplétszáma 8-11 fő volt. Mellettük alkalomszerűen öt vendégkutató töltött összesen 11 munkanapot a barlangban. Kutatótáborunkat többek között meglátogatta Kiss István, az OKTH Környezetvédelmi Intézetének igazgatója és Hazslinszky Tamás, az MKBT főtitkára is.

A tábor kilenc munkanapja alatt öt munkahelyen végeztünk feltáró kutatásokat. Ebből három esetben számottevő eredményről nem számolhatunk be, egy bontás 20 m előrejutást eredményezett, míg az ötödik beváltotta a hozzáfűzött reményeket ...

1. Gipszes-folyosó végpontja

A kőtömbökkel és agyaggal kitöltött végponton 3 munkanapon, 2-4 fő részvételével végeztünk bontást. Ilymódon kb. 1 m-rel sikerült a fenékszintet süllyeszteni, azonban a lehajló főt továbbra is meredeken folytatódik lefelé. A technikailag egyre nehezebben kivitelezhető bontást e kevésbé reményteli ponton felfüggesztettük.

2. Hajós-terem

A terem középső szintjén, a DNY-i oldalfal és az omladékkitöltés közötti rés néhány méter hosszban volt bejárható. A hasadék DK felé ugyan folytatódik, de járhatatlanul elszűkül. Mivel ez a szakasz már márgában fejlődött ki, feltételezésünk szerint a hasadék kitágulása csak a mészkőkéifejlődés szintjében várható. E szint eléréséig mintegy 3 m vastagságú agyagkitöltést kell a hasadékból eltávolítanunk. A tábor ideje alatt, létszámtól függő szakaszos munkavégzéssel a szintsüllyesztésnek mintegy harmadát sike-

rült elvégeznünk a viszonylag szűk munkahelyen.

3. Technikás-ág DK-i vége

Itt az Ujévi-átjáró törésvonala keskeny repedésként folytatódik KÉK irányban. 2-3 fő négy napi munkájával sikerült a járatvéget lezáró agyagkitöltést annyira eltávolítani, hogy megállapíthattuk, 2-3 m széles, szépen oldott falu, de teljesen feltöltött folyosó húzódik előttünk. A várhatóan nagy időigényű bontásból a munkaerőket a leoszkent táborlétszám miatt más területre csoportosítottuk át.

4. Prézli-omladék DNY-i hasadéka

A hasadék járhatatlanul leszűkülő szakaszának még a tavalyi táborban megkezdett át-vésését most már megfelelő szerszámok segítségével folytattuk. A légkalapács teljesítménye kevésnek bizonyult a szálkő-bordák levéséhez, ezért a munkát METABO-vésőgéppel végeztük. A rendkívül rossz hozzáférhetőség miatt még így is négy teljes napba telt a mintegy 1 m hosszú szűkület leküzdése. Április 6-án sikerült végre a soványabbaknak átjutni; mögötte hévizes oldásformákkal diszitett, 2-3 m széles, de erősen feltöltött járat nyílt meg, melynek főtéje mintegy 15 m után gömbfülkeszerűen az agyagkitöltés szintje alá bukkott. Itt másfél napi bontással feljutottunk egy újabb, 2 m átmérőjű, feltöltött gömbfülkébe, innen azonban csak egy szűk "ablakon" keresztül látszott továbbjutási lehetőség. További egynapos, vésőgéppel történt tágitás után is csak csoportunk legvékonyabb tagja fért át a kialakult nyíláson, de folytatást a feltárt erősen feltöltött omladék szűk rései között nem talált. A feltárt szakasz teljes térképezett hossza 20 m.

5. Oroszlán-sarok

Ennél a végpontnál "mentünk a legbiztosabbra", hiszen az Ötösök-folyosója - Meseország vonalától délre, illetve a Decembéri szakasztól nyugatra elterülő, hatalmas "féhér folton" a barlanghálózatnak folytatódnia kellett! Egyedül az volt a kérdés, milyen vastag a járatvéget eltömő, szivós tömör agyagkitöltés ... E munka tehát a kutatótábor elsődrendű célpontját jelentette, itt koncentrált erővel, az első naptól kezdve, napi két műszakban dolgoztunk. A bontásban a tábor minden tagja közreműködött, az "Oroszlán brigád" stabil tagjai Kress András, Laufer Csaba, Hegede Tibor és Takács József voltak.

A kézzel nehezen fejthető anyag kitermelését légkalapács használatával könnyítettük meg. A kompresszort 750 W-os villanymotor hajtotta meg. Ötnapi munkával egy 6 m hosszú, enyhén emelkedő tárót alakítottunk ki, ennek végén azonban már akkora kőtömbök ágyazódtak az agyagba, melyeknek eltávolítása nem volt biztonságosan megoldható. Ekkor a táró főtéjének egy alkalmas pontján megkíséreltük a felfelé történő bontást. Az anyag hamarosan lazább lett, kipergett kovaanyagot, kisebb-nagyobb kőtömböket, sőt cseppkőtörmelékkel tartalmazott. Ez utóbbi megerősítette a feltételezést, miszerint felettünk levegős járatnak kell lennie. Másfél napi bontással már 6 m magasságig hatoltunk fel ebben a kitöltésben. A tábor utolsó munkanapján, április 10-én már a tábor minden tagja ezen a munkahelyen dolgozott; a legtapasztaltabbak felváltva a kürtő tetejében, létráról bontottak, a többiek a kitermelt anyagot távolították el. A munkába ekkor már vendégként Bartha László és Genersich György is bekapcsolódott. Dél előtt mintegy 8 m magasságban elértük a kovás főtét. Ujult erővel, a baloldali szálkőfal mentén folytattuk a bontást előre. Végre délután 6 órakor sikerült áttörni az omladékkitöltést: a bontásban éppen sorra kerülő Müller Tibornak - mint utóbb kiderült - már csak az utolsó kőtömböt kellett elmozdítania, és megnyílt előttünk a várva várt Negyedek Negyed, melynek tágas járatrendszeréből mintegy 400 m volt közvetlenül bejárható.

Előbb az ÉNY-i irányba tartó tágas folyosót /Delfin-folyosó/ és kisebb oldalágait

/Holt-tó-ág, Cseppkővizesés/ jártuk végig, majd az impozáns Köhid melletti hatalmas keresztfolysóban, az Óriás-folyosóban mentünk tovább. Ennek végén egy szűkület után 15 m mély letörés állta utunkat. A kötélből rögtönzött hágcsón leereszkedve - a Hágcsós-teremben - végül elértük az új szakasz mélypontját.

Kutatótáborunk tehát ismét beváltotta a hozzá fűzött reményeket! A megnyílt Negyedik Negyed teljes átvizsgálásához természetesen egyetlen éjszaka nem volt elegendő, így a munkát a következő hétvégeken folytattuk - sikerrel.

Április 17-én az Óriás-folyosó egy rövid ÉNY-i oldaljáratának végén Kiss Attila 10-15 cm széles hasadékra lett figyelmes, amely néhány méter után tágulni látszott. A szűk szakaszt sikerült egy oldalsó, teljesen feltöltött kis kuszoda kitisztításával megkerülni, így Takácsné Bolner Katalinnal és a térképezés céljából lent tartózkodó Kárpát Józseffel és Kárpátné Fehér Katalinnal együtt bejutni egy, a Delfin-folyosóval párhuzamos, 70 m hosszú hasadékba. Ennek végén, egy kisbbb teremben hatalmas leszakadt kőlapok zárták el az utat, bár a légmozgás folytatást sejtetett. A folyosó kezdetén talált, s a régebbi részekből már ismert ürülékmaradványok miatt a hasadék a Nyest-folyosó nevet kapta. Ez különben felveti a Negyedik Negyed további ismeretlen kapcsolatainak létezését is, hiszen az Oroszlán-sarok tömör agyagkitöltésén keresztül nem juthatott ide állat! A Nyest-folyosóból DDK felé rövid oldaljárat ágazik ki, amely a Hágcsós-terem 15 m magasságban lévő karzatára, a Hüledezőbe vezet, azonban kötél nélkül innen sem lehet a terembe lejutni.

Április 18-án viszont a Delfin-folyosóban sikerült Szilávik Zoltánnak, Tóth Attilának és Kissné Ignác Zsuzsának mintegy 40 m-t továbbjutni: a folyosó végének alját borító köveket megbontva, szűk rés nyílt meg, amely mögött a folyosó ismét kitágulva folytatódott. Itt egy teremszerű kiöb ösödés mélypontján keskeny, É-i irányu kereszt-hasadékra bukkantak, ez azonban néhány méter után járhatatlanul elszűkült. A szűkületből viszont élénk huzat áramlott, és a ledobott kövek is hosszasan gurultak ...

Az elkövetkező hetek bejárásai során nyilvánvalóvá vált, hogy érdemi bontás nélkül feltárható új szakaszok már nincsenek a Negyedik Negyedben, ugyanakkor több végpont bontásra érdemesíthető. Az új barlangrész időközben elkészült térképe egyrészt szerkezetiileg támasztott alá egyes bontási elképzeléseket, másrészt kimutatta már korábban ismert részek felé az összeköttetés lehetőségét. Mindezek alapján a Negyedik Negyedben az év végéig a következő eredmények feltáró munkákat végeztük:

Május 23-án a Nyest-folyosó végpontján már megfelelő feszítőszerszámokkal felszerelve, Takács Lászlónak és Tóth Attilának sikerült az utban lévő leszakadt kőlapokat eltávolítani. A járat K felé elkanyarodva a Delfin-folyosó irányába, lapos, köves kuszoda-ként folytatódott, majd kisebb teremmé tágult, melynek végét omladékfeltöltés zárja el. Az aljzatot borító hatalmas kőlapok miatt Kriptának elnevezett szakasz térképezett hossza 33 m.

Júniusban kezdtük meg a Delfin-folyosó folytatásában talált kereszt-hasadék bontását, hiszen a 10-15 cm-re leszűkülő hasadékból felénk áramló huzat - amely még a gyufát is eloltotta - mindekit izgatott. Először a hasadék kezdeti, tágabb szakaszában próbáltuk meg az agyagos-törmeléken kitöltést eltávolítani, azonban a hasadék nemcsak előre, lefelé is összesűkült. Újabb kísérletként a hasadék előtt lévő termecske omladékos aljzatát bontottuk meg, de hamarosan hatalmas kőtömbök állták utunkat, melyeknek bontása egy egész omladékletjtő megmozdulásával fenyegetett. Szeptemberre már csak egyetlen lehetőségünk maradt: a szűkület átvésése. Ez rendkívül fárasztó volt, hiszen fejjel lefelé, kifliként bepréselődve a repedésbe, fél kézzel fértünk csak hozzá. E "megszállottaknak való" munka legnagyobb részét Kiss Attila és Hegede Tibor végezte. Végre októ-

ber 3-án sikerült a nyílást "járható" méretűvé tenni, így Takácsné Bolner Katalin, majd Matula László is leeresztkedhetett - igaz, csak minimális öltözködésekben. A Vetkőztető - bár most már alulról, valamivel tágabb helyről is vészhettünk - ma is leküzdhetetlen akadály csoportunk egy része számára. A keskeny hasadék széles, tágas folyosóba torkollott, amely egyenesen, keresztjáratok nélkül, mintegy 100 m hosszban vezet ÉNY felé. Végét bontható agyagbefolyás és kőtömbök zárják el, melyben az év végéig további 6 m-t sikerült előrejutni.

A Negyedik Negyed felfedezése tehát 1982. december 31-ig 728 m új feltárást eredményezett.

Az új barlangrészben megindított további bontómunkák közül igen reményteli még a Hágcsós-terem felső, K-i oldalágának végpontja. Ez a térképezés adatai alapján egyenesen a Heliktités-terem NY-i végpontjának irányába tart, azzal gyakorlatilag azonos szintben helyezkedik el, távolsága, mintegy 17 m. Tehát újabb, minden eddiginél biztonságosabb megközelítési lehetőséget nyújt a zárlat alatt álló terület felé! A bontási elképzelést átkopogással is sikerült igazolni, bár a gyenge áthallás jelentős köztes tömeget /agyagkitöltés?/ sejtet. A járat bontását az É-i, hévizesen oldott fal mentén végezzük, váltakozóan lazább és tömörebb agyagban. A munkahely megközelítésének megkönnyítésére rögzített vaslétrákat helyeztünk el egyrészt a Hágcsós-terem letörésénél, másrészt az oldalághoz felvezető falszakaszon. Rendszeres munkavégzéssel az év végéig a jelzett távolságnak mintegy a felét sikerült leküzdni: az előrehaladást nem a konkrét bontómunka nehézsége hátráltatja, hanem a kitermelt agyag továbbítása a viszonylag messzi deponálási lehetőséghez, valamint a vájvég levegőtlenisége.

Nem ígér viszont közeli sikert az Óriás-folyosó ÉK-i végpontjának omladékában megindított bontás. Itt a munka egyrészt a Mese-folyosó felé irányul, melynek a térkép által jelzett közelségét átkopogással is igazoltuk. Sajnos konkrét bontáshelyet az átkopogás semelyik oldalán sem jelölt ki, pedig az átjáró kibontása jelentősen megkönnyítené a Negyedik Negyed megközelítését.

Másrészt a Delfin-folyosóval párhuzamos járat ÉNY-i folytatásának feltáráására irányul a bontás. E hasadék folytatódására nem csak a járat ismert részének méretei utalnak, hanem az a tény is, hogy a szomszédos párhuzamos folyosók, azaz a Delfin-folyosó és az Ötösök-folyosója még hosszan követhető ÉNY-i irányba. E ponton a bontás az omlásveszély miatt csak igen lassan halad, eddig számottevő eredmény nélkül.

A Negyedik Negyed ismertetése

Az újonnan feltárt barlangrészt szerkezetileg három párhuzamosa, ÉNY-DK irányu hasadék és egy közel merőleges, ÉK-DNY irányu összekötő folyosó határozza meg. A kisebb oldaljáratok, átjárók inkább közel K-NY-i, alárendelten É-D-i irányok mentén alakultak ki. A Negyedik Negyed járatrendszere jól illeszkedik a környező szakaszok szerkezetéhez: a Technikás-ág - Lejtős-folyosó a folytatásában feltárt Delfin-folyosóval és Vetkőztető-hasadékkal együtt a barlang legmarkánsabb és leghosszabban /mintegy 300 m hosszban/ követhető törésvonalává lépett elő, lényegében párhuzamos az Ötösök-folyosója - Huzatos-folyosó vonalával. Végpontja egyben a barlang legnyugatibb pontját jelenti, mely messze kilóg a feltárt járatrendszerből. Az Óriás-folyosó a Turista-folyosó folytatódásaként értelmezhető, de találunk járatokat a Hefty-kürtő; a Pentacon-terem "six" járata és a Heliktités-terem vonalában is.

A feltárt szakasz legmélyebb pontja a Hágcsós-terem, - 44,4 m-rel a bejárat szintjéhez képest, legmagasabb pontja Delfin-folyosó ÉNY-i vége +17,4 m-rel, ez egyben a Pál-völgyi-barlang legmagasabban fekvő ismert pontja is.

E barlangrész befoglaló kőzete is tulnyomórészt az eocén Nummulitesez-Discoocyclinás Mészke, csupán a Kripta térsége éri el valószínűleg a mészkő fedőjében települő márgát.

Főfolyosóit tágas, magas folyosószelvények jellemzik, e járatok szélessége átlagosan 2-3 m, de a Delfin-folyosó és az Óriás-folyosó egyes részein eléri a 4-6 m-t is; magasságuk gyakran meghaladja a 10 m-t. Néhány helyen a járatokat hatalmas, fennakadt kőtömbök tagolják, érdekesség az Óriás-folyosónak a Delfin-folyosót átvivő "Kőhid"-ja, amely azért közlekedésre nem ajánlott ... A Delfin-folyosó és a Nyest-folyosó szelvénye jellegzetesen összetett: alsó, tág szakaszuk asszimmetrikus, oldásformákkal diszitott, ehhez felül keskeny, kéményszerű szelvényrész csatlakozik. A főtében itt kovás zónák találhatók, a felső üregrész bizonyára a kovaanyag gravitációs kipergésével alakult ki. A kipergett anyag laza "puderként" borítja itt az aljzatot, ebbe az első bejárások alkalmával helyenként térdig süppedtünk. A kipergés egész dombot halmozott fel a Lapos-terem oldalában, a fehér kovaanyag élesen elüt a környező üledékektől.

A folyosók DK, illetve DNY felé általában erőteljesen lejtnek, aljzatukat a nem kovás főtéjű részen tulnyomórészt törmelék és kisebb-nagyobb kőtömbök képezik, egyedül az Óriás-folyosóban és a Hágcsós-teremben, illetve a Heliktites-átjáróban észlelhető nagytömegű agyagfelhalmozódás. Érdekes ezekkel szemben a Vetkőztető-hasadék végének aprótörmelék aljzata. Az agyagos aljzaton szép mikroformák figyelhetők meg: kicsepegések, a Déli-szakaszból már ismert csőszerű mélyedések, a "kutak", melyek itt helyenként 40-50 cm-es mélységet is elérnek, sőt a Hágcsós-terem ÉK-i végén - viszonylag magas fekvése ellenére - hatalmas szeptáriás repedések.

Hévízes oldásformák szinte valamennyi járatban találhatók, gömbfülkeszerű, 2-3 m átmérőjű üregek is vannak a Nyest-folyosó oldalában és a Delfin-folyosó végén. Az Óriás-folyosó jellegzetes, karzatszerű kiöblösödései viszont elsősorban a rétegdőlés által preformáltak. A hévízes ásványkiválások nem jellemzőek, egyedül a Vetkőztető-hasadék térségében fordulnak elő nagy tömegben összecementálódott kalcitlemezek, melyek azonban szokatlanul megvastagodottak: vastagságuk eléri a 2-3 cm-t is. Ugyanitt sajátos, fekete rétegeoskóktól sávos felépítésű, tömött kalcitkiválások is találhatók. Eddig számunkra ismeretlen ásványkiválást fedeztünk fel az Óriás-folyosóban és a Pentacon-terem "six" járatának megfelelő folyosóban. A laza hálózattá összenőtt, finom, néhány mm-es, pamaoszerű kristálynyalábok színe sárgásfehér és vörösesbarna, mindkét lelőhelyen az aljzatot borítják 1-2 m² felületen. Ezen ásványok vizsgálatáról a "Tudományos kutatások" o. fejezetben számolunk be.

A Negyedik Negyed cseppkövekben leggazdagabb része az Óriás-folyosó térsége, máshol cseppkőképződmények csak szórványosan fordulnak elő, s például a Vetkőztető-hasadék egyáltalán nem tartalmaz cseppköveket. Az Óriás-folyosó egy falkiszögellésén áll a Budai-hegység eziádig ismert legnagyobb cseppköve: az emberderéknyi cseppkőoszlop-pár mintegy 3 m magasságú. Jellegzetes képződmények még az egy repedésből előomló, s alul szélesen kiterülő cseppkőlefolyás: a "Harang", a Hüledező "Pagodája" és sztalagmitso-rai, valamint a Hágcsós-terem végén, egy kőzetnyergen kialakult kalcitrózsás cseppkömedence. E fölött, a Heliktites-átjáró kezdetének É-i falát dusan borítják a kisebb heliktitek és 20-30 cm hosszú szalmacseppkövek - hasonló gazdagságú képződménycsoportok csak magában a Heliktites-teremben vannak. Említésre méltó továbbá a Holt-tó-ág elnevezését adó, egykori állóvizet jelző színűszerű kiválások, az Óriás-folyosóval párhuzamos vakjárat Cseppkővizesése, a Lapos-terem sötét vörösbarnára színezett képződményei és a Kripta hájasan visszaoldott, tejfehér cseppkőroncsai.

A feltárt új barlangrész végpontjait nagyrészt omladékok vagy cseppkőlefolyások zárják el, néhány helyen agyagkitöltés és a kovás főté alábukása észlelhető.

A Déli szakasz feltárásakor követett gyakorlatnak megfelelően, a Negyedik Negyedben is egy hónapon belül megtörtént a járótvonalak kijelölése, a sérülékeny aljzati képződmények, illetve az érintetlen üledék-rétegsorok taposástól, szennyeződéstől való megvédése céljából.

A Negyedik Negyedben végzett kutatómunkák mellett természetesen folytattuk a barlang régebben felfedezett részein is a feltáró tevékenységet.

- Igéretes a bontás a Technikás-ág végén: a KÉK felé tartó, teljesen feltöltött járatnak már mintegy 6 méternyi szakaszát sikerült járhatóvá tenni. Folyamatosan levegős részre, légrésre eddig még nem bukkantunk, de a járat méretei, szép oldásformái feltétlenül folytatást sejtetnek.

- A Szeptáriás-folyosó végső termének főtéjében végighuzódó, jellegzetes repedés új bontási pontot határozott meg a Déli szakasz dél felé történő továbbkutatásához. A terem D-i falában e repedés mentén a kőzet ugyan az agyagkitöltés szintje alá bukik, de nem kizárható, hogy csupán egy olyan jellegű szűkületről van szó, amilyen például a "Tó" előtt található. A megkezdett szintsüllyesztés folytatását a repedés elé zuhant hatalmas kőtömb akadályozza, ennek szétvéssése egyelőre meghaladta erőnket.

- Negatív értelemben zárható le viszont a Pentacon-terem hatodik, "six" járatának feltárása. Itt a Technikás-ághoz vezető hasadék folytatásában, kb. 4 m magasságban oldott üreg található a terem ÉNY-i falában. Az üreg törmelékfeltöltését eltávolítva sikerült ugyan mintegy 5 m hosszúságban előrejutni, de ott a szálkőfalat hatalmas kőzetblokkok zárt omladéka váltotta fel. Mivel az időközben feltárt Negyedik Negyed feltérképezésével kitűnt, hogy a hasadék már ismert járatként folytatódik az omladékon túl, a bontást ezen a ponton természetesen feladtuk.

II. Pál-völgyi kőfejtő /Budapest II. Szépvölgyi ut 162./

A kőfejtő kutatásának egyik célja a még meglévő lehetséges összefüggések feltárása. Az ezirányú célkutatáshoz viszont elengedhetetlenül szükséges az egyes üregek, hasadékok egymáshoz és a Pál-völgyi-barlanghoz viszonyított helyzetének pontos ismerete. Így a kőfejtő részletes térképek elkészültéig nem kezdtünk komolyabb feltáró munkákba, a területen tevékenységünk alapvetően a bejárásokra, a gyakorlati lehetőségek megismerésére irányult.

III. Célkutatás a Pál-völgyi- és a Mátyás-hegyi-barlangok összeköttetésének feltárására /Budapest II. Szépvölgyi ut/

A két barlang összeköttetésének reménye a Térképész-ág 1981. évi felfedezésével éledt újjá. Az erősen omladékos, nehezen bontható barlangrészben megkezdett ezirányú feltáró munkákat tavaly félbeszakítottuk, megvárva a Mátyás-hegyi-barlang részletes újratérképezésének eredményeit.

A térképezés első adatai kimutatták, hogy az alaprajzilag legközelebb eső pontok - azaz a Lapidó alsó kerülőjárata és a Meteor-ág D-i kiágazása - között jelntős, 20 m-t meghaladó magasságkülönbség van az utóbbi javára. Tehát a Meteor-ággal való összeköttetés csak a Térképész-ág felsőbb szintjein képzelhető el, ugyanakkor vizsgálni kell a Mátyás-hegyi-barlang további, némileg távolabb eső részei felé is az összeköttetés lehetőségét.

E munka keretében, az elmúlt évben a Meteor-ág D-i kiágazása és a Térképész-ágaalsó szakasza között végrehajtott, a fentiek alapján érthetően sikertelen átkopogás után, a Nemdohányzó D-i végpontja és a Térképész-ág felső szakasz között kíséreltük meg az átkopogást, Károly Gábor és Kárpát József közreműködésével. A kísérlet részben eredménye-

sen zárult, amennyiben a Térképész-ágban több, egymástól távolabb elhelyezkedő megfigyelő is észlelte halkán, de határozottan a jeleket, viszont a visszajelzés a tuloldalon nem volt hallható. Mivel a kopogást kb. 30 m-es sávban észleltük, egyértelmű bontáshelyet sajnos nem határozott meg.

A feltáró munkát itt az egyetlen, szerkezetileg is alátámasztható ponton, a Lapító felső végén kezdtük el, egy ÉK irányu, teljesen feltöltött keskeny hasadékból. Ezt több hetes munkával sikerült ugyan néhány méter hosszban járhatóvá tenni, de végül szálkőbe ütköztünk: a járat a folytatódás legcsekélyebb jele nélkül, egy a Térképész-ággal párhuzamos, omladékos hasadékba torkollott.

Ezzel párhuzamosan folytattuk a tavaly megkezdett munkát a Porhanyós-terem főtájában ÉK felé kiindulva, viszonylag széles hasadékból. A felfelé vezető járat laza kötőanyagu törmelékkitöltését sikerült a nehéz bontási körülmények ellenére eltávolítanunk ez után mintegy 10 m hosszúságu, szabadon bejárható szakasz következett, amely azonban főteteszakadás-jellegű, járhatatlanul ellaposodó üreghez vezetett. A leszakadt részt a környező, bonthatatlan omladékszónában nem sikerült megkerülni. Következő kísérletként az Omladékhegy tetejében, tehát viszonylag magas szintben található, megfelelő irányu kovás zónát próbáltuk meg ÉK felé követni. Kb. 4 méternyi bontás után azonban a kovás zóna egy vetődés mentén kiékelődött, s az omladék bejárható részén nem jelent meg újra. A bontás tehát itt is földtanilag kilátástalanná vált.

A Térképész-ág leghátsó, egy kritikus stabilitásu omladékletörésen keresztül megközelíthető részének kiegészítő térképezésével viszont kitűnt, hogy e szakasz valójában a Térképész-ág alsó, NYDNY - KÉK lefutásu ágának folytatása KÉK irányában. Sőt a Mátyás-hegyi-barlang szeptemberben az Acheron csoport által felfedezett Kagylós-ágának irányába tart, azaz azonos szintben helyezkedik el, távolságuk mintegy 30 m, így akár az összeköttetés kulcsponcjává válhat. Biztató előjelnek érezzük továbbá a végponton érezhető erős huzatot is, amely azonban egy járhatatlanul elszűkülő hasadékból áramlik.

A feltáró munkát ezen a részen két ponton kezdtük meg:

- Egy NYÉNY felé tartó, omladékkal feltöltött hasadékból, amely a Meteor-ág legdélibb hasadéka felé irányul. Itt mintegy 3 m-es előrehaladás után a bontás biztonsági szempontból kritikussá vált.
- Egy KÉK irányu, a Kagylós-ág felé tartó hasadékból, amely párhuzamos a fent említett huzatos repedéssel. A hasadék törmelékdarabokat, sőt homokszinórokat tartalmazó tömör agyaggal van kitöltve; ebben szintén kb. 3 m-t sikerült előrejutni. A Kagylós-ágat feltáró Acheron csoport információi alapján annak alsó szintjében hasonló jellegű üledék található, bár ők inkább a felső, omladékos szinten próbálkoznak a továbbjutással. Amennyiben a térképek adatai pontosak, és valóban egyazon hasadék két végpontján dolgozik a két csoport, az összeköttetés már 1983-ban megvalósulhat.

5. Térképezés

I. Pál-völgyi-barlang

A Negyedik Negyedk április 10-i felfedezését követően a KVI Barlangtani Osztálya egy héten belül kezdeményezte az ujonnan feltárt részek részletes feltérképezését. E munkában Kárpát József vezetése mellett csoportunk részére Takácsné Bolner Katalin, Kiss Attila és Müller Tibor, valamint Kárpátné Fehér Katalin vett részt. A térképezés a korábbi gyakorlatnak megfelelően poligonmódszerrel, cm-es pontosságu távolságmérés-sel, függőkompasszal és fokivvel történt. Az ily módon felmért szakaszok hossza 474 m volt. Az adatok alapján Kárpát József 1:250-es méretarányu alaprajzi térképet szerkesztett, amely már két héttel a felfedezés után elkészült.

E térképezés után történt újabb feltárások részletes felmérését csoportunk önállóan végezte. A Negyedik Negyed általunk térképezett szakaszai:

Delfin-folyosó hátsó szakasza	50 m
Kripta és a Nyest-folyosó oldalürege	43 m
Heliktités "Átjáró"	41 m
Vetkőztető-hasadék	120 m
Összesen	254 m

A barlang egyéb részein 1982-ben történt kisebb feltárások felmérését is elvégeztük, így a Prézli-omladék DNY-i hasadékát 20 m hosszúságban, a Szeptáriás-folyosó oldalágának ÉK-i részét 17 m hosszúságban térképeztük fel.

Kiegészítő térképezést végeztünk továbbá a Térképész-ág K-i végén is, ahol 81 m hosszúságu járatrendszert mértünk fel.

Összességében tehát csoportunk önállóan 372 m járatrendszert térképezett fel. Felméréseink a már ismertetett módszerrel és eszközökkel, illetve egyes szűkebb szakaszokon függőkompass helyett geológuskompasszal készültek, s minden esetben fixált pontokhoz csatlakoznak.

E kiegészítő felmérések adatai alapján Takácsné Bolner Katalin szerkesztett 1:250-es méretarányú, topográfiai tartalommal ellátott térképrészleteket, melyeket folyamatosan továbbítottunk a Barlangtani Osztály felé az alaptérkép kiegészítése céljából.

Az új feltárások dokumentálására a túl nagyméretű, nehezen kezelhető 1:250-es méretarányú térkép helyett annak a Barlangtani Osztály által, xerox-másológép segítségével készített 1:500-as méretarányú változatát mellékeljük a jelentéshez.

Az 1981-ben elkészült felmérések jellemző pontjainak állandósítása csak koromjelzéssel, karcolással és számozott kartonlapok mellékelésével történt. E kevéssé időtálló jelzések helyett 21 ponton HILTI-szöggel rögzített, számozott alumíniumtáblácskát helyeztünk el.

Nem saját munkánk ugyan, de a teljesség kedvéért megemlítjük, hogy a KBFI megbízásából végzett hivatalos munkája keretében Kárpát József hossz-szelvényeket szerkesztett a barlang régi részeiről és a Negyedik Negyedről, 1:250-es méretarányban. Ezek a Barlangtani Osztályon hozzáférhetők.

MÉRÉSI JEGYZÖKÖNYVEK

Pontszám	Mért hossz	Irányszög	Lejtőszög	Vetületi hossz	h	Bf. magasság
Térképész-ág	ÉK-i	vége: fixpont: T 25 = 172,6 m Bf.				
25 - 25/a	11,10	153°	- 42°	8,25	- 7,4	165,2
25/a - 25/b	5,58	148°	- 20°	5,24	- 1,9	163,3
25/b - 40	13,00	52°	- 1°	13,00	- 0,2	163,1
40 - 41	2,05	78°	- 37°	1,64	- 1,2	161,9
41 - 42	2,17	60°	+ 26°	1,95	+ 1,0	162,9
42 - 42/a	8,00	66°	- 16°	7,69	- 2,2	160,7
42/a - 42/b	1,91	90°	- 41°	1,44	- 1,3	159,4
42/b - 42/c	4,69	66°	- 8°	4,64	- 0,7	158,7
42/c - 42/d	2,16	68°	+ 1°	2,16	+ 0,0	158,7
42 - 43	3,16	31°	+ 20°	3,00	+ 1,08	164,0
43 - 44	2,77	312°	- 2°	2,77	- 0,10	163,9

44	-	45	2,39	54°	+	1°	2,39	+	0,04	163,9
45	-	46	3,66	67°	-	20°	3,44	-	1,25	162,7
46	-	47	3,51	338°	+	2°	3,51	+	0,12	162,8
47	-	48	2,94	56°	++	11°	2,89	+	0,56	163,3
48	-	49	1,81	45°	-	30°	1,57	-	0,90	162,4
49	-	50	4,13	93°	+	7°	4,10	+	0,50	162,9
50	-	51	2,42	125°	-	50°	1,56	-	1,85	161,1
51	-	52	1,88	63°	-	8°	1,86	-	0,26	160,8
52	-	53	2,63	75°	+	41°	1,98	+	1,73	162,5
52	-	52/a	2,50	112°	+	20°	2,35	+	0,86	161,7
52/a	-	52/b	4,00	84°	+	36°	3,24	+	2,35	164,0
53	-	54	2,35	24°	+	28°	2,07	+	1,10	163,6
54	-	54/a	3,63	297°	+	36°	2,94	+	2,13	165,7
54	-	54/b	3,85	81°	+	7°	3,82	+	0,47	164,1

Prézli-omladék DNY-i hasadéka; fixpont: 37 = 166,9 m Bf.

37	-	37/a	4,72	221°	-	60°	2,4	-	4,1	162,8
37/a	-	37/b	2,78	188°	-	52°	1,7	-	2,2	160,6
37/b	-	37/1	3,13	212°	-	31°	2,7	-	1,6	159,0
37/1	-	37/2	4,69	-	-	90°	-	-	4,7	154,3
37/2	-	37/3	8,10	215°	-	21°	7,6	-	2,9	151,4
37/3	-	37/4	2,53	218°	-	11°	2,5	-	0,5	150,9
37/4	-	37/5	1,32	-	+	90°	-	+	1,3	152,2

Szeptáriás-folyosó oldalágának ÉK-i része; fixpont: 129 = 141,7 m Bf.

129	-	129/a	6,44	40°	-	9°	6,4	-	1,0	140,7
129/a	-	190	5,20	122°	+	35°	5,2	+	3,0	143,7
190	-	191	10,00	125°	-	14°	9,7	-	2,4	141,3
191	-	192	2,29	148°	-	4°	2,3	-	0,1	141,2
192	-	193	6,22	39°	+	27°	5,5	+	2,8	144,0
193	-	194	4,83	53°	-	10°	4,8	-	0,8	143,2
194	-	195	3,58	28°	+	7°	3,6	+	0,4	143,6
195	-	196	2,50	65°	+	15°	2,4	+	0,6	144,2

Heliktités "Átjáró" ; fixpont 260 = 161,4 m Bf.

260	-	270	0,15	-	+	90°	-	+	9,15	170,6
270	-	271	1,58	280°	+	57°	0,86	+	1,33	171,9
271	-	272	13,00	129°	-	5°	12,95	-	1,13	170,8
272	-	273	2,97	30°	-	43°	2,17	-	2,03	168,7
273	-	274	4,86	111°	-	19°	4,60	-	1,58	167,1
274	-	275	3,04	45°	-	25°	2,76	-	1,28	165,9
275	-	276	2,44	89°	-	7°	2,42	-	0,30	165,6
276	-	277	3,85	115°	-	3°	3,84	-	0,20	165,4

Delfin-folyosó vége, Vetköztető-hasadék; fixpont: 217 = 213,8 m Bf.

217	-	298	3,81	347°	-	35°	3,12	-	2,19	211,6
298	-	299	8,11	328°	+	10°	7,99	+	1,41	213,0
299	-	300	4,14	240°	-	15°	4,00	-	1,07	211,9
300	-	300/a	6,79	300°	+	24°	6,20	+	2,76	214,7
300/a	-	300/b	6,00	-	+	90°	-	+	6,00	220,7
300/b	-	300/c	10,83	287°	+	13°	10,55	+	2,44	223,2
300	-	301	3,40	331°	-	33°	2,85	-	1,85	210,1

301	-	302	4,32	320°	- 50,5°	2,75	- 3,33	206,8
302	-	303	3,97	1°	- 19°	3,75	- 1,29	205,5
303	-	304	2,21	-	- 90°	-	- 2,21	203,3
304	-	305	3,75	314°	- 36,5	3,01	- 2,23	201,1
305	-	306	5,00	285°	- 4°	4,99	- 0,35	200,7
306	-	307	7,69	322°	+ 23,5°	7,05	+ 3,07	203,8
307	-	308	13,00	298,5°	- 5,5°	12,94	- 1,25	202,5
308	-	309	6,05	325°	+ 30°	3,24	+ 3,02	205,5
309	-	310	8,44	298°	+ 27°	7,52	+ 3,83	209,3
310	-	310/a	7,41	103°	- 7,5°	7,35	- 0,97	208,3
310/a	-	310/b	6,94	126°	- 23,5°	6,36	- 2,76	205,6
310/b	-	310/c	3,79	71°	+ 22°	3,51	+ 1,42	207,0
310	-	311	13,30	311°	- 16°	12,78	- 3,67	205,7
311	-	312	13,37	304°	+ 6,5°	13,28	+ 1,51	207,2
312	-	313	11,37	309°	- 5°	11,30	- 0,99	206,2
313	-	314	7,94	317°	+ 45°	5,61	+ 5,61	211,8

Kripta ; fixpont: 247 = 203,4 m Bf.

247	-	280	2,22	232°	- 3°	2,22	- 0,12	203,3
280	-	281	4,28	322°	+ 33°	3,59	+ 2,33	205,6
281	-	282	3,05	23,5°	+ 42°	2,27	+ 2,04	207,6
282	-	282/a	0,15	-	+ 90°	-	+ 0,15	209,8
282/a	-	283	2,78	29°	+ 35°	2,28	+ 1,59	209,4
283	-	284	4,65	78°	+ 19°	4,40	+ 1,51	210,9
284	-	285	4,54	104,5°	- 2°	4,54	- 0,16	210,7
285	-	286	9,00	87°	+ 7,5	8,92	+ 1,17	211,9

II. Pál-völgyi kőfejtő

A kőfejtőben található kisebb barlangok, üregek egy részéről készítették ugyan térképeket, de ezek komplex értékeléshez, esetleges összefüggések kimutatásához nem voltak felhasználhatók eddig, hiszen egymáshoz és a Pál-völgyi-barlanghoz viszonyított helyzetüket a kőfejtő egyetlen ismert térképe sem tüntette fel. Ezért megkezdjük a kőfejtő részletes feltérképezését.

A felmérés MOM Ta-D 1-es tachiméterrel, dm pontosságu távolság- és cm pontosságu magasságméréssel történt. A tszf. magasság-értékek meghatározásához a barlang kezelőháza mellett elhelyezett gravitációs mérőpont mm-es pontossággal ismert adatából indultunk ki. A felvétel ideiglenes tájolásához két távoli álláspont között, függőkompasszal mértünk irányt.

Álláspontjainkat célszerűen a kőfejtőbe telepített vízvezeték aknafedlapjánaak középpontjában vettük fel, azaz eleve állandósított pontokon, így a mérés tetszés szerint folytatható, kiegészíthető. Összesen 5 álláspontból 190 mérési pontot irányoztunk meg, a sziklafal jellemző pontjain kívül bemértük a kisebb üregek szájánál olajfestékekkel fixált pontokat, valamint a barlangfal-torzók, keskeny oldott repedések csapásirányait.

A felvétel adatait helyi koordinátarendszerben ábrázolva, Müller Tibor szerkesztette meg a kőfejtő 1:150 méretarányú térképét. Ezt Takácsné Bolner Katalin kiegészítette a rendelkezésre álló barlangtérképek /azaz Vukov Péter Harcosaszáj-Bagyura barlangrendszer, P II - III - IV - V. üregek térképei, Láng Gábor 1957. évi dolgozatának mellékletén szereplő Hideg-lyuk térkép, csoportunk 1980. évi vázlatos Bekey-hasadék - felvétele, valamint a Pál-völgyi-barlang aktuális térképe/ felhasználásával. A névtelen kis

üregek, hasadékok, barlangfal-torzók megjelölése római számokkal történt, természetesen ugyanezekkel a számokkal szerepelnek ezen objektumok a fotódokumentációkban is.

Jelentés a Dorsodi Szénbányák Igazgatóság Sportegyesület Természetjáró Szakosztály Barlangkutató Szakcsoportjának 1982. évben végzett munkájáról

Margóczy József - Szalai Ferenc

Feltáró jellegű munkálatainkat február hónapban hagyományos Kis-fennsíkai kutatási területeinken kezdtük el. Tevékenységünket általában havi három-négy alkalommal végeztük. Jelentősebb eseményeink itt az alábbiak voltak:

Lilla-barlang

Elsősorban a barlang biztonságos lezárásához szükséges bejárat közeli bontási munkákat végeztük el. Ezt követően a korábban beépített vasrácsra 4 mm-es bordás lemezborítást szereltünk. A barlang hatékony védelmét szolgáló munkálataink révén - a szorozatos feltörés lehetősége gyakorlatilag megszűnt.

Bókási-ösnyelő

A Lilla-barlangtól ÉNY-i irányban, s kb. 320 m távolságban találtuk. Egy friss beszakadás megbontása során itt egy 10 m mélységű aknát sikerült feltárnunk. Az aknafénken felhalmozódott kőtörmelék kivödrözését követően oldal irányu, s közel 6 m mélységű újabb aknaszakaszba jutottunk, melynek mélyítését 1983. évben tovább kívánjuk folytatni.

A nyári időszakban - terepbejárásainkat követően - a Bükk-hegység eddig általunk nem kutatott karsztterületein is szerencsét próbáltunk. Próbabontásaink közül a fehérkőlpai karszttegység két pontján is eredményesnek bizonyultak.

Nagymedve-barlang

/Elnevezését az általunk kibontott járat falain látható medvekarmolás szerű bemarásoktól kapta./ A K-NY-i irányu anizuszi mészkőszelvényen átszelő Szinva völgyétől K-re a kőzethatárok közelében találjuk. Jelenleg itt egy kuszoda-szerű járat kibontása révén két kisebb kitermesedésbe sikerült bejutnunk.

89-es barlang

A Vadas Jenő forrástól DNY-i irányban haladva, egy nyelő-szerű mélyedés megbontásával 35 m hosszúságú lejtős járatszakaszt tártunk fel, melynek végpontján nagyobb kőtörmelék-felhalmozódás zárja el a továbbjutást.

A BSE Barlangkutató Csoport 1982. évi beszámoló jelentése

Kováts Kázmér

Feltáró kutatómunka

Hárs-hegy, Bátor-barlang

1982. év folyamán csökkent a feltáró kutatómunka 1981. évhez képest. Elsősorban a Bátor-barlang Pelés-ág és Huzatos-ág területén végzett a csoport hétvégi, ill. 2-3 napos kutató munkát. Jelentős új járatot feltáró eredményt ugyan nem gyümölcsozott, de a Huzatos-ág törmeléken keresztüli megkerülési lehetőségét bebizonyította.

Ahol a tagok évekig vésési technikával igyekeztek továbbjutni, most bár nagymennyi-

ségü törmelék megmozgatásával, az eredetileg tágitani szándékozott repedés egy szélesebb, merőlegese hasadékkal átszelt, részben eltömődött szakaszára bukkantunk.

A törmelék továbbítási nehézség és a szűk mozgási hely lassítja a nagy intenzitású kezdést, de gyorsabb és eredményesebb az előbbrejutás, mint a hasadék véséses tágitásával.

A barlangban még 1973-ban a Piramis-terembe áthalmozott törmelékkel teljes mértékben a felszínre hordtuk, mindössze két kis tanufalat és néhány érdekesebb követ hagyunk meg, abból az anyagkitöltésből, amit előttünk a középkori bányászok hordtak már a terembe.

A Bátor-barlangot a feltárás során különböző szempontból vizsgálva járta be a csoport és más érdeklődő barlangkutató is. Gazdag László a középkori érckutatás tanulmányozása során megismertek alapján feltételezte, hogy a Piramis-teremben a névadó két gulaszerű kő érc és agyag felhalmozás, valamilyen ércet tartalmazó, későbbi tüzetesebb vizsgálatra félretett anyag volt. /A tanufalat és a kőmintákat ezért is hagytuk meg./ Az elképzeléssel ellentmondott, ill. nem egészen érthető, hogy a barlang más pontjairól s ármazó, gondosan gúliba rakott törmelékkel miért nem a felszínen halmozták fel, s miért egy üres járat aljára vitték le a bányászok, holott ez egy igen idő és energia igénylő feladat lehetett.

Balogh István a bányaszakaszt vizsgálva megkérdőjelezte a Szabó-akna létezésének okát. Eddigi feltételezéseink, hogy a középkori széles és magas szabályos tárót a bányászok a vasérc követése miatt és kitermelése érdekében hajtották. Ezt a közelben "könnyen" és nagymennyiségben kitermelhető vasérc jelenléte - Száraz-terem, Cső-kürtő feletti rész - értelmetlenné teszi, hiszen a Szabó-aknában csak igen vékony nyoma van a vasércnek, s az sem képzelhető el, hogy az ércsedés vastag volt és hirtelen szűnt meg, a táró jelenlegi végpontjában.

Az ércsedést véve figyelembe, nem indokolt a Huzatos-ág középrészén és végpontján végzett táróhajítás, ill. azok megkezdése ismételten azért nem, mert az előzőekben említett Száraz-termi vasérc jelentősen nagyobb mennyiségben, kisebb energiával kerülhetett volna kitermelésre. Sokkal meglepőbb, hogy a Szabó-akna és a két tárókezdemény tengelyiránya közel azonos. Felmerült az a gondolat, hogy a Száraz-terem és /vagy/ a Huzatos-ág feletti Kuszoda a bányaművelés során, ill. idejében omlott be. A bányászok ismerték ezekről a pontokról idnuló járatrendszer, s az omlást követően valamilyen okból a táróhajításokkal ezekbe a szakaszokba akartak bejutni. A kérdést az omlások geológiai kormeghatározásával, ill. a járatrendszer megtalálásával lehetne eldönteni. További tények, hogy a középkori bányászok jártak az Ypszilon-ágban /bejáratú kürtőben megtalálhatók a vésési nyomok/ és a Piramis-terem alján is elkezdtek egy függőleges aknát hajítani /kb. 1,5 m mély lehetett és ácsolt, az ácsolat egy része még megtalálható/. A keresésük azonban a Huzatos-ágra koncentrált és a hegy csúcsa felé irányult. További tények, hogy a barlang nem mindig volt összefüggő járatrendszer, legalább is emberi közlekedésre alkalmas méreteken. Nagyrészt a középkori bányászok, kisebb részt a csoport kötötte össze az egyes üregeket cementációs rétegek, ill. szűkületek átvésésével.

A Nagyhárs-hegy oldalában /K-i, ill. NY-i/ több helyen található hévizes kürtő, ill. fülke, a barlang szintjétől 50-100 m-rel lejjebb is. Ezek a hévizes üregek, ill. a hegy belsejében feltételezettek, nem feltétlen egy járatrendszer alkotnak, de létezésük indokolt és járhatóságuk, ill. megtalálhatóságuk elképzelhető.

4.3. Terepbejárások tapasztalatai /Veress M./

4.3.1. Működéssel kapcsolatos megfigyelések a Dudar melletti víznyelőkön

4.3.2. Terepbejárás Vászoly környékén

5. Jugoszláviai utinapló 1982. augusztus 13-25. /Herczeg E./

* /A Beszámoló a megjelölt fejezeteket tartalmazza./

2. Az 1982-ben végzett munka összefoglalása

a/ Hárskuti-fennsík

A terepbejárások során újabb karsztosodó területeket találtunk /Augusztin-tanya közelében, Felső-Hajagon/. Ugyancsak a terepbejárások alapján valószínű, hogy a Mester-Hajagon található denudáció - ősi karsztos formakincs a Hajag térségében széles körben elterjedt.

A megfigyelések alapján valószínű, az erdőtlen térszíneken erőteljes az elvezető járatok korróziós fejlődése. Ez arra hívja fel a figyelmet, hogy az emberi tevékenység a karsztos fejlődést nemcsak a mélyedések akkumulálódásán keresztül befolyásolja. Az emberi tevékenység nyomán bekövetkező akkumulálódás ugyanakkor újabb és újabb elvezető járatok kialakulását vonja maga után az egyes víznyelő tölcéséreken kívül.

A nyári félévben ritkán bekövetkező működés alapján nemcsak a működésbeli jellegzetességek voltak megfigyelhetők /ezen belül a víznyelők szinte egyedi működési aktivitása/, hanem a vízgyűjtők vegetációjának a hatása a nyelők aktivitására.

A gyeptakaró szakadozása jó összhangban van a G-9. jelű víznyelőnél a telepített cövek mozgásával. A szakadások hiánya általában nem a tömegmozgás hiányára utalhat egyes víznyelőknél, hanem a növényzet regeneráló szerepére. Ez és a víznyelők fájánál tapasztalt viszonylagos állandóság alapján arra következtethetünk, hogy a növényzetnek a laza anyagok mozgásának lefékezésében döntő szerepe van. További megfigyelések utalnak a medrek sajátos karsztosodására, valamint arra, hogy a víznyelők üledékeiben eolikus kitöltéssel is számolni kell.

A Közskuti-árok feltárt ürege jó lehetőséget ad arra, hogy tanulmányozzuk a felszín alatt közvetlenül végbement üregesedést.

A Gy-9. jelű víznyelő közelében lemélyített furás mintáinak kielemezése alapján látható, hogy itt a lösz agyagosodott, az agyagosodás mértéke lefelé nő. Ez megerősíti azt az elképzelésünket, hogy a terület löszei legalább részben vízzáróként viselkednek. Ez a karsztosodás, ill. a víznyelőműködés szempontjából igen jelentős. Másrészt itt a vizsgálatok azt is valószínűsítették /szintén megerősítve a korábbi elképzelésünket/, hogy a laza anyagokban vízmozgással lehet számolni a vízelvezető helyek felé. Ez nemcsak egy rejtett, csökkent működésre enged következtetni, hanem a horizontális vízmozgás a tömegmozgásoknak is kedvező lehetőséget teremt.

A Homód-árki beroskadás csoport nyolc víznyelőjében végeztünk földtani és morfológiai térképezést. A Homód-árki víznyelőkben végzett üledékföldtani vizsgálatok alapján nyomonkövethető a fennsíkon már feltételezett víznyelő teljes kitöltődés, majd újbóli felnyílás, pontosabban egy újabb tölcserképződés. A Ho-8. feltárt összlete tulajdonképpen szintézise a nyelőműködésre vonatkozó eddigi vizsgálatoknak és megfigyeléseknek. A Ho-4. jelű víznyelő üledékszerkezete minden eddiginél egyértelműbben mutatja az anyagmozgás jelenlétét. Ez a szerkezet is segíthet felderíteni a fosszilis vagy recens tömegmozgásokat.

A megfigyelések szerint a Homód-árki víznyelőcsoport eltemetett ősi karsztos tér-

színen éled újra.

A Mester-Hajag karsztosodó tetőrészletének üledékföldtani vizsgálata is megerősíti azt az elképzelést, miszerint a nagy lefolyástalan mélyedések idősek, hiszen a kitöltő laza anyagok a karsztos kiemelkedések törmelékeire települtek. A laza anyagok települési sajátosságai ezek megismétlődő áthalmozódásra utalnak, valamint arra, hogy a zárt karsztos mélyedésekbe kerülve maradtak meg viszonylag kiemelt helyzetükben.

A mészkőkibuvások azt jelzik, hogy a területen az eltérő morfológiai fejlődés és a különböző koru mészkövek elterjedése között összefüggés van.

A Mester-Hajag karsztosodó tetőrészletének elkészült az 1:500 léptékű alaptérképe.

A területen három formaegyüttes különíthető el:

a/ DK-en kerek alaprajzu, kupaalaku és ÉNY-DK-i irányban megnyult, csonkakup alaku kiemelkedések váltakoznak. Ezek közé mederszerű mélyedések és szabálytalan alaku részben lefolyástalan sík térszínek ékelődnek.

Itt az elborítás kisebb mértéke miatt az ősi karsztos formák saját törmelékükbe temetkezve őrzik eredeti állapotukat.

b/ ÉK-en a lapos, egyik végükön környezetükbe belesimuló hosszukás mélyedések sorakoznak. A formák kialakulásában a lejtős térszínnek, a helyben keletkezett laza anyag ÉNY-i irányu elszállításának az ősi karsztos formakincsnek, valamint a jelenlegi karsztosodásnak egyaránt szerepe lehet.

c/ ÉNY felé a mészkőkiemelkedések megnyultak és sorokat alkotnak, közöttük hosszanti sík térszínek helyezkednek el. amelyek különböző magasságúak. A megbillent rögzített térszínén kipreparálódnak a karsztos fekvő-felszín kiemelkedései. A lepusztulással átellenes oldalon a laza anyag megmarad, a lepusztulás irányába eső oldalon a lepusztulás egy újabb alacsonyabb helyzetű kiemelkedés kipreparálódásáig folyik. A különböző magasságú kiemelkedések mögött eltérő magasságú eldőlő sík térszínek alakulnak ki.

A legalább részben lefolyástalan térszínek jelenlegi karsztosodása ott folyik, ahol laza anyagok vékonyak pl. azért, mert a felszín alatt elborított karsztos kiemelkedés rejtőzik.

A Homód-árki víznyelőcsoport térképezése során feltérképeztük a különböző tömegmozgásokat. Az egyes tömegmozgásokat kielemeztük és osztályoztuk. A víznyelők többsége szegény üledékben, mégis elég gyakoriak a mozgások közül az omlások és a mikroszakadások. Ez az erőteljes berokkádással, az erdőirtásokkal, ill. a gyepes és cserjés növényzet hiányával lehet összefüggésben.

A víznyelőkben végbemenő változásokra elvégzett mérések azt mutatják, hogy azok rövid idő alatt is számottevőek.

A telepített cöveksorok alapján kétéves időszakra a laza üledékek mozgásáról az alábbiak mondhatók el:

- az anyagmozgás mérhető,
- az anyagmozgás iránya nem feltétlenül a berokkadás közepe felé irányul,
- az anyagmozgás víznyelőnként más és más. Meghatározó a mélyedés jellege, növényzete, de a környezet jellege és növényzete is.
- az anyagmozgás sebessége évszakos ingadozást mutat. A mozgás sebessége a mélység növekedésével csökken. A mozgásra potenciálisan alkalmas zónában nemcsak egyféle irányú és sebességű mozgás mehet végbe. Feltehető, hogy a mozgó anyag különböző

helyein a mozgás sebessége eltérő, de ugyanazon a helyen is változik. Elsősorban a belső és a peremi zónák viselkedhetnek eltérően. Valószínű az is, hogy a mozgó anyag torlódik, ill. szétterül.

Az egyéves, ill. kétéves vizsgálati időszak alatt a karsztos objektumok mélyülése számottevő, a tanulmányozott helyeken átlagosan kb. 1-2 dm/év. A kapott adatok kiértékelésénél nemcsak a mélyedés környezetét és a mérés körülményeit kell figyelembe venni, hanem a mérés gyakoriságát, ill. a mérés mióta történik. Valószínű ugyanis, hogy az eltérő méretű mélyedések fejlődése /azonos körülmények között/ sem egyforma. Valószínű továbbá a karsztosodás "szétterjedése" egy-egy karsztobjektum körül mindenképpen bekövetkezik, de az emberi tevékenység ezt fokozza.

A fák távolságainak újramérése alapján a mélyedésekben számottevő fázisváltozás nincs. Intenzív tömegmozgás esetén /omlás/ növényzet nem alakul ki. Ezt követően a növényzet a lelassuló anyagmozgást lefékezi, legfeljebb némi alakváltozást szenved el.

A források vizsgálata megerősíti azt a korábbi elképzelést, hogy az Esztergáli-völgy forrása és a Körösgyörgy-hegy forrása több tekintetben egyezést mutat. Augusztus 7-én néhány forrásnál a minimumra csökkent a Ca^{++} . 1981-hez képest a Ca^{++} tartalom lényeges változást nem mutat. 1982-ben az ingadozás mértéke csökkent, ugyanakkor a vízhőmérséklet ingadozása nőtt.

A legszámottevőbb előrehaladást a feltáró munkában a G-5/a. jelű víznyelőbarlangban értük el /24 m/. A Gyenes-pusztai barlangban aknamélyítés folyt a kitöltésben, a Gy-12. jelű víznyelőbarlangban nem volt mód a továbbjutásra.

b/ Kab-hegy

Urkutól északra kb. 1,5 km-re kisméretű karsztterületet találtunk néhány víznyelővel és dolinával. A Kab-hegy tömegét felszabdáló völgyekben számos helyen regisztráltuk az elnyelődési és elszívárgási helyeket, amelyeket a térképen is ábrázoltunk. Feltáró munkát a Macska-lik, a Bujó-lik és az M-1. jelű víznyelőbarlangban folytattunk. 8-9 m előrehaladást értünk el az utóbbiban. A Bujó-likban a szifon megkerülése nem sikerült, a Macska-likban a hatalmas árvíz megközelíthetetlené tette a munkahelyet.

A Dudar meletti víznyelőcsoportból az országutatól délre elhelyezkedő, egy ősi karsztos mélyedésben alakult ki, vízgyűjtője nagyjából megegyezik ennek területével. A víznyelőben talált működési nyomok alapján kimutatható: a folyamatosan nappali fokozatos hóolvadás miatt a mélyedésben hosszabb időn keresztül ingadozó vízszintű, időszakos töltéssel. A 2. sz. mélyedésben a jégre települt kitöltés végleges helyre kerülése után több tekintetben is őrzi sajátos keletkezési körülményeit /rétegszerkezete zsebes, rétegzettségű, élesen elkülönül más összletektől/.

Leírtuk a Vászoly melletti Nagytói-víznyelőt, amelynek feltűnő az erős feltöltöttsége, valamint alacsony tengerszint feletti magassága. A Nagyvár-tető nevű magaslat /Vászoly község/ tetőszintjében felnyitott üregcsoport maradványai láthatók.

/Dr. Veress Márton/

4.1.2. Feltáró munka

Feltáró munkát a Klein-pusztai-völgy víznyelőiben, a Gy-12-es víznyelőben, a G-5/a jelű víznyelőben és a Gyenes-pusztai-barlangban terveztünk. A Klein-pusztai-völgyre nem kértünk kutatási engedélyt, mivel évközben kiderült, hogy a rendelkezésre álló erővel legfeljebb két munkahelyen tudunk tevékenykedni folyamatosan.

4.1.2.1. Feltáró munka a Gy-12. jelű viznyelőbarlangban

A viznyelőbarlang alját elzáró nagy sziklatömbön többnapos munkával sem sikerült tuljutni. Így a barlangban előrehaladás nem történt. A jövőben csak akkor érdemes itt a feltáró munkát folytatni, ha sikerül a tömböt kisebb darabokra különíteni.

4.1.2.2. Jelentés a G-5/a. jelű viznyelőbarlangban végzett feltáró munkáról

Az augusztusi táborunkat két kiszállás előzte meg. Ezeken kibontottuk a barlang felső bejáratí részét, ugyanis ez a behordott üledéktől eltömődött. A jobboldali járatba 1 m, a baloldali ágban 3 m-t sikerült előrehaladni.

A nyári táborban folytattuk a kutatómunkát. Beépítettünk egy 4 m-es vaslétrát a bejáratához, hogy megkönnyítsük a le-, ill. feljövételt. A teremből kiinduló két járatban egyszerre folyt a munka. 30-40 kg-os köveket kellett kiemelni, illetve szétütni. A jobboldali járatban /amely kb. 1 m átmérőjű/ szálkőzet mellett haladtunk, de a járat egyre jobban összeszűkül és az alján lévő többmázsás követ nem tudtuk kikerülni. Ezért itt a feltárást abbahagytuk. A baloldali járatban két méter újabb rész feltárása után több napon keresztül egy keskeny rést tágitottunk, míg végül a legvékonyabb emberünknek sikerült továbbjutni. Egy kb. 1,5 x 1 m "teremről" és néhány járatról számolt be.

Sikerült nekünk is másnap bejutnunk az új szakaszba. A teremjellegű résztől a feltárt szakasz hossza kb. 18 m, de ez az új rész valószínű, hogy egy oldaljárata a barlangnak, mivel bizonyos jelek alapján a felszínre vezet. Valamikor ez is aktívan működhetett, most azonban eltömődött.

Az augusztus 7-i működés a barlang belsejében is igen aktív volt, a barlangi árvíz alaposan átalakította a barlangot.

A feltárt új szakaszok összhosszúsága 24 m. Az ideí feltárásról nem készült térkép, mivel nem sokkal módosulna az előző évben elkészített térkép.

Összegezve megállapítható, hogy a G-5/a. jelű viznyelőbarlangban, amelyben második éve folyik feltáró munka 49 méteres hosszúságú viznyelőbarlangot bontottunk ki. Igen kedvező a további feltárás szempontjából, hogy a kitöltés a barlangban kevés és az, hogy a közelben több vízelvezető járat is található a felszínen. Növeli a nehézségeket az omlásveszélyes kőzet, valamint az, hogy a járatok igen szűkek és itt csak tekintélyes létszámú kutatócsoporttal lehet dolgozni. Aggasztó, hogy a járat vagy járatok az ember számára egyre nehezebben járhatók.

/Schneidler J./

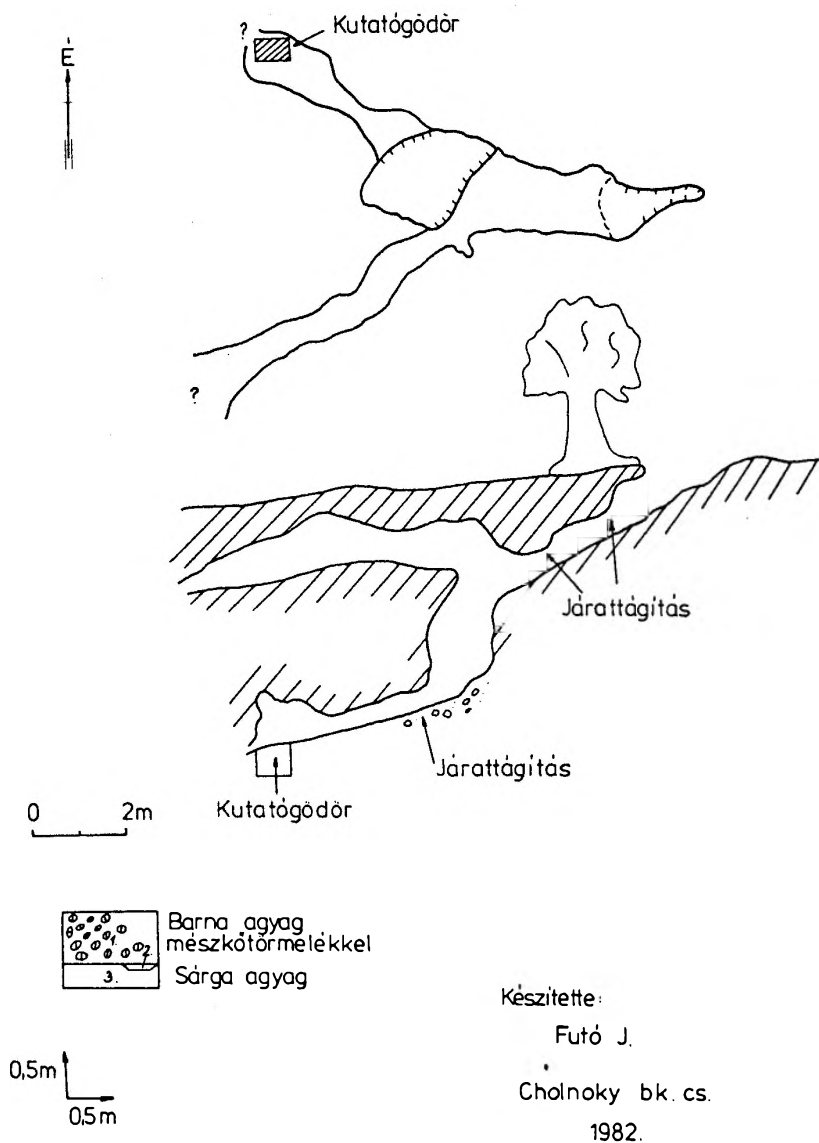
4.1.2.3. Jelentés az 1982. nyarán a Gyenes-pusztai-barlangban végzett feltárásról

A feltárás célja elsősorban az inaktív, pusztuló barlang üledékeinek megismerése volt. Ezzel párhuzamosan a barlang továbbvezető járatát is kerestük /63. ábra/. Ezért a feltárást a barlang legmélyebb pontján végeztük. A rossz szellőzés miatt a CO₂ hamar feldusult a levegőben, így csak rövid ideig - háromszor fél napon át - tudott az 5 fős feltáró brigád érdemi munkát végezni.

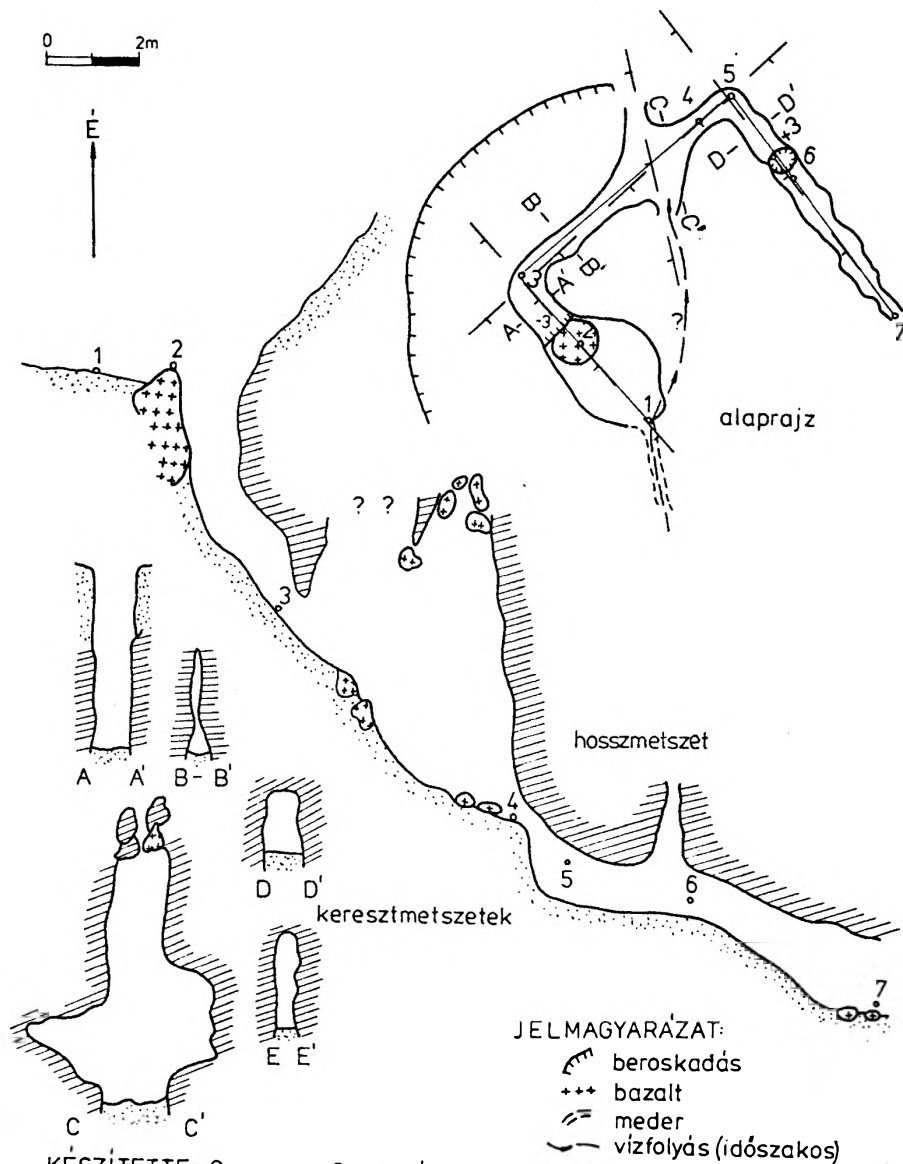
A kutató gödröt az alsó termet kitöltő laza üledékben, közvetlenül a szálkőzet-fal mellett mélyítettük. A kitermelt anyag kis részét a termen belül halmoztuk fel ideiglenesen, nagyobb részét viszont a felszínre szállítottuk ki. Ehhez a folyosó két pontján a törmelékből álló aljzatban járattágítást végeztünk. Munkánk eredménye az 1 x 1,5 x 0,8 m mély kutató gödör volt, ennek rétegsora a következő.

Felül barna anyag /1./, amelyben nagymennyiségű 2-5 cm átmérőjű kerek mészkőtörmelék ágyazódik, kb. 50 cm-es mélységig. Anyaga a barlang szálkőzetéből származik. Ez

FELTÁRÓ KUTATÁS A GYENES - PUSZTAI BARLANGBAN



M-1 JELŰ VÍZNYELÓBARLANG



KÉSZÍTETTE: Gyurmann Cs, Kalóz L.
Cholnoky J. bgk. cs. 1982.

alatt 10 cm vastag, oldalirányban lencsésen kiékelődő, fekete agyaggal /2./ kevert mészkőtörmelék van. 60 cm mélység alatt törmelékmentes, homogén sárga agyag /3./ települ. Mindhárom rétegből mintát gyűjtöttünk, amelyek még feldolgozás alatt állnak.

A feltárás során a gödrök egyik falát alkotó szálkőzetten az üledékfelszín alatt 30 cm-re két szinlőt találtunk. Ez is bizonyítja, hogy a barlangban egykor jelentős vízáramlás létezett és csak később töltődött fel vastagon üledékkal a hajdani terem.

A jelenlegi járószint egy nagyobb méretű terem mennyezeti részének közelében van, mert a feltárás során letisztított barlangfal aláhajlik, mutatva, hogy az üreg lefelé szélesedik. Ennek és a vízáramlási nyomoknak az ismeretében remény van arra, hogy további munkával feltárjunk egy üledékkal csaknem teljesen kitöltött fosszilis barlangot.

/Futó J./

4.2. Kab-hegy kutatása

4.2.1. Adatgyűjtés

Ez kiterjedt terepbejárások során tett megfigyelésekre, működéssel kapcsolatos megfigyelésekre, valamint az elszívárgási helyek feltérképezésére.

4.2.2. Feltáró munka

Feltáró munkát a Macska-lik és a Bujó-lik víznyelőbarlangokban, valamint a M-1. jelű víznyelőbarlangban folytattunk.

4.2.2.1. Feltáró kutatás a Macska-lik víznyelőbarlangban

A nyár folyamán folytattuk a kürtő aljából kiinduló járat bontását. A nagy mélység és a létszámú munkabrigád miatt csak lassan haladtunk előre, mivel a hóolvadás által bemosott mintegy 5 m³ anyagot kellett először kihordani. Így július végéig összesen 8 m³ anyag kitermelésével csak 2 métert sikerült előbbrejutnunk. A július végén megindult nagy esőzések nagy rombolást végeztek a nyelőben és a barlangban. Az árvíz elsodorta az árokban kiépített gátjainkat, a lebetonozott vasráccsal együtt. A nyelőben augusztus 7-én kb. 9 m magasan állt a víz, amelynek legmagasabb szintje 10 m lehetett. A nyelőben mintegy 40-50 m³ fal és egyéb törmelék halmozódott fel, amely a barlang bejáratát is elzárta. Jelenleg még azt sem tudjuk, hogy a barlang mennyire töltődött fel.

4.2.2.2. Feltáró kutatás a Bujó-lik víznyelőbarlangban

Több alkalommal kíséreltük meg a barlang végén lévő omladékhegy sziklái között a továbbjutást, sajnos nem sok sikerrel. Egy helyen, a sziklák között vizmosa járatot találtunk, ahová azonban a szűk hely miatt nem sikerült bejutnunk. A jövő évben ezt a járatot kellene más irányból megközelíteni, valamint megkíséreljük a szifon kiszivattyúzását is.

4.2.2.3. Feltáró kutatás az M-1. jelű /Csemetés-kerti/ víznyelőbarlangban

1982. július 23. és 25. között a barlang végpontjától egy kisméretű teremből kiindulva folytattuk a bontást. Mintegy 1,5 m után a járat derékszögben elfordul, ujjabb két méter után egy, a felszín felől jövő kürtő csatlakozik rá a járatra. Innen a járat lejténi kezd, majd kissé kiszélesedik, mintegy 2 m magas lesz, ahol hirtelen újra összehűsül. Itt annyira szűk, hogy nem lehet rajta átjutni. A járat lefelé szélesedik, úgy, hogy az elszűkülő rész bontásával valószínűleg tovább lehetne jutni. A szűk barlangjárat miatt azonban csak nagyobb létszámmal érdemes folytatni a munkát.

Az 1981-ben feltárt barlangot 1982-ben további 8-9 m-rel sikerült hosszabbítani.

Az FTSK Barlangkutató Szakosztályának 1982. évi jelentése

Vidics Zoltánné

Tartalomjegyzék

Összefoglalás

Az 1982. évi munkaterv

A tárgyévi munkaterv végrehajtásának értékelése

Hosszu-hegyi Háromlyuku-zsomboly

Francia bánya barlangja

4760 barlangkataszteri egység

Solymári-ördöglyuk

Aggteleki-karsztvidék

Szabadság-barlang

Egyéb tevékenységek Égerszög-Teresztenye térségében

Danco-barlang

Veszettárpás-viznyelő

Budai-hegység hévizes barlangjainak fejlődéstörténete

Buborék-jelenségek nyomai a barlangokban

Szintezés a Ferenc-hegyi-barlangban

Kőzetoldási kísérletek

Cserszegtomaji-kutbarlang

A Megalodus-barlang fejlődéstörténete

/Szakvélemény a Sátorkő-pusztai-barlang /tovább/kutatásáról

Gyurói szarmata mészkőfeltárások üregei

Rész-beszámoló az Esztramos-hegyi ásatási és természetvédelmi táborról

Rajzmunkák

Mintaleírások - mintagyűjtés

A szakosztály csoporttevékenysége

Beszámoló az Országos Barlangászverseny megrendezéséről

Megfigyelések a Remete-szurdokban

Horváth János: Barlangtérképezés

Libisch Károly: Térképezési módszer

Észrevételek a Libisch-féle térképezési eljárásához

x/ A Beszámoló a megjelölt fejezeteket tartalmazza./

Tárgyévi munkaterv

A tárgyévi munkaterv és a végrehajtásának értékelése a jelentésünk 10-18 oldaláig terjed, mely tömörségénél fogva már nem rövidíthető.

Feltáró tevékenység

A feltáró tevékenységünk ismertetése jelentésünk 19-49. oldaláig terjed, mely objektumokként számol be a végzett tevékenységről.

1/ A Hosszu-hegyi Háromlyuku-zsomboly

Fő tevékenységünk a zsomboly kitöltésének felszínre szállítása volt. Eerre 56 munkanapot fordítottunk, így a zsomboly mélysége 1-1,2 méterrel növekedett.

2/ Budai-hegység Francia bánya barlangja

Idén elkészítettük a barlang jelenlegi járatainak térképét. Végeztünk hőmérséklet-méréseket és készítettünk mintaleírásokat.

3/ 4760 barlangkataszteri egység

A végzett tevékenységünkről a jelentésünk tudományos részében számolunk be.

a/ Buborék-jelenségei nyomai a barlangokban

b/ Szintezés a Ferenc-hegyi-barlangban

c/ Budai hévizes barlangok fejlődéstörténete és mintaleírások - mintagyűjtés című fejezetekben

4/ Szabadság-barlang Égerszög /Aggteleki-hegység/

Idén csak néhány centimétert haladtunk tovább a Pokol végpontján levő munkahelyünkön. A végzett megfigyelésekről beszámolunk. A mellékelt 6 darab fotó a barlang jellegző képződményeit ábrázolja.

Egy-egy mondat erejéig beszámolunk a régi munkahelyeinkről is, melyek a következők: Borz-karszt-barlang, Patkós-barlang, Darázs-barlang, Vizetes-viznyelő, Vizetes melletti ácsolt munkahely, Vadetetés-töbör és a Névtelen-nyelő. Néhány szóval megemlítjük új kutatási helyünket a Tizenharmadik-viznyelőbarlangot, melyről bővebben csak az 1983-as jelentésünkben fogunk foglalkozni.

5/ Danca-barlang Égerszög /Aggteleki-hegység/

Az idei feltáró tevékenységünk nem vezetett eredményre. A szifon vízszintjének súlyosztásával kísértelgettünk. Mellékelünk a régi barlangszakaszból 5 db fotót és az új részből szintén 5 db fotót, melyek hűen ábrázolják a két barlangszakasz közötti jellegkülönbségeket.

6/ Veszettárpás-viznyelő Teresztenye /Aggteleki-hegység/

Ezen a munkahelyen végeztünk kisebb megfigyeléseket és egy új kutató gödör mélyítését kezdtük meg.

7/ Solymári-ördöglyuk

Az idén feltáró tevékenységet nem végeztünk. Az egyéb tevékenységünkről a "Csoport-tevékenység" című fejezetben számolunk be.

Tudományos kutatás

1/ A Budai-hegység hévizes barlangjainak fejlődéstörténete - Irta: Kraus Sándor

A budai melegvizek ősi forrásjárataiban jól tanulmányozhatók a kialakulásuk fázisai. A barlangi üregek képződésével, az ezeken megfigyelhető utólagos átalakulásokkal és az ezekből levonható következtetésekkel foglalkozik a tanulmány. A járatok alakját a befoglaló kőzet szerkezete és a régebbi hévizes hatások erősen befolyásolják. A képződmények vizsgálatával legalább két felszálló meleg karsztvizes eredetű időszak különíthető el, ami a jégkor éghajlat- és csapadékváltozásaival hozható összefüggésbe.

2/ Buborék-jelenségek nyomai a barlangokban - Irta: Kraus Sándor

Egy ritka, irodalomban alig tárgyalt, ám érdekes jelenséget, az üregrendszerekben mozgó vizekből felszabaduló gázok nyomati tárgyalja a munka. A felfelé szálló buborékok a boltozatok alatt megrekednek, és így a vízszint alatti részekben is "légterek" részek alakulnak ki. A boltozat megtelése után a felesleges gáz buborékok alakjában tovább vándorol, ferde főté esetén az üreg legfelső részén mozogva. Így jellegzetes osztoronák alakulnak ki a barlangokban, aminek helyzetéből többek között az egykori vízszintekre is következtetni lehet.

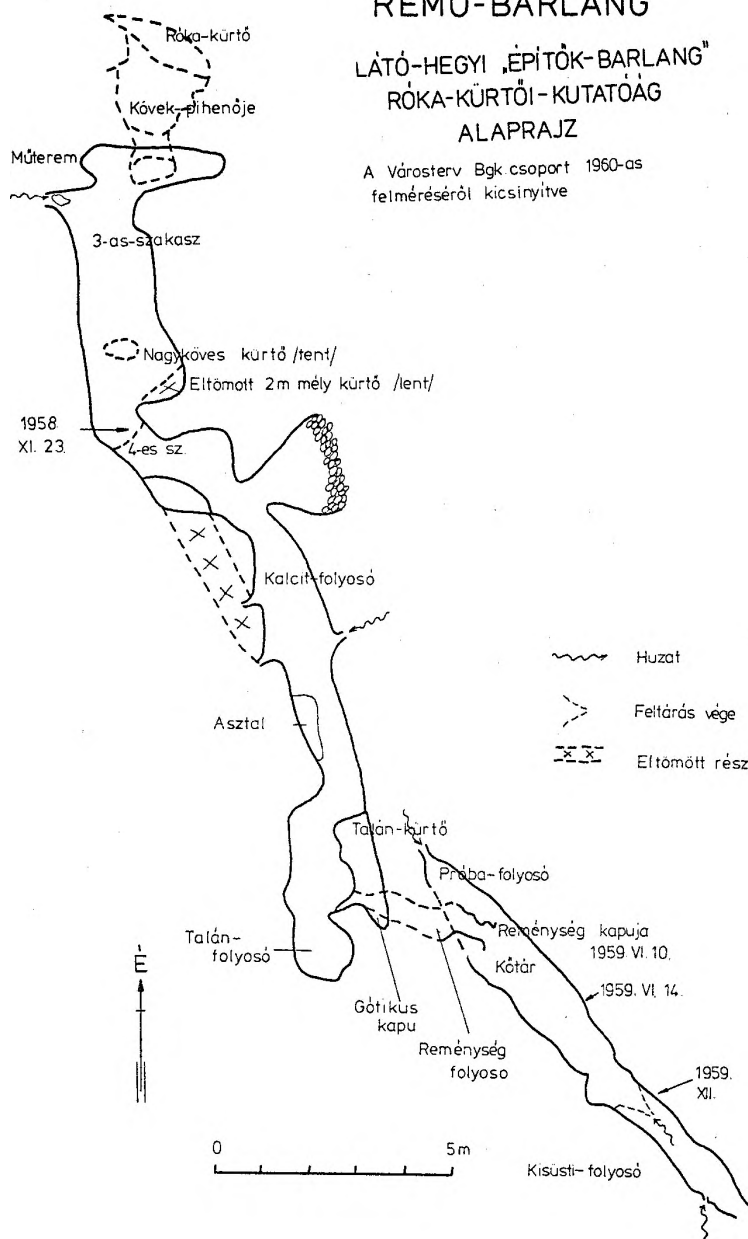
3/ Szintezés a Ferenc-hegyi-barlangban - Irta: Kraus Sándor

A geológiai vizsgálatok során szükségessé vált a Ferenc-hegyi-barlang átlagos talp-

RÉMÓ-BARLANG

LÁTÓ-HEGYI „ÉPÍTŐK-BARLANG” RÓKA-KÜRTŐI-KUTATÓÁG ALAPRAJZ

A Várostervezési Bt. csoport 1960-as
felméréséről kicsinyítve

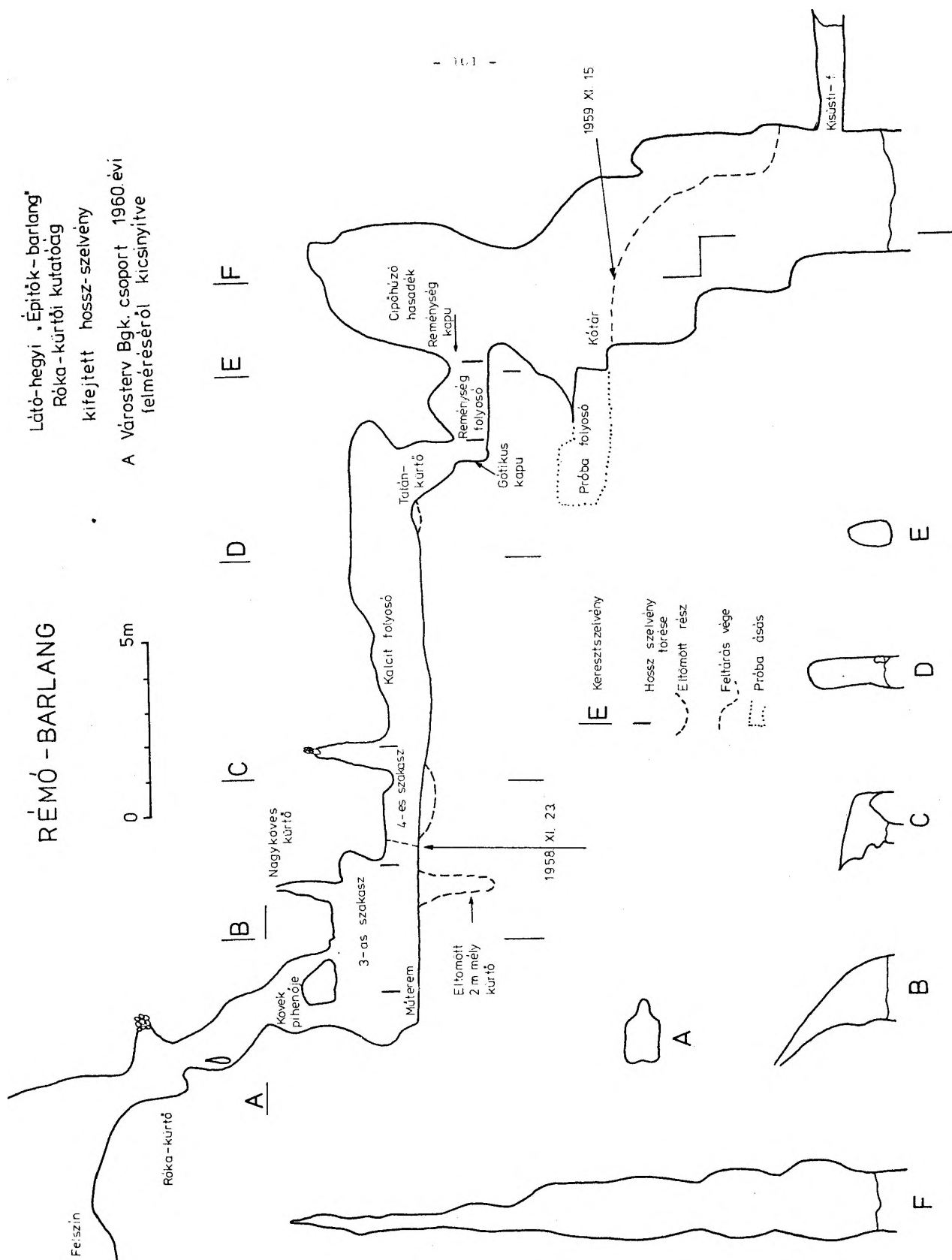


RÉMÓ - BARLANG

Látó-hegyi „Építők-barlang”
Róka-kürtő kutatóág

kifejtett hossz-szelvény

A Várostervezési Btk. csoport 1960. évi
felméréséről kicsinyítve



szintjének megismerése az egykori vízmozgások, a hévizes források és a barlangjáratok közötti összefüggés megállapításához. A közforgalomban levő térképen mélység /magasság/ adatok nincsenek, ezért a kutatócsoport függőzés és vízszintes vonalvezetés segítségével néhány pont bejárathoz viszonyított mélységét meghatározta.

4/ Kőzetoldási kísérletek - Irta: Kraus Sándor

A karsztosodó kőzetek felszínén az atmoszferiliák hatására a kőzet szemcséinek, méret- és szövetjellegeinek megfelelő kipreparálódások történnek. A hévizes és korróziós üregképződés hatására hasonló folyamat játszódik le. Kísérleteket végeztünk a fenti folyamat laboratóriumi modellezésére, aminek során különböző hígítású savakban /sósav, ill. ecetsav/ különböző ideig oldottuk a kőzetmintákat. Az eredmények részletes leírását tartalmazza a fejezet, de a következtetések levonásához még további vizsgálatokat és kísérleteket kell majd végezni.

5/ Cserszegtomaji-kutbarlang /Keszthelyi-hegység/ - Irta: Dr. Szunyogh Gábor

A szerző bányamérnök, aki főleg bányabiztosítási problémákkal foglalkozik: munkájából adódóan teljesen más szempontból nézi a barlangot. Megfigyeléseivel a nagyobb termek kialakulására és a körülöttük látható formákra ad magyarázatot. A képződő üregek között visszamaradó oszlopok a fedő kőzetréteg súlya alatt - elsősorban a nagyobb termek körül - megrepednek, illetve összetörhetnek. A barlangban végzett első megfigyelések további problémákat vetnek fel, sőt bányabiztonsági szempontból is lényeges vizsgálatok elvégzését indokolják.

6/ Megalodus-barlang fejlődéstörténete /Gerecse-hegység/ - Irta: Kraus Sándor

A barlang feltételezett fejlődéstörténetét ismerteti a dolgozat. A hasadékok mentén kioldódott üregrendszerben vastag kalcitkiválás keletkezett, amit a miocén vulkanizmus-hoz kapcsolódó hidrotermális oldatok erősen megtámadtak. Hosszabb nyugalmi időszak után a pliocén - pleisztocén meleg karsztvizek nyomultak a barlangba, majd felszíni kapcsolattal kialakulásával erős feltöltődés történt. Az egyes fázisok nyomaival, a sorrendet bizonyító nyomok vizsgálatával is foglalkozik a munka.

7/ Szakvélemény a Sátorkő-pusztai-barlang /további/ kutatásáról - Irta: Kraus Sándor

A Sátorkő-pusztai-barlang, de gyakorlatilag minden hévizes eredetű üregrendszer kutatásának lehetőségeit és a szükséges vizsgálatok felsorolását, utóbbiak némelyikének kissé részletesebb leírását tartalmazza a dolgozat. Elsősorban a speciális szakmai ismeretek nélkül dolgozó csoportok számára ad ötleteket munkájuk továbbfejlesztéséhez, eredményessé tételéhez. Éppen ezért az összegyűjtött eredmények feldolgozási lehetőségeiről alig ejt szót a szerző. Néhány, csak erre a barlangra érvényes javaslat egészíti ki az általános részeket.

/ A gyurói szarmata mészkőfeltárások üregei /Fejér emgye/ - Irta: Kraus Sándor

A Zsámbéki-medence szélén a patak által kialakított völgy laza mészkőből álló falai-ban több üreg található. Jellemzőes rétegbarlangok, szakmai szempontból kis méretűek, ennek ellenére is érdeklődésre tarthatnak számot. Ezeket ismerteti a fejezet.

9/ Részbeszámoló az Esztramos-hegyi ásatási és természetvédelmi táborról - Irta: Kraus Sándor

Egy jegesbarlangban tett, karbonát-kiválásra vonatkozó megfigyelés során a Földvári-barlang montmilch-bevonatának keletkezésére próbál magyarázatot adni a dolgozat. A hideg /jégkori/ időszak beszivárgó vizeinek oldott anyagai nem tudnak cseppkővet kialakító kalcitkristályokká rendeződni, hanem csak montmilch-bevonatot alkottak. Szerző feltételezi, hogy más barlangok bejáratainak közelében előforduló lublinit-kiválás is ha-

sonló okok miatt keletkezik.

10/ Tanulmányut Szlovákiában /1982. július 3-9-ig/ - Irta: Kraus Sándor

Szlovákia egyes forrásmészko-kifejlődésein és néhány, idegenforgalom számára kiúpi-tett barlangban tett látogatásról számolunk be. Szakmai jellegű megfigyeléseket is vé-geztünk, főleg egy hazánkban ismeretlen karsztforrás-típus érdemel említést: a kiváló mésztufa, kráterszerűen körülövi a forrást, így több méter átmérőjű, mély, kürtő ala-kul ki a lapos, magányosan álló tufadomb közepén, de gyakran "parazita-kráterek" for-májában az oldalain is.

11/ Rajzmunkák - Irta: Kraus Sándor

Barlangi és felszíni térképek, szelvények szerkesztéséről, illetve másolásáról és mindezek indokáról szól a fejezet.

12/ Mintaleírások - Irta: Kraus Sándor

A barlangi megfigyelések kiegészítésére laboratóriumi vizsgálatokat is végeztünk. Ezek egyik csoportja a geológiai szempontu makroszkópos leírás. Ebben az évben főleg a Pál-völgyi-barlangból származó mintákat dolgoztuk fel. Beszámolunk a jelenleg már be-gyűjtött minták származási-hely szerinti mennyiségéről is.

Beszámoló jelentés a dorogi "József Attila" Művelődési Központ "Kadič Ottokár"
Barlangkutató Szakkörének 1982. évi tevékenységéről

Madaras Istvánné

Az 1982. év folyamán kutató-feltáró és egyéb munkánkat az előző évekhez hasonlóan a Sátorkő-pusztai- és Strázsa-barlangoknál végeztük, valamint folytattuk a Pilis-nyer-gi-viznyelőbarlang feltárását és az évközben talált un. András-lika-barlang feltárását. Ez a barlang a felfedezőjéről ideiglenesen az András nevet kapta.

1/ A Sátorkő-pusztai-barlangot csoportunk immár 24 éve kutatja és 1979. év február hó-ban sikerült is a mélyszintről mélyített kutató aknával /1 x 1 m/ az alsó, mélyebb foly-tatásba 16 m mélységgel lejutni, azonban a lecsurgó víz miatt kimosott agyag követke-zésben az akna összeomlott és az ujranyitási munka sem járt sikerrel, emiatt ezt a kuta-tó helyet feladtuk és az év folyamán a kutató aknából és környékéről a régi részben korhadó bányafák és deszkák nagy mennyiségének felszínre szállításával foglalkoztunk. Továbbá a barlangi járatok karbantartását végeztük folyamatosan.

A barlangnál az év során 29 napon át 154 fővel 602 órát tevékenykedtünk, 10 alkalom-mal különböző szervezett csoportok 108 főt kitevő látogatóit fogadtuk és vezettük végig a barlangon. A tényleges kutatómunkát alapvetően azonban a sorozatos illetéktelen beha-tolások, záruk rendbehozási munkái akadályozták.

2/ A Strázsa-barlangnál annak sorozatos felnyitása miatt a kutatómunkát beszüntetni kényszerültünk, a bejáratí ajtót becsukva nagymennyiségű törmelékanyaggal eltakartuk, hogy ott a további rongálásokat megakadályozzuk.

3/ A Pilis-nyergi-viznyelőbarlangban április hótól kezdve az év végéig szakaszosan hol itt, hol az András-lika-barlangnál folyt a feltáró munka. A barlang folyó mélyítést ugy végeztük, hogy a jelentős -40 m-es mélységből kitermelt üledékanyagot közbülső le-rakó /depó/ helyre helyeztük, ahonnan kis lótszámmal is szakaszosan ki tudtuk a fel-színre szállítani.

Heszmóoló a Kelenföldi TE. Myotis Barlangkutató Csoport 1982. évi tevékenységéről

Lengyel János

1/ Hármas-kuti-viznyelő

Folytattuk a feltárást, a mélység 42,5 m, 51 m járathosszban, melyről térképet is készítettünk.

2/ Kopasz-réti-barlang /Julcsa-barlang/

Az őszi táborunk keretében /9 nap/ az 1981 folyamán beomlott barlangot újraácsoltuk 2 x 2 m-es szelvényben, 6 m mélységig jutottunk be. A barlang 1981 nyarán feltárt mélysége kb. 25 m volt. Az akna kitöltésében talált csontmaradványokat leadtuk meghatározásra a Természettudományi Muzeumban dr. Jánosy professzornak. Az összefoglaló értékelés szerint a víz által behordott törmelék jégkorszaki fauna-maradványokat tartalmazott.

3/ "38"-as barlang

Az év folyamán 3 x 2 napot dolgoztunk. A szállítási utvonal lerövidítése érdekében új bejáratot nyitottunk, mely jelenleg olyan szűk, hogy a tervezett rendeltetésnek nem felel meg. Így továbbra is a régi módon folytattuk a kitöltés felszínre juttatását. A barlang mélysége nem nőtt jelentősen, mivel az egykori depóniát kellett megszüntetnünk, mert az azt tartó ácsolat elkorhadott.

A Labor MIM/EKB Esztergomi Karszt- és Barlangkutatók 1982. évi jelentése

Majcher Tamás

A csoport 1981. október 1-én alakult 90 fős létszámmal. Ebből 20 aktív, 70 pártoló tag. Az Esztergomi Karszt- és Barlangkutatók /EKB/ az esztergomi Labor Műszeripari Művek Vállalati Szakszervezeti Bizottságának tömegsport-szervezeteként működik. A csoport vezetője 1981. október 1-től 1982. november 15-ig Mátéfi László volt; 1982. november 15-től a csoportvezető Majcher Tamás. A csoport feltáró kutatást végzett a pilisi Jóréménység- és Borostyán-barlangban.

A MAFC Természetjáró Szakosztálya Barlangkutató Szakcsoportjának 1982. évi jelentése

Tihanyi Péter

Idén márciusban alakultunk meg 9 fővel a Budapesti Műszaki Egyetemen. Csoportunkat májusban jelentettük be az MKBT-nek, ekkor lett a létszámunk 10 fő. A csoport magvát alkotja a Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztályból különvált 5 ember, a többiek pedig részben velünk járnak barlangba egy-két éve, részben új jelentkezők. Saját kutatási területünk még nincs, így nagyrészt csak turáinkról számolhatok be.

Április 8-12-ig 2 fővel részt vettünk az Alba Regia Barlangkutató Csoport által rendezett föld alatti táborozáson, melynek célja új járatok feltárása volt. Május 14-16-ig 3 fővel vettünk részt az esztramosi kutatótáborban. Egy kis zsombolyt bontottunk és egy, a kőfejtő tárójából nyíló kis barlang vázlatos térképét készítettük el. Két alkalommal a csőszpusztai Alba Regia-barlang levegőjét a Vörtes László, illetve az Alba Regia Barlangkutató Csoport kutatóival együttműködve és egyszer vizsgáltuk a Csereszgótomaji-kutbarlang elején is a levegő összetételét. Az adatokat az előbb említett csoportok feltehetően közlik jelentésükben, de én is közzéteszem, nehogy elveszzenek.

Túráink során előfordultunk a Vass Imre-, a Kossuth-, a Meteor-, a 404-es-, a Szabadság-, a Danca-, a Rákóczi I.,-, a Szepesi- és a Létrási-vizesbarlangban. Jártunk még a bükkí Kis-fennsík barlangjaiban, az Ágasvári Csörgő-lyukban, a Naszályi-viznyelőbarlangban, a Pilis- és a Legény-barlangba, valamint a budai barlangokban /Pál-völgyi-, Mátyás-hegyi-, Ferenc-hegyi-, Szemlő-hegyi-, Róka-hegyi- és Bátor-barlangban, valamint a Solymári-ördöglyukban/. Volt még egy sziklamászó gyakorlatunk és öt kötélkezelési /ereszkedés, mászás, biztosítás/ gyakorlatunk az Oszolyon, illetve a Hét-lyukban és a francia köfajtóban, valamint 13 gyalogturánk is.

Az Alba Regia-barlang levegőjének vizsgálata
/1982. március 14./

Mérési pont	mélység /m/	hőmérséklet /°C/	összetétel			
			CO ₂	O ₂	vizgőz	egyéb
Kupola-terem	64	7,4	0,0	20,7	1,0	78,3
Bázis-terem	123,9	8,4	2,0	18,0	1,1	78,9
Forrás-terem	163		2,0	18,0	1,1	78,9
Végpont	200,2		1,6	18,3	1,1	79,0

/1982. november 20./ Dräger pumpával Kökény Károly mért

Mérési pont	mélység /m/	Dräger CO ₂	CO ₂	O ₂
Bázis	123,9	4,9	2,1	18,6

/1982. december 29./ Dräger pumpával Tihanyi Péter mért

Mérési pont	mélység /m/	hőmérséklet /°C/	Dräger mg/l	CO ₂ tf%	összetétel			
					CO ₂	O ₂	vizgőz	egyéb
Személyi márka táblák		3,8					0,8	
Vizes szifon	38,7	6,7					1,0	
Kupola-terem	64	8,1	20	1,1			1,1	
Koch-csuszda	76	8,5	55	3,0			1,1	
Hu-kürtő	106	-	85	4,7	2,7	18,3	1,1	77,9
Konyha	111,9	8,5					1,1	
Bázis-terem	123,9	8,5	90	4,9	3,2	17,5	1,1	78,2
Forrás-terem	163	-	95	5,2	3,1	17,9	1,1	77,9
Végpont /j/		-	95	5,1			1,1	

A tatabányai Lengyel-barlang levegőjének vizsgálata

1982. április 15. Dräger pumpával Kárpát József mért /OKTH Környezetvédelmi Intézet
Barlangtani Osztály/

Mérési pont	kb. mélység /m/	Dräger CO ₂	összetétel tf%	
			CO ₂	O ₂
Akna-terem	10	0,0		
Kupola-terem	26	0,0		
Guanó-terem	33	0,6	0,8	19,2
Nehéz-terem	50	4,1	4,2	15,7
Hajó	50	4,3	4,0	15,3
Végpont	73	3,8	4,2	14,6

1982. december 4. Dräger pumpával Juhász Márton mért

Mérési pont	kb. mélység /m/	Dräger CO ₂	összetétel tf%	
			CO ₂	O ₂
Akna-terem	10	1,3	0,9	19,9
Kupola-terem	26	1,3	-	-
Guanó-terem	33	2,0	1,1	20,0
Nehéz-terem	50	4,3	3,4	16,6
Hajó	50	4,5	-	-
Végpont	73	-	4,1	15,9

A Cserszegtomaji-kutbarlang levegőjének vizsgálata

1982. október 9.

Mérési pont	CO ₂	O ₂
Lovassy-terem	0,8	19,3
Elosztó	1,1	18,1

A szén-dioxid /CO₂/ és az oxigén /O₂/ meghatározását a barlangban vett levegőmin-
tákból 50 ml-es, 0m05 ml /0,1 tf%/ beosztású Orsat-féle füstgázelemző készülékkel
végeztem.

A Marcel Loubens Barlangkutató Egyesület 1982. évi évkönyve

Szerk: Lénárt László

Tartalomjegyzék

Mellékletjegyzék

Ábrajegyzék

Táblázatjegyzék

Képjegyzék

A "Marcel Loubens" Barlangkutató Egyesület 1982. évi munkaterve

*Összefoglalás

Egyesületünk névsora 1982. december 31-én /Ficsór Lajos/

Tevékenységünk számokban /Kovács Zsolt - Lénárt László/

*Tudományos tevékenység /Lénárt László/

Mentési gyakorlat /Gonda Gyula/

*A Szepesi-barlang lezárási dokumentációja /Galán Mihály/

Az 1982-es téli tábor /Ónodi László/

*Új részek feltárása a Létrási-vizesbarlangban /Lénárt László/

Sziklamászó gyakorlatok /Ónodi László/

Az egyesület pénzes munkái és a pénz felhasználása /Ónodi László - Ficsór Lajos/

Egyéb tevékenységünk /Lénárt László/

Nyomtatásban megjelent publikációk, hírek

Ismertetések

* /A Beszámoló a megjelölt fejezeteket tartalmazza./

Összefoglalás

Az Egyesület munkájának tulnyomó részét munkaterv szerint végezte. A munkatervnek kb. 80 %-át teljesítettük, 10 % teljesítésére pl. időjárási problémák miatt nem volt mód. Ezen túlmenően terven felül oly mérvű természetvédelmi munkában vettünk részt, mely az alaptevékenységünket is felülmulasztta. Viszont itt kell megemlítenünk azt, hogy az OKTH szervei felé vállalt kötelezettségeink teljesítése erősen lekötötte a csoport energiáit /pl. ház berendezése stb./.

Egyesületünknek 14 tagja és 17 tagjelöltje vett részt munkánkban. Egyesületi szervezésünkben 1119, egyesületin kívülben /de egyesületi barlangkutatóként/ 1246, összesen 2365 munkaórát teljesítettünk. 1105 órában pénzes munkákat végeztünk el. Egyesületünknek 1982. december 31-én 23 tagja, 18 tagjelöltje és 5 pártoló tagja volt.

Tudományos munkánk az István-barlang egyes részei térképének elkészítésére, a Miskolc-Tapolcai Várhegyi /felhagyott/ mészkőbánya barlangjainak feltérképezésére, kataszterének elkészítésére, a Létrási-vizesbarlangban klimamérésre és denevérszámlálásra, valamint az esztramosi természetvédelmi tevékenységben /térképezés, mintavétel, morfológiai vizsgálatok/ való részvételre terjedtek ki.

Mentési gyakorlatot tartottunk a Vöröskereszt illetékesei részére.

Közzöljük a Szepesi-barlang lezárási dokumentációját. Kb. 300 m új részt tártunk fel a Létrási-vizesbarlangban. Egyre intenzívebben folytatjuk a munkát, hogy a barlangunknak új bejáratot nyissunk a Tavi-nyelő helyén. Nagyon érdekes denevértípust találtunk az új része, ami esetleg a szifonok feltöltődésének gyorsaságára utalhat.

Sziklamászó gyakorlatot tartottunk, részt vettünk pénzes munkákban, téli tábor rendeztünk, aktívan részt vettünk a 30 éves szervezett miskolci barlangkutatás szervezé-

sében és a rendezvényen, az országos barlangnapon, a hosszúhegyi Háromlyuku-barlang bontási munkáin, a tési fennsík barlanglátogatáson, a Kinizsi Kupán és a VII. Nemzetközi Speleotherápiai Szimpóziumon. Rendszeres gyűléseket és munkaturákat tartottunk Miskolcon és a Bükkben. Ez évben 19 publikáció, ismertetés és hír jelent meg egyesületi tagtól.

Tudományos tevékenység

a/ István-barlangi térképezés

Az 1980-ban megkezdett térképezési munkálatainkból három oldalág $M = 1:100$ méretarányú térképét közöljük /1-2-3. ábrák/. Bár a barlang teljes felmérése, ill. térképe még nem készült el, a barlang hosszára vonatkozó adatokat mellékeljük. /Döntően azért, mert az eddig forgalomban volt kb. 350 m-es összhosszuságot a már felmért szakaszok is meghaladják./

1980-81-ben felmért részek:

Fő-ág a Bányatáró bejáratáig	156 m
Tordai-hasadék kiépített része	27 m
Jobboldali 1-es mellékág /volt jegykiadó/	49 m
Jobboldali 2-es mellékág /jegykiadó után/	14 m
Jobboldali 3-as mellékág /trafóház/	9 m
Kuckó - 3-as mellékág körjárata	66 m
Kutya-lyuk /lejtős akna/	25 m
Vizes-akna /Kőpince, Vasas-akna/	18 m
Mammutfogsor melletti lapos járat	12 m
Tordai-hasadék ki nem épített része	51 m
összesen	427 m

Régebben felmért oldalágak:

Vendel-ág /Vizes-ág elágazása/	12 m
Ubul-hasadék /Fekete-teremből/	8 m
Pokol bontás	11 m
Hová-ág /A Pokol legvégén baloldalt/	5 m
összesen	36 m

Fel nem mért járatok becslése:

Bányatárótól a Pokol bontásáig	kb.	60 m
Fekete-terem	kb.	20 m
Vazul-terem - Fekete-terem járata	kb.	10 m
Vizes-ág	kb.	25 m
Tó feletti kürtő	kb.	8 m
Megfagyott Vizesés fölötti járat	kb.	15 m
összesen		138 m

A barlang felmért és becsült hossza együttesen 601 méter.

b/ A Miskolc-Tapolcai alsó / = Várhegyi, felhagyott / kőbánya barlangjainak térképezése

Bevezetés

A Központi Földtani Hivatal az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal Észak-magyarországi Felügyelőségén keresztül megbizta a Magyarhoni Földtani Társulatot, hogy a Miskolc-Tapolcán felhagyott alsó kőbánya területére vonatkozóan készítse el egy geológiai park tervezési munkáit.

Az elvégzendő feladatot a munkabizottság vezetője /Szlabóczky Pál/ több részre bontotta. A barlangok számbavétele, feltérképezése, valamint egyéb karsztos formakincs felvételével a szerzőt bizta meg, ki a munkába bárkit bevonhatott. A fő feladat szempontjából részmunkát végeztünk, de barlang-azonosítás, barlangfelmérés, karsztformák számbavételének tekintetében munkánk kerek egésznek tekinthető, melyet karszt és barlanggenetikai utalásokkal egészítettünk ki.

Helyszíni viszonyok

A vizsgálati területünk Miskolc-Tapolcán található, a melegvizű forrásairól és régészeti értékeiről jól ismert Várhogytól NY-ra, az évtizedekkel ezelőtt felhagyott alsó kőbányában.

Az egykori alsó bányaudvart ma szemét és építési törmelék borítja, mely erősen veszélyezteti a tapolcai források vizének tisztaságát. A mesterséges katlant ÉK-DNY-i irányban földut szeli ketté. Ehhez képest NY-i és K-i bányafalakról beszélhetünk. A NY-i gyakorlatilag egyszintes, mindössze egy helyen van egy kisebb felső udvara. A K-i részen viszont három jól kivehető szint tagolja az egyébként csaknem függőleges bányafalat.

A NY-i fal erősebben bontott, agyagos kitöltésű résekkel átjárt, kevesebb barlang található benne. A K-i fal a szinteken belül tagoltabb, a kőzetanyag tisztább, állékonyabb mészkő, így a barlangok száma lényegesen nagyobb.

A barlangok /barlangroncsok/ többségében könnyen el lehet jutni. Egy részük megközelítése jelen formában nem biztonságos. Néhány csak felülről, kötélrel közelíthető meg. A bányaudvarról sok rendkívül szép feltöltött vagy feltöltés nélküli rombarlangot, ill. barlangbojártot lehet látni. /A rombarlangok száma többszöröse azon barlangtorzók számának, melyeket a mai magyar szakterminológia alapján barlangoknak nevezhetünk./

A barlangroncsok /barlangok és rombarlangok/ számbavétele

Egy kissé meglepőnek tűnő megállapítással kell kezdenünk a fejezetet: nem tudjuk, hogy a bányaudvarokon valójában hány barlang van. Nem tudjuk ugyanis, hogy a bányaműveletek hány barlangból hozták létre a mai barlangokat, rombarlangokat. Viszont a mai feltehető barlangroncsokat igyekszünk pontosan számbavenni, mégpedig a következő csoportosítás szerint:

Barlangok mindazok a bánya területén lévő természetes üregek /barlangroncsok/, melyeknek legalább három oldaluk van, legnagyobb kiterjedésük a 2 m-t meghaladja s egy felnőtt ember elfér benne.

Rombarlangok mindazok a bánya területén lévő természetes üregek /barlangroncsok/, melyek egyértelműen egykori barlangra utalnak, de méretük vagy formájuk miatt nem tekinthetők /már/ barlangnak.

A barlangroncsokat helyük szerint vesszük sorra. Az egy és kétszámjegyű számok a munkabizottság megfigyelési pontjaival egyeznek meg. /Ezek a falon fekete festékekkel vannak feltüntetve./ A nem jelölteket 100-al kezdődően sorszámoztuk. Minden barlangról

térképvázlatot készítettünk, melyeket munkánkhoz mellékelünk /4-18. ábrák/.

NY-i bányafal, É-ről indulva

117. sz. rombarlangként 10 db, 1 m alatti, egymás közelében lévő üreget értünk, a bányaudvar szintje felett 5-8 m magasságban. /A továbbiakban mindig az adott bányaszinttől számítjuk a magasságot!/

A 108. sz. barlang kis, kétágu üreg, kb. 10 m magasan. Csak felülről, kötélén közelíthető meg. Közeliében 3 barlangroncs található, melyek 2 m körüliek.

118. sz. rombarlangként a felső bányaudvar 2-3 kis üregét jelöltük.

A 109. sz. rombarlang kb. 7 m magas, hosszában legyalult kürtömaradvány. 6 m magasan kezdődik, alulról nehezen közelíthető meg.

110. sz. rombarlangként néhány kis üreget jelöltünk, melyek 2-4 m magasan találhatók.

22. sz. rombarlangként több kis üreget jelöltünk vörös hasadékkitöltés között, de maguk az üregek világosszínű mészkőben vannak.

A 24. sz. barlang a NY-i bányafal egyetlen számottevő barlangja. A leghosszabb szakaszán 8 m hosszú és van benne egy 6 x 5 m-es alapterületű, 60 cm magas, egyik oldalán vörös agyaggal és némi cseppkőlefolyással kitöltött, igen meredek terem. Kb. 10 m magasan nyílik, elég nehezen közelíthető meg.

A 119. sz. rombarlang kb. 10 magasan levő, csak felülről, kötélén közelíthető meg a kis üreg.

A K-i bányafal legalsó szintje, É-ről D felé haladva

A 104. sz. rombarlang a fal legészakibb kis üregrendszer. Egy kb. 20 m-es, erősen bontott kőzetanyagu barlangroncs, valamint 4 kis kürtő maradványa látszik néhány méter magasságban.

A 115. sz. rombarlang 5-6 m magasságban lévő kis ikerlyuk.

A 116. sz. rombarlang 10-12 m magasságban található kis üreg.

A 25. sz. rombarlang egy gyönyörűen kifejlött, simafalu, 3,5 m magasságu, 1,2 m átmérőjű forráskürtő, mely terepszinten indul. Aljában beomlott kutatótáró található.

A 26. sz. barlang kétbejáratu, mintegy 7 m magas, törési felületet követő kürtőből, valamint egy kis teremből és egy oldalkürtőből áll. Felső szakasza dusan kalcitkristályos, az alsó részen a kürtő oldalát mésztufalépcsők borítják. Nehezen megközelíthető, kb. 8 m magasan nyílik az alsó, kisebb bejárata.

A 112. sz. rombarlangként az előző barlang fölött lévő 3-4 üreget jelöltük. Csak felülről, kötélén beereszkedve közelíthetők meg.

A 27. sz. barlang /"Fecske-lyuk"/ egyetlen, 4 x 3 m-es agyag borítású, ferde padlóju, gömbüstös teremből áll. Végében lévő nyíláson át a felméréskor egy fecske repült be, s visszajöttét nem tudtuk megvárni. Kb. 8 m magasan nyílik a többi üreghez képest nagy szádával, nehezen megközelíthető helyen.

A 111. sz. rombarlang 2-3 m magasan lévő kis üreg, gömbüstökkel, cseppkőlefolyásokkal és egy állócseppkőmaradvánnyal.

A 28. sz. rombarlang a bányafal legszebb, legkifejezőbb üregmaradványa. A baloldali kürtő több, mint 20 m hosszan követi a kb. K-NY-i csapásirányú törésfelületet, s kijut a felszínre. Középső és a legalsó szakaszán fennakadt kőrmelék is megfigyelhető. A legfelső szakasz viszont már utólagosan kialakult víznyelőjellegű rész. A jobboldali

vakkürtő kb. 8 m magas, általában 1 m átmérőjű gömbüstfűzér, mely nem ért ki a felszínig. Rajzolni sem lehet szebbet! A kürtők alsó részéhez közel kis üregek maradtak fenn az egykori egybefüggő barlangból.

A 30. sz. /"Kisablakos"/ barlang 2 m magasan nyílik. Egyetlen lapos, meglepően szögletes teremből áll, melynek egy kis oldalablaka van. A főte szép gömbüstös.

A 102. sz. rombarlang terepszinten lévő gömbüstös üregroncs. Sejtes szerkezetű mészkőben alakult ki.

A 29. sz. barlang egy méter magasan lévő kis üreg.

A 120. sz. rombarlang egy $230^{\circ}/75^{\circ}$ -os vető menti gömbüstmaradvány, a vetőn szép kalcitkristályokkal.

A 101. sz. rombarlang terepszinten lévő gömbüstös eresz.

A 100. sz. barlang a terület legmélyebb részén van. A K-i bányafal legdélibb ürege. Éppen, hogy barlangnyi méretű.

A K-i bányafal második bányaudvarán É-ről indulunk D felé

Az 5-6-7. sz. /"Hárombejárato"/ barlang. A 6-os és 7-es számmal jelölt bejáratok a második szint fölött 6 ill. 2 m-rel nyílnak. A harmadik, szám nélküli bejárat kb. 2 m-rel van magasabban. A harmadik bányaudvarszinten lévő 5. sz. beszakadás a barlangban közvetlenül észlelhető. Elég bonyolult, szép gömbüstös kürtőrészekkel bíró, viszonylag nagy légterű barlang. Összhossza kb. 50 m, legnagyobb szintkülönbsége 8 m.

A 105. sz. barlang kb. 2 m magasan, az emlékmű kezdetétől jobbra lévő, néhány m-es üreg.

A 106. sz. rombarlang kb. 10 m magasan lévő kis üreg, felülről lehet hozzá kötéllel leereszkedni.

A 103. sz. rombarlang a 2. bányaszint legdélibb ürege. Egy kürtő alját és tetejét letermelték, mindössze egy gyűrű maradt meg belőle.

A K-i bányafal harmadik bányaszintjén É-ről D felé

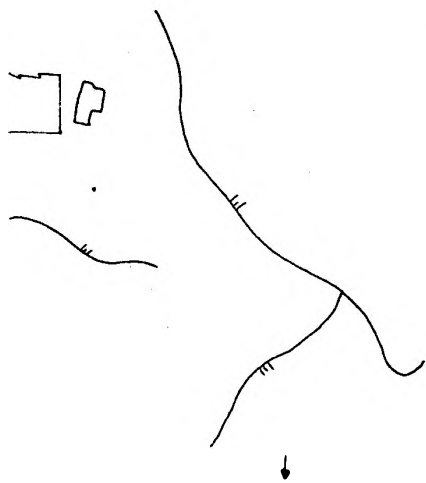
A 11. sz. barlang a bányaszint legészakibb ürege. Könnyen megközelíthető. A barlang alját vörös agyag tölti ki, felső részén hidrotermális bontásnyomok látszanak.

A 2. sz. barlang az egész bánya legnagyobb barlangja. Nagy szádával indul, melyen belül egy kisebb, ferde barlang és egy gyűrűalakú barlangroncs is megtalálható a fő barlangon kívül. A kezdeti lejtős szakasz után meredek kürtő következik, majd több kisebb és végül egy nagyobb terem. Sok gömbüstös vakkürtő található benne, melyeket alulról feltörő vizek alakítottak ki. A bejárat utáni terem felső részében cseppkőlefolyás, az alsó teremben apró borsóköképződmények vannak. A barlang összhossza kb. 90 m, a legmagasabb és legmélyebb pontjai közötti különbség 26 m. Megközelítése eléggé nehéz, a bejárat után nyíló kürtő csak kötélbiztosítással járható.

A 107. sz. barlang egyetlen 4 m magas, sík falu, függőleges kürtő, melynek oldala két helyen beszakadt. Nehezen megközelíthető, 10-12 m magasan nyílik, alulról csak a felső bejárat látszik. A lepergő törmelékben sok a borsóködiszítésű mészkődarab.

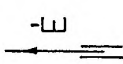
A 113. sz. rombarlang csaknem teljesen törmelékkel töltött kb. 10 m² területű üreg. Csak felülről, kötéllel közelíthető meg. Kb. 13 m magasan van.

A 3. sz. barlang kis üreg, mely alulról nehezen közelíthető meg. Kb. 10 m magasságban nyílik.

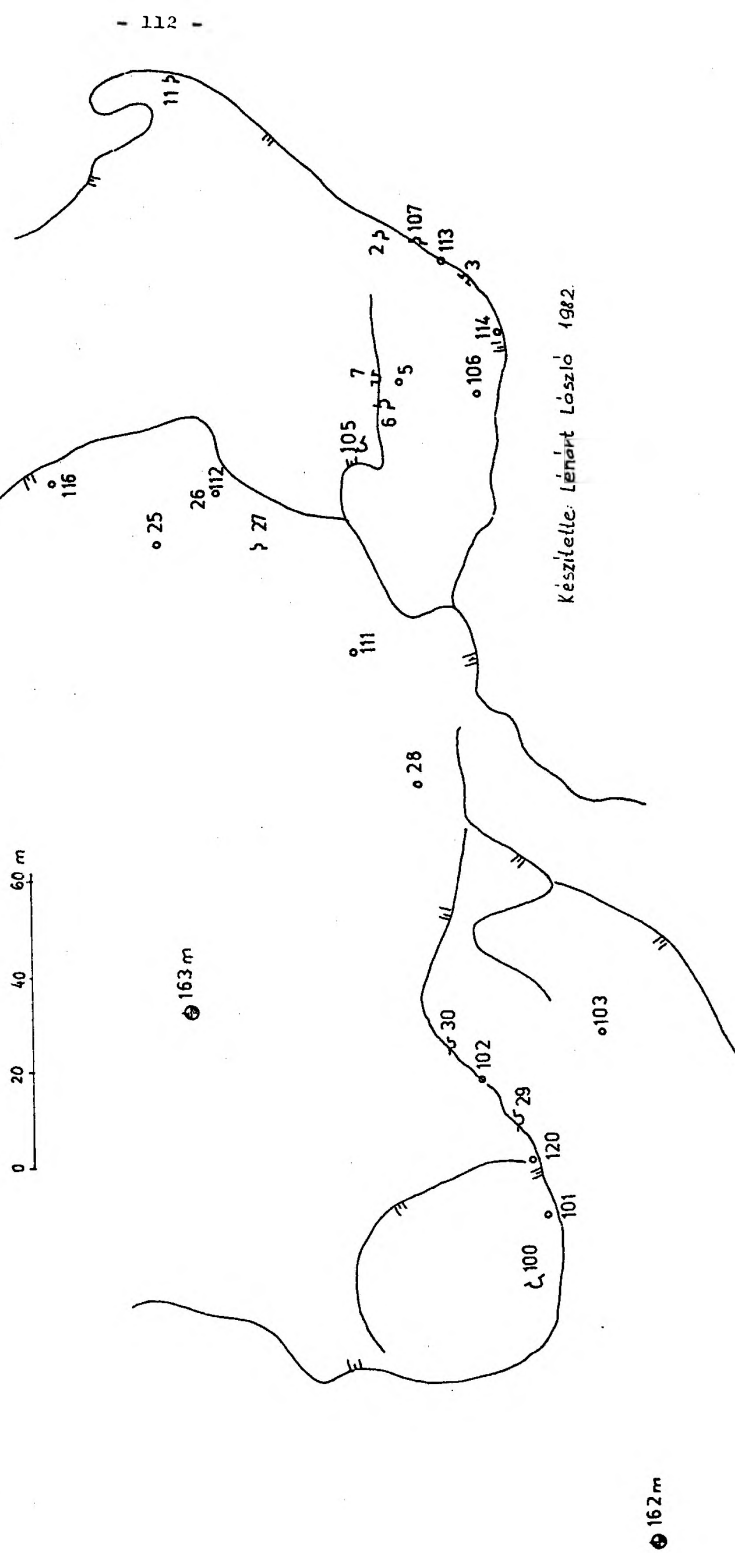


MISKOLC - TAPOLCA, VÁR-HEGYI FELHAGYOTT MÉSKŐBÁNYA BARLANGJAINAK HELYSZINVÁZLATA

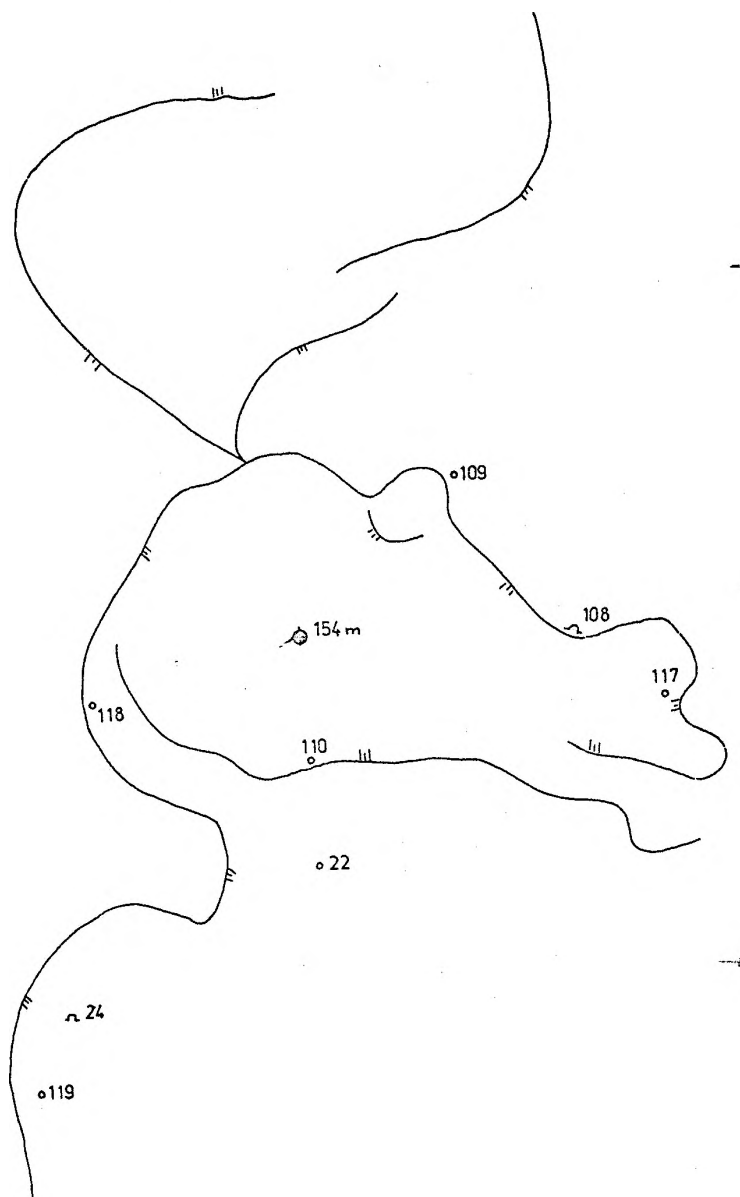
- 2-30 BARLANG, BEJÁRATÁNÁL FESTETT SZÁMMAL
- 100-108 BARLANG, FESTETT SZÁM NÉLKÜL
- 5-28 ROMBARLANG „BEJÁRATÁNÁL” FESTETT SZÁMMAL
- 101-120 ROMBARLANG FESTETT SZÁM NÉLKÜL
- AZ EREDETI TÉRKÉP ILLESZTÉSI PONTJA
- RÉZSÚKORONA



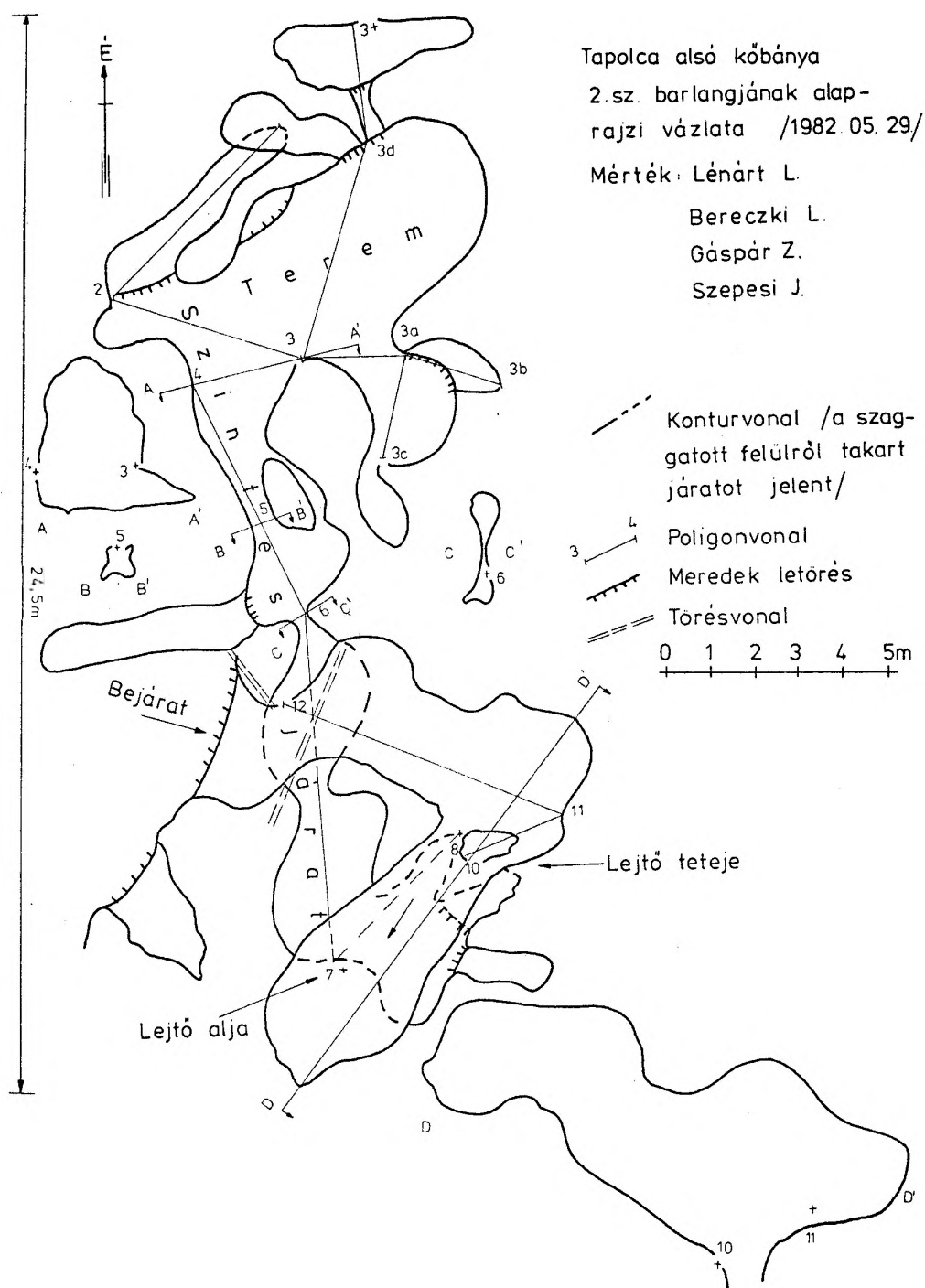
folytatás a következő oldalon

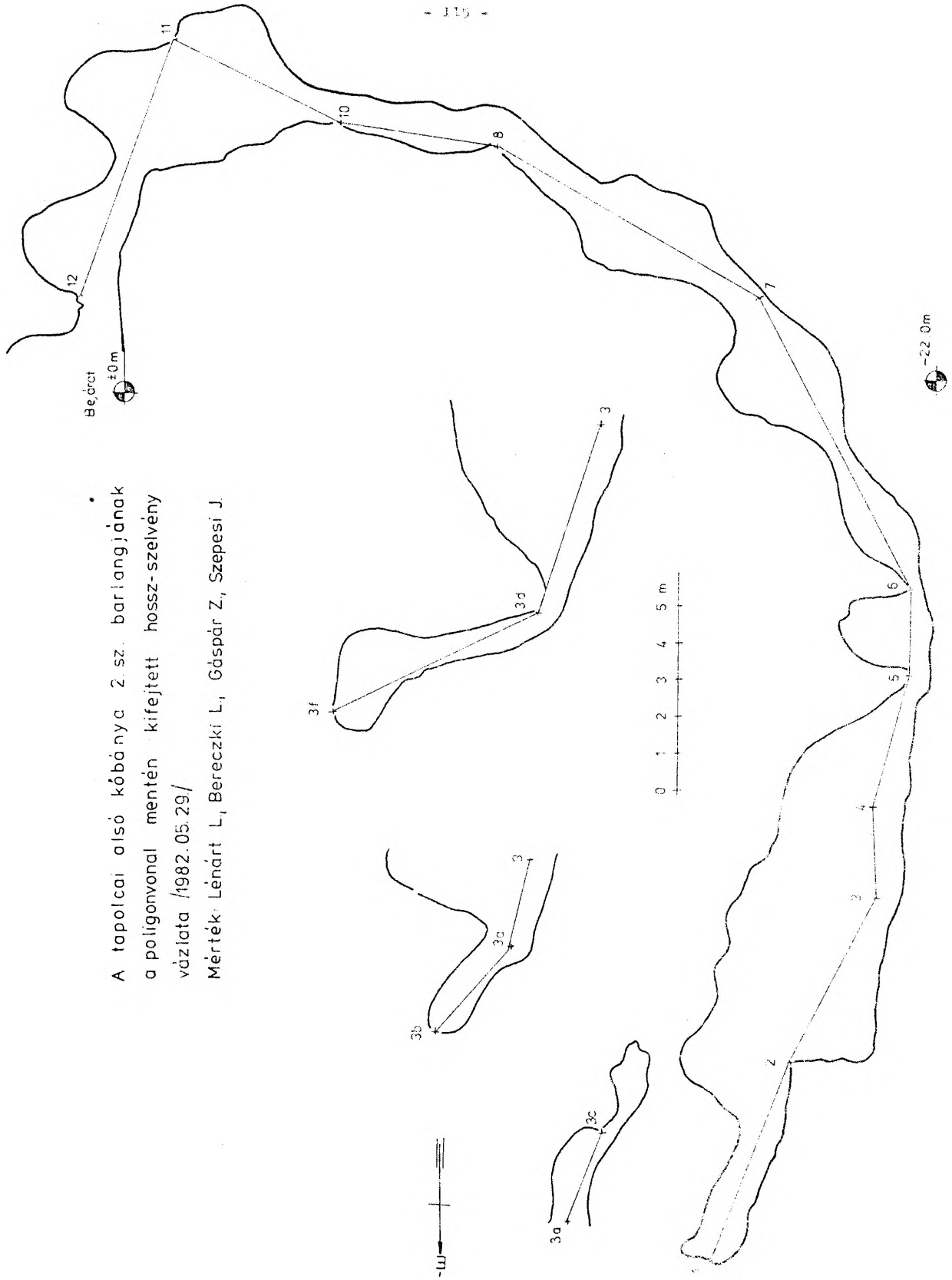


Készítette: Lénárt László 1982



az előző oldal folytatása

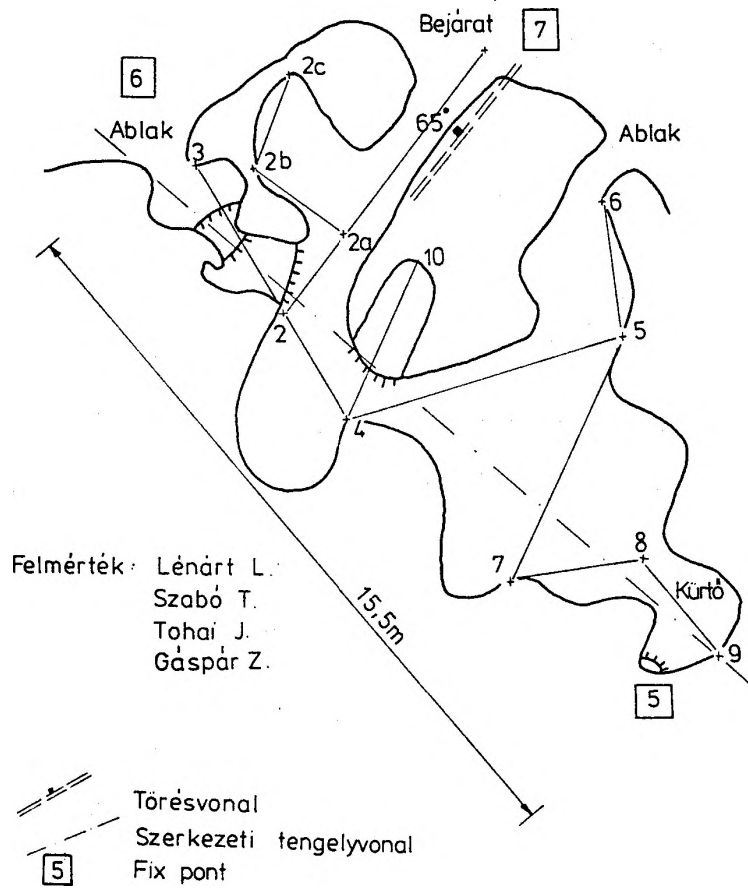


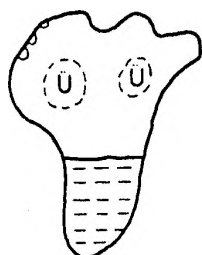


A topolcai alsó kőbánya 2.sz. barlangjának
a polygonvonal mentén kifejtett hossz-szelvény
vázlata /1982.05.29/

Mérték: Léndárt L., Bereczki L., Gáspár Z., Szepesi J.

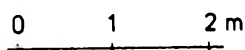
A tapolcai alsó kőbánya
5-6-7 sz. 'Hárombejáratú'
barlangjának vízszintes alaprajzi
térképvázlata /1982. 05. 22/
/Denevéres/





A tapolcai alsó kőbánya 11.sz.
barlangjának térképvázlata
/1982.05.22./

Felvette: Lénárt L.

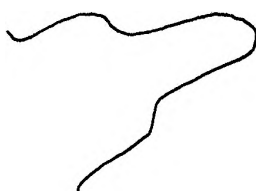


Bejárati metszet 070°/85°-os
síkon

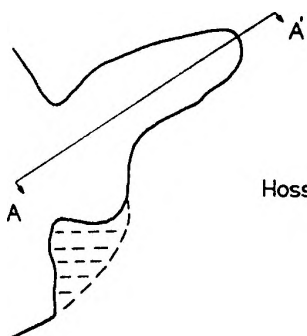
≡≡≡ vörösgyag

ooo hidrotermális bontásnyom

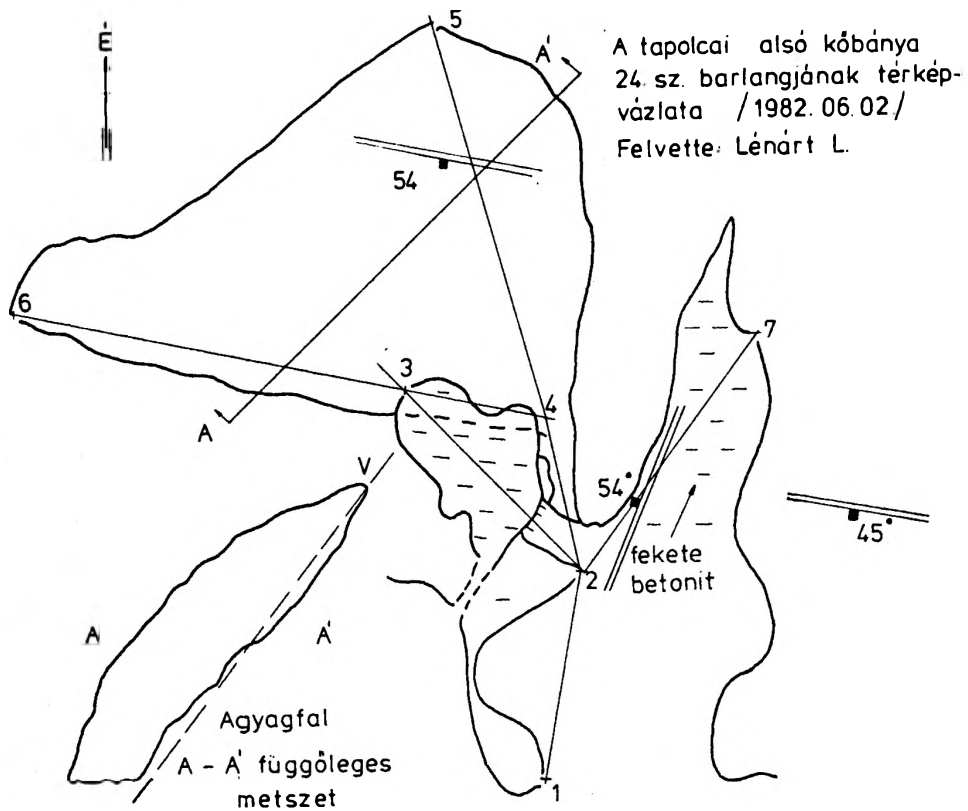
Ü üreg



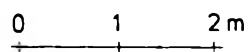
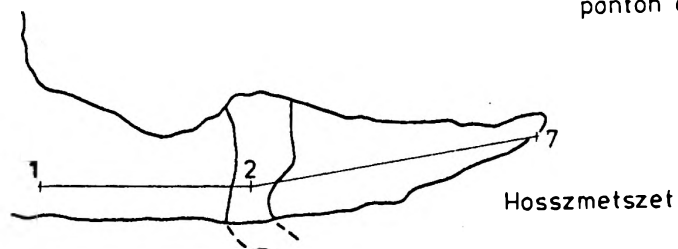
A - A' metszet alaprajz

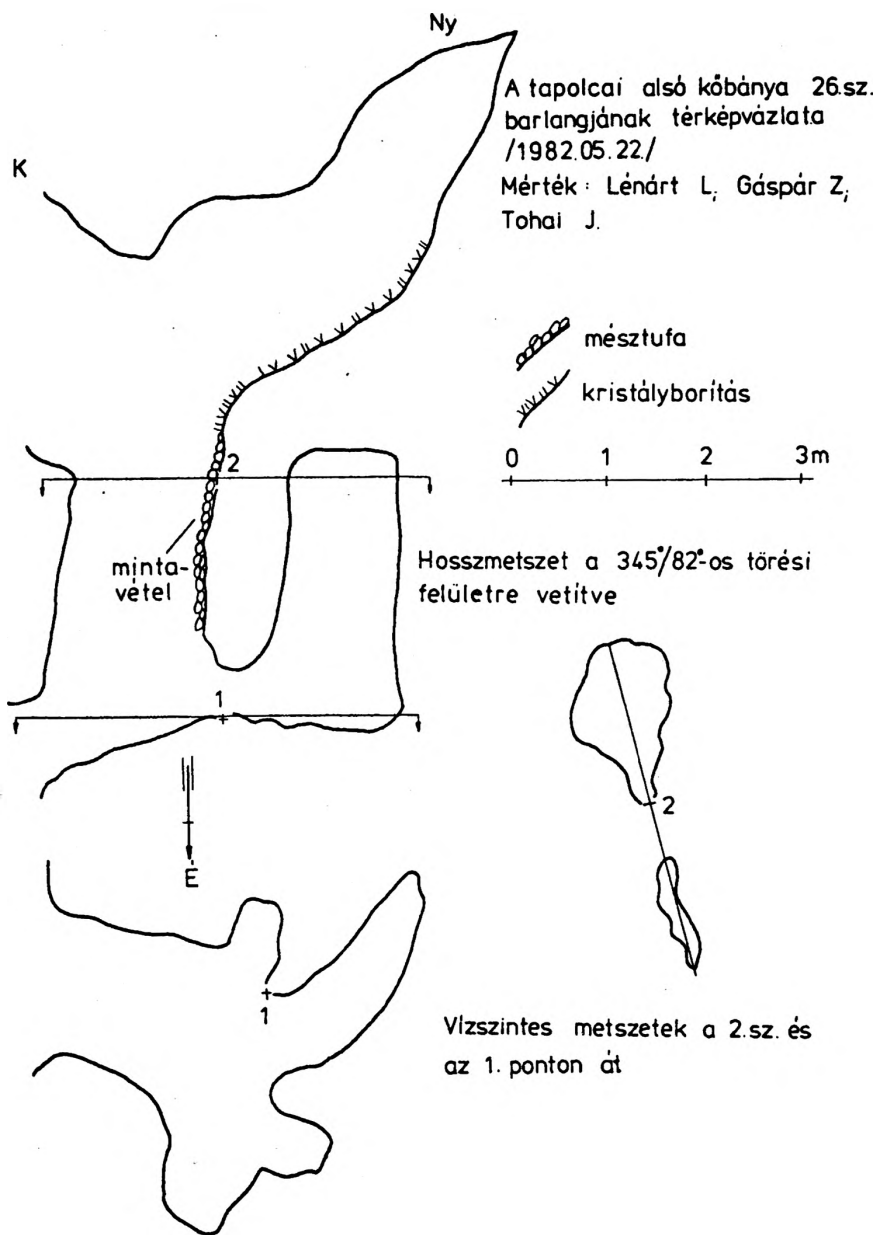


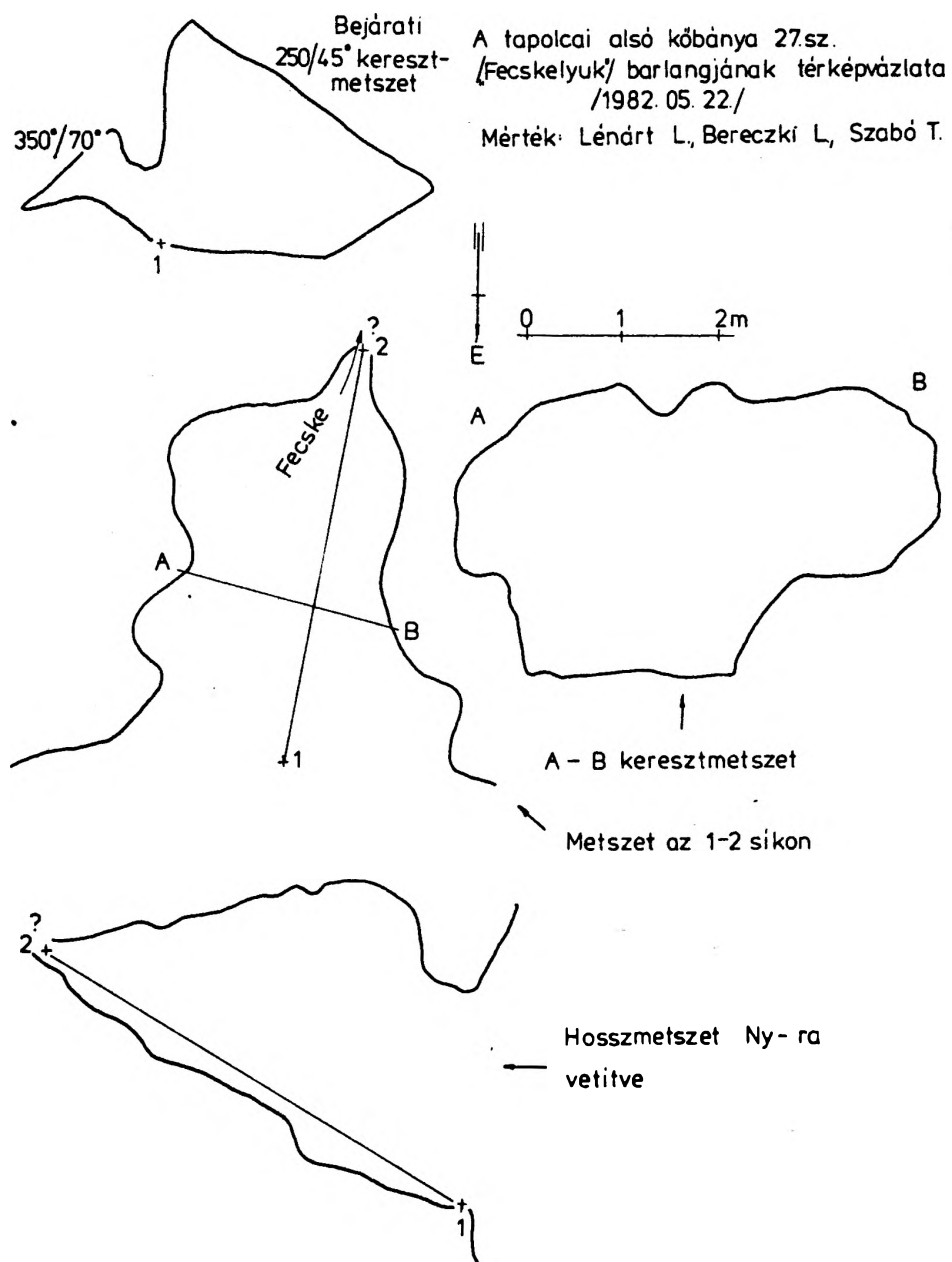
Hosszmetszet



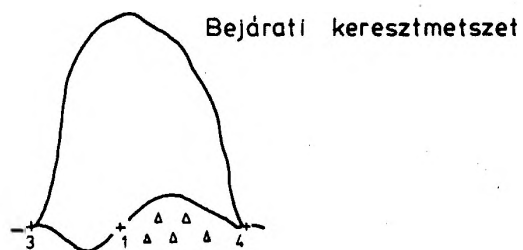
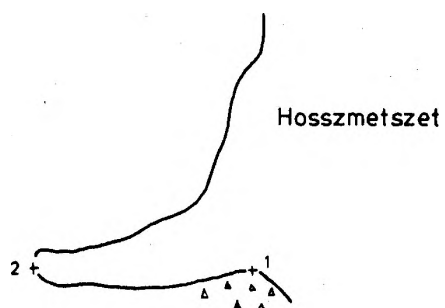
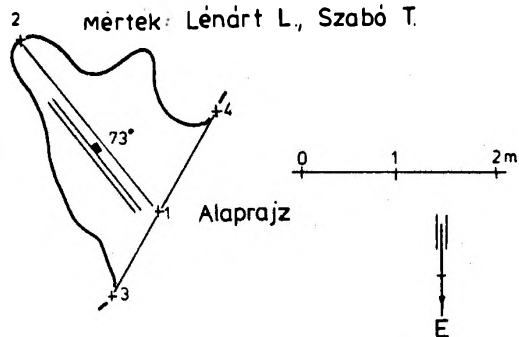
Vízszintes metszet az 1.sz.
ponton át

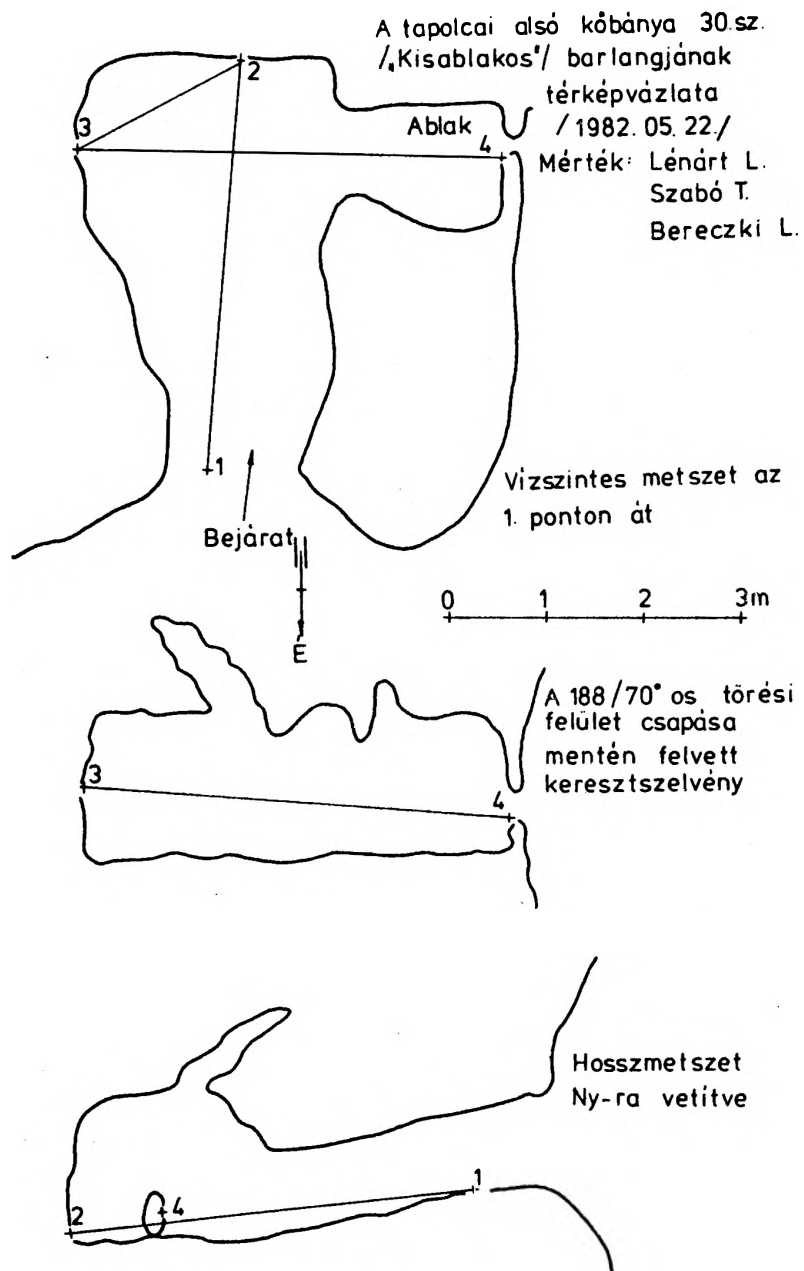






A tapolcai alsó kőbánya 29.sz
barlangjának térképvázlata
/1982. 05. 29./
mérték: Lénárt L., Szabó T.





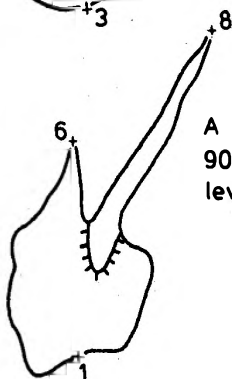
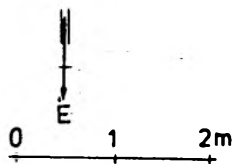


Bejárat szára
a 000°/50°-os
síkon

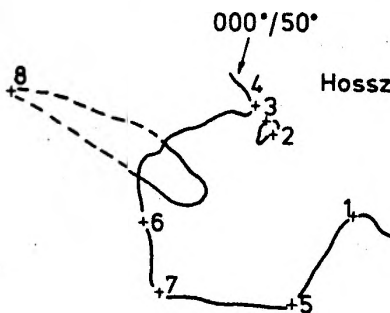
A tapolcai alsó kőbánya
100. sz. barlangjának térkép-
vázlata /1982. 05. 29/
Felvette Lénárt L.



Alaprajz
padloszinten



A padló mélypontjától
90 cm magasságban
levő vízszintes metszet



000°/50°

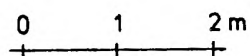
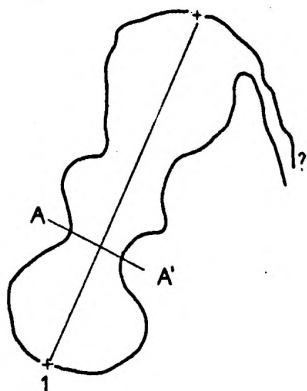
Hosszmetszet Ny-ra vetítve



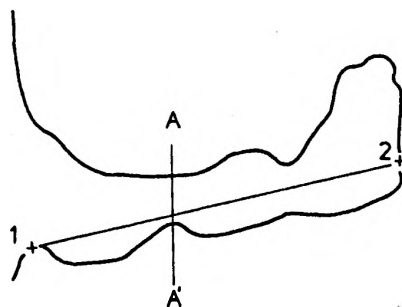
A tapolcai alsó kőbánya 105.sz.
barlangjának térképvázlata
/1982. 05. 22/

Felmérte: Lénárt L., Tohai J.

A - A' metszet



Vízszintes vetület

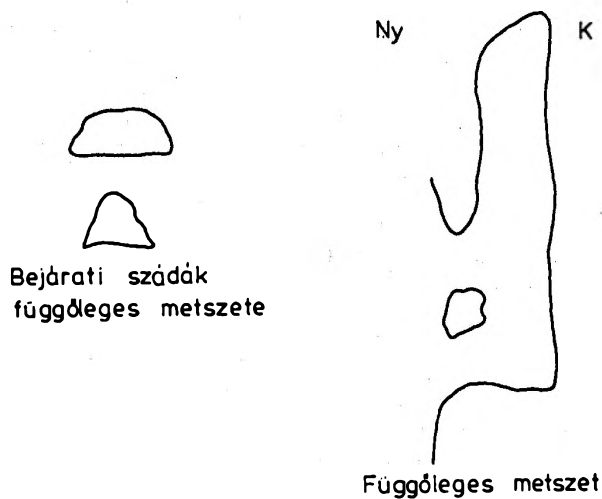
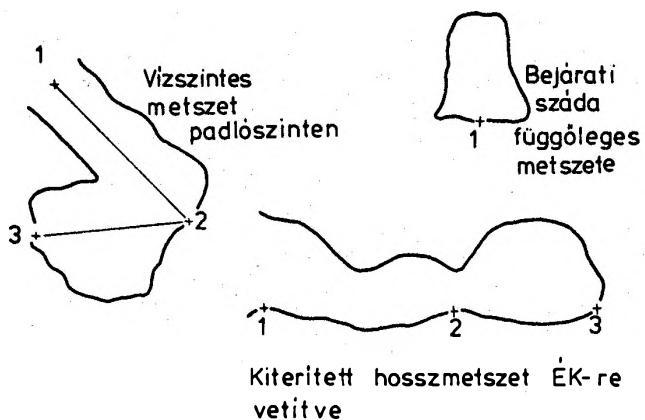


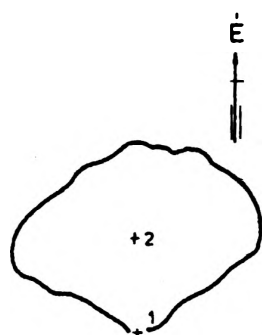
Hosszmetszet ÉK-re
vetítve

A tapolcai alsó kőbánya 3. és 107.sz.
barlangjainak térképvázlata /1982.05.22./
Mérték: Lénárt L., Tohai J.



0 1 2 m

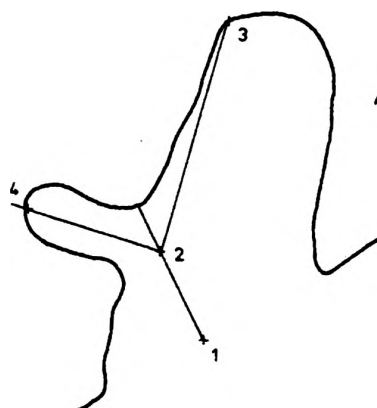




A tapolcai alsó kőbánya
108.sz. barlangjának térképvázlata
/1982. 06. 02./
Felvette: Lénárt L.



Bejárat szűke
függőleges metszete



Alaprajz az 1.sz. ponton át

Hosszmetszet



A 114. sz. rombarlangként apró, felülről kőtélén megközelíthető, részben kitöltött üregeket értünk.

E felsoroláshoz tartozik, hogy a bányafal felső peremén igen sok a 0,5-1 m széles, 1-4 m mélységig lenyúló sárga törmelékanyaggal kitöltött karmélyedés.

Mint a felsorolásból is kitűnik, a rombarlangok ninosenek pontosan számbavéve. A barlangok száma esetlegesen szaporodhatnak, ha a kőtélén felkereshető üregek közül valamely/ek/ elérnék a kellő méreteket.

Összefoglalás, genetikai utalások

A felhagyott bányában 13 barlangot /ebből kettő a számottevő/, valamint kb. 50 rombarlangot vettünk számba. A megtalálási helyüket a munkabizottság által a részünkre átadott térképvezárlaton jelöltük be. A 13 barlangról a mellékelt térképvezárlatokat készítettük el. /A mérőeszközök mindenkor bányászkompassz és műanyag mérőszalag volt./ Ezen alaprajz, hosszmetset, jellemző keresztmetvények szerepelnek. A felmért barlang összhossz mintegy 220 m.

A barlangok a triász ladini mészkő répáshutai fáciesében alakultak ki. Elsődlegesen a tektonikai preformáció tette lehetővé az alulról feltörő vizek munkáját. Csaknem minden üregben és rombarlangban megfigyelhetők a kisebb-nagyobb gömbüstök, gömbüstsorok. Helyenként hidrotermális bontásnyomok, valamint kalcitkristály-bevonatok találhatók a falakon. A tapolcai források vizsgálatára utalva a melegvizes barlangkeletkezés látszik valószínűnek, de ezt a feltételezést az ezután elvégzendő vizsgálatoknak kell igazolni.

Jelenkori barlangalakító tényezőként a leszivárgó csapadékvíz hatása is kimutatható. Egyrészt nyelőjellegű barlangronosok, másrészt mésztufa és oseppekbevonatok fordulnak elő, ha nem is túl nagy számban. Emelett fagyhatásra is történik üregelődés, amit az egykori robbantások fejtési mód elősegített.

Végezetül egyetlen adat, mely бүккі viszonylatban barlangtani szempontból indokoltá teszi a bemutatást. A bányafalak felülete kb. 25.000 m². Ezen mintegy 70 barlangronos található, kb. 80 m² össz-bejárati felülettel. Így a barlangsűrűség rendkívül nagynek tekinthető a miskolci kőbányákhoz /Mexikó-völgy, Nagykőmáza/ viszonyítva.

o/ Létrási-vizesbarlang

A barlangba bemenetelkor sok esetben /sajnos nem mindig/ leolvastuk a hőmérőket. Miután legutóbb 1978-ban közöltünk mérési adatokat, így most az 1979-82-es méréseket foglaltuk össze a 3. táblázatban.

Szomorú tényként kell megemlítenünk, hogy ismeretlen tettesek 7 hőmérőt elloptak, kettőt összetörtek 1982. október 24. és november 21. között. A lopás tényét a természetvédelmi hatóságoknak és a rendőrségnek bejelentettük.

A barlangban végzett denevér-megfigyeléseinkről többször tettünk említést, de csoportjelentésben tényleges adat még nem szerepelt. Ezért a 4. táblázatban 1975-1982. közötti megfigyeléseink összefoglaló számértékeit közöljük.

Az ujonnan feltárt Buvár/-Tavi/-ág térképezését megkezdtek. Összesen 136 m-t mértünk fel, de a térképet utánmérés előtt nem tudjuk közölni.

A barlangból több esetben történt közetmintavétel tudományos vizsgálatra, de az eredmények még nem készültek el. A feldolgozás megtörténtével az adatokat összefoglaló dolgozatban kívánjuk közölni.

d/ Esztramos

Az Esztramos-hegy barlangtani vizsgálatába csoportunk igen aktívan kapcsolódott be. A tudományos kutatások eredményeiről a kutatásban résztvevő csoportok számolnak be évi jelentéseikben.

Mi a komplex régészeti ásatáson részben feltárt Szentandrás-barlang földtani rétegszelvényét és a rétegekre jellemző DTA felvételeit közöljük a 19-20. ábrákon. /A további kutatási eredmények ismertetésére azok teljes elkészülte után kerül sor./

A Szepesi-barlang lezárási munkáinak műszaki leírása /Galán Mihály/

1. Előzmények

A Marcel Loubens Barlangkutató Egyesület megbízásából készült a Szepesi-barlang lezárási terve. Jelenlegi állapotában a Szepesi-barlang bejáratí szakasza életveszélyessé vált és egyben járhatatlan.

2. A tervvel kapcsolatos előírások, a lezárások szempontjai

A bejáratí szakasz lezárásának egyik oka, hogy a barlangot megvédjük jelenlegi állapotában, a barlang megőrzése végett. A terv foglalkozik a biztonságos elzárással, hogy idegen elemek ne hatolhassanak be a barlangba. Valamint humánus szempontok alapján megelőzzük, hogy felelőtlen, gyakorlatlan emberek veszélyeztessék önmaguk biztonságát.

A lezárásnak olyannak kell lenni, hogy ezáltal megakadályozzuk különböző anyagok és állatok beesését a barlangba. Mivel jelenleg a barlangban denevérek is élnek, ezért a lezárt résznek biztosítani kell ezen állatok be- és kijutását a barlangba, ill. a felszínre.

A lezárás legfőképpen azért vált szükségessé, hogy a bejáratot megvédjük a beomlás veszélyétől. Ezért a bejárat köré aknákat kell helyezni, amely ellenáll az aktív földnyomásnak, szorosan kapcsolódjon a szálkőzethez, stabil legyen, az esetleges kőzetomlások miatt létrejött mozgások ellenére is megőrizze eredeti funkcióját. A lezárás célja legyen, hogy az aknáknál biztonságosan közlekedhessenek.

3. Geodéziai felvétel

A felvétel 1980 márciusában készült. Jelenlegi terven szereplő 0 + 000 alapsíkról a vetítés és a jelölés megtörtént, az északi oldalon lévő fára. A szelvényfelvétel az alapsíktól 1 m-enként történt 4 m mélységig /5 szelvény/. Ezáltal készült el a beépítési helyszínrajza. A beépítési helyszínrajzon feltüntettük a jelenlegi /1980-as/ állapotot. A felvétel során megállapítást nyert, hogy a bejárat mellett a talajozott III. fejtési osztályba sorolható. Jelenleg a gümbszék állapota, mely a földnyomást tartja vissza, olyan, hogy nagyobb terhelést nem bír ki. A szálkőzet kopogtatása alapján nem üreges, gyakorlatilag repedés nélküli. 4 m-es mélység eléréséig a geodéziai felvételhez, mivel a mélységben a lezáró akna 90 %-a támaszkodik az alapkőzetre.

4. Tervismertetés, kiviteli előírások

A lezáró akna mérete: mélysége 4 m, szélessége 0,8 m, hosszúsága 1,40 m. Külső méretei: 1,20 x 1,80 m, mélysége átlagosan 4 m. Betonvastagság 20 cm. Az akna vasbetonból készül. B-200-as beton összetétele ÉKN 30-11-52-24 tételszám alatti mennyiségek adagolásával készüljön. Az acélbetétek beépítését a vasalási terv tartalmazza. Minimális betontakarás 2-3 cm. A betétek elkészítését a helyszínen kell végezni, miután a munkagödör feltárása megtörtént, valamint az akna alját érintő szálkőzet formázása elkészült. Az esetleges betonacél toldás átfedése minimum 50 cm. A betonacél kimutatáshoz méretezés nem készült, de a kengyelvasak 10 mm ϕ -ból készültek, így az esetleges kőzet-

omlásból keletkező feszültségeket is felveszi az akna fala.

Az aknatető és felmenő falak között nyílóvasalás nem készült, mivel önsúlyától és az esetleges 0,5 m-es földszakadáson kívül terhelést nem visel. Az aknára faszerkezet kivételével más anyagból ráépítést végezni csak tervezéssel lehet. Az alapkőzet betonnal érintkező részeit durvára kell kiképezni, így nagyban megnövelhető a surlódási felület. A szálkőzettel érintkező részeket zsámozni nem kell, a fentiek értelmében. Az akna alapjának azon részét, melyik esetlegesen nem érintkezik a szálkőzettel, egy 100 x 100 x 10 mm-es "I"-vasra kell helyezni, amint az alapkőzetbe legyen elhelyezve, s cement habarccsal /HSC-50/ legyen rögzítve. A munkagödör kiemelésére 2 m mélységű, 1:1 rézsút kell kiképezni, majd az azt követő függőleges falat ducolással kell kitámasztani.

A rézsűn kiképzett szintnél 0,5 m-es padkát kell készíteni, az alapsíknál 1 m-es padkát kell hagyni. A barlang száját lezárni csak nappali időszakban lehet, éjszakára de nevérek életét figyelembe véve nyitva kell tartani. A sziklavésésnél figyelembe kell venni az akna méreteit, valamint a betonacélok egymáshoz való távoltartását. A betonvastagság az alapkőzet figyelembevételével 20 cm-nél lehet vastagabb is. Az egyenetlenségeket B-200-as betonnal kell kitölteni. A visszatöltött földet kellőképpen tömöríteni kell 95 %-os TR fokra. A kivitelezéshez szükséges tervezői művezetés.

5. Balesetvédelmi előírások

Az ide vonatkozó ÉBEO és az ÉBEO szabályok figyelembevételével kell a kivitelezési munkát készíteni. Emellett az ide vonatkozó barlangi óvórendszabályokat is figyelembe kell venni.

Új részek feltárása a Lótrási-vizesbarlangban /Lénárt László/

November 21-én egy fiatalokból álló csoport meg akarta mutatni Tó környéki munkahelyen végzett munkákat. Lementünk, nézelődtünk, tanakodtunk. A Tó vize a szokásosnál 1,6-1,8 m-rel alacsonyabban volt. Közben szóltam Szabó Tamásnak, hogy nézze meg a Tavi /Buvár/-ág szifonjában, hogy áll a víz. Egy idő után dühöngve jött vissza, miért bolondítom, nincs is ott víz, ahol mondtam. Csapot-papot otthagyva rohantunk a szifon felé, s tényleg nem volt benne víz. A barlang 1962-es feltárása óta először tudott szárazon átmenni rajta kutató. Így a két buvár 1978-as útja után Szekeres József és Koncz Lajos szintén bejárták a már feltárt részt egészen addig a szükületig, ameddig a buvárok eljutottak. /A feltáró csoport többi tagja - György Miklós, Tohai István, Szabó Tamás, Kocsis Zoltán és Lénárt László - a szifon utáni szükületen akkor még nem fért át./

A következő hétvégén sikerült a buvárok által elért szükületen átjutni a Szekeres József, Tohai István összetételű csoportnak, de 30 m után visszafordultak. Másnap Szekeres József, Kovács Zoltán, Tohai István és Koncz Lajos az első szifontól kezdődően mintegy 300 m-nyi új szakaszt tárt fel. A járat végén vizes szifon állta útjukat. A tábor idejéig a tagság elsősorban a kürtők kimászásával foglalkozott. A szokásos év végi tábor idejére a Buvár-ág első szifonja lezárult, így ott a munka számunkra - egyelőre - befejeződött.

Az új járatszakasz tipikus alsó-járat jellegű. Szűk, magas járatok, gyakori irányváltoztatással, dusan hullámkagylós falakkal. Helyenként apró borsóköszerű képződményeket figyeltünk meg a járatok alján, mely fekete /vasas, mangános?/ bevonatu. Az eddig megismert szakaszokon is jól felismerhető az emeletes jelleg. Az alsók a szifonok, a felső a zömében járható rész. Sok helyen komoly kürtőkön át szakad össze az egymás fölélt 3-4 m-rel haladó járat-rendszer. /A Patakos-ág környékén ez a távolság 6-10 m/

A felső részeken apróbb cseppkőképződmények is megtalálhatók.

Az új feltárás egyik érdekessége a Denevértemetőnek elnevezett új rész, ahol denevércsontvázak tömege borítja a párkányszerű részeket. Arra a következtetésre jutottunk, hogy a telelő denevércsoport után lezárult a szifon, s mind ott pusztultak /levegő vagy élelemhiány miatt/. Ha viszont a denevérek nem jutottak ki, ez számunkra sem biztató a kerülőjárat keresése szempontjából.

A járat feltérképezését megkezdjük - egyelőre sikertelenül. /Ha a bontás sikeres lesz és bejutunk az új járatokba, feltétlen folytatjuk./ Egy helyről homokmintát vettem, elemzése folyamatban van. /Nagyon hasonló a Vértess-ágba torkolló Y-ág agyagához./ A denevértemetőt lefotóztuk, de csontot már a szifonlezáródás miatt nem tudtunk kihozni. Egy nagyon érdekes vizrajzi megfigyelés: az alsó járatban a Tó felé áramló vizet észleltünk jelenleg is, de az sem az első szifonban, sem a Tóban nem jelent meg. /Ugyanakkor a barlang távolabbi járatában, a Kereszt-ágban igen erős vízfolyást észleltünk - de a Tóban ez sem jelent meg/ Valószínű, hogy a Tó nem a minimális karsztvízszintet jelöli.

A Mecseki Karsztkutató Csoport jelentése az 1982. évről

Szerk: Rónaki László

Tartalomjegyzék

A munkaterv és teljesítése

X A feltáró tevékenység

X A tudományos kutatás

A Mecsek-környéki barlangokban végzett nyomdetektoros Rn-mérések összesített eredményei /Dr. Somogyi Gy. - Varga Zs./

X A karszt katasztrozése

Forrás katasztrozés

A K-i Mecsek forrásainak katasztzerai /Kraft J./

A Hidasi-völgy forrásnyilvántartása

Püspökszentlászló környéki forráskataszter

Takanyó-völgy forrásnyilvántartása

Munkabizottsági tevékenység, megbízásos munkák és publikálások

A csoporttevékenység

Függelék

Összefoglalás

X /A Beszámoló a megjelölt fejezeteket tartalmazza./

A feltáró tevékenység

Az OKTH Dél-dunántúli Felügyelősége 145-4/1982. szám alatt kiadott barlangkutatói engedélynek megfelelően "bontási munkák csak a katasztrozező felmérések érdekében és csak korlátozott mértékben végezhetők ..."

Az engedély a Mecsek és a Villányi-hegységben található valamennyi barlangra kiterjed. Így az év folyamán csak néhány szűk lyuk kibontásával, valamint a Spirál-nyelő nagy omlásának felszámolásával foglalkoztunk. Utóbbinak bejárati nyílása 3 m mélységben teljesen bezárult és bár több köbméter agyagos kötőrmelék kitermelésével igyekeztünk újra bejárhatóvá tenni a felméréshez a kb. 30 m mély nyelő-labirintust, ez nem járt sikerrel. /Helyét ld. Mecseki Karszt 1980. II. rész II. köt. p. 76./

Kiseb bontással három új barlangot sikerült bejárni, leírni és felmérni.

A tudományos kutatás

A múlt évben elkezdett nyomdetektoros emanáció észlelést folytattuk. Erről az 1981. évi jelentésünkben bővebb ismertetőt adtunk dr. Somogyi György tollából, aki alább, rövid áttekintést készített az eddigi észlelésekről, valamint év során tartott poszter előadás tablójáról.

A karszt katasztrerezése

A Ny-meoseki karszton leírt objektumok

Két karsztforrás vizgyűjtőterületéhez kapcsolódó barlangokról adunk dokumentációt. A Vizfő-forrás vizgyűjtőjén ez évben egy újabb kisméretű patakos barlangot fedeztünk fel, Nagyszombaton, és így kapta nevét, melynek helymeghatározását külön helyszinrajz nélkül is elég pontosan meg tudjuk adni, ugyanugy, mint egy másik zomboly helyét, mely utóbbi már pontoszerűen korábbi térképünkön szerepelt.

A Nagyszombat-barlang

A zombolyszerű bejárat derékvastagságú lyuk, melyet Vizfő-forrástól K-ÉK-re 1420 m-re egy nagy dolina D-i oldalában az erdészeti út elágazásától K-DK-re 120 m-re találjuk. A topográfiai térkép szintvonalai alapján + 320 m absz. magasságban van a bejárat. Ez a korábbi felderítő bejárások alkalmával teljesen zárt volt, míg ez évben felszakadt és a szűk lyuk tágításával bejárhatóvá vált. 1982. április 10-én a mérő zsinórt 13 m mélységig tudtuk leereszteni. Zsilics Gábor megfelelő felszerelés hiányában biztosító kötéllal 6 m mélységig tudott leereszkedni, majd vasárnap a csoport hat tagja elsőként megismerhette a barlangot.

Bányászkompasszal és mérőzsinórral a helyszínen mérési vázlatot készítettünk a barlangról. A bejárat szűk - elnyúlt - nyílása alatt 1,5 m mélységig lejutva az üreg anynyira kitágul, hogy ott már meg lehet fordulni. Eddig a közet sárgásszínű dolomit, majd lejjebb szürke mészkő. A rétegződés D-i irányban dől. A szűkület alatt feltehetően tektonikus hasadék mentén bővült az üreg.

A zombolyszerűen táguló kürtő D-i irányban kissé ferde és a 6 m mélységnél három nyílásu hidnál állhatunk meg. A D-i nyíláson tovább ereszkedve a bővülő kürtő falai egyre inkább eltávolodnak, bár az É-i fal osaknem függőleges és tövében kb. 1 m-es átmérőjű kutszerű üreg alja omladéokban 13,5 m mélységig nyitott. Leereszkedés közben a 8. méternél az akna D-i irányban hirtelen 3 m-nél nagyobb átmérőt ér el, majd a D-i oldal mintegy 45°-os dőléssel a 14. m-ig folytatódik. Az így kialakult terem kőomladékkal borított, alja a 12. m-től a 15. m mélységig egy lejtőt képez, melynek alján a kürtőtől 8 m távolságban kis patakocska lép ki kb. 10 l/p-es hozammal. Innen már kevésbé meredek meder egy folyosóban vezet D-i irányban. A törmelékletjtő szélén 3 m széles alacsony átbujón jutunk be az elszűkülő járatba, melynek elején még fel lehet állni, de a 13. m után a szelvény elszűkül. A mederben innen már csak kuszva haladhatunk tovább. Kevés bontó munkával osaknem 20 m-re lehetett eltávolodni az akna É-i falától. Ez a folyosó 150° irányban halad enyhe lejtéssel kb. 15 m mélységben járhatatlanul elszűkülve. Az üreg térfogata kb. 130 m³. A barlangban kevés oseppekőképződmény van. Főleg kis sztalaktitok vannak. A falakon fehér, centrikusan megjelenő penészgombák láthatók /Ø 2-3 cm/. Egy denevért is megfigyeltünk.

Cső-lyuk

A korábbi téli speleomorfológiai felvételek során bejelölt lyukak egyike Vizfő-forrástól DK-re 1120 m-re a nyíladék középvonalában a két dolina közötti peremen található.

A bejárat nyílás az első térképezés óta eltelt több, mint 10 év alatt néhány cm-ről 1,2 m-es átmérőjűvé nőtt, sőt a talaj alatt az üregesedés még bővebb. Bodrog József hívta fel erre a figyelmet két évvel ezelőtt. A mélységmérő 21 m-ig engedhető. A karrodált sima mészkőfalak a 25 m-es felső málot zóna után oszroszerű szűk aknában csaknem függőlegesen vezetnek le. A 342° -os osapású törésvonal mentén kialakult zsomboly felső szakasza még kissé ovális, maximálisan 1,6 - 1,8 m-es kiszélesedéssel, de 6 m-es mélységben egy szűkebb $\varnothing$ 0,3-0,4 m/ és egy bővebb $\varnothing$ 0,4-0,5 m/ csöszroszerű lyuk vezet le az álfenékig, ahol D-i irányban kb. 3 m-ig kiszélesedik, míg az É-i oldalon nyíló hasadékon oseppekőfolyásos kb. 5 m magasan felszakadt fülkébe lehet jutni. Itt kevés kisméretű stalaktit is van. Bontásra érdemes. Csak kötéllel járható. A szűk csöszroszerű szakasz sima felülete nem mászható. A kantyu használata /Gibbs/ a legcélszerűbb.

Névtelen-lyuk

Az Abaligeti-barlangtól D-re 670 m-re egy dolina alján 1970. februári térképezés óta ismert, csak a hó kiolvadásától látható szűk lyuk megbontásával próbálkoztunk 1982. augusztus 19-én.

A mélységmérő 6-7 m mélységnél akadt, a kihuzás is nehéz volt. A bontást abbahagytuk, bár nem reménytelen.

Csiga-lyuk

Az Abaligeti-barlangtól D-re 550 m-re a nagy dolina ÉNY-i oldalában talált karvasszagságú lyuk mélységét 1982. augusztus 19-én mérve a zsinór 10 m körül elakadt. Már csak a kiszabadítása miatt is másnap megbontottuk és Zsilios Gábor 6 m mélységig tudott leereszkedni. A ledobott kő innen "6"-ig osapódva zuhant. Augusztus 22-én további munka után Rajnai Imre 18 m-ig tudott lejutni az É-D-i irányú hasadék mentén kialakult zsombolyba. A fal felületein igen éles kiálló tüskeszerű alakzatok vannak. Az álfenék közelében oseppekőfolyás található. A zsomboly bontásra érdemes minden nehézség ellenére is.

Abaligeti-zsomboly

Az 1970. II. 3-i felvételezés során az Abaligeti-barlangtól D-re 640 m-re egy dolina fenekénél korhadó gallyakkal elfedett régi munkahely nyílását találtam. Erről Vass Béla 1970. augusztus 16-án úgy tájékoztatott, hogy Szatmári Sándorral és Szávai Istvánal ők bontották 1958-ban, amikor is Szávaira 16 m mélységnél a lyuk ráomlott, de szerencsésen kimentették. Ezzel a munkát felhagyták.

A zsomboly felderítésére 1970. IV. 23-án leereszkedtem /Rónaki L./ és bányászkompasszal vázlatos rajzát is elkészítettem. A dolina ellaposodó fenekén az ÉNY-i szélén 0,8 m átmérőjű ovális nyílás egy 345° -os csapásirányú függőleges hasadék D-i végének felszakadásaként alkotja a bejáratot. A 40-50 cm széles hasadékba 4,5 m-ig leereszkedve az ellaposodó fenéken átbujva ÉNY-i irányban egy tág kutszerű üregbe jutunk. Ez feljebb kb. 5 m-rel magasabban záródik. A bejárat nyílástól 4,5 m mélyen kis plató van, aminek É-i oldala 1-1,5 m széles. Korhadó deszkák utalnak az itt folytatott munkára.

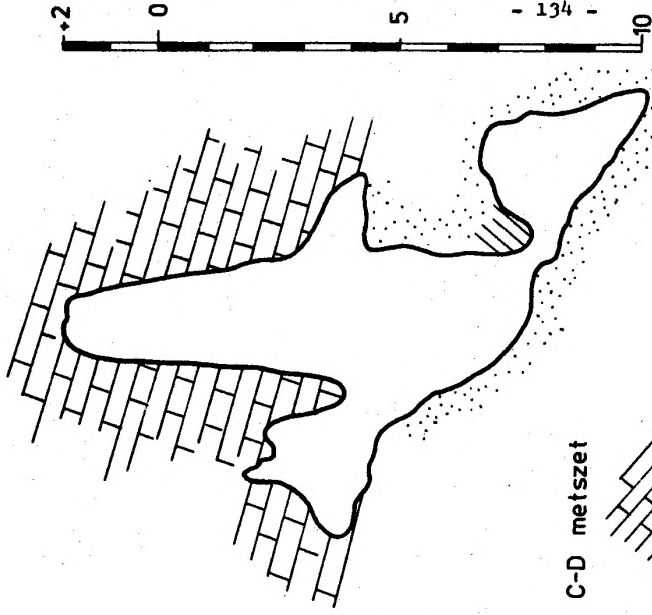
Az üreg itt K-NY-i irányba kiszélesedik. A kutszerű akna átmérője maximálisan 3 m. A NY-i oldalon a plató szintjében egy átbujónak kb. 3 m hosszan folytatódik az üreg, ami itt 2-3 m magas és 1-2 m széles. Az É-i oldalon a kitermelt kövek depója látható. A korhadó ácsolat miatt az omlás megindult. Az akna D-i oldala szálban álló dolomitos mészkő $\varnothing = 20/18^{\circ}$. Az É-i oldal agyagos bemosás meredek fallal. Kb. 3 m-rel lejjebb az akna K-i alja befordul a bejárat hasadék alá és egy tágas kb. $\varnothing$ 3 m-es üregben ér véget. Ennek alját a depóról becsuszott törmelék és agyag rézsűje alkotja. Így a be-

ABALIGETI ZSOMBOLY

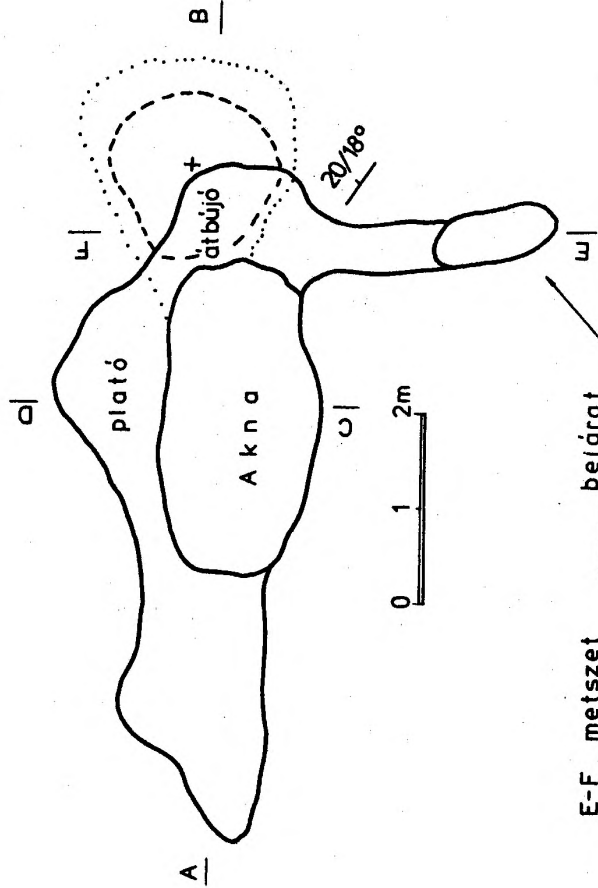
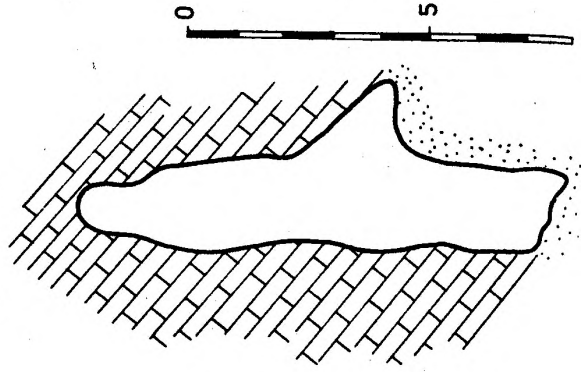
Felmérés Rónaki L. 1970. IV. 23.

Szerk.: Rónaki L. 1982.

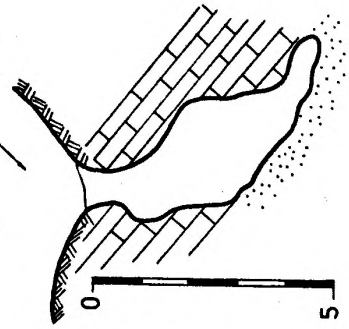
A-B szelvény



C-D metszet



E-F metszet

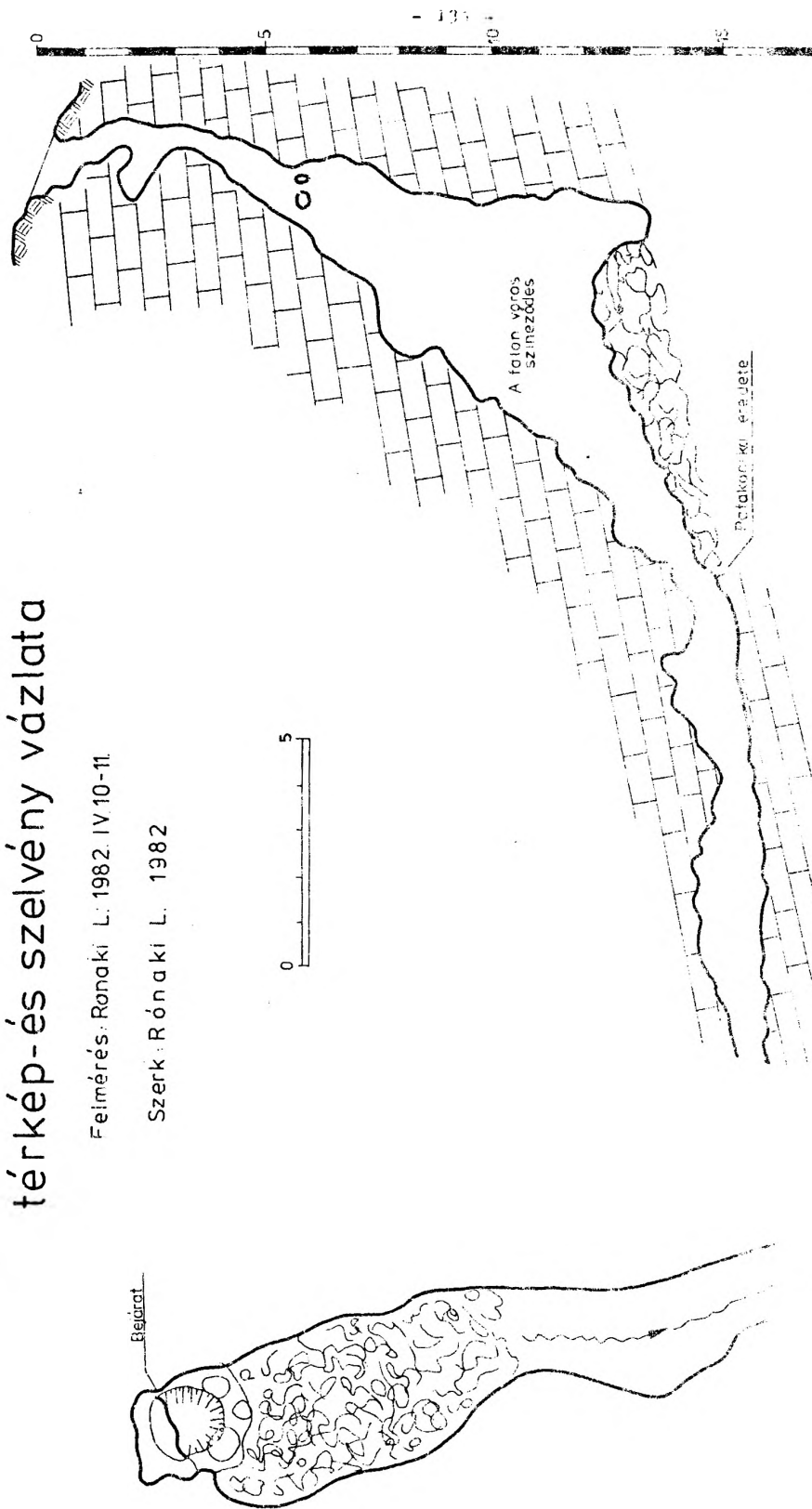


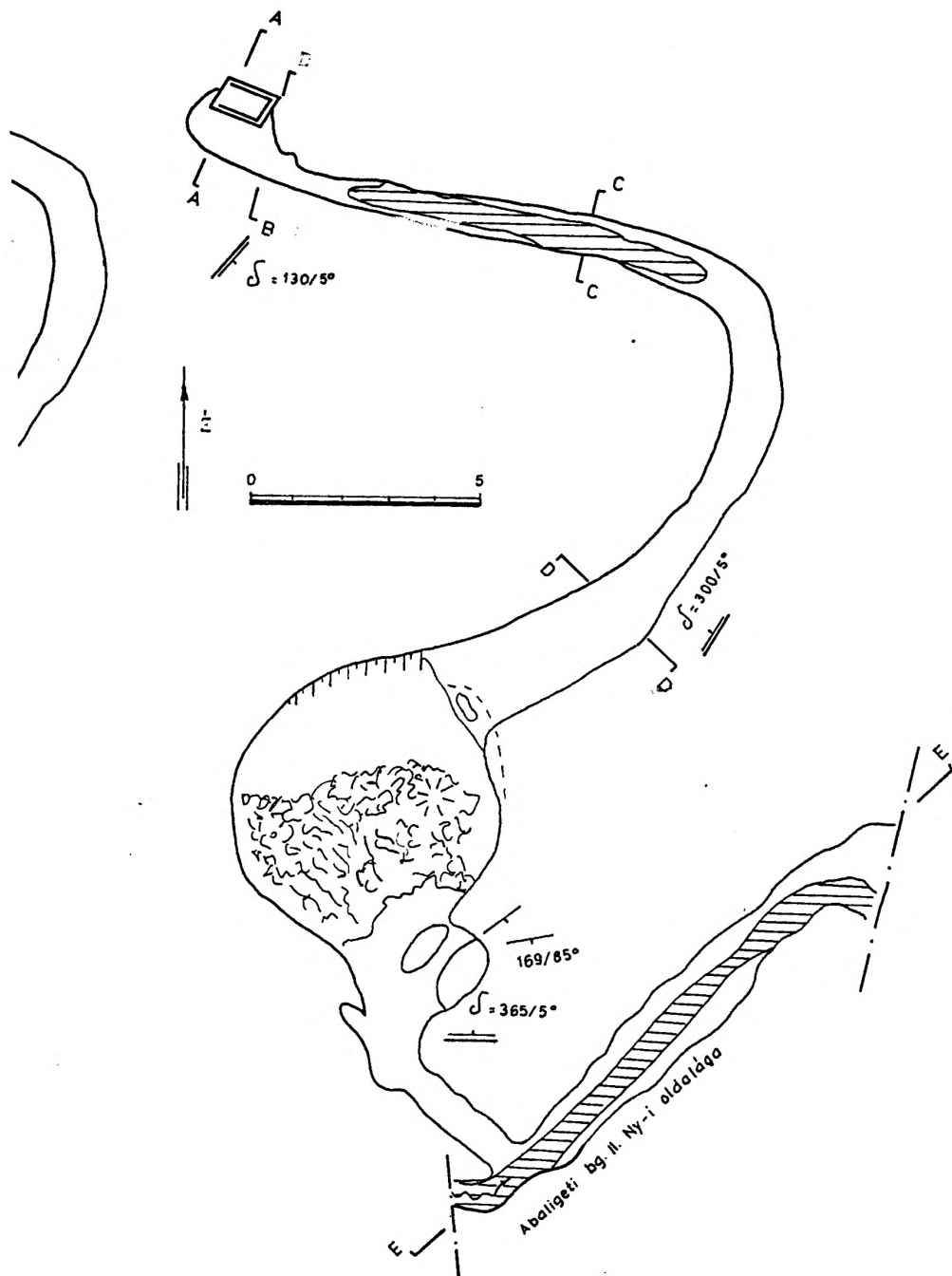
NAGYSZOMBAT BARLANG

térkép-és szelvény vázlata

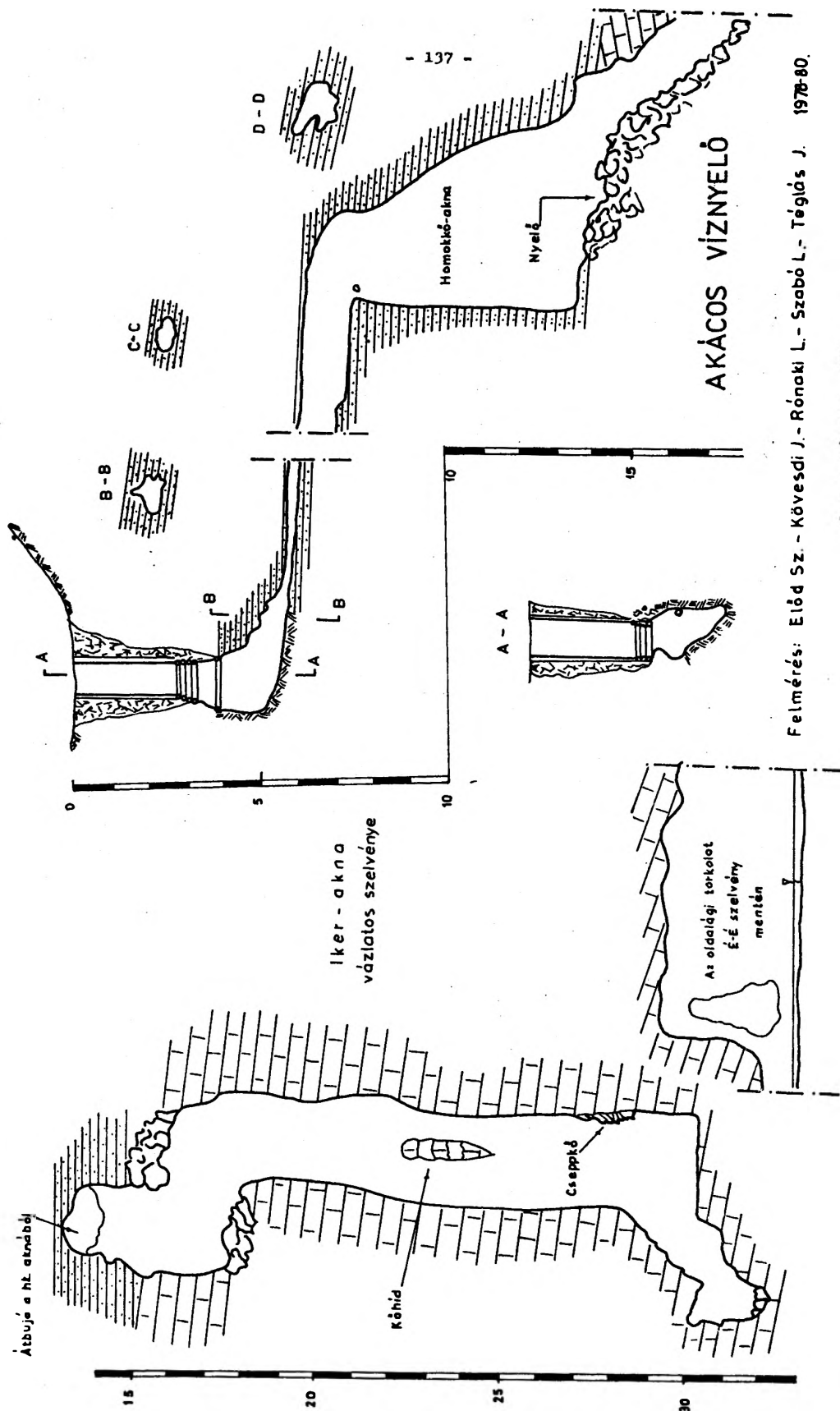
Felmérés: Ronaki L.: 1982. IV 10-11.

Szerk.: Ronaki L.: 1982



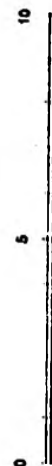


AKÁCÓS-VÍZNYELŐ ALAPRAJZA



Felmérés: Előd Sz. - Kövesdi J. - Rónaki L. - Szabó L. - Téglás J. 1978-80.

Szerk. Rónaki L. 1982.



járatától a jelenlegi álfenék szintje 10-11 m mélységben van /1970/.

A zsomboly fala enyhén korrodált. Kevés kéreg- és függőeseppkő látható. Néhány de-nevért is megfigyeltem. Az alsó üregben csak a 8. m-nél lévő átbujónál látható száiban-álló kőzet, de ez a meredek dőlésével másodlagos helyzetre utal /tektonikai vagy lesza-kadás/.

Vass Béla közölte 1971. IX. 26-án, hogy egy hete az Abaligeti-zsomboly mellett újabb friss munkahelyet talált, ami mellett nagy kalcittömbök is vannak. Ekkor azonosítottam Szabóné Vincze Anni 1970. X. 2-i közlésével, akinél egy 20 cm-es sárgásfehér kalcittöm-bőt láttam tüskés felülettel, melynek eredetéről érdeklődve az Abaligeti-barlangon tul-0-re egy dolina alján bontásból eredőnek mondta. Közlése szerint az év augusztus ele-jén 15 dkg fluoreszcint is beöntöttek, de nem tudták észlelni az Abaligeti-barlangban.

A zsombolyt 1971. X. 3-án újra felkerestem. Ekkor a dolinában attól 90° irányban 12 m-re 1 x 3 m-es É-D-i tájolású téglalap alaku 4 m mély bontási üreget találtam. Az üreg falait végig keresztretegezett mészkő alkotja / $\delta = 10/10^\circ$ /. A K-i fal tektonikus 350° csapású kissé NY-i dőlésű. Az É-i oldalon az álfenék törmeléke mellett 40 cm szé-les repedés vezet a mélybe. A kitermelt anyag között 0,6 x 0,4 x 4 m-es fenér kalcit-tuskót találtam. Szabó Sándor 1972. V. 31-én arról tájékoztatót, hogy a kalcit-tömbö-ket 3-4 m mélységben találták és mintegy 10 m mélységig jutottak, de omlás miatt fel-adták. Ekkor kezdték el a szomszédos Abaligeti-zsomboly beomlott aljának újra bontását. Ott a plató alatti agyagban eltemetve több mázsás kalcittömb van, sőt találtak pormi bomokkó kavicsot / ϕ 5-10 cm/ és egy feszítővasat is eltemetve az omlásban.

Leereszkedve újra az Abaligeti-zsombolyba /1971. X. 3./ látható a nemrég felújított munkák nyoma. Lépesős depók vannak kialakítva a 4,5 m mélyen lévő platóig. Itt új ácsa-lattal biztosították a régi omladékot és további 11 m mélységig hajtották az aknát. Az alján ϕ 0,6 m-es agyagos nedves üreg van. Fent a platónál az oldalüreget bedepónálták. Itt a magasba futó kb. 4 m felszakadás felületén a légáramlásból eredő borsóköves-tüs-kés képződmények figyelmet érdemelnek. Látható a mennyezeten néhány kis sztalaktit és a falon esepkőkéreg. Az agyagos oldalban apró csigák vannak. A munkahely alján békák láthatók.

Az 1970. évi felvétel óta tehát Szabó Sándorék 5 m-t bontottak a korábbi omlásban. Itt kell arra is rámutatni, hogy Lakenbach Gyula az 1937. VIII. 13-22. időszakban a BTE naplójában egy mecseki kutatóturát ismertet, melynek során augusztus 15-16-án Aba-ligeten voltak barlangokban. A rajzvázlatok között van egy "Abaligeti zs." feliratu rajz, mely 12 m mély aknabarlangot ábrázol, aminek bejáratí nyílásától NY-ÉNY felé tör-melék lejtő van és felette avenszerű felszakadás megközelíti a felszínt. Ez a zsomboly nem azonos általunk hasonló elnevezéssel ismertetettel. Azonosítása még nem sikerült. A BTE napló 122. oldalán olvasható kézírás nem utal a barlangra, de említi a "Kétágu vgy. oldalában lévő zsomboly ..."t-, melybe 1934-ben egy ló beleesett. Lehet, hogy en-nek a rajzát közli. Felderítéséről még nem mondtunk le.

Akácós-víznyelőbarlang

Az Abaligeti-barlangtól DNY-ra 440 m-re a dolinasor felső tagjának alján kis víz-gyűjtőről időszakos víznyelő bontását 1959-ben Szabó Sándor Geisz Mihállyal kezdte /ld. publikáció: Beszámoló az MKBT 1975. első félévi tevékenységéről p. 39./ Sikerült az uton bejutni az Abaligeti-barlang 2. Ny-i oldalágába /Könyvtári-oldalág/. Ezzel a bar-ang természetos bejáratainak száma kettőre növekedett és kutatása könnyebbé vált. Saj-nos még felmérése és leírása előtt 1970 tavaszán az akna beomlott. Kibontását a Mecse-ki Karsztkutató Csoport 1976. február 25-én kezdte meg. A MÉV-től a munkához lakókocsi-

és bányafát kaptunk.

Az oldalág kutatását ezt megelőzően a Szabó Pál Zoltán Barlangkutató Csoport Szabó Sándor vezetésével végezte, mely csoport 1975-ben feloszlott, és tagságának nagy része a MKCS-ben folytatta a kutató tevékenységet.

Az Akácós-nyelő ujrakibontására igen jelentős energiát fordítottunk. Mintegy 10 m³ sáros, agyagos törmelék kitermelésével 1976. VII. 10-én újra megnyílt az út az oldalág felé. A végleges biztosítás /keretácsolat/ csak IX. 10-re készült el, bár addig is többször felhasználtuk a bejáratot az oldalág bejárásához.

A nyelő feltérképezését 1978. VIII. 26-án kezdtük meg Előd Szaniszlóval, Szabó László segítségével, majd 1980 áprilisában már a mérési poligont az oldalágban a 9. ponttól a 25. pontig vezettük. /Téglás Judit és Kövesdi János segítségével./ A mérés első szakaszában 10 poligon vonallal jutottunk az első természetes homokkőben képződött akna aljára és innen a 11. sz. ponttól indítva jutottunk a 19. pontig a mérés második szakaszában az oldalágig. Az 1982-es kutatási évben további méréseket végeztünk, de a 35. ponttól még 116 m-es szakasz felméréseivel tudtuk volna összekötni poligonunkat a 2. oldalág alsó felmért szakaszával, annak utolsó 93. számú pontjával. /Ld. MKCS 1977. évi jelentésében térkép a II. NY-i oldalágról M = 1:400, melyből "Beszámoló az MKBT 1977. évi tevékenységéről" Bp. 1982. p. 208./ Munkánkat az Akácós-akna ácsolatának korhadásából eredő omlás megakadályozta. A további biztonságos közlekedéshez betongyűrűs biztosítás kiépítését tartjuk szükségesnek.

Az Akácós-viznyelő felméréséből készített rajzot mellékeljük és a barlang leírását alább adjuk közre a mérési poligon adataival.

Pontszám	Irány	Dőlés	Hossz	Red. hossz	Szintkül.	Pontszintől a szintkül.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.						+ 1,235
2.	298	- 19	3,79	3,58	1,235	0,00
3.	0	- 90	/4,5/	0	4,5	4,5
4.	158	- 32	2,28	1,94	1,205	3,7
5.	0	- 90	/0,10/	0	0,10	3,8
6.	100	- 3	7,93	7,91	0,145	6,22
7.	120	+ 1	3,8	3,8	+ 0,066	6,15
8.	196	- 4	3,8	3,79	0,262	6,41
9.	216	- 2	3,35	3,347	0,116	6,53
10.	240	- 16	3,90	3,75	1,07	7,6
12.	197	0	5,85	5,85	0	13,6
13.	173	- 61	4,52	2,19	3,93	17,63
14.	17	- 4	2,57	2,56	0,17	17,8
15.	0	- 90	/4,67/	0	4,67	22,47
15/a	100	0	0,82	0,82	0	22,47
16.	0	- 90	/5,64/	0	5,64	28,11
17.	230	- 36	4,65	2,6	3,85	31,96
18.	0	+ 90	/1,58/	0	+ 1,58	30,38
19.	132	- 29	5,0	4,37	2,42	32,802

Az ácsolattal biztosított lejárati aknától K-re a dolina oldalában elhelyezett cövektől indítottuk a mérő poligont, de az "0"-ként az attól 1,23 m-rel lejjebb levő akna kezdő peremét jelöltük ki. A kb. 1 x 1 m-es szelvényű akna négy sarkában álló 2 m-es bányafa mögé elhelyezett keményfa deszkák tartják a tömedék anyagot. Lejjebb az omolás meggátolására keretácsolat van. A 3. sz. pont 4,5 m-ben az É-i oldalon kiálló homokkő párkány alatti rézsűn van. Innen a K-i irányban lapos bejárati nyílás mellett irányoztuk meg a 4. sz. pontot, melynek továbbviteléhez le kellett vetíteni 0,1-rel. A miocén homokkő rétegzettsége a kuszoda kezdeténél mérhető. $\sigma = 130/5^\circ$. A bejárati rész mindössze 30 cm magas és 1-2 m után kezd kissé bővülni, közben a tektonoszerű vályuban felgyült iszapos vízbe kell hanyatt előre hatolni. A mederben 20 cm mély az iszap. A jobbra /D-re/ kanyarodó lapos csőszzerű járatban a baloldali fal egy pontját jelöltük ki 6. pontnak, majd a könyökszerű irányváltozásnál a 7. pontot, ami magasabb helyzetű az előzőeknél. Itt az utóbbi két poligon oldal iránymérése a leolvasási nehézségek miatt még ellenőrzést kíván. Tovább négykézlábra emelkedve elhagyhatjuk a "disznófürösztöt", melyből az átkuszók a magas küszöb felett egy-egy adag iszapot kiszorítanak és ezzel a kuszodában a vízszint néhány cm-rel csökken. A homokkőben kialakult folyosó szelvénye egyre bővül, majd felállva haladhatunk tovább a 9. sz. ponttól, melyet a baloldali homokkő kiszűgelésen 75 cm magasan jelöltük ki. Alig 4 m-re innen kutszerű aknához érünk. A folyosóban a homokkő rétegzettségének iránya változik $\sigma = 300/5^\circ$ és az aknában láthatóan ellenkező irányúvá válik.

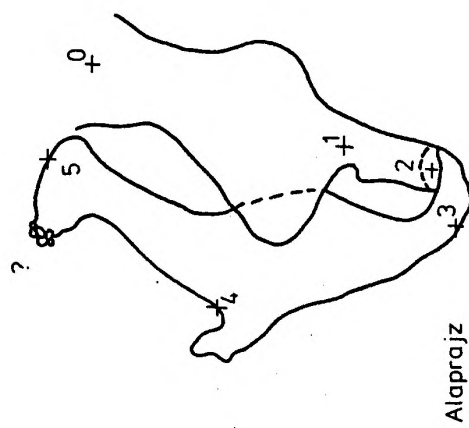
Az akna függőleges letörése 6 m mélységű. A 10. sz. mérési pontot a folyosó végén a vízfolyás medrében a szakadék előtt kialakult ovális lyuk középső részén jelöltük ki, ami innen levetíthető. Az itt kialakult kőhidra erősítették a hágcsót. Lent kb. 5 m átmérőjű az üreg, melynek alját leszakadt homokkőtömbök borítják. A D-i részen a rézsűben már mészkő van.

A homokkő aknából a D-i irányu lejtő folytatásában levezető üreg fölötti kiálló sziklán a 12. sz. ponttól a poligont egy újabb sziklaélig vezettük. A 13. sz. ponttól 30 cm-re a fal borsóköves, nagy diónyi gömbökkal diszitett felület. Itt szürke mészkő és a K-i oldalon dolomit is van. A dolomit szikla alatt kalcitlemez látható és mindkét oldalon a párkányra lesodort homokkő-kavicsok találhatók vékony mangánkéreggel bevonva. A 13. sz. pont nem szálaban álló sziklaélen van. A 14. sz. pont az akna falából kiálló egyik sziklaél, ahonnan a következő pont lefüggőzve az aknát kettéosztó kőhidra esik. Itt két tektonikus litoklázis irány figyelhető meg: 17° és 79° csapással. A mészkőfalak mosottan karrodáltak $\sigma = 365/5^\circ$. A tektonikus hasadékokat vörös agyag tölti ki. Az aknában terpesztéssel könnyen lejutunk a kőhidra. A szálaban álló mészkő alkotta hidtól K-re a nagyobb átmérőjű ikeraknába vízszintesen "lebegő pontot" képeztünk /15/a/, amelyről levetítettük a 16. sz. pontot az aknafenek fölött, 2,2 m-rel magasabban a falból kiálló kőcsucs oldalára.

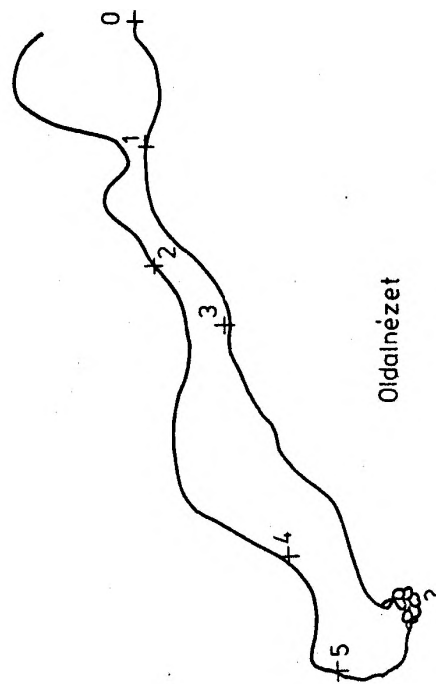
Itt az akna oldalát a lejáratként továbbvezető nyílással szemben nagyobb cseppkőképződmény disziti. Az ikeraknát kettéosztó kőhidra a fenék fölött kb. 6 m magasan végződik, így attól lejjebb már az egységes akna átmérője 2,5 m.

Az akna csaknem szintes fenekén a D-i oldalon ferdén levezető nyíláson egy omladékos medrü hasadékba csuszunk, ahol felállva DK-i irányban 4 m után elérjük a Könyvtári-oldalág vízfolyásos medrét. A 19. sz. pont a meder K-i szélén a fal sarka. A mérés függőkompass és fokiv használatával készült. A poligon összes hosszúsága 74,83 m. Az oldalág a nyelő bejáratától 32,8 m mélységűnek adódott. A víznyelő nyitott üregeinek térfogatát 220 m³-re becsültük.

POROS - LYUK



Felmérte: Nohl György
Sós Antal

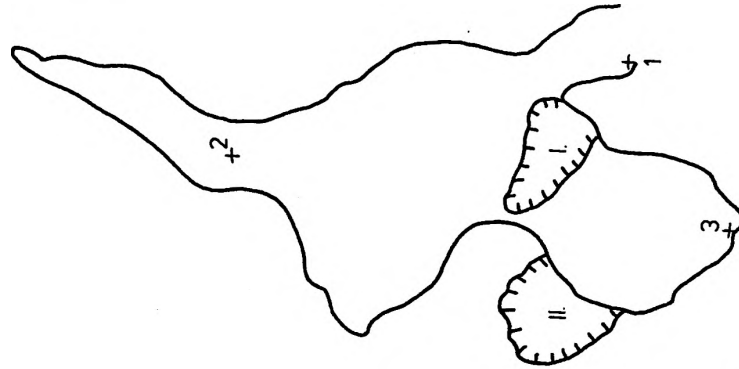
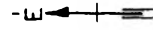


DÁVID - BARLANG

Felmérte: Nohl György
Sós Antal

I. akna - 1,7 m

II. akna - 1,5 m



Alaprajz

Jelentés a Metró Barlangkutató Csoport 1982. évi munkájáról

Csulák József

Kutatási területünk a Csillag-hegyi Róka-barlang és környéke. Elkészítettük a Dávid-barlang és a "Bástya" sziklafal oldalából nyíló Poros-barlang térképét. A kőfejtőt feltérképeztük.

A Róka-barlangban a Nagy-akna felett átmászva a tulsó oldalra, a Nagy-aknával párhuzamos kúrtót találtunk. A kúrtó bejáratától kb. 3 m-es mélységben egy nagy kő a szűk járatot eltorlaszolja. A kő mellett levilágítva, illetve kis köveket ledobálva a kúrtó mélységét 10-15 m-re becsüljük.

A Nagy-akna alján folytattuk az álfenék kibontását. Az erősen törmelékes, agyagos kitöltésben 3,5 métert haladtunk lefelé. A további bontáshoz a biztonságos munkavégzés érdekében feltétlenül szükséges ácsolat beépítése. Az ácsolatnak való anyagot a BKV-nál megigényeltük és reméljük, hogy 1983-ban meg is kapjuk. Ezzel teremtünk biztonságos körülményeket a további bontáshoz.

1983-ban elkészítjük a barlang fotódokumentációját, biztonságos átjárat építünk ki a Nagy-akna felett, s megkezdjük az itt lévő kúrtó bontását, az ácsolat elkészülte után a Nagy-akna bontását folytatjuk.

Dávid-barlang

Helye: Budapest, Csillag-hegy, Róka-hegyi kőbánya III. számú kőfejtőjének ÉK-i oldalában. Az itt feltárt Foka-barlangtól keleti irányban kb. 60 méterre 245 méter tengerszint feletti magasságban helyezkedik el.

A barlang leírása

A barlangot, illetve a kitöltött hévízforrás-kúrtót 1959 őszén Szilvássy Gyula a Budapesti Vámőrség barlangkutató csoportjának vezetője már leírásában említette. A barlangot 1980 őszén kezdtük kutatni. A kőfejtő működése alatt a barlang felső része valószínűleg megsemmisült. Munkánk során a barlangba 3,50 métert jutottunk le. A sziklafalon szűk nyíláson jutunk be a barlangüregbe. Felfelé ÉNY-i irányban szűk vakjárat indul. Lefelé szűk járat indul, amely nem sokkal lejjebb két kb. 80 cm-es függőleges ágra szakad. A két akna alja köves, törmelékes agyaggal van kitöltve. A szűk munkakörülmények nehezítették a további bontást.

Igéretesebb kutatási területen végezhető munkánk miatt a kutatást egyelőre szüneteltetjük.

"Nautilus" Vizalatti Barlangkutató Szakosztály 1982. évi beszámoló jelentése

Horváth Győző

1982. évben az előző években elkezdett, ill. előkészített munkák befejezésén dolgoztunk. A Tapolcai-tavasbarlangban évek óta folyamatos karsztvíz-csökkenés ellenére a vízszint stabilizálásán fáradoztunk. 1979 óta okoz gondot ez a vízmennyiség-csökkenés. Ekkor készítettünk egy szakvéleményt, amely megoldást jelentett a további vízmennyiség-csökkenés mellett a vízszint stabilizálására. A szakvéleményünkben a több, mint egy évtizedes munkánk is tükröződött.

Dr. Kessler Hubert és dr. Láng Sándor szakvéleményével szemben a bizottság a mienket tartotta kivitelezésre alkalmasnak. E döntés után elkezdtük a munkálatokat a szakvéle-

ményben leírtak megvalósítására. Sajnos csak az első ideiglenes megoldást tudtuk elvégezni, de ez is már komoly eredményt hozott: újra csónakázhatóvá vált a tavasbarlang. Ez ideiglenes megoldás másfél-két évig tartott. 1981-ben újra jelentkezett a probléma: a tavasbarlangban nem lehetett csónakázni. Az általunk nem ismert okok miatt süket fülkre és teljes érdektelenségre találtunk. E tény annál is inkább érthetetlen számunkra, mivel jelenlegi nehéz gazdasági helyzetben nem mindegy mire költünk tízmilliót.

Mi 1982. február 25-én kapcsolódtunk be a további megbeszélésekbe, mint akik közel 15 éves szeretik és kutatják a tavasbarlangot, szeretnénk volna megmenteni a pusztulástól, a kiszáradástól. A korábbi szakvéleményünket továbbfejlesztve, újabb szakvéleményt küldtünk az illetékes szerveknek. Elképzelésünk mindenkinek tetszett, de senki nem bízott a sikerében. Egyedül az Idegenforgalmi Hivatal támogatta bennünket. Mindezek ellenére 1982. április 24-27-én tábort szerveztünk a tavasbarlangban és a Malom-tónál. Kísérletet folytattunk elképzelésünk, ill. szakvéleményünk igazolására - teljes sikerrel. 1982. április 27-én újra lehetett csónakázni a tavasbarlangban.

A barlangban vízáramlás-vizsgálatot végeztünk a szökevény források megállapítása érdekében és vizsgáltuk a barlangi víz és az elszökő források hőviszonyait. A felmérések alapján sikerült megvalósítanunk a barlang szökevény forrásainak mesterséges visszatáplálásával beállítanunk a Malom-tó és ezzel a tavasbarlang vízszintjét, és ami meglepő volt számunkra, a mesterséges visszatáplálás mellett még többszörös mennyiségű túlfolyást tapasztaltunk. Tehát elképzelésünket beigazoltuk láttuk, mivel ezzel a módszerrel még komolyabb vízmennyiség-csökkenés esetén is tartható lehetne a tavasbarlang vízszintje.

Az ideiglenes megoldás költsége kb. 20-30000 Ft volt, melyet szakosztályunk fizetett. Az általunk tervezett végleges megoldás kb. 500000 Ft költséggel jár.

A Barlangkutató Szakosztállyal közösen az előző évi előkészületek után megszerveztük a II. Baradla-Alsó-barlangi tábor, ahol másodszor alkalmaztuk a feltárásnál kidolgozott új módszert, a szifonokba telepített szivattyúkkal. A táborhoz szükséges technikai felszereléseket /szivattyúkat, kábeleket, kapcsolószekrényeket/ szakosztályunk Bercik Pállal és a SZIKKTI-vel együttműködve biztosította. A Barlangkutató Szakosztály Baradla csoportja vállalta a térképezést. A tábor személyzetét a két szakosztály, más egyesületek és egyéni tagok segítségével biztosítottuk.

A leküzdött szifonok száma magukért beszél: 1980-ban a 8. szifonig jutottunk el. 1982-ben a 16. szifont is leküzdöttük és bejutottunk a végcél, az Óriás-terem alá. A hatalmas energiával, technikával felszerelt tábor sikeresen oldotta meg a feladatot, több százezer köbméter vizet szivattyúztunk le a szifonokból. Egyszerre 12 szifont kellett "nyitva tartanunk", szivattyúznunk - ez hatalmas emberi és technikai próbatétel volt. Egy kisebb árvíz is teljesen feltöltötte a szifonokat és szinte újra kellett kezdeni a munkát előlről, de sikerült befejeznünk és a beépített technikát kimentenünk.

Nehézipari Műszaki Egyetem TDK Karszthidrológiai Szakcsoport 1982.

évi jelentése

Nagy Tibor

Csoportunk létszáma az 1982-es évben átlagosan 10-15 fő volt. A hétvégi munka- és egyéb turákon kívül három tábor szerveztünk. A téli tábor január 25-től február 3-ig tartott, a nyári június 28-tól július 5-ig, illetve augusztus 25-től 30-ig.

Balekina-barlang

Három alkalommal szerveztünk hétfégi munkaturát a barlanghoz 3-4 fő részvételével. A bejáratot elzáró sziklatömböt sikerült szétverni. Kitágítottuk a bejáratot és ácsolatot készítettünk a biztonságosabb bejárás érdekében.

István-lápai-barlang

Nyolc alkalommal szerveztünk turát a barlangba. Ezekon a turákon egyrészt a barlang n mrég feltárt új részeit jártuk be, másrészt fotóturák voltak. Távlati terveink között szerepel egy tudományos-ismeretterjesztő kisfilm készítése a barlangról. Felszereltük a bejáratot lezáró vasajtót, de alig két hónap elteltével ismeretlen tettesek az ajtót ellopták. Ugyanakkor lopások történtek a barlang bejáratánál álló faházból is, ahol a leszálló kutatók szokták hátizsákjaikat hagyni.

Fekete-barlang

Négy alkalommal szerveztünk turát a barlangba. A fő cél agyag- és kőzetminták gyűjtése volt, valamint földtani méréseket végeztünk és fényképeztünk. Vagyis megkezdtük a barlang teljes geológiai felmérését, amelyből egy, esetleg több TDK /tudományos diák-köri/ dolgozatot fogunk készíteni. Az egyik leszállás alkalmával kb. 150 m hosszúságú, eddig ismeretlen részt jártunk be. Ennek feltérképezése az 1983-as év feladata lesz.

Háromfejű emberdenevér-barlang

Tizenegy alkalommal bontottunk a barlangban. A bontás sikeresnek mondható, bár nagyobb üregbe még nem jutottunk be. A jelenlegi végpont a felszíntől 29 méterre van. Az omlásveszély elkerülése végett a bejáratnál 8 db kutgyűrű van beépítve. Ezek alatt még 12 métert függőlegesen folytatódik a járat. Körülbelül féluton egy kis nyílás van a jobboldalon. Ide bemászva 2 métert lehet tovább haladni, azután elszűkül a járat. Néhány cseppkő is található itt. Ha leérünk az akna aljára, egy szűk résen kell átbujni, majd egy eléggé meredeken /50°/ lejtő járat következik, amely a jelenlegi végpontig tart. Itt a bontás eléggé lassan halad, mivel az agyag nagyon ragad és a hely is kevés. Kevéssel a végpont felett egy depót készítettünk, mivel a kitermelt agyag felszínre való kiemelése komoly nehézségekbe ütközne. Elkészítettük a barlang térképeit és a többről is készítettünk egy szintvonalas térképet.

Az eredeti kéziratos jelentés tartalmazza még: "Csató István: A NME karszt- és barlangkutatásának története, feltáró és tudományos munkájának ismertetése" o. oikket. /Szerk./

A Nyiregyházi Honvéd Bottyán János SE. Denevér Barlangkutató Csoport kutatási jelentési és beszámolója az 1982. évről

Feltáró tevékenység a Hollós-tetői Denevér-barlangban

Hollós-tetői Denevér-barlang

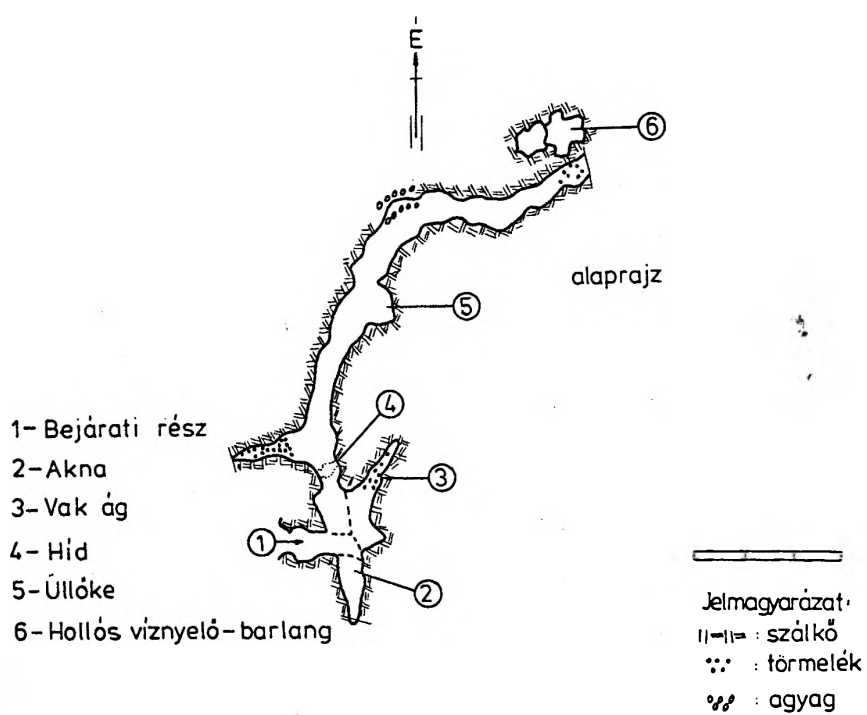
Helye: Bükk-hegység - Hollós-tetőn D-i irányban a Hollós-patak és a Hollós-tetői-viznyelőbarlang közvetlen közelében.

A feltárt új szakasz hossza: 12 m /Lásd a térképmellékletet/

A feltáró tevékenység ismertetése

Az 1979. év végén talált fellevegőzés helyén - kutatási engedély birtokában - 1980. május 1-én kezdtük meg a felírást. Nyári kutató táborot szerveztünk a munka továbbfoly-

HOLLÓSTETŐI-DENEVÉR-BARLANG

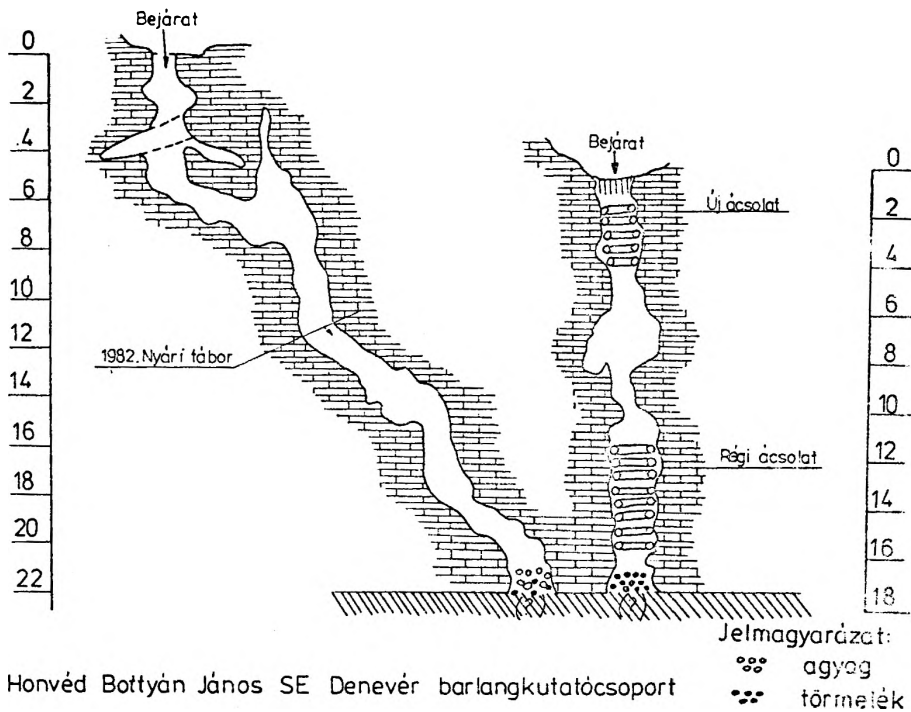


Honvéd Bottyán János SE - Denevér barlangkutató csoport
Szerkesztette: Krajecz Mihály
1983. I. 7.

HOLLÓSTETŐI DENEVÉR BARLANG HOLLÓS VÍZNYELŐ BARLANG HOSSZMETSZETEI

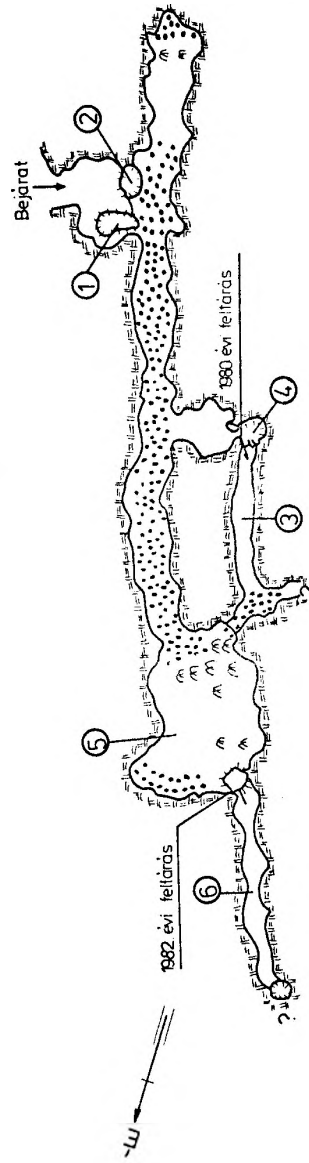
Hollóstetői Denevér-barlang
/feltárás kezdete: 1980.V.1/

Hollós víznyelő-barlang
/kibontva: 1982-ben/



Szerkesztette: Krajecz Mihály
1983. I. 7

TATÁRÁRKI-BARLANG-ALAPRAJZA



0 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70 75 80 85 90 95 100 105

1- Régi lejárát

2- Új lejárát

3- Aprilis 4. ág

4- Kisterem

5- Óriás terem

6- Denevér ág

Jelmagyarázat:

szalkó

tőrmelekes altalaj

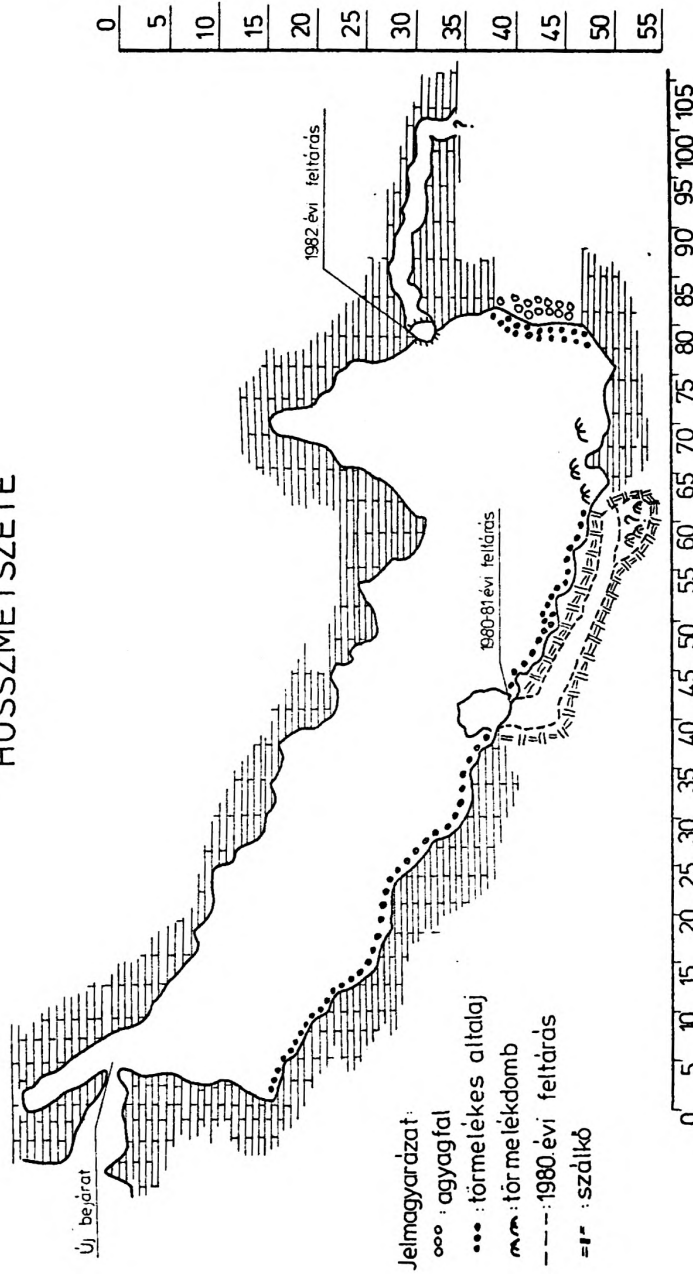
agyagfal

tőrmelekékdomb

Honvéd Bottyán János SE - Denevér bgk. csoport

Szerkesztette: Krajecz Mihály
1983. 01. 10.

TATÁRÁRKI - BARLANG HOSSZMETSZETE



Honvéd Bottyán János SE Denevér barlangkutató csoport Szerkesztette: Krajecz Mihály
1983. 01. 10.

tatására. Az 1980. évi feltárás eredménye 9 m mély és 17 m hosszú barlangjárat feltárása volt. Ekkor neveztük el a feltárást Hollós-tetői Denevér-barlangnak.

A feltáró munka során megközelítettük a Hollós-viznyelőbarlang 1981-ben kibontott alsó aknájának szintjét. Térképünkön is együtt ábrázoltuk a két barlangot, mivel összefüggést láttunk a két barlang között. Feltételezésünk alapján az általunk feltárt Hollós-tetői Denevér-barlangból lesz lehetséges bejutni a feltételezett barlangjáratba, amely a Hollós-viznyelőbarlangból nem volt lehetséges /mert ott a feltárást nem tudták a Miskolci Bányász barlangkutatói folytatni/.

Feltételezésünket alátámasztja az a tény is, hogy a viznyelőbarlangról szóló /Barlangok a Bükkben - Lénárt László/ szerint is viznyelő alját egy keresztirányba vetődött harántoló réteg zárja el.

A Denevér-barlang jelenlegi végpontjánál lévő agyagos törmelékkel zárt rész kibontása után, feltételezhetően ez alá a harántoló réteg alá juthatunk - így bejuthatunk a feltételezett barlangjáratba.

Tatár-árki-barlang

Hely: Bükk-hegység DK-i nyulványa - Bükk-szentlászló határában - a Kőszál nevű sziklacsoportban.

Feltárt szakasz hossza: 25 m

A feltáró tevékenység ismertetése

A barlangban a kutatási munkát 1979-1980-ban kezdtük el. Kutatási engedélyt is kértünk és kaptunk. A feltáró munkát azóta is szakaszos ütemben /főleg ősztől tavaszig/ végezzük.

A mellékelt térképen jelzett 1980-1981. évi feltárásokat rögzítettük, mely térkép szerint a 4-es jelzéssel jelölt kis teremnél jutottunk be a 3-as jelű Április 4. ágba /ezen a napon bontottuk ki/. Jelenleg a törmelékkel jelzett résznél járunk.

Az 1981-es év végén talált és 1982-ben kibontott és kitisztított 6-os jelű járatban dolgozunk jelenleg is. Ebben az új részben szokatlan jelenséget tapasztaltunk, amely számunkra is megmagyarázhatatlan. Az új járatrészben igen száraz tapintású az agyag, amely időről időre megnedvesedik függetlenül az időjárástól és a barlang klímájától.

Az új járatrészben a száraz jelenségkor a hőmérséklet ca: 3-4 °C, magasabb mint a nagy barlangi részben. A járatban igen népes számú denevér csapat tanyázik, mely miatt a feltárás üteme is lassabb, a járatban nagymennyiségű guano csomók keletkeztek.

A "Pannónia" Barlangkutató Csoport 1982. évi jelentése

Kardos László

Csoportunk 1982. január 1-én alakult meg hivatalosan, de tagjai már előtte több éven keresztül együtt turáztak, kutattak. Csoportunknak a Pannónia nevet adtuk, mivel szeretnénk a régi Pannónia Turista Egyesületen belül működött barlangkutatókhoz hasonlóan tevékenykedni mind aktivitásban, mind eredményességben. Felügyeleti szervünk, illetve jogi képviselőtünk az Ujpalota Sportegyesület.

Kálmán-réti-zsomboly

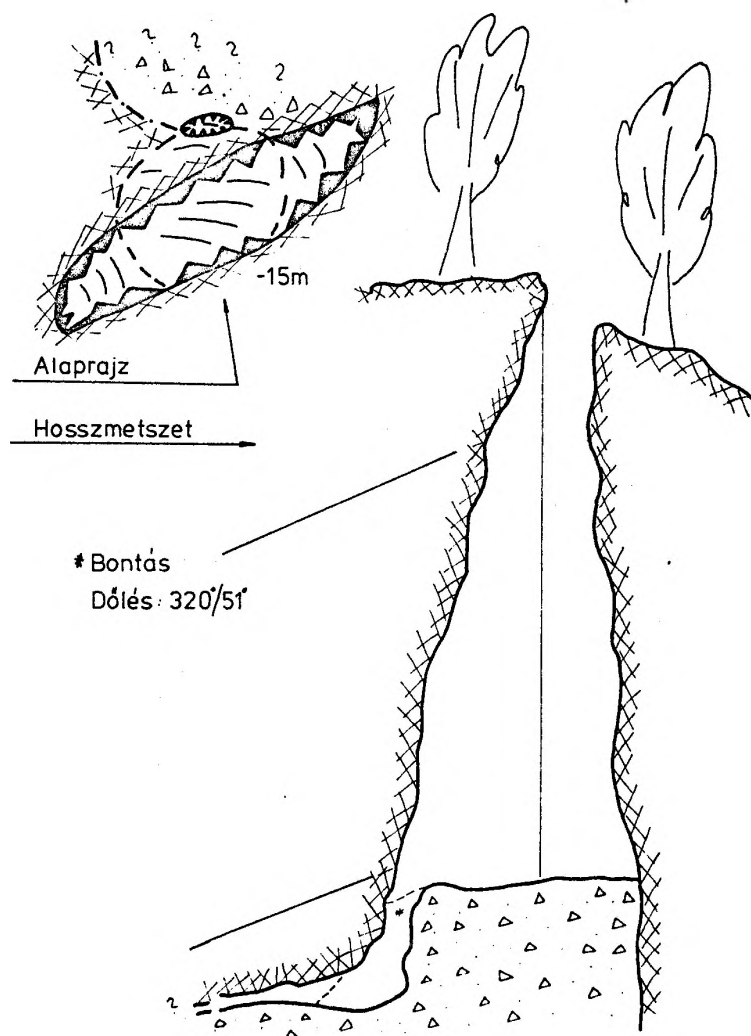
A kutatási engedély alapján több feladatot állapítottunk meg:

- 1/ A barlang hozzáférhetőségének megteremtése, azaz a beszakadást körbekerítettük fától-fáig.

KÁLMÁN - RÉTI - ZSOMBOLY TÉRKÉPVÁZLATA

FELMÉRTE: Kardos László
Sági Péter
Zupos Katalin

0. 1. 2. 3. 4. 5m.



- 2/ A drótkötélpálya kiépítése a zsomboly felett.
- 3/ Az oldaldepók eltávolítása a barlangból /mivel a későbbiekben teljes oldalszelvénnyel akarunk továbbhaladni/ ez 3-4 m³ anyag volt, amit kint a felszínen úgy helyeztünk el, hogy az ne változtassa a felszínt.
- 4/ Hőmérsékletmérés és mérőállomások létesítése, a továbbiakban csepegésmérés is lesz.
- 5/ Terepbejárás, tüzetes felszíni szemrevételezés.

Ferencvárosi Természetbarátok Sportköre Delfin Könnyűbuvár Szakosztály kutatási jelentése az 1982. évről

Kalinovits Sándor - Kollár K. Attila

Feltáró tevékenység

4662/5. kataszteri számú Molnár János-barlang

Ebben az évben is folytattuk a barlang mélyebb szintjén található járatok térképezési munkáit. A munkálatokat még a mai napig sem sikerült teljesen befejezni, ezért térképét közölni nem tudjuk. Nincs értelme, hogy részleteket tegyünk közzé a térképből, mert ezek a kívülálló részére információt nem jelentenek. A térképezési munka során több - eddig nem járható - hasadékot bontottunk ki annyira, hogy azokba vagy behatolni, vagy legalább benézni lehessen. Így ismertté vált a barlang Delfin levegős-terét alkotó hasadék egyik oldalága. A jelentős mennyiségű iszap igen nehezítette a munkát, mert a víz igen erősen zavarosodott. A bontási munkáknál keletkezett szennyezett /iszapos/ víz a járatokon keresztül igen hamar eljut a forrásokhoz és onnan a Lukács-fürdő medencéjébe. Ahhoz, hogy ez megakadályozható legyen, a merülések előtt le kellett záratni a medence-töltővezetékét. Mivel ilyenkor a medencék vize nem cserélődik, a fürdő érdekeivel kerültünk összeütközésbe, és csak igen kivételes alkalmakkor volt lehetőség a nagy szennyezést okozó bontási munkák végzésére.

A térképezési munka során tovább bővítettük a barlangba beépített fix vezetőkötélek számát. Ezek elhelyezése és rögzítése igen nehéz feladatnak bizonyult, mivel a rögzítő szögek elhelyezését csak nehezen tudtuk megoldani. A járatok fele igen erősen málló, illetve jelentős /10-30 cm/ mélységig kémiaailag roncsolt állapotú. A beépített HILTI szorítóékek igen kis mechanikai igénybevétel után kiestek. A legjobb megoldásnak találtuk a vezetőkötélek különböző képződményekhez /sziklabütykök/ való rögzítését. A térképezési munka során ezek a vezetőkötélek, mint poligonok kerültek alkalmazásra. A rögzítési módszer egyetlen hátránya, hogy ezek a pontok mint megjelölt fixpontok nem lesznek később azonosíthatók.

Tovább folytattuk a melegvíz beáramlási helyek felderítését, illetve a meglévő hasadék /melegvízes-ág/ tágitását. A bontást csak igen körültekintően lehetett végezni, mert az erősen töredezett, a mállás miatt szerkezetileg tönkrement főte állandó omlásveszélyt jelentett. Előfordult, hogy a buvár által kilégzett levegő kisebb omlást indított meg. A bontási munkával elértük, hogy az első szakaszon már nincsenek instabil kőtömbök, így hozzákezdhetünk a járat aljzatát alkotó iszap és törmelék eltávolításához. Ezen a munkahelyen folyamatosan mérjük a beáramló víz hőmérsékletét, ami általában 23,8 °C és 24,7 °C között változik. A változások okáról az 1978. évi beszámolóinkban részletesen szoltunk.

Tovább folytattuk a barlang mélyebb szintjén áramló hidegebb /20 °C/ víz beáramlási helyének behatárolását, eddig sikertelenül. A jelenlegi műszerezettséggel az igen gyen-

gén áramló vizet kimutatni nem tudjuk. Ennél a feladatnál is igen zavaró a felkavarodó üledék, mert az észlelést szinte lehetetlenné teszi. Az 1983-as évben egy teljesen új módszerrel kívánunk kísérletezni, remélve, hogy ez eredményre vezet.

Az elmúlt években folytatott táróépítés, harántolta a barlang Dexion-ág és a folytatását jelentő Neodexion-ág között megszűnt a lehetőség, hogy ott további kutatást végezhessünk. Ezért kibontottuk a korábban eltömött hasadékokat úgy, hogy a megépült tárból a Neodexion-ág megközelíthető legyen. Megkezdjük a barlang vizalatti részeinek kivilágításához szükséges munkák előkészítését. Az ELMÜ-től megrendeltünk egy fogyasztásmérő felszerelését, amit engedélyeztek és el is készítettek. Így lehetőségünk van a barlang közelében elektromos energia vételezésére. A fogyasztásmérő szekrénybe került elhelyezésre egy 380/220/ 3 x 24 V 2000 VA-es transzformátor, mely a vizalatti lámpák energiaellátását fogja biztosítani. Kijelöltük a világítótestek helyét megkezdjük azok legyártását.

A Hidépitő Vállalat megbízásából kísérleteket folytattunk egy ultrahangos buvártelfon zárt térben történő alkalmazására is. A kísérletek során bebizonyosodott, hogy a búvárok egymás közötti kapcsolatteremtésére a készülék csak abban az esetben alkalmas, ha azok látótávolságban vannak egymástól. A felszíni állomással a barlangba behatolt búvárok kapcsolatát teremteni nem tudtak. A fenti tapasztalatok az ultrahang terjedési sajátosságai miatt előre várhatók voltak.

A kísérletek során megállapítottuk, hogy a készülék alkalmas arra, hogy a merülőpárok biztonságát növelje, a feladatok elvégzését segítse. Előnyét a zavaros vízben lehetett igazán lemérni, amikor a búvárok közel voltak egymáshoz, de a korlátozott látás miatt egymás mozgását és jelzéseit már nem láthatták. A készülék magas ára és beszerzésének nehézsége miatt elterjedése egyelőre nem valószínű.

5413/2. kataszteri számú Rákóczi-barlang

Az 1982-es évben a már több éve folyó felmérési és azonosítási munkák folytatására fektettük a fő hangsúlyt. Mivel az előző időszakban megállapítást nyert, hogy a barlang I. sz. tavából bontás nélkül további járatokat megismerni nem lehet, így a tóból induló oldalágak eltömődésének vizsgálatával foglalkoztunk.

Megállapítást nyert, hogy a törmelék felső rétegeinek kibontása után sem lehet további járatokba jutni. A bontási munkákat nagy körültekintéssel kellett előkészíteni, mert a törmeléklető alsó szakaszának bontása a törmelék megcsuszásához vezethetett. A suvadás megakadályozására függőleges rudakat vertünk az aljzatba 20-30 cm távolságban. A rudak leverése sokkal nehezebb volt, mint az előre vártuk. Nem lehetett elegendő távolságra és mélységre sem verni, mert az inhomogén aljzat ezt nem engedte meg. Ennek ellenére kísérletet tettünk a törmelék bontására. Egy-egy alkalommal két búvár dolgozott úgy, hogy az egyik a kitermelést végezte, a másik a lejtő mozgását tartotta szemmel. Amikor a törmelék eltávolítása kezdett jó intenzitással haladni, bekövetkezett a suvadás. A munkahelyet fel kellett adni anélkül, hogy némi eredményt elértünk volna. Másik helyet kerestünk, ami nem esett a lejtő fő irányába. Itt valamivel jobb eredményel végeztük a törmelék kitermelését.

Jelenleg ott tartunk, hogy az eddig függőleges falazat aláhajlik és 1-1,5 m hosszan látható egy feltöltött, de kis munkával járhatóvá tehető barlangszakasz.

A barlang II. sz. tavában is folytattuk az előző években elkezdett munkát. Itt jelentős méretű járatok vannak és ezek pontos felmérése még a mai napig sem sikerült. A hasadékok fő irányát és jellemző méreteit már az előző években felmértük. A térképezési munkát a következőképpen képzeljük elvégezni:

- fixpontok beépítése és felmérése,
- a fixpontokból kiindulva /poligonvonalak/ vezetőköttelek behúzása az ismert járatokba,
- a fő poligonok térbeli helyzetének meghatározása,
- segédpoligonok beépítése és felmérése,
- a segédpoligonok kiszírelése vagy helyettük fixvezetőköttelek beépítése.

Az előzetes elképzelések alapján felderítő merülések sorozatát végeztük a fixpontok helyének kijelölésére. Bejártuk a tó felső -10 m-ig terjedő szelvényét és kijelöltük, majd megkezdtük a fixpontok elhelyezését. Ezzel a munkával párhuzamosan felderítő merülést szerveztünk a tó két un. kutjába. Ezek a helyek az előzetes becslések alapján -32 m-ig nyulnak. Megállapítottuk, hogy a bázis alatti kut mélysége 32 méter, belőle járható oldalág nem nyílik.

A kut valóságban csak -20 m-en kezdődik, mert összekötésben van a tó középső részével, ahol -20 m-en található az aljzat. A tó elkeskenyedő részében is ismert volt egy mélyebb hasadék. Az itteni merülés alkalmával megállapítottuk, hogy a hasadék aljzata átlagosan -34 m-en található.

A behuzott vezetőkötél utólagos lemerése során megállapítottuk, hogy a lemerülés helyétől 49 m távolsáig jutottunk. Figyelembe véve a merülés mélységét és utvonalt, az általunk bejárt ut vízszintes vetülete oca. 29 méter. Ez megfelel a hasadékban a tó felszínén megtehető legnagyobb távolságnak.

A búvárok beszámolója szerint a merülést a levegőkészlet biztonsági határáig történnő elfogyasztása miatt szakították meg és nem azért, mert a járatban továbbjutni nem lehetett.

Mivel az említett esemény óta a helyszínen nem jártunk, így az 1983-as év feladata lesz az említett hasadék további vizsgálata.

Megállapítottuk, hogy az 1982-es évben végzett merülések során új, eddig ismeretlen barlangszakaszt feltárni nem sikerült. Az utolsó merülés alkalmával bejárt szakaszcól szerzett ismereteink még csekélyek, így ez eredményként nem értékelhető.

5413/3. kataszteri számú Rákóczi II. /Surrantós/-barlang

Az 1981. évi kutatási jelentésünkben közöltük és térképét mellékeljük annak a szifonnak, melyet 1981. év végén és 1982. év januárjában sikerült legyőzni. Az Y-tó és a Kekszes-terem közötti szifon átuszása jelentős eredmény volt, de lényegesen nem növelte az ismert barlangjáratok hosszát. A merülés alkalmával a szifon átuszására koncentráltunk, így a részletes vizsgálatok az év hátralévő részére maradtak.

Későbbi merülések alkalmával megvizsgáltuk a szifon vizalatti részét. További vizalatti járatot nem találtunk. A barlang jelenleg ismert részein merülésre alkalmas, általunk még nem kutatott további vizek nincsenek. Meg kell állapítanunk, hogy az ismert, vízzel elöntött hasadékokon keresztül további barlangszakaszok megismerésére nincs mód. A levegős járatok kutatása hozhat olyan eredményt, mely a búvártevékenységet ismét előtérbe helyezi. Addig a barlang vizeiben barlangi búvárképzést lehet végezni, mivel az aránylag kis mélység, oldalágak hiánya erre ideálissá teszi. Mivel Szakosztályunk kutatási engedélye csak a vizalatti barlangszakaszokra érvényes kértük, hogy a levegős járatok kutatásával közösen folytathassuk a feltáró tevékenységet.

Jelentés a Papp Ferenc Barlangkutató Csoport 1982. évi tevékenységéről

Az elmúlt évi munkát meghatározta a csoport átszerveződése. Az év első negyedében a fiatalok egy része kivált a csoportból. Később az idősebb kutatók második nemzedékeként 16-17 éves fiatalok csatlakoztak. A terepi munkát ezért az jellemezte, hogy előtérbe kellett hoznunk az oktatást. A tervbevetett feltáró és térképező munka egy részét így nem tudtuk végrehajtani. Folytattuk a hagyományos kutató munkát, részt vettünk a Társulat szakmai tevékenységében.

A Társulat szakmai munkájában 1982-ben a Papp Ferenc csoport jelentős munkát végzett. Dr. Cser Ferenc és Gádoros Miklós előadást tartott a keszthelyi Speleotherápiai Szimpóziumon a barlangi levegő nedvességtartalmáról. Az előadás anyagát kiegészítve, elkészült a téma tudományos publikációja. Az előadásban kifejtették, hogy a barlangi levegő - a közhiedelemmel ellentétben - a 37 °C-os tüdő számára száraz levegő. Elemezték az aeroszol-képződés, stabilizálódás problémáját és kimutatták, hogy a barlang viszonylagosan zárt jellege biztosítja a gyógytényezők megjelenését és folyamatos hatását /aeroszol létrejötte, konstans hőmérséklet, kismértékű légáramlás stb./.

A VITUKI Jósvafői Karsztvizkutató Állomása alapításának 25 éves évfordulója alkalmából a csoport kétnapos Karszthidrogeológiai Ankétot szervezett Budapesten és Jósvafőn. Az Ankét célja az volt, hogy három ülészak keretében bemutassa az Állomás 25 éve alatt végzett vizsgálatok legfontosabb eredményeit és hasznát, valamint az Aggteleki-karsztvidéken párhuzamosan folytatott más jellegű és más csoportok által - részben szintén a kutatóállomáson - végzett kutatásokat. Összesen 22 előadás hangzott el. Ebből 10 előadást a Papp Ferenc csoport tagjai tartottak. Dr. Pályi Gyula emlékezett meg dr. Papp Ferenc professzorról, az Állomás alapítójának ünneméről. Gádoros Miklós tartotta az összefoglalót az Állomás eredményeiről, a méréstechnikai előadást Kérdő Péter tartotta meg. Dr. Cser Ferenc számolt be a karsztforrások hidrológiai feltárásáról és a vízkémiai vizsgálatok eredményeiről. Maucha László mutatta be a hidrológiai körforgás egyes elemei közötti kapcsolatok feltárását. Beszámolt a Jósva-völgy vízháztartási vizsgálatának eredményeiről - ezen belül a karsztos beszivárgás különböző módszerekkel való meghatározásáról, és a különböző módszerek részbeni összehasonlításáról. Végül Jósvafőn előadást tartott az Aggteleki-karsztvidék vízrajzi feltárásának eredményeiről és az ujonnan elkészült karsztliziméter felépítéséről és első méréseiről. Dr. Müller Pál a korróziós folyamatokról, Hazslinszky Tamás, dr. Sárváry Istvánnal együtt az Alsó-hegy vízháztartási viszonyait tárgyalta előadásában. Dr. Böcker Tivadar helyett Szilvay Péter számolt be a lefolyásmérő parcellán elért eredményekről. A VITUKI részéről még Izápy Gábor, dr. Lorberer Árpád és Csepregi András tartott előadást.

A 25 éves évfordulón a VITUKI dr. Papp Ferencről nevezte el a Kutató Állomást. A csoport emléktáblát készíttetett Papp Ferenc professzor emlékezetére, költségeit fele részben az MKBT-vel együtt viselte. Az emléktáblát az Állomás nagyobb épületén helyezték el. Az elhelyezésnél jelen voltak a Budapesti Műszaki Egyetem Ásvány-és Földtani Tanszékének vezetője és munkatársai, a Magyar Hidrológiai Társaságot dr. Stefán Márton az ÉVIZIG főmérnöke képviselte, az MKBT nevében Hazslinszky Tamás főtitkár jelent meg. Emlékbeszédet mondott dr. Kleb Béla tanszékvezető docens és Hazslinszky Tamás az MKBT főtitkára. Más csoportok és a VITUKI részéről még dr. Dénes György és Szilágyi Ferenc tartott előadást az Ankéton. Az együttműködő intézmények részéről dr. Zámbo László /ELTE/, Somogyi György, Varga Zsuzsa /Atomki/, dr. Varga Zoltán /KLTE, Debrecen/ és Gyulai Iván /Herman Ottó Múzeum/ tartott előadást.

Tudományos tevékenység

Változatlan erővel folytattuk a források vizkémiái elemzéseit. A munkát a következő forrásokra terjesztettük ki a már eddig is mért Kistohonya, Nagytóhonya, Jósua, Komlós és Alsó-barlangi forrásokon kívül: Lófej-forrás, Szabó-kut, Babot-kut. A méréseket az eddigiekhez hasonlóan, árvizi időszakokban naponta, nyugodt periódusokban hetente végeztük. Az eddigi komponensek mérésén felül rendszeressé tettük a vizek pH mérését, bevezettük a víz oxigén és NO_3^- -tartalmának a mérését.

A teljes eredmény közlését a jelentésből mellőzzük, mindössze két reprezentatív méréssort adunk meg az azonosságok és különbségek megvilágítására.

Általános jellemzők

Az év hőmérsékleti és csapadékeloszlása eltért az előző hét évtől. A télen felhalmozódott 1/2 méteres hó szinte beszivárgás nélkül olvadt el. A hó elpárolgott és lassan elszivárgott. Kifejezett, komoly tavaszi árvíz nem volt. Ezzel szemben január első napjaiban a Baradla vízgyűjtőjéből kis árvíz indult meg. Ez az árvíz a Kistohonyánál, Nagytóhonyánál csak kismértékben jelentkezett. A téli árvíz meredeken esökkenő ionkoncentráció-változást okozott. A tavaszi árvizet azonban az Alsó-barlangi forrásnál viszonylag nagyobb, a Jósua-forrásnál mérsékelt iontartalmu változás kísérte, a többi forrásnál gyakorlatilag nem volt összetétel változás. Nyáron, júliusban egy kis árvíz jelentkezett a barlangokban, amire csak az Alsó-barlangi és a Jósua-forrás reagált. A többi forrásnál ekkor sem volt számottevő koncentráció-változás. Az év többi részében a források vízhozama csökkent, az összetétel nem változott.

A pH változás a forrásoknál nem számottevő. A vizek oxigén tartalma 100 % körül erősen ingadozik. Teljes évi, teljes értékű adatsorunk nincs, de mindenképpen feltűnő a 100 % feletti oxigén-tartalom gyakori előfordulása. Ennek okát ugyan sejtjük, de az Aquacheck-adatait kémiai meghatározással ellenőriznünk kell.

A vizek nitráttartalma nem azonos a különböző forrásoknál. A Kistohonya-Nagytóhonya, Lófej, Szabó-kut és Babot-kut vizének nitráttartalma kicsi és az év során gyakorlatilag konstans /3-4 mg/l/. Ezzel szemben a Jósua és az Alsó-barlangi forrás vizében a NO_3^- - tartalom rendkívül módon ingadozik. Általában az év nagy részén ez az érték 10 mg/l körül változik. Ez önmagában 2,5-3-szorosa a többi forrásénál. Az árvizek közben azonban ez az érték 20-68 mg/l értékre ugorhat fel. Ez az érték meghaladja az ivóviz szabványban megengedett értéket. A Baradla-barlang vizeit ennek alapján rendkívüli mértékben veszélyeztetett viznek kell tekinteni!

Terepi tevékenység

Az év folyamán átlagosan két-három hetenként szerveztünk oktató és edző turát. Turáinkon átlagosan 9-10 személy vett részt. Az oktatás célja barlangi mozgás, tájékoztató, biztosítás és kötéltechnikai ismeretek és barlangi mentés volt.

Jósvafőn a nyár folyamán, továbbá az év végén a Szemlő-hegyi-barlangban ducolási, biztosítási munkákat oktattunk. A Jósvafőn rendezett kéthetes tábor a feltárás, térképezés és táborszervezés technikai tanítását célozta. Ennek során a barlangi levegő CO_2 tartalmának mérését és a biztonságos munka feltételeinek megteremtését is tanulhatták a résztvevő fiatalok /számszerint: 10 fő/.

A csoport tagjai - beleértve a Jósvafőn oktatási céllal táborozókat - részt vettek az Alsó-barlang feltárási tevékenységében. Csoportunk vállalta a feltárás elektromos berendezéseinek kiépítését, üzemeltetését, valamint biztosította a munka híradástechnikáját /Gádoros Miklós, Kérdő Péter és vendégként Bercik Pál/. Mások a ki- és be-

szerelésnél, berendezés mentésénél stb. segédkeztek.

A Vass Imre-barlang Ciklopszok-csarnoka végén található omladék déli oldalát megbontva sikerült néhány méterrel előbbre kerülni. Belátszik a hatalmas omladék és lehetőség van arra, hogy fix földém védelmében az omladékon át előrehaladjunk. Az év végére tervezett bontási munkát a karácsony előtti esők miatt bezárult Lagúnás-szifon megakadályozta.

Jelentés a Speleo-Team Polgárjogi Társaság Cerberus Barlangkutató Csoportjának 1982.

évi tevékenységről

Tartalomjegyzék

- x Az 1982. évi nyári esztramosi ásatási és természetvédelmi táborban végzett munkák
- x Ásatás
- x Barlangi geodézia
 - Földvári-barlang axonometrikus térképe
- x A Szentandrás-oldal geodéziai összemérése
 - Esztramos-hegy Szentandrás-oldal
 - Esztramos-hegy Szentandrás-barlang
 - Szentandrás-barlang metszetek
 - Megjegyzés a Földvári-barlang méréséhez
 - Észrevételek a mérés közben, morfológia
 - Köszönetnyilvánítás
- x Barlangbontás
 - 1982. évi nyári barlangkutató tábor
- xx A 100 Ft-os barlang viznyelőjének bontása
 - 100 Ft-os barlang
 - BSE vizsga
 - BSE vizsgatérkép
 - A rendező csoport kérése
 - Kulturtörténeti adatok Jósvalő környékéről
 - Vaskohászat maradványai Jósvalőn
 - Markó Károly képe a Baradla-barlangból
 - Tompai Mihály népregéi
 - Barlangkutató tanfolyam elméleti anyaga
 - Terapi jegyzőkönyv készítése
 - A rétegek térbeli helyzetének meghatározása
 - Vizhozammérés
 - Viznyomjelzéses vizsgálatok
 - Vizkémiai vizsgálatok
 - Vizkémiai vizsgálatok értékelése
 - Barlangfelmérés függőkompasszal
 - Térképészeti számítások
 - A csoport 1982. évi tevékenysége
 - A jelentés készítői
- x /A Beszámoló a megjelölt fejezeteket tartalmazza./

Csoportunk 1982 nyarán alakult újjá, immár a Speleo-Team Polgárjogi Társaság keretén belül. Így tehát új név alatt, de változatlan összeállításban kezdtük meg 1982. évi munkánkat.

Az 1982. évi nyári esztramosi ásatási és természetvédelmi táborban végzett munkánk

1982. július 24. - augusztus 23. között a tornaszentandrási Esztramos-hegyen ásatási és természetvédelmi tábor szervezett a miskolci Herman Ottó Múzeum, az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal Észak-magyarországi Felügyelősége és a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Természetvédelmi Egyesület. Csoportunk két alkalommal is részt vett a tábor munkájában, első ízben július 25-től augusztus 1-ig négy fővel.

1. Ásatás

Az 1981. évben megkezdett ásatás folytatódott a Szentandrási-barlangban. A Herman Ottó Múzeum Simán Katalin régész személyében biztosította a szakmai irányítást. Az ásatáson több alkalommal minden csoporttagunk részt vett.

2. Barlangi geodézia

A tábor folyamán az ásatás mellett térképezési munkákban is részt vettünk. Elkészítettük a Földvári-barlang 1:50 méretarányú térképét, elkészítettük a szentandrási-oldal geodéziai összemérését, valamint az ásatás területének és a Kis-zsombolynak a térképét.

A Szentandrási-oldal geodéziai összemérése

Az összemérés elvégzésére a bánya terjeszkedése miatt volt szükség. Sajnos az idő rövidsége miatt a rendelkezésünkre álló műszerekkel nem tudtuk a maximális pontosságot elérni. A mérés során egy nagy kör mentén végeztük a poligonokat és a zárási hibát a számítás során kiegyenlítettük. A körhöz kapcsoltuk a Kis-zsomboly bejáratát, az ásatás helyszínét és a bányaszinten levő mérési pontokat. Mérés közben a pontokról ellenőrző tájolást végeztünk két irányban: a bányaeépületek, ill. a Földvári-barlangnál lévő torony helyzetéhez.

A mérést MOM függőkompasszal és fokivvel, acél mérőszalaggal, a tájolást MOM olajkompasszal végeztük.

A Földvári-barlang térképezése közben végzett egyéb mérések, észrevételek - morfológia

A barlang egész területén a barlangtermek mennyezetén cseppkövesedés utáni, intenzív korrózió megindulására utaló nyomok vannak. Szinte mindenhol látható lepusztult cseppköves bevonatdarabok, sokhelyütt kilátszik az erősen korrodált szálkő.

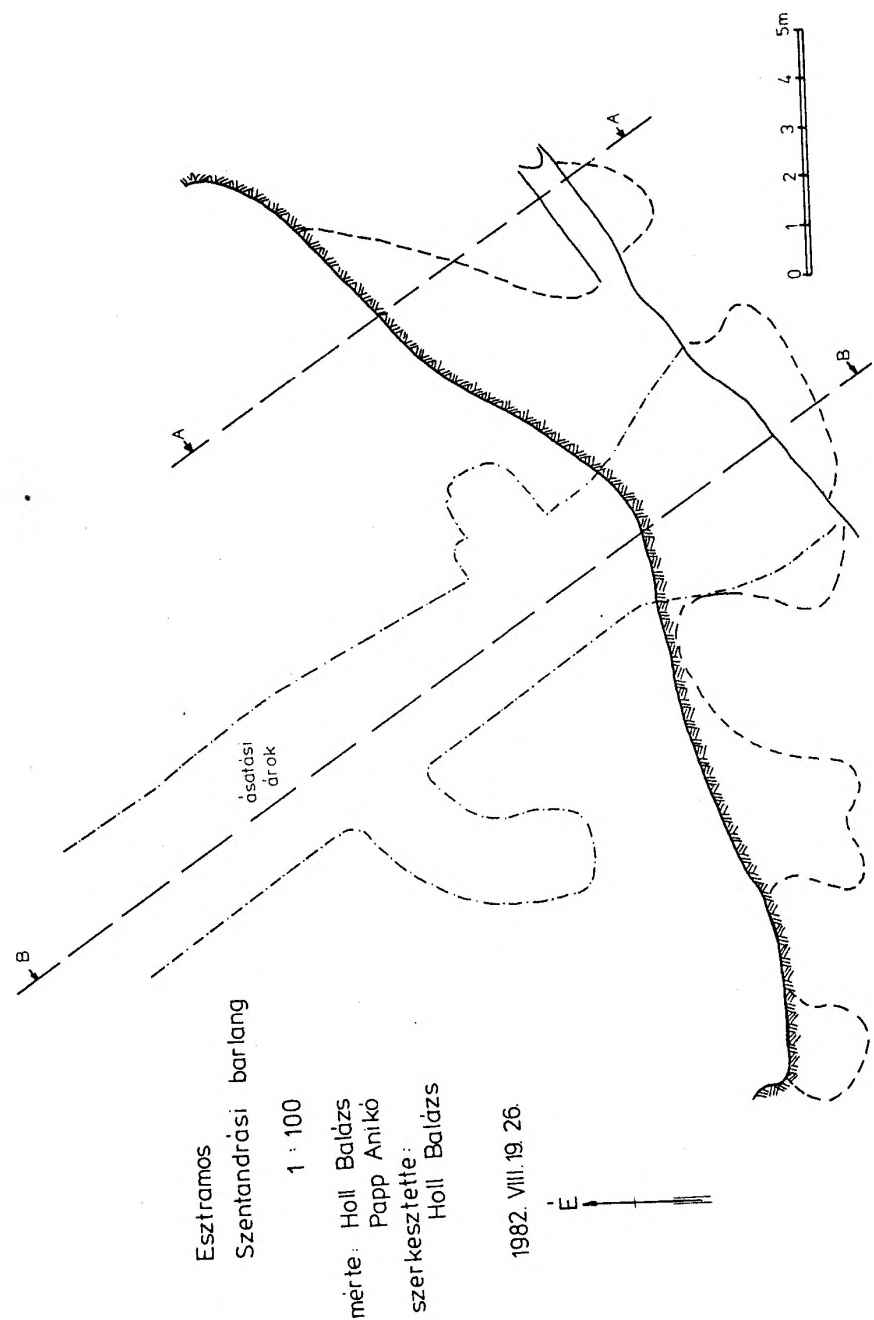
A barlang hátsó részein a mennyezet olyan közel van a felszínhez, hogy több helyen gyökerek lógnak be. Feltehető /feltételezzük/, hogy a bányaművelés következtében az utóbbi évtizedekben a talajtakaró közelebb került a barlanghoz, a beszívargó víz agresszívvá vált és ez okozta a mennyezet utólagos korrózióját.

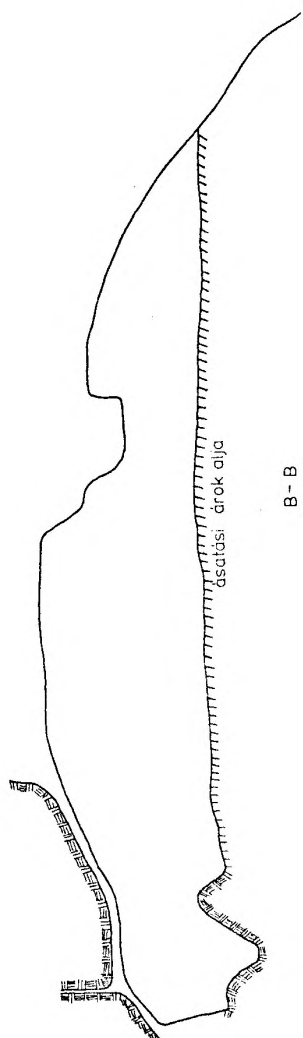
3. Barlangbontás

Több napon keresztül bontottuk az OKTH kérésére az esztramosi Kis-zsombolyt. Néhány méteres lefelé haladás után megszűnt a hagyományos technikával való bontás lehetősége. Nagy tömegben kerültek elő elaggott, nagy borsóköves darabok.

A 100 Ft-os barlang víznyelőjének /1. sz. nyelő/ bontása

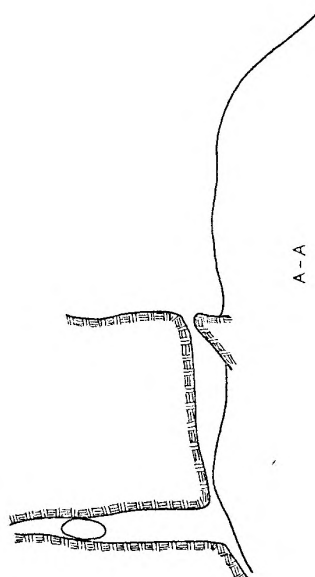
1982 tavaszán kezdtük el a 100 Ft-os barlangtól K-re levő víznyelő bontását. Ennek pontos helye: a haragistyai erdészháztól 800 m-re, a haragistyai uton, majd arra merőlegesen 150 m-re D-re levő dolinasor É-i végén található a nyelő.



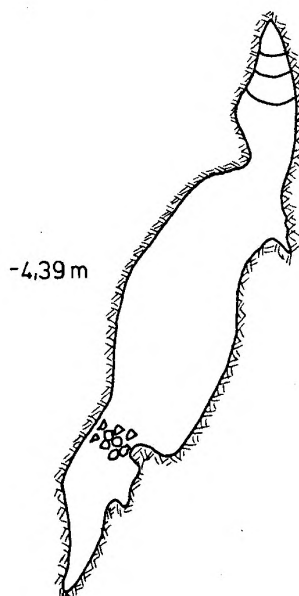
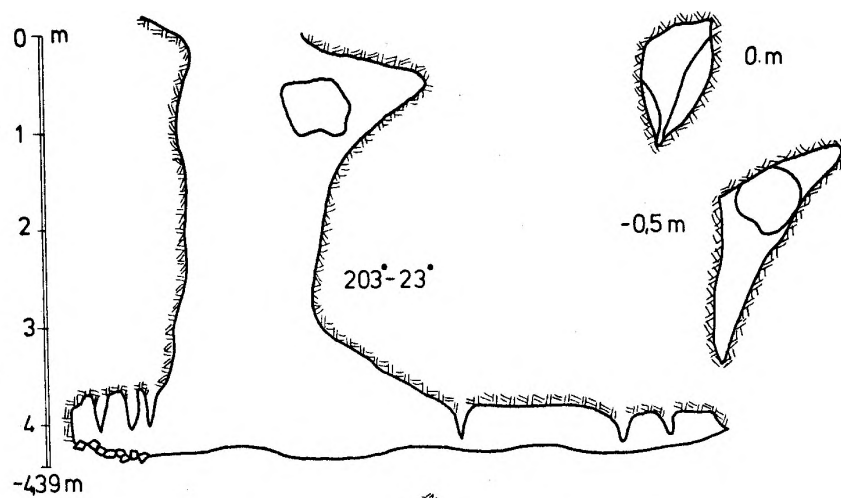


B-B

Esztramos Szentandrási barlang
metszetek



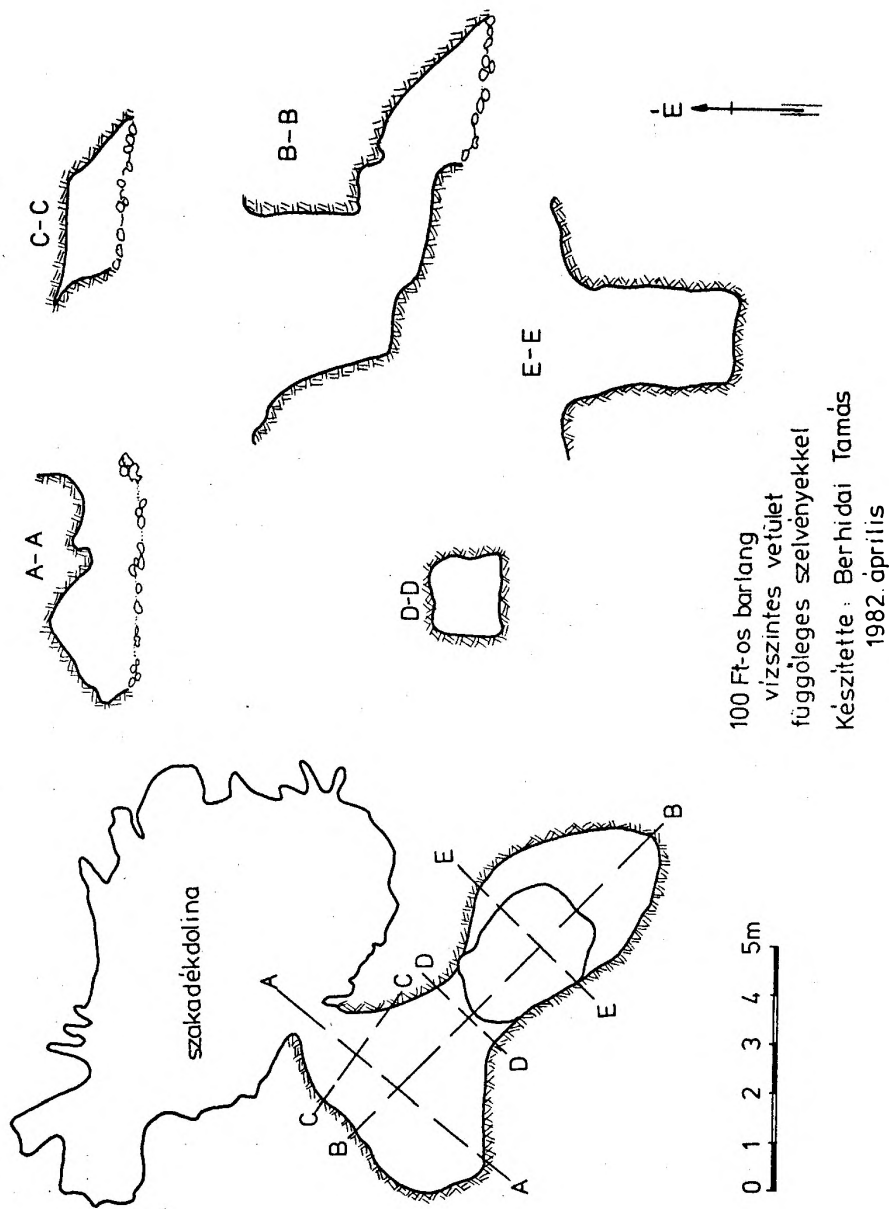
A-A



ESZTRAMOS KIS-ZSOMBOLY

mérte: Holl Balázs
Papp Anikó
szerkesztette:
Holl Balázs

1982. 08. 19-24.



1982 tavaszán a Kutató Állomás dolgozó, Berhidai Tamás és Tarjányi András kezdték meg a bontást, barátjuk, Papp Kálmán segítségével. Nyár elejétől a Cerberus Barlangkutató Csoport folytatta a munkát.

A víznyelő nagyméretű, eltömődött, időszakosan aktív nyelő. Bezáró kőzete a jól karsztosodó középső-triász wettersteini mészkő. Mivel vízfestés eddig nem volt lehetséges, feltételezéseink szerint a nyelő egy jelenleg ismeretlen, a Haragistván K-NY-i irányban húzódó, nagyméretű karsztrendszer tagja. Erről többet az idei évben tudhatunk meg az ELGI segítségével, mivel 1982 őszén geoelektromos módszerrel végigszelvényezték a Haragistvát.

A barlang bontása számos technikai problémát vet fel, ezért a korábbi munkahelyeinkhez képest itt viszonylag lassan halad a munka. A munkagödör felső 3 m-e laza, kötőrmelékcs agyagban halad, ezt folyamatosan ácsolással kellett biztosítani. Innen nyílik a jelenleg 6 m mély függőleges járat, amely oldalirányban kimegy a kutatógödör alól, ezért az akna tetejét is biztosítani kell. Az akna kötőrmelékkel van kitöltve, s mivel teljes szelvényben nem tudjuk kibontani, a lefelé haladás is csak folyamatos ácsolással lehetséges.

A Veres Pálné Gimnázium Szekula Mária Barlangkutató Szakosztályának 1982. évi jelentése

Tóth Attila

1982. július 23-tól augusztus 7-ig kutatótábort szerveztünk Bakonybélben a Kőrös-hegyen. A víznyelő, amelyben a kutatást megkezdtük az erős vízbefolyás miatt, a kiácslás ellenére, beomlott. A feltárását megkezdtük, azonban ekkor a kezdődő esős időjárás a kutatás felhagyására kényszerített. A környék bejárásakor több, kisebb üreget találtunk, valamint több víznyelőben berogyást figyeltünk meg.

Beszámoló a tatai Bányász Művelődési és Oktatási Központ "Vértess László" Karszt- és Barlangkutató Csoportjának 1982. évi tevékenységéről

Szerk: Juhász Márton

Tartalomjegyzék

Bevezető

*Összefoglaló

*I. Kutatási jelentések

*1. Hapci-barlang

*2. Veres-hegyi-barlang

*2.1. Az 1982. évi feltáró kutatás ismertetése

2.2. Geológiai vizsgálatok

2.2.1. Ásványtani vizsgálatok

2.2.2. Üledéktani vizsgálatok

2.3. Klimatológiai vizsgálatok

2.4. Dr. Kordos László /MÁFI/: Jelentés a Veres-hegyi-barlangban 1982-ben begyűjtött gerinces maradványokról

2.5. Régészeti leletek

*3. Keselő-hegy

*3.1. Az 1982. évi feltáró kutatás ismertetése

*3.2. Keselő-hegyi-barlang

- x3.3. Keselő-hegyi 2. sz. barlang
- x3.4. Keselő-hegyi 6. sz. barlang
- x3.5. Keselő-hegyi 7. sz. barlang
- x3.6. Keselő-hegyi 9. sz. barlang
- x3.7. Lázár-hegyi-barlang
- x3.8. Lázár-hegyi-hasadék
- x3.9. Lázár-hegyi-kőfülke
- x4. Pisznice-barlang
 - x4.1. Az 1982. évi feltáró kutatás ismertetése
 - 4.2. Geológiai vizsgálatok
 - 4.2.1. Közettani vizsgálatok
 - 4.2.2. Ásványtani vizsgálatok
 - 4.2.3. Üledéktani vizsgálatok
 - 4.3. Hidrológiai vizsgálatok
 - 4.4. Klimatológiai vizsgálatok
 - 4.4.1. A hőmérséklet éves menetének vizsgálata
 - 4.4.2. A hőmérséklet napi menetének vizsgálata
 - 4.4.3. A hőmérséklet függőleges elrendeződésének vizsgálata
 - 4.4.4. A barlangi klíma és a guanó kapcsolatának vizsgálata
 - 4.4.5. Légmozgásvizsgálatok
 - 4.5. Fénymérések
 - 4.6. Biológiai vizsgálatok
 - 4.6.1. Dr. Komáromy Zsuzsa /Termtud. Muz. Növénytar/: Adatok a Pisznice-barlang algaflórájához
 - 4.6.2. Rajczy Miklós /Termtud. Muz. Növény ár/: A Pisznice-barlang moha- és zuzmó-flórája
 - 4.6.3. Faunisztikai vizsgálatok
 - 4.7. Dr. Kordos László /MÁFI/: A Pisznice-barlang gerinces maradványai
 - 4.8. Régészeti leletek
 - 4.9. A barlang feliratainak vizsgálata
- x5. Hosszu-vontatói-viznyelőbarlang
- x6. 4650. sz. barlangkataszteri terület
 - x6.1. Pisznicei Pillér-barlang
 - 6.2. Póc-kői-barlang
- II. Csoporttevékenység
 - 1. Klubélet
 - 2. Kutatótáborok
 - 3. Turák
- Függelék
 - x- Kiegészítések a 4621. sz. terület barlangkataszteréhez
 - Pusztamaróti-barlang
 - Hajagosi 1. sz. barlang
 - Hajagosi 2. sz. barlang
 - Hajagosi 3. sz. barlang
 - x- Kiegészítések a 4630. sz. terület barlangkataszteréhez
 - Veres-hegyi-kőfülke
 - Veres-hegyi 3. sz. kőfülke
 - x- Kiegészítések a 4640. sz. terület barlangkataszteréhez
 - Hosszu-vontatói-sziklaeresz
 - Szomódi-barlang

- Kőpíte-barlang
- Neszmélyi Löss-barlang
- Dunaalmási-barlang
- Vörös-kői-hasadékbarlang
- x Zárójelentés a Hapci-barlangban végzett kutatómunkáról
- x Összefoglaló jelentés a Gerecse-hegység 4650. számú barlangkataszteri területén végzett terepi kutatómunkáról
- x /A Beszámoló a megjelölt fejezeteket tartalmazza./

Összefoglaló

Csoportunk a Tatabányai Szénbányák Bányász Művelődési és Oktatási Központjában mint Barlangász Klub tevékenykedik. Létszámunk az 1981. évi oszti utáni lemorzsolódásokkal 45-50 főben normalizálódott. Ebből 37 fő tagja a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulatnak.

Barlangkutatói tevékenységünket kutatási helyenként röviden a következőkben foglalhatjuk össze:

1. Hapci-barlang

Olyan pozíciót értünk el, hogy a további feltárás lehetetlenné vált. A munkát ezért itt befejeztük, a kutatási zárójelentést elkészítettük.

2. Veres-hegyi-barlang

Megtisztítottuk a Fehér-termet, alatta az 1981-ben feltárt folyosó folytatásaként újabb 20 m-es szakaszt tártunk fel. A jelenlegi végpont is igen biztató. A barlangban geológiai, klimatológiai vizsgálatokat végeztünk.

3. Keselő-hegy

Kutatási tervünket a bányaművelés miatt módosítani kellett. Így az I. Triászban és a szomszédos Lázár-hegyen dolgoztunk. Kisebbségi feltárási sikereket értünk el, dokumentációnkat 4 új barlang anyagával bővítettük.

4. Pisznice-barlang

A legnagyobb energiát e barlang kutatására fordítottuk. Kitisztítottuk a nagy cseppkő melletti beugrót és a Bejárati-terem alsó szakaszát. Nagy erővel dolgoztunk a NY-i alsó ág feltárásián. Ez évben nagyobb feltárási siker nem volt, de feldolgozó munkánk itt volt a legeredményesebb, geológiai, hidrológiai, klimatológiai, biológiai stb. vizsgálatok, megfigyelések történtek. A Pisznice vált a Gerecse-hegység egyik legjobban megkutatott barlangjává.

5. Hosszu-vontatói-víznyelőbarlang

Rendkívül nehéz körülmények között végeztük a törmelékűgő bontását, további nehéz munkára van kilátás.

6. 4650. sz. barlangkataszteri terület

Befejeztük a kataszterező terepi munkát. Idén két üreg dokumentációját készítettük el. A terület barlangjairól összefoglaló jelentést állítottunk össze.

A hétfői munkaturákon és az öt kutatótáboron csoportunk tagjai a feltáró munkán kb. 12500 munkaórát dolgoztak. Ebben a számban a feldolgozó jellegű tevékenységre fordított idő nem szerepel. Ennek eredményeként feltárásainkban ez évben közel 75 m új barlangjáratot sikerült "összedolgozni". Ez a gerecsei viszonyokat figyelembe véve jó

eredmény.

Fent már ismertetett kataszterező munkánk mellett a 4621., 4630. és 4640. számú egységek már meglévő anyagát 12 újabb barlang dokumentációjával egészítettük ki. Összesen 21 barlangban 214 m járathosszt térképeztünk, ez valamennyi első felmérés. Ezen felül elkészült a Pisznice-barlang bejáratí szakaszának újrafelmérése is. Ezt különböző szakirányú térképeinkhez használtuk. A dokumentációk a térképek mellett a barlangok rövid leírását és a bejáratról készített fényképfelvételt is tartalmazzák.

Szakmai munkánk lehetőségei bővültek, viz- és kőzetkémiai, üledéktani, klimatológiai vizsgálatok is tudtunk végezni. Széles körű kapcsolatokat építettünk ki tudományos szervezetekkel, intézményekkel, így több saját erőnket meghaladó vizsgálat elvégzésére is lehetőség adódott.

I. Kutatási jelentések

1. Hapci-barlang

A barlang feltárását rendszeres hétféti munkaturákon és egy 8 napos tábor alkalmával végeztük. A táboron a rossz időjárás, a barlangba befolyó esővíz, a talpon felgyülemlett hig sár miatt csak három napig tudtunk dolgozni.

Az 1981-ben elért 14 m-es mélységet már csak 1 méterrel tudtuk növelni. Ehhez kb. 6 m³ anyagot kellett a felszínre szállítani. 15 m-es mélységben a szelvény 3 m hosszúra nyúlt, de 0,2 - 0,3 m-re szűkült. Itt a további bontás lehetetlenné vált. A kitöltés a talpon sárgásbarna színű, kötőrmelék, gyengén löszös agyag.

A barlangot 1982. november 13-án felmértük. Mélysége - egyben összhosszúsága - 15 méter.

A barlang kutatását befejezettnek nyilvánítottuk, a kutatási zárójelentést elkészítettük.

2. Veres-hegyi-barlang

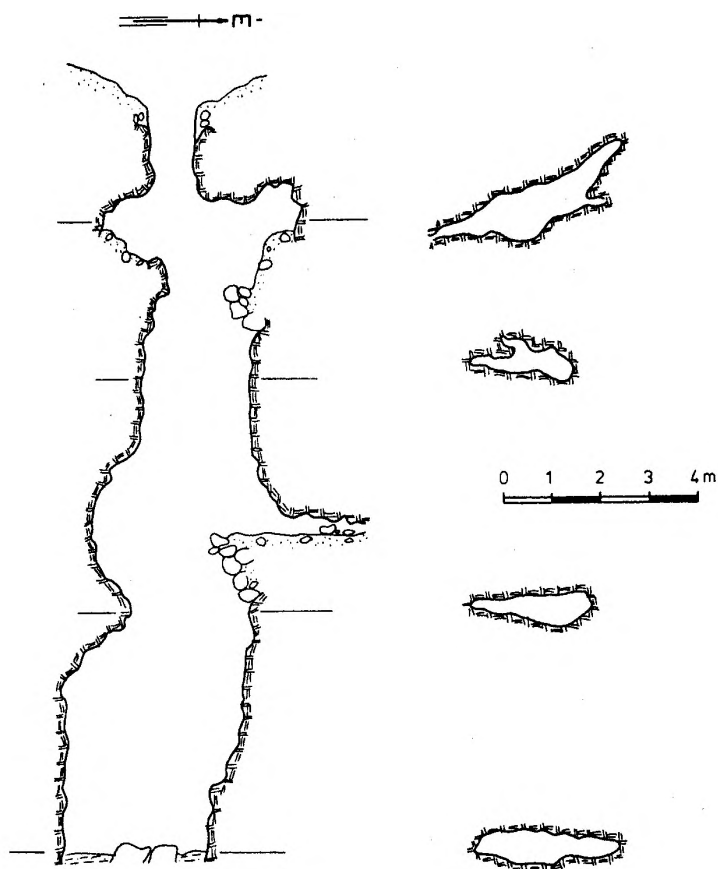
2.1. Az 1982. évi feltáró kutatás ismertetése

Feltáró munkánk az 1981-ben feltárt szakasz továbbkutatására koncentrált. Már az év elejétől bontottuk a Fehér-terem mélypontját, így kb. 30 m³ anyag kitermelésével és felszínre szállításával elértük, hogy az új szakasz és a terem között járható összeköttetés jött létre.

Tavaszi kutatótáborunkon már az új szakaszt tudtuk tovább bontani. A tábor időtartama a Fehér-terembe és a bejáratí aknába csigaállásokat, a felszínre a bejárat és a meddőhányó közé szállító kötélpályát építettünk ki. A barlang bonyolult járatrendszerre miatt így is 17 főnek kellett egy műszakban dolgoznia, hogy a végpontról kibontott anyag a meddőhányóra kerüljön. További 20 m³-nyi termeléssel elértük, hogy az eddigi kuszójárat meredeken lejtő tágas folyosóvá változott. Falait foltokban borsókö borítja, igazi látványossága azonban a szépen kipreparálódott kalcittelérek bonyolult hálózata. A bontás a tábor 5. napján eredménnyel járt. A talpponton kis rés vált szabaddá, melyet kitágítva újabb szakaszba jutottunk.

A meredeken lejtő járat kezdetben szűk, 8 m után fokozatosan kitágul. Kritikus szakasza 5-7 m között van. Itt két oldalát omladék alkotja, mely nagyon omlásveszélyes. 10 m-nél alsó és felső ágra oszlik. Felül tágas kürtő nyílik, de kötőrmelékkel el van tömődve. Alul egy kis fülkével végződik, melyből ökölnyi szűk csatorna vezet tovább. Az új szakasz irányát K-NY-i törés határozza meg. Képződményekben szegény, de borsóköveket, kis cseppköveket is láthatunk falain. Kitöltése nagymennyiségű kötőrmelék, a

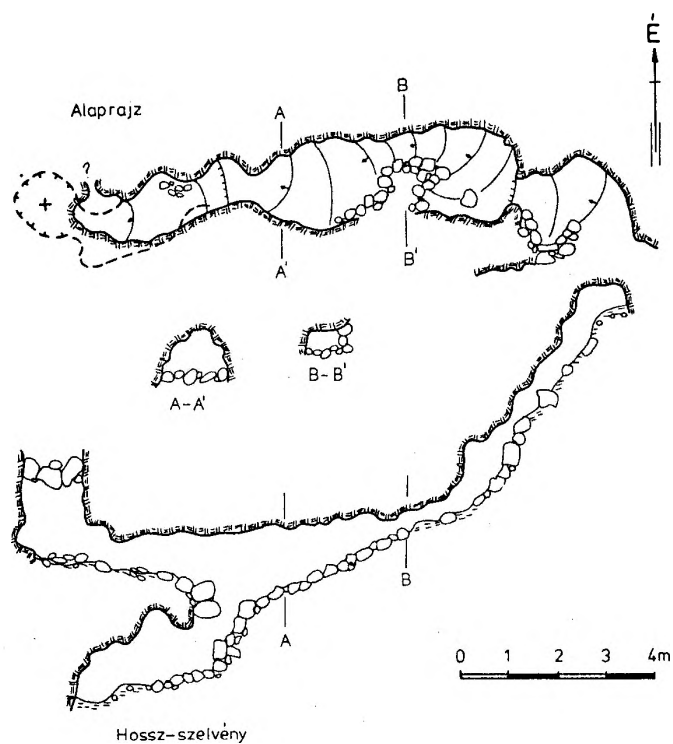
GERECSE - HEGYSÉG
HAPCI - BARLANG



Felmérte: Vértés László Karst-és Barlang-
kutató Csoport 1982. 11. 13.
Juhász M., Tolnai A.
Szerkesztette: Juhász M.

GERECSE - HEGYSÉG
VERES-HEGYI-BARLANG

Az 1982-ben feltárt szakasz



Felmérte Vértés László Karszt-és Barlang-
kutató Csoport 1982. 04. 09.
Juhász M., Puskás Gy.
Szerkesztette Juhász M.

végpontnál szürke agyag.

Az új feltárással a barlang hosszúsága 20 m-rel, mélysége 8 m-rel növekedett. A további bontás biztatónak ígérkezik, de a nagy anyagmennyiség, magas létszámgény miatt a jövőben csak kutatótáborok szervezésével valósítható meg.

3. Keselő-hegy

3.1. Az 1982. évi feltáró kutatás ismertetése

Az év első hónapjaiban a feltáró munka a tervek szerint a Keselő-hegyi-barlangban és a Keselő-hegyi 2. sz. barlangban folyt. Mindkét barlang végpontján kedvező pozíciót értünk el. Március közepén a Kőbánya Üzem értesítette csoportunkat, hogy a bányaművelés miatt a kutatást itt előre láthatólag szeptember végéig szüneteltetni kell.

Ez után erőinket az I. Triászbanyára csoportosítottuk át. Dolgoztunk a 6. sz. és 7. sz. barlangokban, kisebb feltárási sikereket értünk el. Októberben bontottuk meg a 9. sz. barlang eredetileg 0,3 x 0,4 m-es bejáratát, 4 m-es bontással itt egy közel 16 m hosszú új üreget tártunk fel.

Tüzetesen átvizsgáltuk a Keselő-hegytől É-ra található Lázár-hegy területét is. Itt három kisebb üreget dokumentáltunk, bontásra érdemes objektum azonban itt nincs.

A II. Triászbanyában 1982 december végéig még nem tudtuk újratekenni a munkát!

3.2. Keselő-hegyi-barlang

Munkánk itt kétirányú volt. Megkezdtuk az ÉK-i ág mélyszakaszának bontását. A kb. 100-110 m-es mélységben található jelenlegi végponton agyagdugó gátolja a továbbjutást. Ennek nagy részét eltávolítottuk. Ez a munka deponálási problémák miatt meglehetősen nehézkes volt. Jelenleg szűk légrésen enyhén lejtő folyosó néhány m-es szakaszát lehet bevilágítani.

A feltárással párhuzamosan végeztük a felmérési fixpontok kiépítését is. A Nagy-teremből az ÉK-i ág Kos-terem alatti patakmedréig jutottunk el. A munka során a Kos-terem alatt egy kb. 10 m mély, 4-5 m hosszú, 30-50 cm széles hasadéknát sikerült bejárnunk. Az ujonnan megismert barlangszakasz falait szép aragonitképződmények díszítik.

3.3. Keselő-hegyi 2. sz. barlang

Az alatt a rövid idő alatt, míg a barlangban dolgozhattunk, a végpont bontását végeztük. Ezt egy méterrel sikerült süllyesztenünk, így a barlang jelenlegi mélysége 33 m. A munka meglehetősen nehézkes volt, mivel a kibontott anyagot egy kellemetlen szűkületen kellett átszállítanunk. Sok problémát jelentett az alsó ácsolat kijavitása is, mivel a mögötte lévő törmelék a közeli robbantások hatására megrogyott.

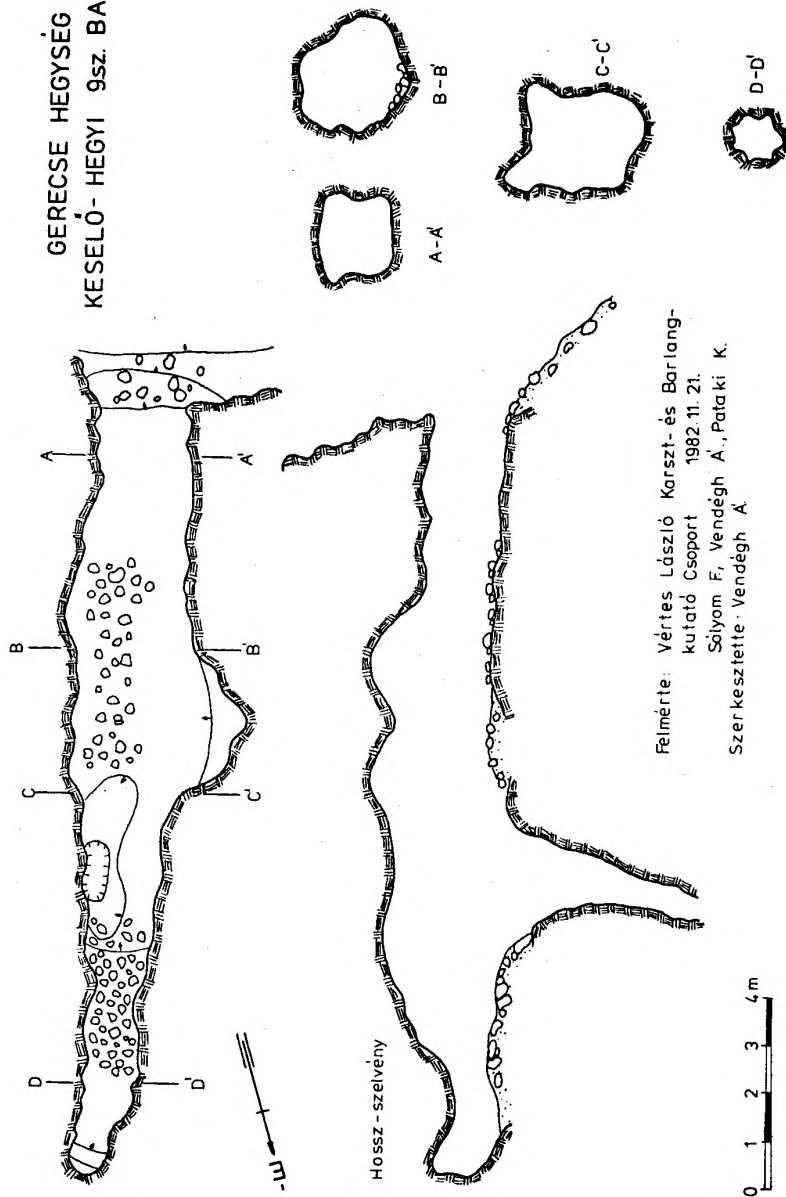
3.4. Keselő-hegyi 6.sz. barlang

Az 1981-ben megismert hasadéknában a szűkület miatt nem tudtunk továbbjutni, ezért a hasadék DK-i folytatását bontottuk meg az eredeti bejáratától 3 m-re. Fél méteres törmelékű dugó átbontásával itt is elértük a nyitott hasadékot, de 6 m-nél mélyebbre ebben sem jutottunk. A szűkület alatt 1-1,5 m-rel kb. 0,8 x 1 m-es keresztmetszetű akna látszik melyben a ledobott kövek hosszasan kopognak.

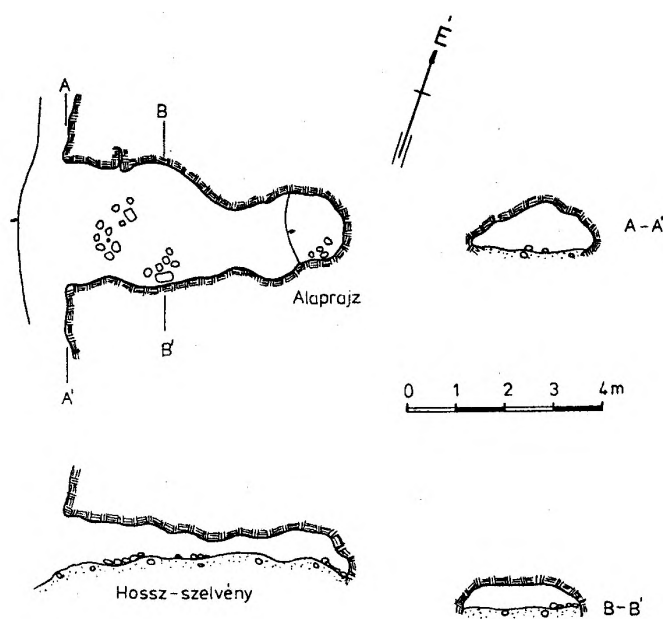
3.5. Keselő-hegyi 7. sz. barlang

Itt a munkát az omladékos bejárat megtisztításával kezdtük, majd letermeltük az előtte található törmelékkupot. Ekkor lettünk figyelmesek arra a lapos, szűk járatra, mely a bejárat után közvetlenül NY-ra indul. Ennek kibontásával újabb kis termet sikerült feltárnunk. A terem 6 m hosszú, 2-3 m széles, 1,8-2,5 m magas. Mennyezetéből kis kúrtó

GERECSE HEGYSÉG
KESELŐ-HEGYI 9SZ. BARLANG



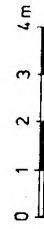
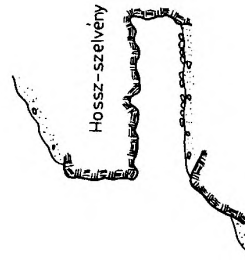
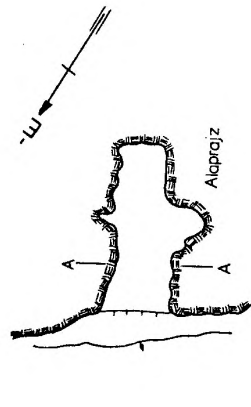
GERECSE - HEGYSÉG
LÁZÁR - HEGYI - BARLANG



FELMÉRTE: Vértess László Karszt-és Barlang-
kutató Csoport 1982. 12. 12.
Sólyom F., Vendégh A.
Szerkesztette: Vendégh A.

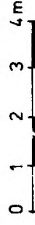
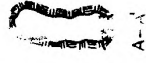
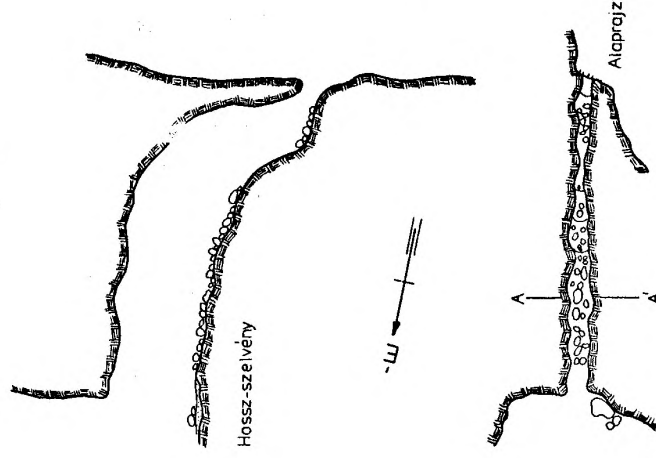
GERECSE - HEGYSÉG

LÁZÁR-HEGYI KŐFÜLKE



GERECSE - HEGYSÉG

LÁZÁR-HEGYI-HASADÉK



Felmérte: Vértess László Karszt-és Barlang-
kutató Csoport 1982. 12. 12.
Sólyom F., Vendégheg. A.
Szerkesztette: Sólyom F.

FELMÉRTE: Vértess László Karszt-és Barlang-
kutató Csoport 1982. 12. 12.
Sólyom F., Vendégheg. A.
Szerkesztette: Vendégheg. A.

indul, mely 5 m után a bányafalra lyukad. A terem erősen omladékos, a talpon is nagymennyiségű kötőrmelék halmozódott fel. Az épen maradt falfelületeken több helyen kis borsókövecskék, apró 1-2 mm-es kalcitkristályok figyelhetők meg. Az omladék kitakarítása jelenleg is folyik.

3.6. Keselő-hegyi 9. sz. barlang

A Tatabánya mellett emelkedő Keselő-hegyen, a Kőbánya Üzem I. Triászbanyájának D-i végződésétől DK-re kb. 25 m-re található, kb. 290 m tszf. magasságban. Bejárata a bányafal és a meddőhányó találkozásánál nyílik, 1,5 m magas, 1,8 m széles, közel négyszögletes alaku. A barlang hosszúsága 15,7 m, szélessége 0,8-3,5 m, magassága 1-2,5 m között változik. 10 m-nél járhatatlanul keskeny függőleges hasadék nyílik a talpból, a ledobott kövek itt kb. 8-10 métert gurulnak.

A vastagpados dachsteini mészkőben létrejött üreg irányát egy ÉÉK-DDNY irányú törés határozza meg. E törés mentén a kőzet erősen breccsásodott, a törésvonalban a barlang tnnhelyét alkotva 10-20 cm vastagságú kalcittelér fut végig. A kalcit vörösbarna színű, mikrorétegzett, felületén gyakran limonites, bekérgeződés figyelhető meg. A falak felszíne gyengén mállott, letompult, de jellegzetes eróziós bemélyedésekkel tagolt. Foltokban erősen roncsolt borsóköbevonat is látható. Az üreg kitöltése kötőrmelék, a bejáratnál aprózódott robbantási törmelék. Élővilága - nagy számú szunyog - jelentéktelen.

3.7. Lázár-hegyi-barlang

A Tatabányától ÉK-re emelkedő Lázár-hegy DNY-i oldalában található, a tarjáni műút mellett lévő anyagraktártól kb. 100 m-re DK-re 20 m-rel magasabban. Bejárata 2,5 m széles, 1 m magas, ovális alaku. Dachsteini mészkő vastag padjának tövében nyílik.

Az üreget 5,7 m hosszú, k-2,5 m széles, 0,4 m magas kuszoda alkotja. Roncsolt gömbüstjei forrás eredetre utalnak, de már a szögletes kifagyásos formák az uralkodóak. Falain foltokban apró mészgömböcskék is megfigyelhetők. Kitöltése kötőrmelékes humusz. Élővilága - szunyogok, pókok, a falakon mohás, zuzmós bevonat - jelentéktelen.

3.8. Lázár-hegyi-hasadék

A Tatabányától ÉK-re emelkedő Lázár-hegy NY-i oldalában található, a tarjáni műút mellett lévő anyagraktártól kb. 150 m-re ÉK-re, 30 m-rel magasabban. Bejárata 0,5 m széles, 1,8 m magas, a dachsteini mészkő sziklafal nehezen megtalálható helyén nyílik.

A barlang közel É-D irányú törés mentén alakult ki, hasadékjellegű. 5 m hosszban járható, 1,6-2,2 m magas, 0,3-0,5 m széles járata D-i végén keskeny, járhatatlan repedéssel a felszínre nyílik. Falai korrodáltak, rajtuk foltokban pusztuló aragonit nyomai láthatók. Kitöltése kevés kötőrmelék. Élővilága - a falakon mohás, zuzmós bevonat - jelentéktelen.

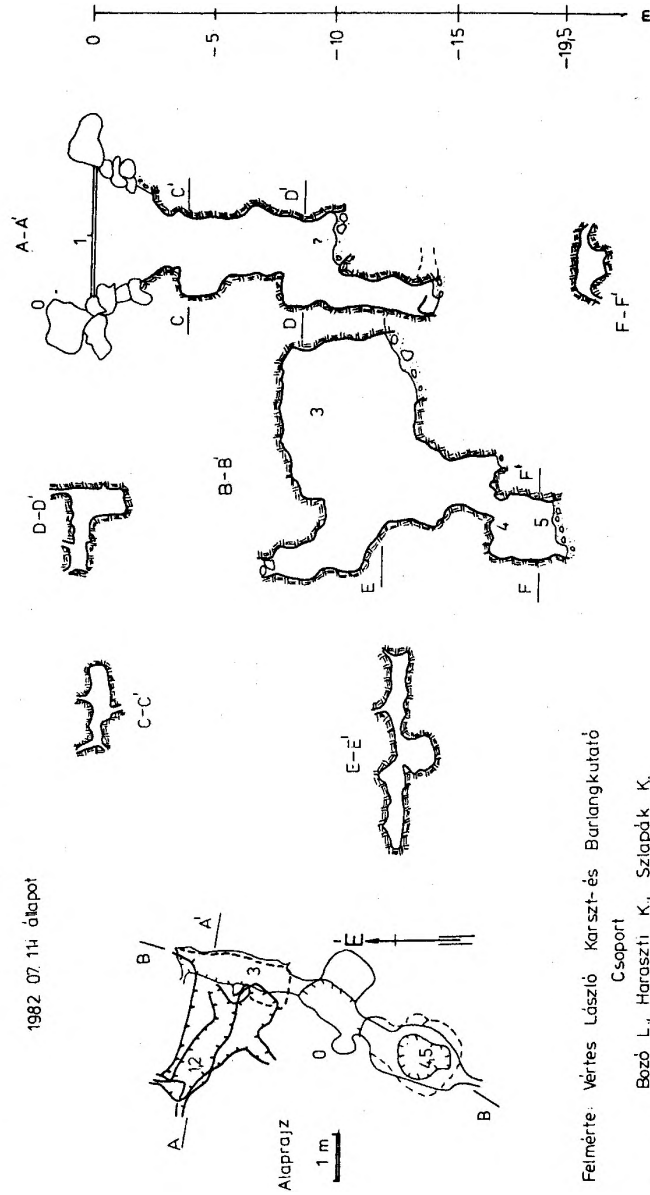
Lázár-hegyi-kőfülke

A Tatabányától ÉK-re emelkedő Lázár-hegy NY-i oldalában található, a tarjáni műút mellett lévő anyagraktártól kb. 80 m-re DK-re, 20 m-rel magasabban. Bejárata 1,5 m széles, 1,1 m magas, közel négyszögletes alaku. Dachsteini mészkő vastag padjának tövében nyílik.

Az üreg 3,5 m hosszú, 1-1,5 m széles, átlagosan 1 m magas, közel vízszintes. Kifagyásos uton jött létre, de falain gyenge korróziós oldásformák is felismerhetők. A falakon elszórt foltokban apró mészgömböcskék is megfigyelhetők. Kitöltése kötőrmelékes humusz. Élővilága - a falakon mohás, zuzmós bevonat - jelentéktelen.

GERECSE-HEGYSÉG HOSSZÚ-VONTATÓI VÍZNYELŐBARLANG

1982. 07. 11-i állapot



Felmérte: Vértess László, Karszt- és Barlangkutató Csoport

Bozó L., Haraszti K., Szlapák K.

Szerkesztette: Szlapák K.

4. Pisznice-barlang

4.1. Az 1982. évi feltáró kutatás ismertetése

A barlang nehézkes megközelítése és a létszámgényes munka miatt a hétvégi munkatárak száma az előző évihez képest csökkent, viszont ennek ellensúlyozására két kutatótábor is rendeztünk. Célunk elsősorban az alsó szintű szakaszok feltárása volt, de kisebb bontásokkal máshol is próbálkoztunk.

A Palota-ág Tizek-termében megbontottuk a törmelék a terem NY-i oldalának kis beugrójában. Kb. 1,5 m³ kibontása után beszüntettük a munkát, mivel az innen induló járat 0,2 m átmérőjű járhatatlan csatornává szűkült.

A Fő-ág Forrásosatornáját több ízben próbáltuk véséssel tágítani, ez a munka azonban nagyon lassan halad. A jövő évben itt gépi erővel tovább dolgozunk.

A Fő-ág Cseppkőgátjának NY-i beugróját teljesen kitisztítottuk. A több m³ törmelék a felszínre szállítottunk. A beugró alján 1 m-es szintsüllyedés után bejött a szálkő, így itt is beszüntettük a feltárást.

A Bejárat-terem alsó szintjét 90 %-ban kibontottuk. E szakasz É-i és K-i részéből induló járatokat feltártuk, ezek 3, ill. 4 m után szálkőben végződtek. További feltárási lehetőség itt a D-i oldal, melynek bontásával valószínűleg hamarosan a felszínre lyukadva a jelenlegi bejárat alatt 4-5 m-rel újabb bejárat alakulna ki.

A legtöbb munkát a NY-i alsó ágban végeztük, a kitöltésszint süllyesztésével haladtunk előre a kuszodába. Az utolsó métereken kalcitbekérgeződésbe ütköztünk, ennek vésése jelenleg is folyik.

5. Hosszu-vontatói-víznyelőbarlang

Folytattuk az 1981-ben megkezdett feltáró munkát. Ez évben a barlang kutatása február elejétől július közepéig 6, egyenként 2-3 napos munkatura és egy 9 napos kutató tábor alkalmával történt. A tavaszi munkakezdetkor először a bejárat-akna kitisztítását kellett elvégeznünk, mivel a hóolvadás vize ide kb. 1,5-2 m³ anyagot mosott be. Ezután folytattuk az alsó akna bontását. A közel É-D irányú, 1-1,5 m széles hasadéokban 19,5 m mélységig tudtunk lejutni, itt az összeszűkülő szálkő megakadályozta a továbbhaladást. Ezt követően az alsó és felső akna kereszteződésében -10 m-en lévő törmelékdugót bontottuk meg. Ezt az idei munkák befejezéséig -14,5 m-ig mélyítettük. A talpon jelenleg közel m³-es összeékelődött kötömbök találhatók.

A rendkívül nehéz munka könnyítése érdekében a bejárat és a meddőhányó között szállító kötélpályát építettünk ki, a bejárat-ácsolaton és az alsó akna tetején csigaállást létesítettünk. Így kb. 16-18 m³ anyagot tudtunk a felszínre termelni.

A kitöltés agyagos-humuszos mészkőtörmelék volt, mely között nagy számban voltak kvarckavicsok is. Az anyagból néhány osont is előkerült, ezeket dr. Kordos László határozta meg:

Aves indet. - madár	Bos sp. - marhaféle
Talpa europaea - vakond	Equus caballus - ló
Glis glis - nagypele	
Cricetus cricetus - hörcsög	
Lepus europaeus - mezei nyul	
Canis sp. - kutya	
Vulpes vulpes - róka	
Cervus elaphus - szarvas	

A osontok kora legfejlebb néhány száz év.

A barlangot a tábor utolsó napján felmértük. Mélysége 19,5 m, járatainak összhosszúsága 28 m.

A barlang feltűnően hűvös. 1982. július 6-án egy záport követően a felszínen 18,6, a bejáratnál 14,2 -17 m-en 3,8 °C-ot mérünk. A két bontási pontnál változó erősségű légmozgás észlelhető.

6. 4650. sz. barlangkataszteri terület

6.1. Pisznicei Pillér-barlang

A Pisznice D-i oldalában, a kőfejtő-sor középső szakaszán található, a Szeglet-barlangtól DK-re kb. 10 m-re. A bányaudvarban meghagyott kis kőzetblokk NY-i oldalának tövében nyílik. Bejárata 0,7 m magas, 2 m széles, de a bányászok által hajdan ide halmozott kőtörmelék 0,8 m-esre szűkíti.

Az erősen feltöltődött üreg egy 9 m hosszú, 1-2,5 m széles, 0,3-0,9 m magas kuszójáratból jött létre. Belső részén a mennyezet a réteglapok mentén leszakadozott. A járat K-NY irányu, a kőzetdőlést követve befelé enyhén emelkedik. A bezáró kőzet vékonytáblás jura mészkő. A kőzetfelszín mállott, jellegzetes formái babszemnyi likaosok, melyek sűrűn egymás mellett helyezkednek el. Foltokban erősen pusztuló borsóköszéri képződmények is megfigyelhetők. Kitöltése felül kőtörmelék, alatta kőtörmelékes vörös agyag. Élővilága - néhány szunyog, pók és lepke - jelentéktelen.

6.2. Póc-kői-barlang

A Póc-kő É-i, ÉK-i oldalában mélyedő kőfejtősor K-i végénél található, a bányafal felső részében. Csak ereszkedéssel közelíthető meg. Bejárata 4 m széles, 2 m magas, ovális alakú. Előterében, a bejárat alatt keskeny függőleges csatorna - a leművelt folytatás maradványa - nyílik. Az üreg erősen pusztuló gömbfülkeroncs. Legnagyobb beöblösődése 3 m, magassága 0,6-2 m között változik. Vékonytáblás jura mészkőben alakult ki. A kőzet erősen töredezett, omladékos. A falak felszíne gyengén mállott, ezen elszórt foltokban apró gömbszerű mészkiválás figyelhető meg. Kitöltése agyagos-humuszos kőtörmelék. Élővilága - néhány szunyog és pók - jelentéktelen.

Kiegészítések a 4621. sz. terület barlangkataszteréhez

Pusztamaróti-barlang

A Hajduugrató sziklaszirtejtől NY-ra emelkedő dombocska meredek, sziklás K-i oldalában található, a pusztamaróti kövesuttól D-re kb. 150 m-re, kb. 280 m tszf. magasságban.

Bejárata 1,2 m magas, 3,5 m széles, közel félkör alakú, dachsteini mészkő vastag padjának tövében nyílik. Meredeken lejtő, 6 m hosszban járható üregének jellegzetességei a jól fejlett eróziós üstök és a mennyezetbe mélyedő keskeny eróziós csatornák. Mindezek azt mutatják, hogy a barlang valamikor forrásbarlangként működött. A falak felszíne gyengén mállott, helyenként foltokban apró gömbszerű mészkiválásokkal. A végpontnál forrásmészkő kiválás nyomai figyelhetők meg. Az üreg kitöltése kőtörmelékes humusz. Élővilága - néhány szunyog és pók, a falakon mohás, zuzmós bevonat - jelentéktelen.

Hajagosi 1. sz. barlang

A Héregtől NY-ra emelkedő Hajagos DK-i oldalát tagoló völgy D-i oldalában található, a völgytalptól kb. 50 m-re, 20 m-rel magasabban kibukkanó dachsteini mészkőszirt tövében, kb. 350 m tszf. magasságban.

A jelentéktelen kis kőfülke bejárata 2 m széles, 1,5 m magas. Az üreg hossza 3,5 m,

legnagyobb szélessége 2,5 m, magassága 0,6-1,5 m között változik. Az üreget kifagyás hozta létre, így benne jellemzőek a repedezett kőzetfelületek, szögletes, sarkos formák. A kőzetfelszín gyengén mállott, képződmény nincs. Kitöltése kötőrmelékes humusz. Élővilága - a falakon foltokban mohabevonat - jelentéktelen.

Hajagosi 2. sz. barlang

A Héregtől NY-ra emelkedő Hajagos meredek, sziklás DNY-i oldalában található, az erdészeti földuttól kb. 150 m-re, 40 m-rel magasabban, kb. 350 m tszf. magasságban.

Két bejárata dachsteini mészkő vastag padjának tövében nyílik, nehezen megközelíthető helyen. Az üreget K-NY irányú kuszójárat alkotja, mely 0,5-0,8 m magas, 0,5-1 m széles, 4 m hosszú. Kelet felé enyhén lejt. Hasadék mentén elsősorban kifagyással tágult. A szögletes formákat mutató gyengén mállott kőzetfelszínen elszórtan apró mészgömböcskék is megfigyelhetők. Kitöltése kevés kötőrmelékes humusz. Élővilága - szunyogok, pókok, a falakon foltokban mohás bevonat - jelentéktelen.

Hajagosi 3. sz. barlang

Héregtől NY-ra emelkedő Hajagos meredek, sziklás DNY-i oldalában található, az erdészeti földuttól kb. 100 m-re, 20 m-rel magasabban, kb. 340 m tszf. magasságban.

Az üreg dachsteini mészkőszirt tövében nyílik. Bejárata 1 m széles, 0,8 m magas, háromszög alakú. Befelé meredeken emelkedő keskeny járata 2,5 m hosszú. ÉK-DNY irányú hasadék mentén kifagyásos és korróziós hatással tágult. Falai gyengén korrodáltak, foltokban apró mészgömböcskék is megfigyelhetők. Kitöltése kötőrmelékes humusz. Élővilága - szunyogok, pókok, a falakon foltokban mohás bevonat - jelentéktelen.

Kiegészítések a 4630. terület barlangkataszteréhez

Veres-hegyi-kőfülke

A Veres-hegy ÉNY-i oldalában emelkedő sziklacsoport alsó részén található, kb. 300 m tszf. magasságban. Bejárata dachsteini mészkő vastag padjának tövében nyílik, 0,8 m széles, 1 m magas.

A barlang ÉK-DNY irányú törés mentén alakult ki, 2,5 m hosszban járható, ez után járhatatlanul szűk osztorában folytatódik. Falain jellemzőek a gömbüstös formák, melyeket több helyen pusztuló borsóképződmények diszitenek. Az üreg kitöltése kötőrmelékes humusz. Élővilága - szunyogok, pókok, a falakon mohás, zuzmós bevonat - jelentéktelen.

Veres-hegyi 3. sz. kőfülke

A Veres-hegy meredek, sziklás ÉK-i oldalában található, kb. 300 m tszf. magasságban. Bejárata dachsteini mészkő vastag padjának tövében nyílik, 1,5 m széles, 0,4 m magas.

A barlang réteglapok közötti kőzetkipattogzással keletkezett, 3 x 5 m alapterületű, 0,3-0,5 m magas, csak kuszva járható. A falak gyengén korrodáltak, rajtuk elszórtan apró korallszerű mészkiválások figyelhetők meg. Az üreg kitöltése kötőrmelékes humusz. Élővilága - szunyogok, pókok, a bejárat sziklákon mohák - jelentéktelen.

Kiegészítések a 4640. sz. terület barlangkataszteréhez

Hosszu-vontatói-sziklaeresz

A Hosszu-vontató É-i oldalában található, kb. 350-360 m tszf. magasságban. Az üreg a Büdös-kut felett vezető földuttól D-re, kb. 100 m-re emelkedő sziklászirt alsó részében mélyed.

A vastagpados dachsteini mészkőben kialakult sziklaeresz 15 m hosszú, 1-1,5 m magas,

beöblösödése 0,5-3 m. Elsősorban kifagyás hozta létre, de a falakon ujbennyomatszerű korróziós formák is megfigyelhetők. Kitöltése nincs. Élővilága - szunyogok, pókok, a falakon foltokban mohás, zuzmós bevonat - jelentéktelen.

Szomódi-barlang

Szomódtól ÉNY-ra, a Les-hegy DNY-i oldalában található, kb. 180 m tszf. magasságban. Nehezen megtalálható. Bejárata a lankás, sűrű bozóttal és fenyvessel borított hegyoldalba mélyedő, szabálytalan alaku, 30-40 m átmérőjű, 2-10 m mély beszakadás É-i részében nyílik.

A bejárat 5 m széles, 0,4-1 m magas, szabálytalan alaku, egy közetpillér két részre tagolja. Előtte a szakadék oldalából leomlott sziklatömbök találhatók.

A bejárat után kis termeoskébe jutunk, mely 5 m hosszú, 3,5 m széles, 1-1,5 m magas, ÉK-DNY-i irányítottaságú. ÉK-i oldalának mennyezetéből 3 m magas vakkürtő nyílik, melyben roncsolt gömbüstös formák ismerhetők fel. A teremből két járat indul, egymásra csaknem merőlegesen ÉK-re és ÉNY-ra. Az ÉK-i kb. 5 m hosszúságig járható keskeny, lapos, erősen feltöltődött kuszoda. Az ÉNY-i ág 12 m hosszú, 7 m-ig kényelmesen, innen már csak kuszva járható. Mindkét folyosó közel vízszintes. A barlang járatainak összhosszúsága 25 m.

A Szomódi-barlang forrásmézősköben alakult ki. A közet piszkosfehér, barnás árnyalatu, durvaszemcsés, meglehetősen porózus, mállekonny. Vékony mészszipap-, agyag- és kavioskonglomerátum-rétegek tagolják. Ezek a rétegek elsősorban a barlang mennyezeti részein figyelhetők meg, omlásos, leszakadásos formákban. Az üreg kitöltése közethomok és kötörmelék.

A barlang egykori forrásjárat maradványa, mely az erózió bázis süllyedésével vált inaktív. Pusztuló állapotú, a bejárat előtti kráter is egy vagy több barlangterem beszakadásából alakulhatott ki.

Élővilága - szunyogok, pókok, a bejárat szakaszon a falakon foltokban mohás, zuzmós bevonat - jelentéktelen. A szomódiak elbeszélése szerint benne a II. világháború idején néhány napig egy lelőtt repülőgép pilótája rejtőzködött.

Köpite-barlang

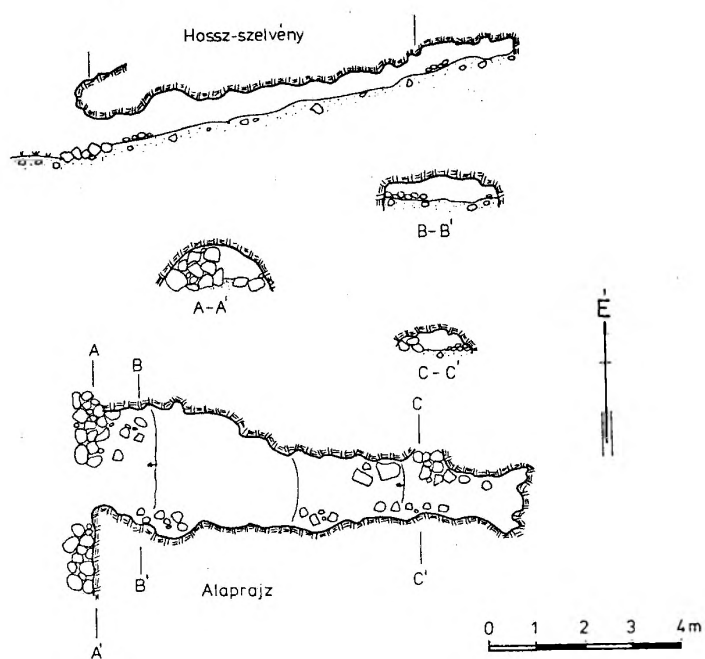
A dunaalmási Köpite-hegy NY-i oldalába mélyedő kőfejtő középső szakaszán található, a bányaudvar szintjénél 5 m-rel magasabban. Bejárata 0,8 m magas, 0,5 m széles, nyújtott szilvماغ alaku. A barlang édesvízi mészkőben K-NY irányú törés mentén alakult ki, valószínűleg forrástevékenység hatására. Jellemző formái a szépen fejlett eróziós üstök, vájuk, simára koptatott falfelületek. A kőzetfelszín gyengén mállott, porlódó, kőpződmény nincs. 6 m hosszúságban járható, 0,7-1,5 m magas, 0,3-1 m széles. 1,5 m-nél keskeny hasadékkürtő indul felfelé, ez 3,5 m-rel magasabban a bányafalra nyílik. 5 m-nél is található egy felfelé törő keskeny forráscsatorna. Az üreg kitöltése kevés kötörmelék. A bejáráskor életnyomokat nem tapasztaltunk.

Neszmélyi Lősz-barlang

Dunaszentmiklós és Almásneszmély között található, az utóbbtól DK-re kb. 1,2 km-re, a Meleg-hegy vastag lösztakaróval borított, mély, meredek oldalu völgyekkel szabdaltnak ÉNY-i oldalában, kb. 220 m tszf. magasságban, a Disznós-kuti-völgytől K-re párhuzamosan futó völgy felső szakaszában. Legegyszerűbb megközelítése: a Dunaszentmiklós - Neszmélyi Téglagyár műutról a Pincegazdaság előtt NY-ra leágazó földuton kb. 300 m megtétele után K-re letérve kb. 50 m-re az uttól található meg.

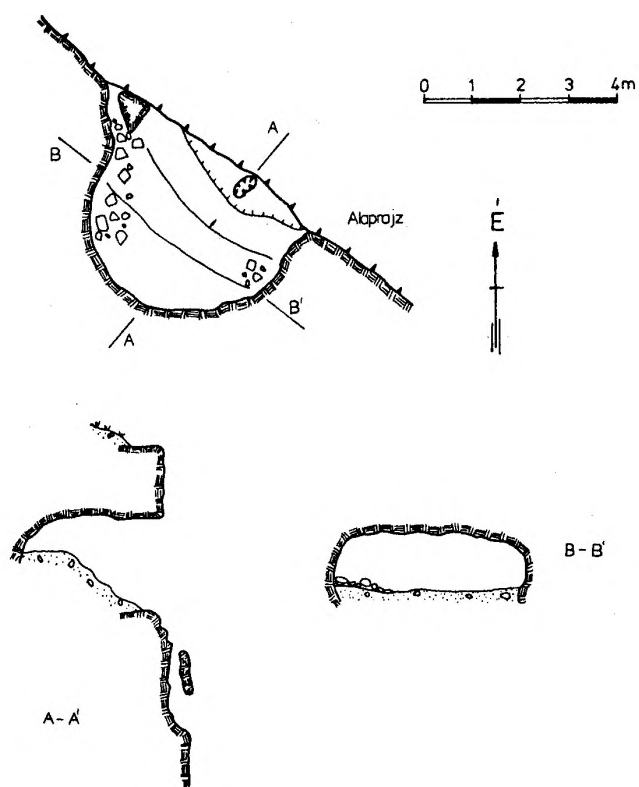
GERECSE-HEGYSÉG

PISZNICEI PILLÉR-BARLANG



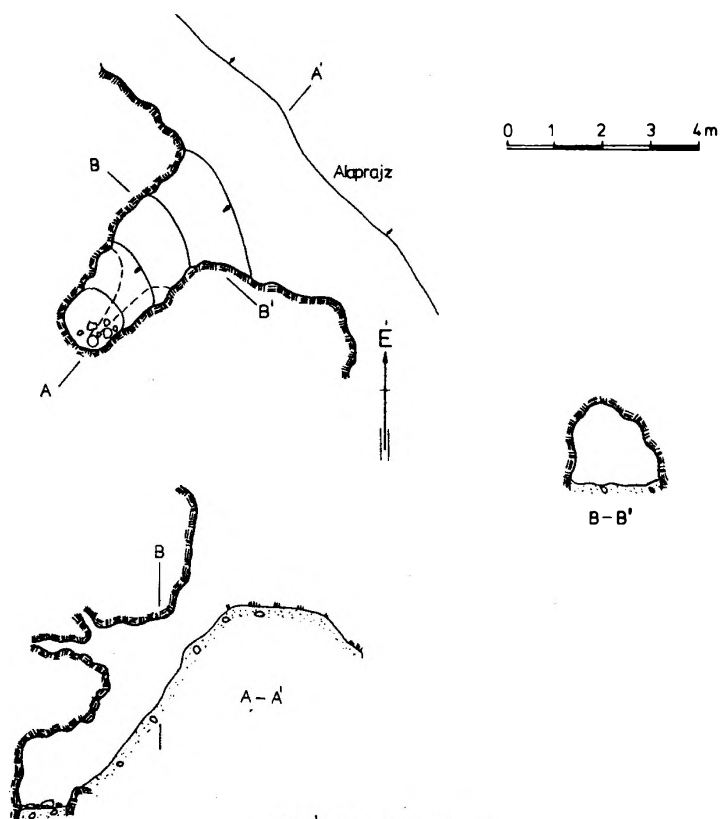
Felmérte: Vertes László Karszt- és Barlang-
kutató Csoport 1982. 08. 12
Juhász M., Pataki K.
Szerkesztette: Juhász M.

GERECSE-HEGYSÉG
PÓC-KŐI-BARLANG
vázlat



FELMÉRTE: Vértess László Karszt-és Barlang-
kutató Csoport 1982. 11. 27.
Heitz F. Juhász M.
Szerkesztette: Juhász M.

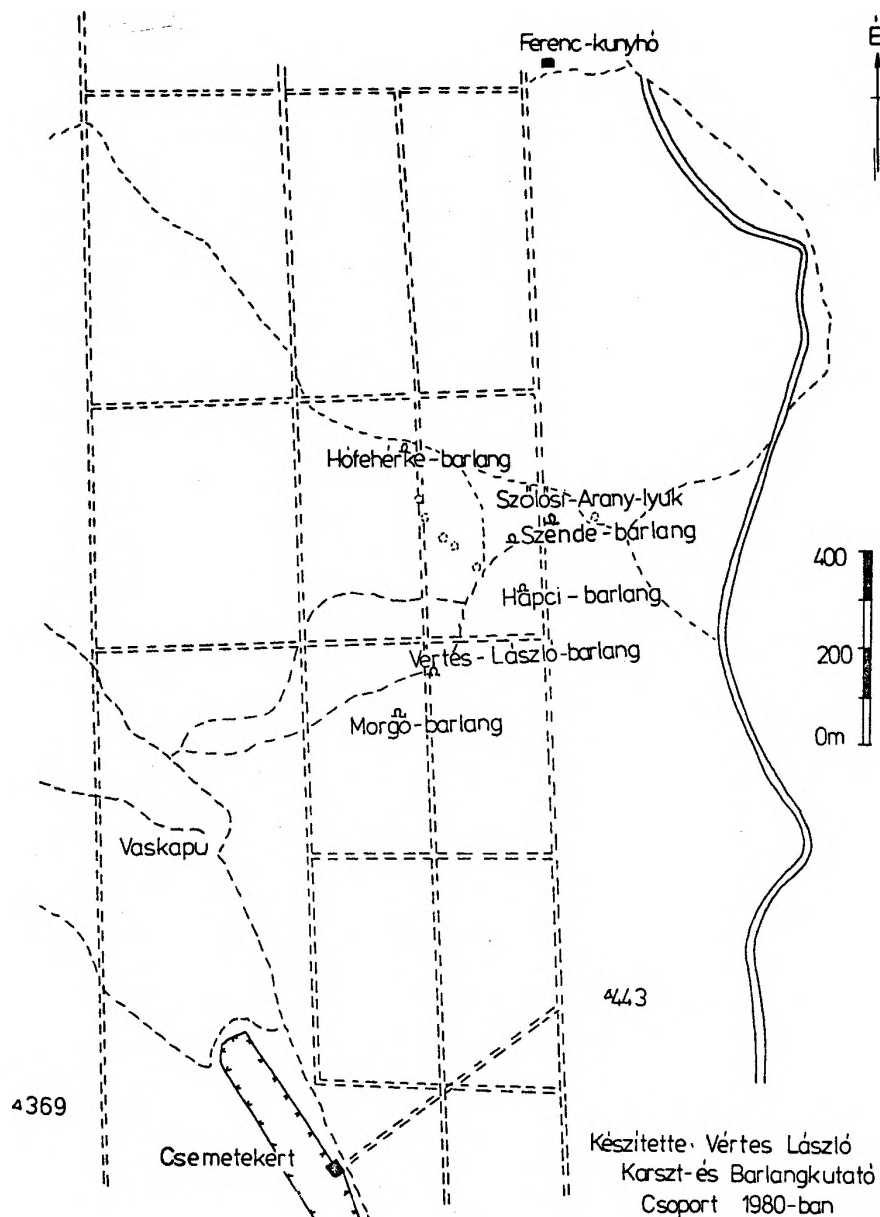
GERECSE - HEGYSÉG
PUSZTAMARÓTI - BARLANG



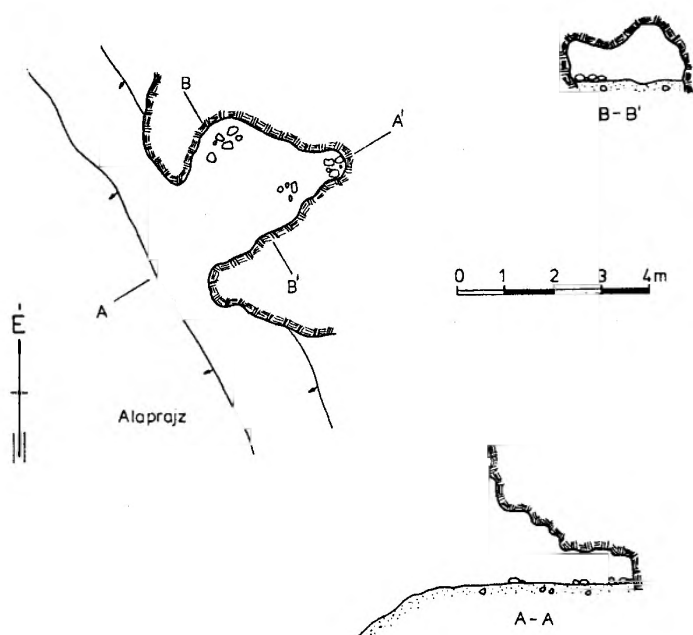
FELMÉRTE: Vértess László Karszt- és Barlang-
kutató Csoport 1982. 04. 18.
Heitz F., Szabó G., Juhász M.
Szerkesztette: Juhász M.

GERECSE - HEGYSÉG

BARLANGOK HELYSZÍNRAJZA



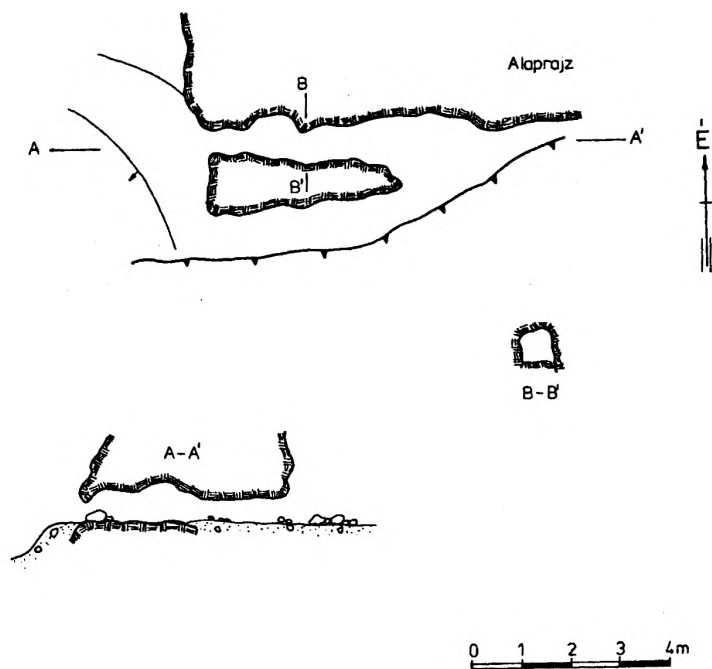
GERECSE- HEGYSÉG
HAJAGOSI 1.sz. BARLANG



FELMÉRTE: Vértess László Karszt-és Barlang-
kutató Csoport 1982.11.21.
Heitz F, Juhász M
Szerkesztette: Juhász M

GERECSE-HEGYSÉG
HAJAGOSI 2sz. BARLANG

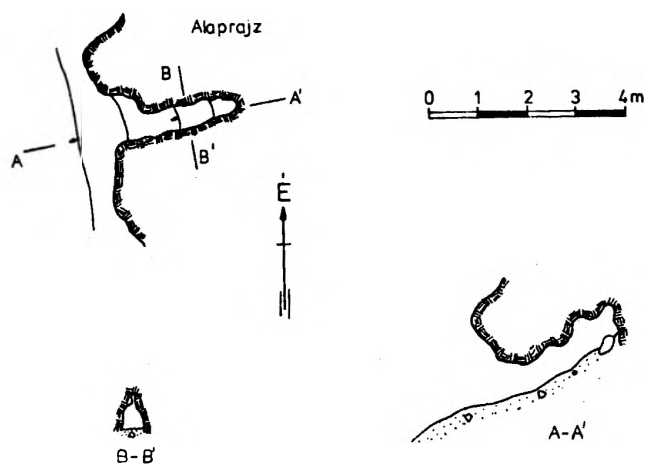
vázlat



FELMÉRTE: Vértess László Karszt-és Barlang-
kutató Csoport 1982. 11. 21.
Heitz F., Juhász M.
Szerkesztette: Juhász M.

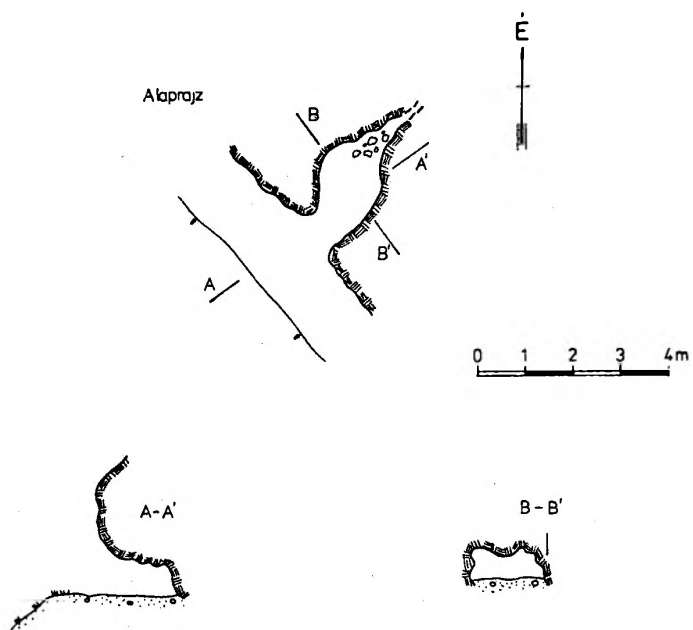
GERECSE - HEGYSÉG

HAJAGOSI 3sz. BARLANG



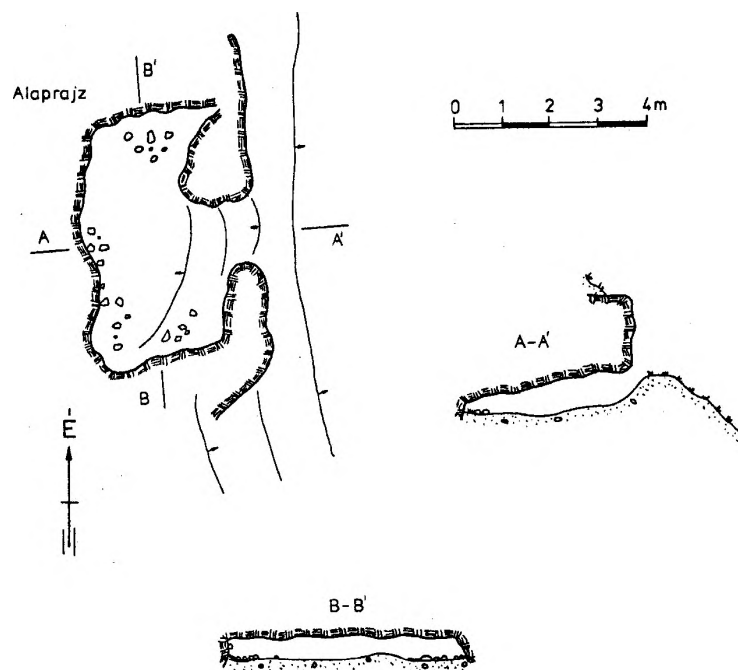
FELMÉRTE: Vértess László Karszt- és Barlang-
kutató Csoport 1982. 11. 21.
Heitz F., Juhász M.
Szerkesztette: Juhász M.

GERECSE-HEGYSÉG
VERES-HEGYI-KŐFÜLKE



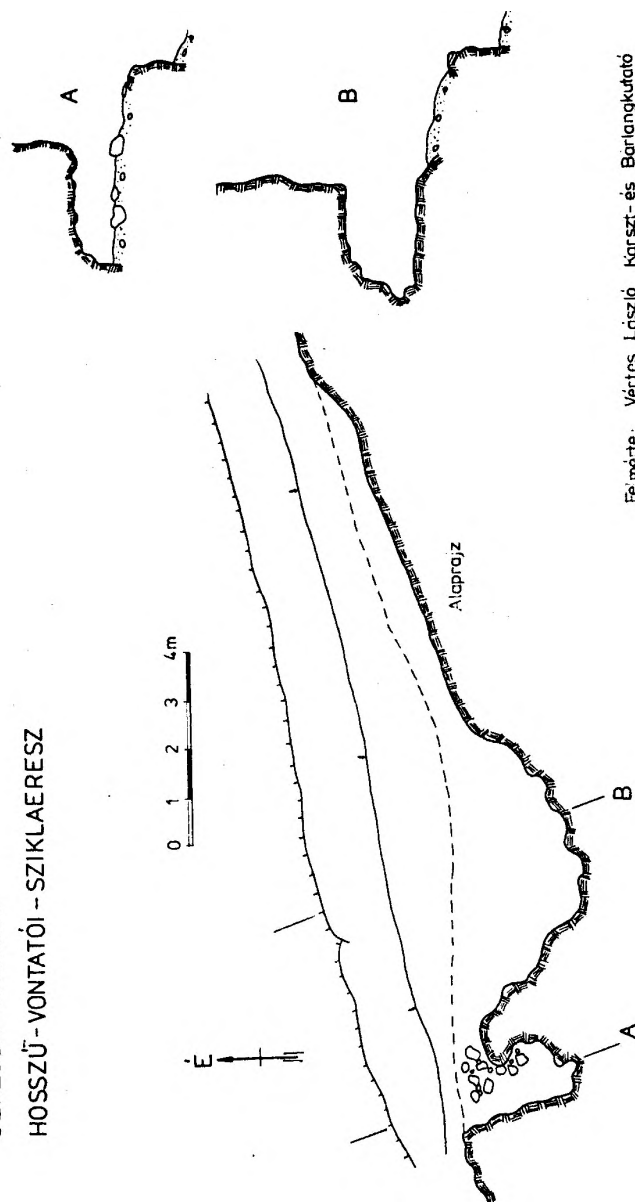
FELMERTE: Vértés László Karszt-és Barlang-
kutató Csoport 1982. 04. 04.
Juhász M., Vendégh A.
Szerkesztette: Juhász M.

GERECSE - HEGYSEG
VERES HEGYI 3.sz. KŐFÜLKE



Felmérte: Vértess László Karszt-és Barlang-
kutató Csoport 1982.04.04.
Juhász M., Vendéghe A.
Szerkesztette: Juhász M.

GERECSE - HEGYSÉG
HOSSZÚ - VONTATÓI - SZIKLAERESZ



Felmérte: Vértés László Karszt- és Barlangkutató
Csopart 1982. 07. 04.
Jónaska P. Juhász M.
Szerkesztette: Juhász M.

GERECSE-HEGYSÉG

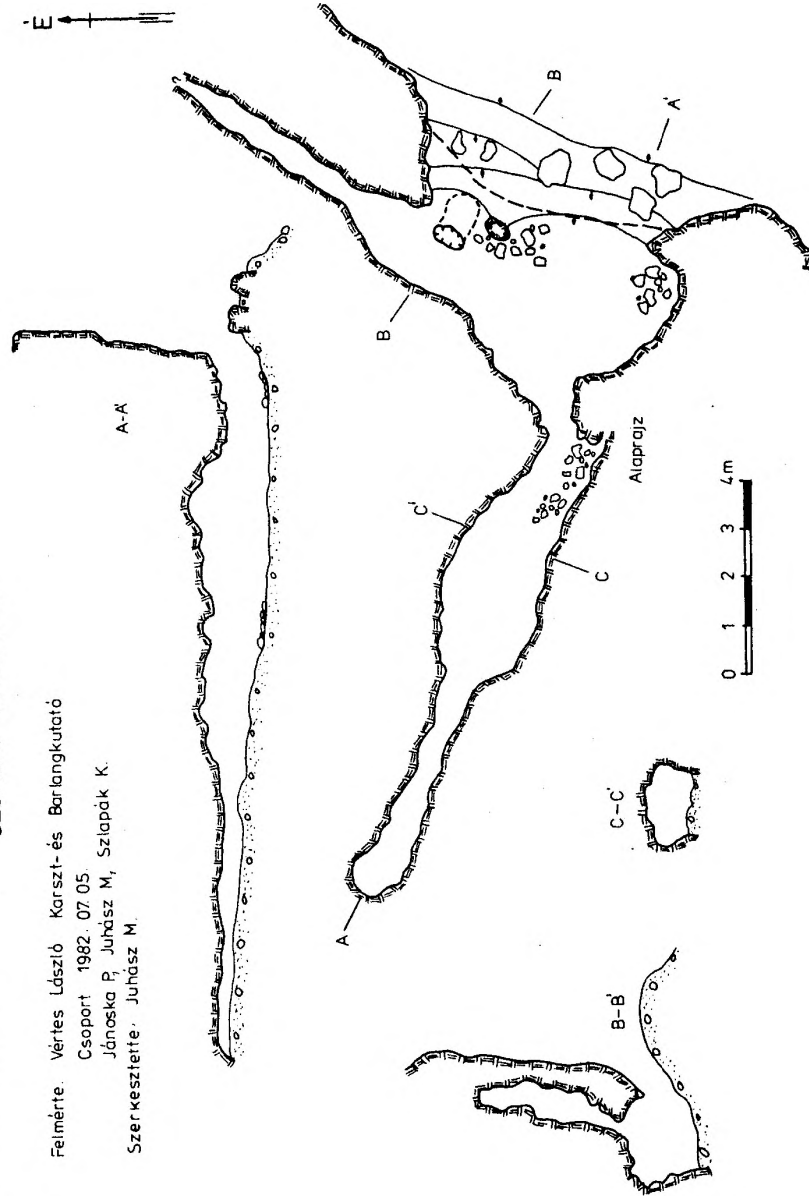
SZOMÓDI BARLANG

Fejmérte. Vértés László Karst- és Barlangkutató

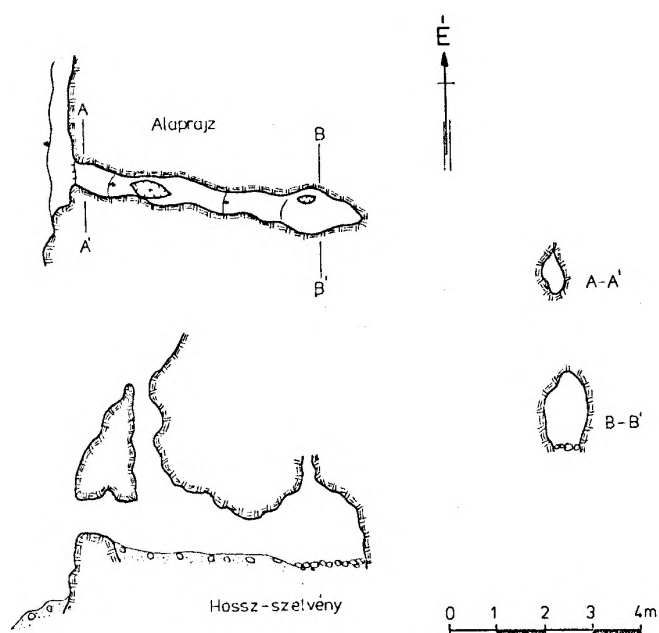
Csoport 1982. 07. 05.

Jánoska P. Juhász M., Szlapák K.

Szerkesztette: Juhász M.



GERECSE-HEGYSÉG
KŐPITE-BARLANG
vázlat



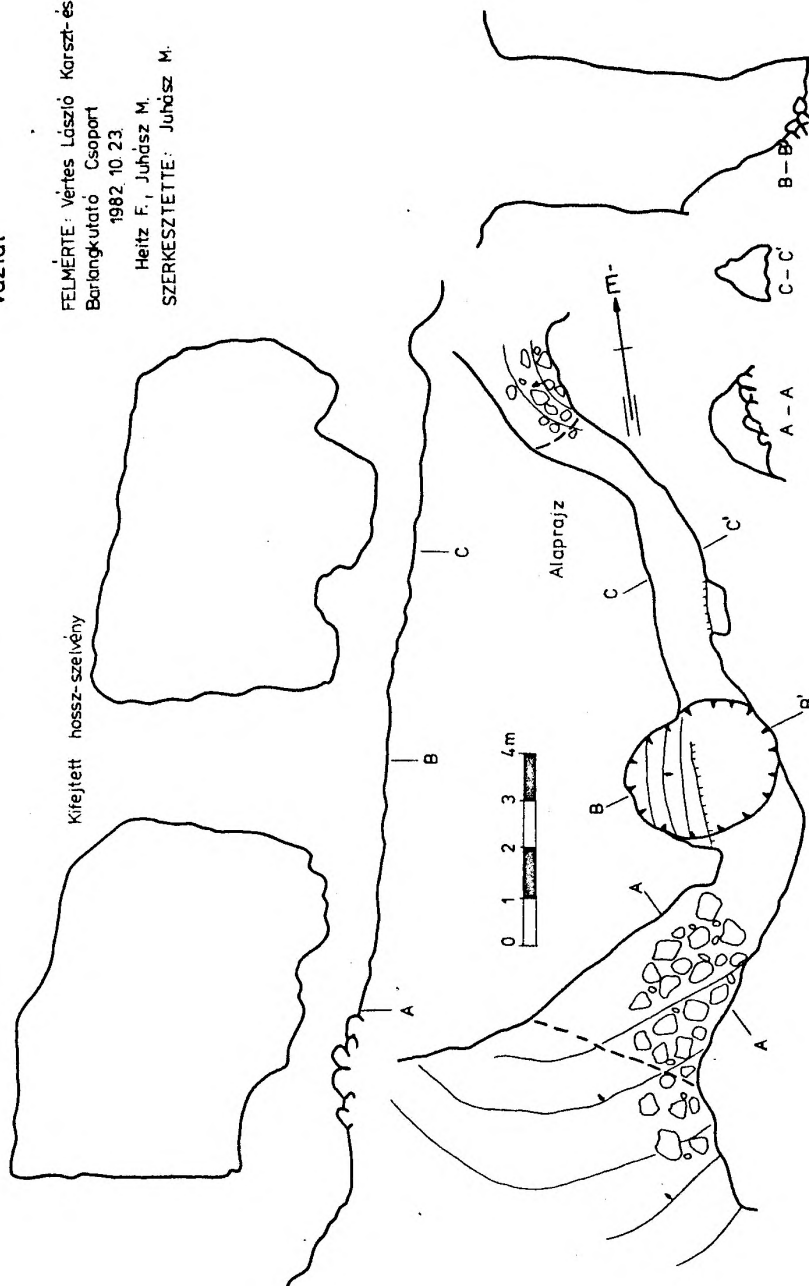
Felmérte: Vértés László Karszt-és Barlang-
kutató Csoport 1982. 12. 05.
Heitz F., Juhász M., Tóth Z.
Szerkesztette: Juhász M.

GERECSE - HEGYSÉG

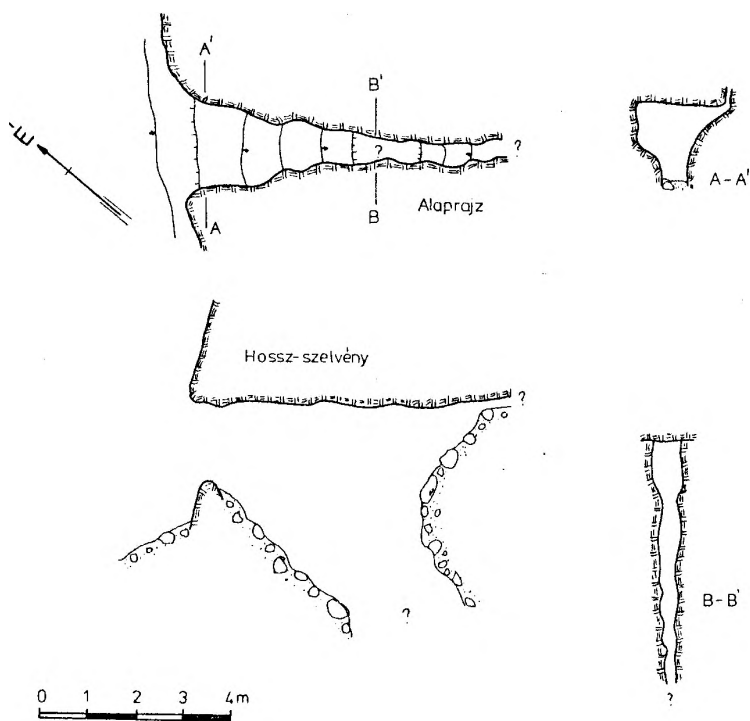
NESZMÉLYI LÖSZ-BARLANG

Vázlat

FELMÉRTE: Vértess László Karszt-és
Barlangkutató Csoport
1982.10.23.
HEITZ F., JUHÁSZ M.
SZERKESZTETTE: JUHÁSZ M.



GERECSE-HEGYSÉG
VÖRÖS-KŐI-HASADÉKBARLANG
vázlat



Felmérte: Vértess László, Karszt- és Barlang-
kutató Csoport, 1982.12.05
Heitz F., Juhász M., Tóth Z.
Szerkesztette: Juhász M.

A barlangot magába foglaló völgyben időszakos vízfolyás van, ez a nagyobb esőzések és a hóolvadás vizét vezeti le. Az erózió jelenleg is intenzíven mélyíti, alakítja, ennek alulról a mederben több ponton is kibukkanó kékeszürke színű vízzáró agyagréteg szab határt. A lösz jó megtartású, állékony, ez tette lehetővé az "erózió" kialakulását. A völgymélyülés egy korábbi - közelebből meg nem határozott - periódusában a lefolyó vizek a völgytalpon elnyelődtek és az agyagréteg fölött áramlottak tovább. A meder mélyülése az elnyelési pont előtt tovább folytatódott, míg a felszín alatti áramlási szakaszon megszűnt. Ez a folyamat hozta létre a jelenlegi, meglehetősen érdekes, egyedülálló formát. A völgytalp mintegy 15 m hosszú szakaszon 5-10 m-rel magasabb környezeténél, ezt a "pillért" szeli át a barlang. Az üreg lényegesen nagyobb lehetett, de többi része beomlott, ma már csak e rövid szakasz tanulmányozható.

A barlangnak három nyílása van. Felső - D-i - bejárata közel 4 m széles, 2,5 m magas, félkör alakú. Előtte és a járat kezdetén friss omlásból származó, nagy löszömbökből álló domb található. A járat 1-1,5 m magas, befelé 1,5 m szélességig fokozatosan szűkül. Közel szintes, 6 m-nél ÉNY-ra megtörik. Itt kisebb kiöblösödés van, melyből 2,5-3 m átmérőjű zsombolyszerű felszakadás nyílik a 6 m-rel magasabban elhelyezkedő felszínre. A zsombolnyílás után folytatódó folyosó 0,7-1 m széles, átlagosan 1 m magas, de egy felboltozódásban és az É-i bejáratnál a 2 m-es magasságot is eléri. Eróziós jellegű. A járatszelvény háromszög alakú, a többször enyhén megtörő járat meanderre emlékeztet. Az alsó bejáratnál is kisebb omlás látható. A barlang járatainak összhosszúsága 22 m. Kitöltését, az időnként beszakadó löszanyagot, az átfolyó vizek fokozatosan kimossák, elszállítják, ugyanakkor a völgy felsőbb szakaszaiból is történik anyagszállítás.

Élővilága - szunyogok, pókok - jelentéktelen. A Neszmélyi Lösz-barlang példája - elsősorban a völgymélyülés sajátos formája alapján - bizonyítja, hogy a megfelelő feltételek megléte esetén löszben is kialakulhatnak jelentősebb üregek, melyek genetikájuk, méretük, élettartamuk szerint is kielégítik a "barlang fogalom" követelményeit.

Vörös-kői-hasadékbáráng

Az almásneszmélyi Vörös-kő D-ről második kőfejtőjének K-i falában található. Bejárata 1,6 m magas, 0,6-1,8 m széles, a bányaudvar felett kb. 10 m-rel nyílik, a meddőhányó és a bányafal találkozásánál.

A báráng édosvizi mészkőben ÉNY-DK irányu törés mentén jött létre. 6,5 m hosszúságig járható. DK-re és függőlegesen lefelé folytatódó ürege járhatatlanul szűk. Mennyezete réteglappal záródik. A falak felszíne mállott, képződménymentes. Kitöltése kötőrmelék és kőzetthomok. A bejáráskor életnyomokat nem tapasztaltunk.

Zárójelentés a Hapci-bárángban végzett kutatómunkáról

A Hapci-báráng kutatását csoportunk az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal B.I. 100-87/1978. számú, majd az OKTH Észak-dunántúli Felügyelősége 4/1980. és 90-2/1982. számú kutatási engedélye alapján végezte.

1. A báráng fekvése

a/ Közigazgatási:

Komárom megye, Tatabánya város és Vértesszőlős község között elterülő, a Vértesi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság kezelésében lévő külterület.

b/ Földrajzi:

Vértesszőlős község templomától 115° irányban 3400 m-re;

Alsógalla /Tatabánya/ templomától 2° irányban 4200 m-re; /térképről lemérve/

A Vértess László-barlang kiépített bejáratától 45° irányban 240 m-re /bemérve/
A bejárat tszf. magassága kb. 400 m.

A barlang a Halyagos-hegy ÉNY-i oldalában, a Farkas-völgy felső szakaszán, a piros sáv jelzésű turistaut /földút/ Vértess László-barlang - Arany-lyuk szakaszának felénél található, az uttól D-re kb. 50 m-re.

2. A barlang leírása

A barlang bejárata 5 x 6 m átmérőjű, 3 m mély, meredek, tölcészerű töbör aljában nyílik. A bejárat 1 m átmérőjű, 0,5 m magas betongyűrűvel biztosított. Ez alatta közvetlenül elhelyezkedő szálkőre van ráépítve, s megfelelően véd az omlások ellen. A bejárat alatt közel függőleges, 0,5-1,5 m széles, 1,5-4 m hosszú, 15 m mély hasadékkjellé-gű akna nyílik. A fő hasadékirány ÉK-DNY-i. Kilenc méteres mélységben szűk hasadékjá-rat indul ÉK-i irányba, ez 2 m-ig járható. A talpon a szelvény 3 m hosszú 0,2-0,3 m széles. A járat szálkőben halad, csak a hasadékcscsokon található néhol beékelődött kőtörmelék. A falak 6,6 m-ig élesre, csipkésre korrodáltak, ez alatt /ahol agyagos-lő-szős kitöltés volt/ ezek a formák letompulnak, a gyengén fejlett üstök a jellemzőek.

3. Kutatástörténet

A Hapci-barlang töbrét 1969-ben "28-as számú víznyelőként" vette nyilvántartásba a Tatabányai Szénbányák Barlangkutató Csoportja. A feltáró munkát 1977 januárjában kezd-te meg csoportunk. Öt éven keresztül - kisebb megszakításokkal - hétféle munkaturákon és több kutatótáboron folyt itt a munka, a nehéz bontási körülmények miatt meglehetősen lassu előrehaladással. 15 m-es mélységben a beszűkülő szelvény miatt a további bontás lehetetlenné vált.

A barlang a "Hapci" nevet 1978-ban kapta. A Hófehérke-barlang közelében található objektumokat a hét törpe nevével kívánjuk felruházni.

4. Földtani adatok

a/ Kőzettani viszonyok:

A Hapci-barlang felső triász vastagpados daohsteini mészkőben fejlődött ki. A kő-zet közel szintes településű, 2-3^o-kal DNY-ra dől. Erősen tektonizált, a fő hasa-dékirány ÉK-DNY-i, az ÉNY-DK-i és ÉKK-DNYNY-i törések kisebb jelentőségűek.

b/ Ásványtani viszonyok:

A barlangban képződmény nem található. Négy méteres mélységtől a kitöltés tartalma-zott kalcitdarabokat, köztük néhány 10-20 kg-os tömböt is. Ezek a kalcitok sárga, barna, vörös színűek, durvakristályosak, felületük erősen korrodált, visszaoldó-dott.

c/ Üledéktani viszonyok:

A barlang ürege néhány kisebb légréstől eltekintve teljesen kitöltött volt. A fel-tárt rétegsor a következő:

- Kőtörmelékes humusz. 6,6 m-es mélységig terjedt. Belőle néhány csontmaradvány is előkerült:

Sus scrofa - disznó

Dos sp. - marha

Capreolus capreolus - őz

A leletek kora holocén, nemrég kerülhettek a barlang /dr. Kordos László meg-határozása/.

- Lössös agyag. 0,8-1,2 m vastagságu, sárgásbarna, néhány mm-es sárga, szürke agyaggumókat, mészkő- és kalcittörmelékkel tartalmazott.
- Agyagos lösz. 0,1-0,2 m vastag, sárga, törmelékmentes.
- Homokos, agyagos lösz. 7,8-14,0 m mélység közt települt. Sárga, sárgásbarna, barna. Apró mészkőtörmelékkel és 20 kg-ot is elérő kalcittömböket tartalmazott.
- Lössös agyag. 14,0-15,0 m-ig /talpig/ van feltárva. Sárgásbarna mészkőtörmelékkel, néhány nagyobb kalcittömböt is tartalmaz.

5. Hidrológiai viszonyok

A Hapci-barlang időszakosan aktív víznyelőbarlang. Vizgyűjtőterülete kicsi, csak közvetlen környezetének vizét vezeti le. Aktív nyelés a bejáraton keresztül csak hóolvadáskor, nagyobb esőzésekkor történik. Az elnyelt vízmennyiség ilyenkor is kicsi, max. 10-15 l/perc. A talpon időleges visszaduzzadás tapasztalható, ez azonban a vízutánpótlás megszűntével néhány óra alatt elszivárog.

6. Biológiai viszonyok

A feltárás kezdetekor a barlangban életnyomokat nem tapasztaltunk. Az elmúlt időszakban a bejárat közelében fekete meztelen csigákat figyeltünk meg. Nyeléskor a befolyó víz rendszerint sok rovar is besodor.

7. Összefoglaló felmérési adatok

A barlang felmérésére 1982. november 13-án került sor. A felmérés függőkompasszal és fokivvel történt, vesztett pontokról.

A barlang főbb méretei:

- a legnagyobb horizontális kiterjedés 6 m,
- a legnagyobb vertikális kiterjedés -15 m.

Alapterület kb. 6 m², köbtartalom kb. 60 m³.

A barlang mélységét a bejárat betongyűrű melletti terepszintről számoltuk.

8. A barlang genetikája

A Hapci-barlang morfológiai sajátosságait elsősorban egy ÉK-DNY irányú törés határozza meg, mely mentén az üreg keletkezett. A barlangképződés első fázisában az e törés mentén leszivárgó vizek korróziós tágtító hatása érvényesült. A következő azonosítható fázis megegyezik időben a terület lösztakarójának lepusztulási idejével. Ekkor a barlang víznyelőként működött, eróziós uton is tágtult és benne jelentős löszös-agyagos üledékfelhalmozódás történt.

A terület jelenlegi felszíni formájának kialakulásával, a völgyek bevágódásával a vizgyűjtőterület jelentősen csökkent, a barlang időszakos víznyelővé vált. A felső zónába humuszos üledék mosódott be. A korrózió hatására a kőzetfelületek csipkésre maradtak, a löszös-agyagos kitöltés zónájában - feltehetően időszakosan visszaduzzadt víz hatására - letompultabb formák jöttek létre. Visszaduzzadó, esetleg időszakosan stagnáló víz hatásával magyarázható a nagy számú és méretű kalcit képződése is.

9. Gyakorlati adatok

Megközelítés: Tatabánya Ujvárosból a Szanatórium vagy a Turul emlékmű felől a piros kör majd sáv jelzésű turistauton. Szükséges felszerelés: leszállóruha, világítóeszköz, 20 m kötél, önbiztosítás.

10. Irodalom

A "Vértes László" Karszt- és Barlangkutató Csoport 1977, 1978, 1979, 1980, 1981. évi kutatási jelentései.

/Juhász Márton/

Összefoglaló jelentés a Gerecse-hegység 4650. számú barlangkataszteri területén végzett terepi kutatómunkáról

A Gerecse-hegység 4650. számú barlangkataszteri területén csoportunk az OKTH Észak-dunántúli Felügyelősége 6/1980. sz. és 90-2/1982. számú kutatási engedélye alapján végzett dokumentációs munkát.

E tevékenység során összesen 25 üreg alapidokumentációját készítettük el. Az alapidokumentáció rövid leírásból, térkép- és fotómellékletből áll. Ezeket esedékes éves kutatási jelentéseinkben az OKTH és az MKBT részére megküldtük. Jelen összefoglaló a megvizsgált üregek rövid leírását tartalmazza. A komplett zárójeletés az irodalmi és egyéb vizsgálati anyagok összegyűjtése és azok feldolgozása, értékelése után készül el.

A 4650. sz. barlangkataszteri terület a Gerecse-hegység Pisznice, Eminkes, Kecskő, Berzsek-hegy, Szágódó, Hajdu-hegy, Haraszt-hegy vonulatait és az ezeket kísérő dombvidéket foglalja magában.

A területen karsztosodó kőzetek - triász dachsteini mészkő, jura mészkő - jelentős felszíni kibukkanásai találhatók. A megismert üregek döntő többsége jura mészkőben alakult ki. A terület legnagyobb barlangja - a Pisznice-barlang - viszont dachsteini mészkőben található. A barlangok általában kis méretűek. Összes térképezett hosszuk 696 m, az egy barlangra eső átlag 27,8 m.

További barlangok megismerésére az eltömődött üregek, megbontatlan töbrök feltáró kutatásával van lehetőség.

A barlangok elnevezésére és kataszteri számozására az MKBT Dokumentációs Szakosztályához javaslatot adtunk be, ez változtatás nélkül elfogadásra került. A következőkben a terület barlangjait a kataszteri számozás sorrendjében ismertetjük.

1. Pisznice-barlang

A barlang a Pisznice D-i lejtőjén kb. 460 m tszf. magasságban található. Félkör alakú boltozatos bejárata a kőfejtők hányóinak K-i szélénél, a legalsó vastag mészkőpadokban nyílik. Megközelíthető a Bikol-Pusztamarót zöld jelzésű útról leágazó ösvényen.

A bejárat után tágas, 15 m hosszú, 3-8 m széles, 4-6 m magas terembe érünk. Már itt is megfigyelhetjük a barlang egyik jellegzetességét: a folyosókat, termeket egymásba nyíló gömbfülkék alkotják. Több irányban is látszik továbbhaladási lehetőség. A legtágasabban, a Fő-ágban néhány méter után 4 m magas sziklaletöréshez érünk, ezen felkapaszkodva 3-4 m széles, 2-3 m magas folyosóba jutunk. Ennek D-i végződését a Bejárati-terem fölé is benyúló 4-5 m átmérőjű, 5-6 m magas gömbös kupolák alkotják. A folyosó közel vízszintes, enyhén befelé lejtő. Husz méter után lezáródik, a járat teljes szelvényét itt egy cseppközuhatag töltötte ki. A jobb oldalon nyíló keskeny összekötő járat az előzőhöz hasonló, avval párhuzamosan futó folyosóba vezet. D-i irányban látható a barlang legnagyobb kupolája, kb. 10 m magas. A folyosóban É-ra 7 m után újabb átjáró nyílik. Ez a barlang kb. 25 m hosszú szép kupolás mellékágába, az ún. K-i ágba vezet. A főágban továbbhaladva kb. 30 m után az eddig tágas, szép kupolákkal, egymás mellett haladó járatokkal tarkított folyosó elszűkül, csak egy szűk, hasadékjellegű járat vezet tovább, néhány méter után ez is véget ér.

A barlang legérdekesebb, leglátványosabb szakasza az 1980-ban feltárt Palota-ág. Bejárata a Fő-ágból, az első átjáró közeléből nyílik. A kb. 120 m hosszúságú, két szintre oszló ágot változatos formakincsű hideg- és melegvizes képződmények, cseppkövek, borsókövek díszítik. Néhány rövid oldalággal együtt a barlang járatainak összhosszúsága kb. 410 m. Négy szintre tagolódik.

A barlang szigorúan zárt területen található, bejárata lezárt. Jelenleg benne a Vértes László Barlangkutató Csoport végez kutatást.

2. Pisznicsei Borz-fülke

A Nagy-Pisznice meredek, sziklás D-i oldalában, kb. 450 m tszf. magasságban található, a Pisznice-barlangtól K-re, kb. 120 m-re. Bejárata 1,2 m széles, 1 m magas, dachsteini mészkő vastag padjának tövében nyílik. Az erősen feltöltött állapotban lévő kőfülke 4 m hosszban járható, K-i oldala járhatatlanná laposodik. Falai gyengén korrodáltak, néhány kisméretű elaggott cseppkő is megfigyelhető. Kitöltése kötőrmelékes humusz. A kitöltés felszínén csontokat találtunk, ezek dr. Kordos László meghatározása szerint egy borz /Meles meles/ maradványai. Az üreg élővilága - szunyogok, pókok, a falakon foltokban mohás, zuzmós bevonat - jelentéktelen.

3. Pisznicsei-átjáró

A Nagy-Pisznice D-i oldalában huzódó kőfejtősor NY-i részén, a bányaudvar kijáratánál meghagyott pilléren átvezető folyosó. NY-i bejárata kis törmelékhányóról nyílik, K-i nyílása 3 m-rel a bányaszint felett található. Mindkét bejárat növényzettel takart. A barlang erősen pusztul, gömbfülkűinek roncsai csak nehezen ismerhetők fel. Ez alól kivétel a belső részen nyíló szép gömbös kürtő, ahová azonban a szűk bejárat miatt nem tudtunk bejutni. Az üreg kitöltését a mennyezetről leszakadt kötőmbökök és kötőrmelékes agyag alkotja, sok a muflonürülék is. NY-i bejáratánál piros TV-2 felfestés látható. Összhosszúsága 17 m.

4. Pisznicsei Rejtett-barlang

A Nagy-Pisznice D-i oldalában, a kőfejtők NY-i vége közelében a felső bányaszinten található. A gumós és táblás mészkő határán kialakult kuszójárat 5,2 m hosszban járható, - becsült hossza 3 méter. Kitöltése kötőrmelék, befelé növekvő agyagtartalommal.

5. Pisznicsei Szunyog-folyosó

A Nagy-Pisznice D-i oldalában, a kőfejtők NY-i vége közelében a felső bányaszinten található. A gumós és táblás mészkő határán kialakult kuszójárat hossza 5,8 m. Kitöltése agyagos kötőrmelék.

6. Pisznicsei Kétlyuku-barlang

A Nagy-Pisznice D-i oldalában, a kőfejtők középső szakaszán található. Növényzettel erősen takart bejárata a bányaudvar szintje felett 3 m-rel nyílik. Kőtnyílású bejáratát egy erősen roncsolt kőzetpillér tagolja. Gömbfülkéiben pusztuló cseppkőfolyások láthatók. Kitöltése teljesen száraz agyagos kötőrmelék. Hosszúsága 10 m.

7. Pisznicsei Bástya-barlang

A Nagy-Pisznice D-i oldalában, a kőfejtők középső szakaszán található. Bejárata kis kőzetpadkáról közelíthető meg. A bejárat feletti sziklafalban 10-12 m magasságig lehet kísérni a leművelt barlang roncsait. Borsókövei, jólfejlett cseppkövei még roncsolt állapotban is rendkívül szépek.

A barlang bejáratí terméskéjében nagymennyiségű muflonürülék halmozódott fel. A belső folyosó gömbfülkéit néhol 1-2 cm-es élő cseppkövek tarkítják. Kitöltése kötőrmelék.

lőkes agyag. A végponti szűkületnél közepes légáramlás észlelhető. Az üreg hossza 16 m.

8. Pisznicei Bagoly-fülke

A Nagy-Pisznice D-i oldalában, a kőfejtők középső szakaszán található. Bejárata a bányafal kis beszögelésében nyílik. Hévízes kürtő maradványa, felső részén több gömbfülkével. A gömbfülkékben hévízes ásványkiválások, a legfelsőben fiatal cseppkővek figyelhetők meg. Az üreg erősen huzatos. Hosszúsága 6 m.

9. Pisznicei Trepnis-barlang

A Nagy-Pisznice D-i oldalában, a kőfejtők középső szakaszán található. A meddőhányó felett 3,5 m-rel nyíló bejáratát bokor takarja. Az egymásba nyíló gömbfülkék sorát a belső részen aktív cseppkőlefolyások diszítik. Kitöltése a bejáratnál agyagos, humuszos kötőrmelék, melyet befelé haladva kötőrmelékes agyag vált fel. Állati buvóhely. Hosszúsága 6,5 m.

10. Pisznicei Gömb-odu

A Nagy-Pisznice D-i oldalában, a kőfejtők középső szakaszán található. Bejárata a nagy kőfejtő udvarán meghagyott kőzetblokk ÉNY-i oldalában nyílik. Az üreget több egymásba nyíló gömbfülke alkotja, falain roncolt borsókővek láthatók. Hosszúsága 2,2 m, magassága 3,2 m.

11. Pisznicei Omladékos-fülke

A Nagy-Pisznice D-i oldalában, a kőfejtők középső szakaszán található. A nagy meddőhányóról nyíló barlangroncs eredeti formáját a bányaművelés nagyrészt lepusztította, majd a felhalmozódó törmelék újra lezárta a megmaradt üreget. A falakon kezdetleges cseppkőlefolyások és borsókőszerű képződmények erősen rongálódott maradványai láthatók. Hosszúsága 5,4 m.

12. Pisznicei Vas-barlang

A Nagy-Pisznice D-i oldalában, a kőfejtők középső szakaszán található. A bányaudvar szintje felett 10 m-rel nyíló, bokroktól takart bejárata csak nehezen sziklamászással közelíthető meg. A bejárat melletti gömbfülkében sz. p. hévízes képződmények láthatók. Kitöltése agyagos kötőrmelék. Hossza 6 m, magassága 2,4 m.

13. Pisznicei Vörös-barlang

A Nagy-Pisznice D-i oldalában huzódó kőbányasor középső részén, a MÁFI feltárástól NY-ra kb. 50 m-re található. Bejárata 0,5 x 0,5 m, a bányafal kis beugrójának tövében nyílik. A barlang liász vékonypados mészkőben alakult ki. Befelé enyhén lejtő 11 m hosszú folyosóból áll, mely az erős feltöltöttség miatt csak kuszva járható. Középső részén egy kényelmetlen szűkület nehezíti végigjárását. A barlang első részében a réteglap menti leszakadásos, belül a gömbfülkés üstös formák a jellemzőek. Falai korrodáltak, jellegzetes borsó nagyságu likacsokkal. Foltokban borsóköves bevonatok roncolt maradványai, elszórtan fiatal apró cseppkővek is láthatók. A szűkületnél a mennyezeten gyönyörű kalcitkristály-csoport 1-1,5 cm-es fennőtt kristályai figyelhetők meg. Az üreg kitöltése a bejárat közelében kötőrmelék és kevert - áthalmozott - vörös és kékeszöld agyag, belül plasztikus vörös agyag. Élővilágát a téli bejáráskor néhány pók alkotta.

14. Pisznicei Szeglet-barlang

A Nagy-Pisznice D-i oldalában, a kőfejtők középső szakaszán található. Bejárata a MÁFI feltárástól NY-ra kb. 50 m-re nyílik, a bányaudvar szintje felett kb. 3 m-rel. Az erősen feltöltődött gömbfülke sor kitöltése a bejáratnál agyagos-meszes kötőrmelék, belül agyag mállott mészkötőrmelékekkel. Középső részén erős csepegés tapasztalható.

Hossza 16 m, mélysége 2,5 m.

15. Piszniciei Pillér-barlang

A Nagy-Pisznice D-i oldalában, a kőfejtők középső szakaszán található, a Szeplet-barlangtól DK-re kb. 10 m-re. A bányaudvarban meghagyott kis kőzetblokk NY-i oldalában nyílik. Bejárata 0,7 m magas, 2 m széles, de a bányászok által hajdan ide halmozott kőtörmelék 0,8 m-esre szűkíti.

Az erősen feltöltődött üreg egy 9 m hosszú, 1-2,5 m széles, 0,3-0,9 m magas, kuszó-járatból áll, mely gömbfülkék láncolatából jött létre. Belső részén a mennyezet a réteglapok mentén leszakadozott. A járat K-NY irányu, a kőzetdőlést követve befelé enyhén emelkedik. A bezáró kőzet vékonytáblás jura mészkő. A kőzetfelszín mállott, jellegzetes formái babszemnyi likacsok, melyek sűrűn egymás mellett helyezkednek el. Foltokban erősen pusztuló borsókószzerű képződmények is megfigyelhetők. Kitöltése felül kőtörmelék, alatta kőtörmelékes vörös agyag. Élővilága - néhány szunyog, pók és lepke - jelentéktelen.

16. Piszniciei Határ-barlang

A Nagy-Pisznice D-i oldalában, a kőfejtők középső szakaszán található. Bejárata a MÁFI feltárás tövében, messziről is jól látható helyen nyílik. Első szakasza befelé enyhén lejtő, nagyrészt feltöltött kuszójárat. Innen egy derékszögű kanyar után meredek törmelékletű felkapaszkodva jutunk a Felső-terembe. A terem egy 4 m magas kupola és mellékfülkéi alkotják. Hátsó részén újabb törmelékletű, mely a barlang legmagasabbra felnyúló gömbfülkéihez vezet. Ezeket szép lefolyások, a végpontnál 10-15 cm-es cseppkövek díszítik. Néhol gyenge csepegés tapasztalható. A Felső-teremből agyaglejtőn leereszkedve érjük el az Alsó-termet. A terem gömbfülkéit valaha gazdag hévízes képződmények díszítették, ma már csak az alsó sávot borítja 5-6 cm vastag gipsz-aragonit kéreg. A terem aljáról szűk bebújó után jutunk a Huzatos-aknába. Ez 4 m mély, falain aragonittüskékkel, karfiolokkal. Alja laza kőtörmelék, melyen erős légáramlás hatol át. A barlang kitöltése a bejáratnál mésszel cementált kőtörmelék, a belső részen kőtörmelékes agyag. Az Alsó-teremben felhalmozódott a gömbfülkékből nagy táblákban leszakadt gipsz és aragonit. A barlang mélysége 6,8 m, összhosszúsága 35,6 m.

17. Sárkány-lyuki kőfejtő 1. sz. barlangja

A Berzsek-hegy É-i oldalában található Sárkány-lyuki kőfejtő K-i oldalában, a bányaudvar szintje felett 8,5 m-rel nyílik. Bejárata 5,5 m széles, 0,5-1,2 m magas, félkör alakú, egy nagy kőtömb tagolja. Belső ürege egy gömbfülkés szerkezetű 4 x 5 m alapterületű, 1-2,5 m magas teremből áll, mely kis ablakkal NY-on is a bányafalra nyílik. Összhosszúsága 8 m. Alsó liász vékonypados mészkőben alakult ki. Falait piszkosfehér, sárgás árnyalatú 2-10 cm vastag durvakristályos kalcitbevonat borítja. A fennőtt kristályok csucsain visszaoldódási nyomok figyelhetők meg. Mindezt vékony szürkésfehér mészlépel fedi. A képződmények sok helyen frissen roncsoltak. Az üreg kitöltése felül kőtörmelék, alatta kőtörmelékes, agyagos lösz. Élővilága - szunyogok, pókok, a falakon mohás, zuzmós bevonat - szegényes.

18. Sárkány-lyuki kőfejtő 2. sz. barlangja

A Berzsek-hegy É-i oldalában található Sárkány-lyuki kőfejtő DK-i oldalában nyílik. Két bejárata a bányaudvar szintje felett 3, ill. 6 m-rel található, nehezen észrevehető és megközelíthető helyen. NY-i bejárata a bányafal 6 m-es magasságában nyílik, 1 m széles, 1,2 m magas. Gömbfülkés termecskébe vezet, mely 4,6 m hosszú, 1,5-2,5 m széles, 2 m magas. A terem ÉNY-i sarkából 8 m magas kürtű indul. K-i oldalán meredeken felfelé

törő gömbfülkecsoport van, melynek központjából nyíló aknácska a barlang alsó termébe vezet. Ugyancsak ide juthatunk le a felső terem D-i végéből induló szűk hasadékon is. Az alsó terem 10 m hosszú, 3-4 m széles, 1-3 m magas, szintén gömbfülkés szerkezetű. Belőle 2 irányban is rövid eltömődött járat indul. Az ÉK-i sarkából nyíló kuszoda 7 m után a bányafalra lyukad. A barlang járatainak összhosszúsága 30 m. Alsó liász vékonytáblás mészkőben alakult ki. Gömbfülkés jellegű. Falait 2-5 cm vastag, sárgás színű, mállott felületi kalcitréteg borítja. Felső kürtőjét szép cseppkölefolyások diszítik. Az üreg kitöltése a felső teremben kötörmelék és kevés humuszos lösz, alul nagymennyiségű kötörmelékes, gyengén agyagos lösz. A K-i bejáratnál mikrorétegzett agyagrétegek láthatók. Élővilágát szunyogok, pókok és lepkék alkotják, a bejáráskor 3 denevért is megfigyeltünk.

19. Sárkány-lyuki kőfejtő 3. sz. barlangja

A Berzsek-hegy É-i oldalában található Sárkány-lyuki kőfejtő középső részén, a bányaudvar szintje felett kb. 10 m-rel helyezkedik el. Két bejárata a kőfejtés által félig leművelt teremroncsból nyílik. /K-i /alsó/ bejárata 1,5 m széles, 1 m magas. Ez befelé lejtő 2-5 m széles, max. 4 m magas terembe vezet, mely 12 m után meredeken felfelé vezető kuszodával folytatódik. A kuszoda 7 m után egy hasadékjellegű folyosóvá tágul. Ez 0,5-1 m széles, 1-2 m magas, felső része 7 m-ig felboltozódik, 13 m-nél törmelékben végződik. A NY-i /felső/ bejárata 2,5 m széles, 3,5 m magas. Meredeken felfelé törő folyosóba vezet, mely 16 m hosszúságban járható. Felső részéből 7 m hosszú mellékjárat nyílik. A barlang járatainak összhosszúsága 65 m.

A barlang ÉNY-DK irányu törésvonal mentén alakul ki, felső liász vékonytáblás mészkőben. Járatai hasadékjellegűek, letompult gömbüstös formákkal. Falai általában képződménymentesek, enyhén mállott felületűek. Kristályképződmények a K-i járat belső szakaszában találhatók. Itt a falakat 5-10 cm vastagságban sárga színű kalcit nagy fennőtt kristályai fedik, erre foltokban fehér borsókó települ. A barlang kitöltése kötörmelék, kötörmelékes, löszös agyag. Élővilága - szunyogok, pókok - jelentéktelen.

20. Sárkány-lyuki kőfejtő 4. sz. barlangja

A Berzsek-hegy É-i oldalában található Sárkány-lyuki kőfejtő középső részén, a bányaudvar szintje felett kb. 10 m-rel nyílik. Bejárata 1 x 1 m-es, mögötte 2 x 2,5 m-es alapterületű termecske található, melynek aljáról kezdetben szűk, majd alul 2 x 3 m-esé táguló akna indul. Ez 8 m mélységben törmelékdgúval végződik. Az üreg vékonytáblás felső liász mészkőben alakult ki. Jellemzőek gömbfülkés formái. A falak képződménymentesek, felületük gyengén mállott. Élővilága - szunyogok, pókok - jelentéktelen.

21. Sárkány-lyuki kőfejtő 5. sz. barlangja

A Berzsek-hegy É-i oldalában található Sárkány-lyuki kőfejtő NY-i oldalában, a bányaudvar szintje felett kb. 20 m-rel nyílik. Bejárata 1 m széles, 0,4 m magas, ovális alaku. Az üreget 0,6-2 m széles, 0,3-0,7 m magas, befelé enyhén lejtő kuszójárat alkotja, mely 6,2 m után járhatatlanná szűkülve folytatódik. A barlang vékonytáblás felső liász mészkőben alakult ki. Falai képződménymentesek, gyengén mállottak. Jellemzőek a lapos gömbüstös formák. Kitöltése kötörmelékes, agyagos lösz. Élővilága - szunyogok, pókok - jelentéktelen.

22. Sárkány-lyuki kőfejtő 6. sz. barlangja

A Berzsek-hegy É-i oldalában található Sárkány-lyuki kőfejtő NY-i oldalában, a bányaudvar szintje felett kb. 15 m-rel nyílik. Bejárata félkör alakú, 3,5 m széles, 1,2 m magas. Az üreg 4 m hosszú, 2-3 m széles, max. 1,6 m magas, gömbfülkés jellegű. Egy kes-

keny közethid tagolja. Liász vékonytáblás mészkőben alakult ki. A falak képződménymentesek, gyengén mállott felületűek. A barlang kitöltése kötörmelék, gyengén agyagos lösz. Élővilágát szunyogok, pókok alkotják. Ragadozó madarak fészkelőhelyül is szolgál.

23. Berzsek-hegyi 1. sz. kőfülke

A Berzsek-hegy É-i oldalában, a Sárkány-lyuki és Tölgyháti kőfejtők között huzódó meredek, sziklás hegyoldal középső részén található, kb. 300 m tszf. magasságban. Bejárata 3,5 m széles, 2 m magas, egy 5,5 m hosszú, fokozatosan allaposodó, gömbfülkék alakú üregbe vezet. Alsó liász vékonytáblás mészkőben alakult ki. A kőzetfelszín mállott, kis felületeken elaggott cseppkőlefolyásokkal. Az üreg kitöltése kötörmelék, humusz, felszínén sok állati ürülékkel. Élővilága - szunyogok, pókok, a falakon foltokban mohák, zuzmók - jelentéktelen.

24. Berzsek-hegyi 2. sz. kőfülke

A Berzsek-hegy É-i oldalában, a Sárkány-lyuki és Tölgyháti kőfejtők között, az utóbbi közelében, a meredek, sziklás hegyoldalban található, kb. 300 m tszf. magasságban. Bejárata két szintre oszlik, 0,6 m széles, 0,3 m, ill. 0,5 m magas. Egy vékony közethid tagolja. Felül keskeny hasadék alkotja, mely belül csatlakozik az alsó lapos, de 2,5 m szélességig kiöblösödő fülkébe. Alsó liász vékonytáblás mészkőben alakult ki. Gömbfülkés szerkezetű. Falai mállottak, néhány pusztuló cseppkőlefolyás és apró, gömbszerű mészkiválások díszítik. Az üreg kitöltése kötörmelék, humusz. Élővilága - szunyogok, pókok, a falakon mohák, zuzmós bevonat - jelentéktelen.

25. Póc-kői-barlang

A Póc-kő É-i, ÉK-i oldalában mélyedő kőfejtősor K-i végénél található, a bányafal felső részében. Csak ereszkedéssel közelíthető meg. Bejárata 4 m széles, 2 m magas, ovális alakú. Előterében, a bejárat alatt keskeny függőleges csatorna - a leművelt folytatás maradványa - nyílik. Az üreg erősen pusztuló gömbfülkeronc. Legnagyobb beöblösödése 3 m, magassága 0,6-2 m között változik. Vékonytáblás jura mészkőben alakult ki. A kőzet erősen töredezett, omladékos. A falak felszíne gyengén mállott, ezen elszórt foltokban apró gömbszerű mészkiválás figyelhető meg. Kitöltése agyagos-humuszos kötörmelék. Élővilága - néhány szunyog és pók - jelentéktelen.

/Juhász Márton/

A KPVDSZ. Vörös Meteor TE. Baradla Barlangkutató Csoport 1982. évi jelentése

Szerk: Szilágyi Ferenc

Tartalomjegyzék

* Jelentés a Baradla Barlangkutató Csoport 1982. évi tevékenységéről

Az Észak-Borsodi Dombság Aggteleki-karszt - Szuha-völgye közötti részének földtani vázlatát /Gyuricza György/

A Jósza-völgy vízbeszerzési lehetőségei /Szilágyi Ferenc/

Hordalék vizsgálat a Baradla-barlangban /Piros Olga/

A Baradla Rövid-Alsó-barlang feltárása /Szilágyi Ferenc/

Bioszpeleológiai vizsgálatok a Béke-barlangban /Salamon Gábor/

* /A Beszámoló a megjelölt fejezeteket tartalmazza./

1982-re tervezett kutatómunkánkból a következőket sikerült megvalósítani:

Feltáró munkák

A csoportból több kutató hosszabb-rövidebb ideig részt vett a VMTE Barlangkutató Szakosztály nyári Alsó-barlangi táborán. A tábor ideje alatt sikerült a 16. szifonon is keresztüljutni, de ott a törmelékben nem sikerült továbbjutni.

Az elkészült térkép tanúsága szerint a feltárt szakasz végpontja nem éri el az Óriás-termi-nyelőt, a Baradla jelenlegi legnagyobb belső nyelőjét. Több sikertelen kísérletet tettek a kutatók az Alsó-barlang kürtőin keresztül a Fő-ágba történő átjutásra, de ezek nem jártak sikerrel.

A tábor munkáját nehezítette, hogy a 15. szifon leszívása közben árvíz volt a barlangban, ami a már leszívattyúzott részeket elárasztotta, így a munkát előlről kellett kezdeni. Ez a tervezett időtartamot jelentősen megnövelte, és sok nehézség elé állította a tábor szervezőit. A tábor sikeres befejezését az tette lehetővé, hogy nagyon sok nem Meteoros csoport is önzetlenül besegített a munkába.

A tábor időtartamát, a felhasznált technikát tekintve az utóbbi évek legnagyobb szabású akciója volt. Hallatlanul nehéz körülmények között sikerült az Alsó-barlangból mintegy ötszáz méter, eddig ismeretlen szakaszt feltárni és dokumentálni.

Mivel az Alsó-barlang további része a törmelék miatt nem látszik feltárhatónak, ezért megkezdjük az ún. Hosszu-Alsó-barlang feltárásának előkészítését. Jelenleg a Vaskapu víznyelő bontásán dolgozunk, méretei alapján ez látszik jelenleg a legbiztatóbbnak. Jelenleg a nyelő első szakaszát kitöltő agyagban bontunk. A kitermelt agyagot a mintegy 20 méterre lévő teremben a patak mellett halmozzuk fel, ami nem rontja a járat képét.

Térképezés

Felmértük az Alsó-barlangból feltárt részeket. Ahol lehetett, ott teodolittal történt az alappolygon bemérése, egyébként függőkompasszal, illetve a szűk mellékjáratokban SUUNTO-val történt az irány meghatározása. A barlang térképét a Fő-ágról készített térképpel szerkesztjük össze.

A Baradla Fő-ágban folytatjuk a szelvényezési munkákat, BRT 006 optikai távmérős tachiméterrel. Az év során befejeztük a Vörös-tó és a jósvafői bejárat közötti rész szelvényezési munkáit és elkezdjük Aggtelek felől a Fő-ág szelvényezését. A már említett okokból a Vörös-tói rész ellenőrző méréseit nem tudtuk 1982-ben elvégezni, így egyelőre a térképet nem tudjuk közölni. A munkát 1983-ban természetesen folytatjuk, várhatóan az év végére a teljes Fő-ággal el fogunk készülni.

Földtudományi vizsgálatok

A MÁFI megbízásából és támogatásával elkészítettük a Baradla Óriás-terem és a jósvafői bejárat közti szakasz tektonikai térképét. Kőzetminta gyűjtéssel és elemzéssel pontosítottuk a Kaffka-terem és a Vetődékes-terem között húzódó közhathár helyét. A munkát Borka Zsolt, Pukánszky Antal és Szilágyi Ferenc irányította.

Piros Olga a barlangi kitöltés mozgásával és eróziós hatásával kapcsolatos vizsgálatssorozatot fejezett be.

Gyurioza György a Baradla- és Béke-barlangok felszíni vízgyűjtőterületének neogén fedőrétegeit vizsgálta, illetve a több éve tartó vizsgálatssorozatot lezárta.

Hidrológiai vizsgálatok

A tervezett vizmintavételezési és értékelési munkát a terveknek megfelelő volumenben sikerült elvégezni. A vizminták elemzésében a MÁFI laboratóriuma volt segítségünk-re.

Vizhozamok mérésére csak szórványosan került sor. A hidrológiai munkákat Szilágyi Ferenc vezette.

Biológiai vizsgálatok

Salamon Gábor egy több éves populáció-vizsgálati sort fejezett be. A munka eredményeként a jelenlegi állapotnak megfelelő rendszerezést állított fel a Baradla- és a Béke-barlangok faunájára.

Dr. Töröcsik István folytatta az 1981-ben megkezdett élettani vizsgálatosorozatot. Ebben az évben egy újabb csoport töltött 24 órát a Baradla-barlangba, "miközben nem kaptak enni". Az idő egy részét munkával töltötték. A csoport tagjaitól a leszállás előtt és közvetlenül a felszállás előtt vért vettek, valamint EKG-t vettek fel. A vizsgálatokat a következő évben folytatjuk és értékelésre majd ezután kerül sor.

Eredmények, tapasztalatok

Jelentős eredménynek könyvelhető el a Baradla-Alsó-barlang feltárása, annak ellenére, hogy nem sikerült a Fő-ággal az összeköttetést megtalálni. További eredményeket valószínűleg nagyobb technikai apparátus felvonultatásával sem lehet elérni. Mivel a barlangban mozgatható szivattyúk csak kis hozamok esetén képesek a munkalehetőségeket biztosítani, a Hosszu-Alsó-barlang feltárását a Fő-ág belső nyelői felől kell megkísérelni.

Hosszabb időre lezárt témának tekinthető Salamon Gábor faunisztikai gyűjtéssorozata. Az általa összeállított rendszer a figyelt két barlang jelenlegi élővilágát tükrözi. Ezen a területen a jövő feladata az emberi beavatkozás /intenzív mezőgazdasági művelés, az aggteleki szennyvztisztító stb./ hatásának figyelemmel kísérése. A hidrológiai vizsgálatokat ki kell terjeszteni bakteriológiai elemzésre is. Vizelemzéseink jelenleg azt mutatják, hogy a Jósza- és Komlós-forrásokon kilépő víz átlagos hozamnál mindenben megfelel az ivóvízzel szemben támasztott követelményeknek.

A KPVD SZ Vörös Meteor TE. Diogenes Csoportjának 1982. évi jelentése

Thieme András

Kutatási területünk továbbra is a Rejteki munkásház - Kajla-völgy - Hór-völgy - Tebe-pusztá - Dalla-völgy - Répáshuta - Rejteki munkásház által határolt terület, melyen négy fontosabb objektumot tartunk számon:

- I. Szarvasetetői-viznyelő
- II. Csunya-völgy és barlangjai
- III. Pénz-pataki-viznyelőbarlang
- IV. Diós-pataki I.-II.-III. sz. barlangok

I. Szarvasetetői-viznyelő

A barlangban időszakosan dolgoztunk, egy-egy alkalommal átlagban 4-5 fővel. Tevékenységünk egyrészt a bejárat biztonságossá tételére irányult, másrészt a meglévő szűkület bővítésére.

A táborunk közepére sikerült kisebb kibontásokkal, kiékelésekkel biztonságossá tenni a bejáratot. Sikerült megoldani, hogy a víz a bejárat közelében közvetlenül lejusson az alsó szintre.

A szűkület bővítését változatlanul kézi erővel végeztük, mivel a várt aggregátort nem kaptuk meg. Ennek ellenére szélesedett a járat, de átférni még mindig nem sikerült.

Az augusztus 9-i felhőszakadás következtében a bejárat újfent megrongálódott: a bontási munkahelyet viszont "kitakarította" a lezuduló víz. Az átlagos körülmények között 30-40 l/perc hozamu patak a felhőszakadás után 420 liter vizet szállított percenként. A barlang újbóli járhatóvá válása után azt tapasztaltuk, hogy visszatorlódás nem fordult elő, a víz akadálytalanul nyelődött el a belső végponton is.

II. A Csunya-völgy és barlangjai

A völgy nyugati oldalának bejárását a nyári tábor idejére terveztük. E tervünket az időjárás, illetve a Baradla-Alsó-barlangi táborban való részvételünk meggyorsította.

E tényezők miatt a terület komplex bejárása helyett csak az északi bejárat környékét vizsgáltuk át. A fellelt üregek kis keresztmetszetűek, rövidek, bejáratuk részben eltömődött, vagy már már eleve nehezen járható.

III. Pénz-pataki-viznyelőbarlang

Folytattuk a szifon rendszeres vízszintingadozásának mérését. Váratlan eredményt nem tapasztaltunk. A mért értékeket mellékelve közöljük.

Nyári táborunk során augusztus 9-én hatalmas, évtizede nem tapasztalt méretű felhőszakadás zúdult a környékre. Két óra negyvenöt perc alatt 64 mm csapadék hullott le. Az adat csapadékmérővel mért érték.

A Pénz-patak vízhozama a felhőszakadást megelőzően 90 l/perc volt. Közvetlenül az esőzés megszűnte után 1260 l/perc értéket mértünk. Ekkora víztömeget a gát nem volt képes visszatartani és átszakadt. A gát fele hosszán megrongálódott, rövid szakaszán a talppongit kimosódott. Emiatt az előzetes terveket megváltoztatva új gátat kellett építeni. Az új gát 0,45 m-rel magasabb, és 1,37 m-rel hosszabb a réginél. Az átfolyás okozta rongálódás kivédésére tetőjét fűvesítettük. Az utólagos méréseknél kiderült, hogy a gát megépítése - 1979 óta - 0,33 m vastag hordalék réteg rakódott le. /A felvizi oldalon, közvetlenül a gátfalnál mérve/. Ez az érték sokszorososan meghaladja ugyan az előzetes várakozásunkat, de igazolja azt az elképzelésünket, hogy a szifon vízszintingadozásának maximumai azért csökkennek, mert a gát visszatartja a "dugót" képezhető hordalék döntő hányadát.

Megkezdjük a barlang főágába torkolló oldaljáratok felkutatását. E munkát jobbra hétvégi munkaturákon végeztük. Az eredmények összegezésekor kitűnt, hogy e munka csak egyidőben, nagy létszámmal végezhető el megbízhatóan, a fellelt járatoknak az alaptérképre történő rászerkesztésével egyidejűleg.

A szifonkerülő járat bontását, ha mérsékelt tempóban is, de folytattuk. A kitöltés változatlanul egyrétegű, egynemű, anyagát tekintve agyagos kitöltés, tömör, nehezen bontható településben. A határoló kőzet keresztmetszete a járat iránya változatlanul sikerrel biztat.

Bár a barlang gerinces faunájának részletesebb tanulmányozására nem került sor, néhány megfigyelést azért tettünk. A legfontosabb, hogy a barlangban élő szalamandrák száma lecsökkent. Az eddigi három előfordulási hely közül mindössze az egyiken - a szifonnál sikerült néhány példányt megfigyelni.

Nem mondható el ugyanez az ugyancsak a szifonnál települt békapopulációról. A megfigyelt állandó egyedszám 10 fölött van, az egyes egyedek fejlődésük különböző szakaszaiban állnak. Nagyságuk 3-12 cm között változik.

A vízszintmérés adatai - 1982

január	9. - 138,95 m	július	9. - 137,68 m
	22. - 138,95 m		11. - 137,69 m
	24. - 139,00 m		23. - 137,71 m
	31. - 139,00 m		25. - 137,71 m
február	12. - 138,90 m	augusztus	31. - 137,72 m
	14. - 138,70 m		2. - 137,75 m
	26. - 138,70 m		4. - 137,75 m
	28. - 138,65 m		6. - 137,83 m
március	12. - 138,60 m		8. - 137,81 m
	14. - 138,60 m		9. - csapadék 64 mm
	26. - 138,37 m		13. - 137,78 m
	28. - 138,20 m		15. - 137,79 m
április	4. - 138,03 m	szeptember	21. - 137,80 m
	16. - 138,82 m		4. - 137,85 m
	18. - 137,80 m		18. - 137,95 m
	24. - 137,78 m		24. - 137,99 m
május	14. - 137,69 m	október	26. - 138,11 m
	16. - 137,68 m		8. - 138,15 m
	28. - 137,70 m		10. - 138,16 m
	31. - 137,78 m		22. - 138,20 m
június	2. - 137,79 m	november	24. - 138,22 m
	4. - 137,79 m		7. - 138,38 m
	6. - 137,80 m		19. - 138,57 m
	12. - 137,83 m		21. - 138,60 m
	26. - 137,60 m	december	4. - 138,68 m
			5. - 138,68 m
			17. - 138,70 m

IV. Diós-pataki-viznyelők

A II. sz. barlangban tovább folytattuk a patakmeder bontását. /A kitöltés: iszaplerakódásba ágyazott kisebb-nagyobb közettörmelék./ A tábor első hetében rengeteg munkával kihordtuk az eddig kitermelt köveket, ezáltal vált lehetővé a további bontás.

Érdemi eredményt mégsem ezen a ponton, hanem a vízbefolyás alatti teremben értünk el. Az omladék között sikerült egy kb. 5 m hosszú, lejtős irányú járatot felfedezni. Sajnos egyelőre annyira szűk, hogy egyetlen ember képes csak egyszerre beférni, és az is csak kocsival lehet vastagabb a nádszálnál. A további tágitás, valamint a térképezés a jövő év feladata lesz.

A járat jelentőségét abban látjuk, hogy egyrészt olyan helyen nyílik, ami bontás szempontjából eddig nem tűnt biztatónak, másrészt lehetővé válhat a jelenleg ismert patakmeder megkerülése.

Külön kell szólni az augusztus 9-i felhőszakadást követő tapasztalatokról. A megelőző hosszú, száraz periódus miatt a vízhozam 48 l/perc volt /augusztus 8-i mérés/. A csapadékhullás alatt az 5 m mély kráter teljesen megtelt, az átcsapó víz közvetlen a barlang bejáratán zúdult be. Ugyancsak a barlang bejáratán áradt befelé egy, a patak kiáradása következtében a völgyfenéken folyó vízfolyás. A barlang teljes egészében elnyelte a vizet, de a belső részekben már visszatorlódásra utaló nyomokat is találtunk.



Készítette: a VM.TE. DIOGENES csoportja

Szerkesztette: Dr. Kordos László

Kiadja: Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

Felelős kiadó: Hazalinszky Tamás

Engedélyszám: 41577

Készült: 500 példányban

83/2332 MTESZ Házinyomda, Bp.

Felelős vezető: Deli Sándor